

ČESKOSLOVENSKÁ AKADEMIE VĚD

Archeologický ústav ČSAV – Numismatická komise

NUMISMATICKÝ

SBORNÍK

XVI

ČESKOSLOVENSKÁ AKADEMIE VĚD

Vědecký redaktor: doc. dr. Jiří Sejbal, CSc.

Výkonná redaktorka: dr. Zdenka Nemeškalová-Jiroudková, CSc.

Adresa redakce: Archeologický ústav ČSAV, 118 01 Praha 1, Letenská 4

Na přípravě XVI. svazku Numismatického sborníku
se podílel dr. Eduard Šimek, CSc.

NUMISMATICKÝ SBORNÍK XVI

ACADEMIA
NAKLADATELSTVÍ ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
PRAHA 1983

ÚVODEM

V souvislosti s rozhodnutím Vědeckého kolegia historie ČSAV o převedení Numismatické komise, od roku 1952 pracující při Ústavu československých a světových dějin ČSAV, pod záštitu Archeologického ústavu ČSAV, stal se tento ústav současně také garantem vydávání Numismatického sborníku počínaje jeho 16. svazkem. Funkcí vědeckého redaktora byl pověřen doc. dr. J. Sejbal, CSc., výkonné redaktorky dr. Z. Nemeškalová-Jiroudková, CSc.

Má-li Numismatický sborník i nadále plnit postavení ústředního publikačního orgánu naší vědecké numismatické práce, musí nejen navazovat na pokrokové tradice numismatického bádání v uplynulých desetiletích, ale též svým programovým zaměřením a publikovanými výsledky ukazovat cestu současné i budoucí vědecko-výzkumné numismatické činnosti. Při zpětném pohledu na vývoj naší numismatiky v tomto století se jeví jako nejdůležitější časový mezník přelom druhého a třetího desetiletí. Do tohoto údobí se zcela oprávněně kladou počátky nového pojetí vědecké numismatiky u nás, které jsou nerozlučně spjaty s osobou doc. dr. Gustava Skalského DrSc., člena korespondenta ČSAV. Zakladatelská úloha G. Skalského se projevovala především v jeho soustavném prosazování peněžně-historického chápání numismatické práce a v jeho cílevědomém úsilí získat numismatice jako historické vědní disciplíně důstojné postavení mezi ostatními historickými vědami. Pro rozvoj takto zaměřeného úsilí v následujících desetiletích bylo důležité, že od poloviny 20. let se za programové zásady numismatické činnosti G. Skalského postavila prof. dr. E. Nohejlová-Prátová DrSc., která je v nejednom ohledu tvůrčím způsobem prohloubila a rozšířila. Zasluhou obou těchto vůdčích osobností se tak postupně vytvářely dobré základy, o které se mohlo další badatelské úsilí opírat.

V posledních desetiletích získala naše numismatika díky aplikaci marxistického pojetí vzniku a funkce peněz pevné předpoklady k svému dalšímu rozvoji a současně vědeckou teoretickou základnu, jež významně prohloubila její pracovní možnosti. Dnes není sporu o tom, že tato věda má mezi ostatními historickými disciplínami zcela jasně vymezené úkoly. Ve stručnosti lze říci, že vlastní předmět zkoumání je po obsahové i roz-

sahové stránce určován dějinami peněz. Mince a peníze od svého vzniku byly ekonomickým fenoménem a vyvíjely se podle potřeb peněžního styku, směny zboží, v níž plnily úlohu prostředníka. Specifické postavení numismatiky při studiu a výkladu dějin peněz spočívá v pevném sepětí s konkrétními numismatickými prameny, jejichž interpretace by se měla promítat do hlubších a širších souvislostí. Výklad o peněžním vývoji v minulosti musí tedy na jedné straně přihlížet k hospodářskému a společenskému vývoji, na druhé straně však numismatické prameny přispívají k poznání peněžního hospodářství jednotlivých hospodářsko-společenských formací a ve své výsledné podobě mají i širší historický dosah. K prohloubení pracovních možností bude vhodné, aby numismatika navázala užší kontakty s dalšími historickými disciplínami, neboť tato spolupráce může přispět k tomu, aby interpretace výpovědi numismatických dokladů byla integrální složkou komplexního výkladu minulosti, vycházejícího z marxistického pojetí dějin.

Závěrem tohoto krátkého zamyšlení archeologa a historika nad numismatickou prací při příležitosti převzetí záštity nad vydáváním Numismatického sborníku je třeba si přát, aby naše numismatika nejen navazovala na to, co bylo již v této vědní disciplíně u nás vykonáno, ale současně svými výsledky získanými moderním komplexním pojetím vědecko-výzkumné činnosti si připravovala dobré podmínky k svému dalšímu rozvoji.

akademik Josef Poultík

ředitel Archeologického ústavu ČSAV

JIRÍ SEJBAL

NOVÉ POZNATKY K JOŠTOVÝM DENÁROVÝM MINCÍM

(Tab. I - V)

K poznání vývoje moravského mincovnictví grošového údobí přispěla studie "Moravské denárové mince markraběte Jošta", publikovaná v roce 1957,¹ která obohatila naše znalosti o celou novou mincovní periodu. Na základě zpracování starších, dosud nepublikovaných nálezů i nových pramenů k vývoji moravského mincovnictví z konce 14. stol., mezi něž patří zejména prokázaná existence moravských dutých mincí,² a s přihlédnutím i k dílčím publikovaným výsledkům bylo předloženo v této práci syntetické

¹ J. Sejbala, Moravské denárové mince markraběte Jošta, Num. sbor. IV, 1957, str. 97-180.

² Na Moravě byly někdy v 70. letech 14. stol. raženy duté mince s orlicí, jak bylo poprvé doloženo v mé práci Moravský brakteátový haléř z poloviny 14. stol., Num. listy X, 1955, str. 70-76. Později bylo potvrzeno toto přidělení hustopečským nálezem z konce 14. stol., kde se poprvé vyskytly společně dva druhy moravských mincí z 2. poloviny 14. stol. - dutá mince s orlicí a Joštovy denárové mince s IO, Num. sbor. IV, 1957, str. 105. Kromě toho se podařilo po publikaci článku zjistit tyto exempláře dutých mincí s orlicí, doposud velmi vzácných, také v numismatické sbírce Národního muzea v Praze a v nálezech mincí z Oškobrhu, okr. Nymburk. E. Nohejlová-Přátová, která publikovala exemplář této mince ze sbírek Národního muzea, ČNM CXXV, 1956, str. 134-135, zaujala k tomuto mému objevu příliš kritické stanovisko, i když v podstatě souhlasí s mým přidělením. Ve svém článku jsem nevycházel, jak soudí Nohejlová, při přidělování této mince na Moravu jen ze srovnání obrazu orlice na minci a dochované pečeti moravského markraběte Jana Jindřicha, ale poukázal jsem především na příbuznost této ražby, pokud mně to dovoľoval exemplář, tehdy jediné známé mince, s českými dutými mincemi, a to z hlediska metrologie i techniky ražby a v druhé řadě i na vyobrazení zemského znaku - orlice na moravské drobné minci grošového údobí i na pečeti Jana Jindřicha. Upozornění na obraz polské orlice na groši Kazimíra Velikého (1333 - 1370) je v této souvislosti nepodstatné, neboť zařazení moravských dutých mincí je především určováno výše uvedenými důvody. Podobných druhů orlic více nebo méně příbuzných lze jistě nalézt hojně ve Slezsku, Polsku, Braniborsku i v některých jiných německých zemích. V Polsku se duté mince nerazily, a proto nepřichází v úvahu možnost zařadit tyto mince do Polska. Slezské a braniborské duté mince mají pak zcela odlišnou fabriku. Z. Nemeškalová-Jiroudková, která publikovala další exemplář této mince z nálezů Oškobrhu, Sborník Čs. společnosti archeologické, Brno, 1962, str. 311-318, převzala některé z těchto výhrad, podle mého soudu ne zcela správných, i když v závěru zařazuje tyto mince v soulase s mým určením. Naproti tomu K. Castelin v článku K moravskému oběživu 14. století, Num. listy XIV, 1959, str. 80-81, pochybuje vůbec o správnosti zařazení dutých mincí s orlicí na Moravu. K jeho vývodům lze jen stručně poukázat na okolnost, že na Moravě se kromě šachované orlice uplatňuje na mincích hojně i orlice hladká, dokonce se značnou převahou. Také neznáme doposud ani jediný nálezný těchto mincí ze Slezska. Naopak jsou to moravské, ale i české nálezy, které znovu potvrzují zařazení těchto mincí na Moravu do 2. poloviny 14. stol.

ké zpracování celé první etapy vývoje moravského mincovnictví grošového údobí. Uvedená studie současně přispěla k řešení sporu o zařazení těchto mincí, jejichž problematice byla v 50. letech věnována značná pozornost v souvislosti s publikací nálezů těchto mincí z Kyjova.³ Zájem o tyto moravské ražby byl především ovlivněn okolností, že publikované mince v roce 1950 s IO a šachovanou orlicí byly novými dosud neznámým druhem ražeb grošového údobí, o kterém se dříve předpokládalo, že je již dostatečně probádáno. V druhé řadě i okolnosti, že se tyto mince objevily v masovém množství v řadě variant a kolků, což samo nasvědčovalo delšímu ražebnímu období, avšak přes velké úsilí se nepodařilo tyto ražby nejen bezpečně určit, ale ani časově správně zařadit.

V práci "Moravské denárové mince markraběte Jošta" byly tyto mince obohaceny o další neznámé typy a na základě zpracování dalšího materiálu přiděleny moravskému markraběti Joštovi do 1. poloviny jeho vlády, přibližně do konce 70. a 80. let 14. stol. Ražba těchto mincí navazovala na moravské duté mince a ve svých důsledcích vedla k realizaci mincovní soustavy grošové měny v moravských podmínkách. Současně se práce pokusila podat obraz vývoje mincovních a měnových poměrů na Moravě v 2. polovině 14. stol. od znovuotevření markrabské mincovny v Brně až do začátku 90. let 14. stol., kdy byla na Moravě zavedena ražba čtyřhranných mincí. Význam tohoto zpracování vynikne o to více, že s ražební činností na Moravě v tomto období se vůbec nepočítalo. Pramenný materiál publikovaný v citované práci byl natolik průkazný pro zařazení mincí s IO do 2. poloviny 14. stol., že ukázal neudržitelnost některých názorů o zařazení těchto mincí do 15. stol. a do Slezska.⁴ Z těchto důvodů nedošlo zřejmě k dalšímu novému vážnějšímu zpracování této problematiky, které by bylo v rozporu se závěry práce "Moravské denárové mince markraběte Jošta" z roku 1957.

Ojedinelý pokus z roku 1962, polemicky zaměřený bez přínosu nového materiálu nebo nových poznatků, zůstal na úrovni nepodložených hypotéz a sledoval snahu obhájit neudržitelný názor o zařazení těchto mincí jako slezských ražeb 15. stol.⁵ Také později se neobjevily práce, které by přinášely nové skutečnosti k této problematice.⁶

3 E. N o h e j l o v á - P r á t o v á, Nález v Kyjově (mince s IO), Příspěvek k moravskému mincovnictví 15. století, NČSl. XIX, 1950, str. 74-115, odmítla přidělení těchto ražeb Joštovi a zařadila je jako blíže neurčené mince do 15. stol.

4 K. C a s t e l i n, Morava nebo Slezsko? (Poznámky k nálezům mincí s IO v Kyjově), Num. listy VI, 1951, str. 65-80, který přidělil tyto mince slezskému knížeti Janu Osvětimsko-Zátorskému k roku 1439. T ý ž, Česká drobná mince doby předhusitské a husitské, Praha 1953, str. 199.

5 K. C a s t e l i n, Metrologické problémy kolem mincí s IO, Num. sbor. VII, 1962, str. 149-167. Autor v této studii se pokusil obhájit názor o slezském původu ražeb s IO, ale upustil od jejich přidělování slezskému knížeti Janu Osvětimsko-Zátorskému a považuje je za "záhadné a nepřidělené". Zarážející však je, že v závěru

I přes vzácnost většiny typů těchto moravských ražeb, z nichž některé doposud stále známe téměř jen v unikátech, dávala právě jejich typová rozrůzněnost tušit značný rozsah mincovní činnosti. Na intenzitu ražby ukazoval i značný výskyt různých kolků dosud nejpočetněji zastoupeného typu mincí s IO a šachovanou orlicí. V souvislosti s tím se dalo předpokládat, že se mohou objevit i další neznámé typy nebo varianty těchto ražeb.

Z nových nebo nově identifikovaných nálezů mincí s IO, které doplňují dosud známé údaje, byly obohaceny naše znalosti dalším zajímavým nálezovým materiálem.

Š a r a t i c e u Slavkova⁷

V roce 1865 při odbourávání starých základů na usedlosti Fr. Bakešové v Šaraticích čp. 39 byly nalezeny stříbrné mince uložené v nádobce. Podle dochovaných záznamů nález obsahoval české groše Václava IV. (40) a 1,5 kg drobných uherských mincí (cca 5 500 ks). Z uherských ražeb byly zastoupeny denáry královny Marie, denáry a oboly císaře Zikmunda a moravské mince s IO. I když tyto mince nejsou přímo uvedeny, lze o jejich přítomnosti uvažovat z popisu mince s rovnoramenným křížem, v jehož úhlech je po křížku. Nález svým složením připomíná nález z Bošovic, odkrytý v roce 1879.

A. Typ s IO a křížky, denárový haléř
Šaratice; vel. ?; hmotnost?

K o n ů v k y, v katastru obce Nížkovice-Heršpice u Slavkova⁸

Při výzkumu zaniklé středověké vesnice Konůvky na úpatí Ždánického lesa byla nalezena v roce 1968 v objektu tvrže-dvorce při zborceném zdivu v jižním suterénu mince s IO a šachovanou orlicí. Současně byla nalezena keramika ze 13. a 14. stol. a tyglíkové kachle, které se používaly během 14. stol. a přibližně od r. 1400 jsou již zatlačovány komorovými kachly.

Kromě této mince se v areálu zaniklé vesnice našel v roce 197? v půdoryse domku č. 4 parvus Karla IV. (14,7 mm; 0,286 g).

práce pochybuje o možnosti průkazného svědectví nálezového materiálu. Přitom je zřejmé, že všechny "nevysvětlitelné problémy a rozpory", o kterých mluví Castelin, vznikají výlučně nesprávným datováním mincí s IO do 15. stol.

6 M. N o v o t n ý, Komu patří peníze s IO?, Drobná plastika, 1970, 4, str. 97-107, který nahrazuje fakta smyšlenkami.

7 J. S e j b a l, Moravská mince doby husitské, Brno 1965, str. 20.

8 D. Š a u r o v á, Systematický výzkum zaniklé středověké vesnice Konůvky na Slavkovsku, Zaniklé středověké vesnice v ČSSR ve světle archeologických výzkumů, 1, Uh. Hradiště 1971, str. 169-184.

V roce 1970 byly nalezeny na západním okraji v objektu tvrže-dvorce v destrukci moravský dutý haléř s orlicí Jana Jindřicha (1350-1375), (vyložený; 13 mm; 0,073 g), a moravské čtyřhranné peníze s hladkou orlicí mladšího typu, Sejbal č. 119, var. (13,2 x 13 mm; 0,317 g) a č. 122 (14 x 14,5 mm; 0,360 g), přidělované moravskému markraběti Albrechtu Rakouskému do období let 1423 - 1435. Součástí těchto nálezů byli uherský obol císaře Zikmunda, typu R 125 A (10,8 mm; 0,253 g).

A. Typ s IO a šachovanou orlicí, denárový peníz

Konůvky; 13,6 mm; 0,260 g. (Tab. I, 1)

J i h l a v a⁹

V srpnu 1978 byly nalezeny na náměstí Míru v Jihlavě při archeologickém výzkumu ve stavební jámě objektu č. 3 spolu se zlomky keramiky tři mince silně korodované, z nichž jedna se dochovala jen v úlomcích.

A. Typ s IO a křížky, denárový haléř

Jihlava; 10,8 mm; 0,145 g. (Tab. I, 2)

B. Typ s IO a písmeny Y, denárový haléř

Jihlava; 11,8 mm; 0,164 g. (Tab. I, 3)

C. Blíže neurčený typ mince, denárový haléř

Jihlava; zlomky; 0,113 g

Význam tohoto nálezu je v tom, že přinesl dva typy moravských mincí s IO, dosud známé jen v unikátech, a že byl odkryt v blízkosti jihlavské mincovny.

Zajímavým příspěvkem k rozšíření našich znalostí o ražbách s IO jsou i nově zjištěné mince tohoto druhu v zahraničních numismatických sbírkách.

B e r l i n, Mincovní kabinet¹⁰

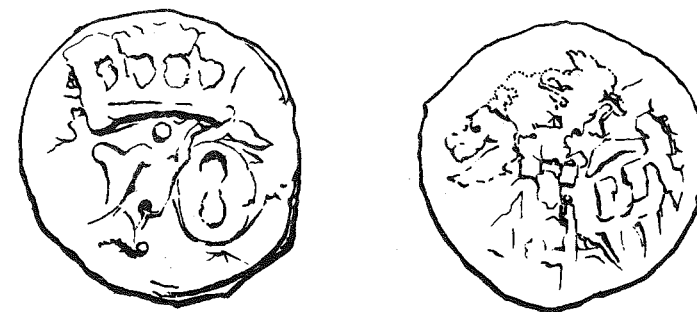
V systematické sbírce středověkých ražeb Mincovního kabinetu v Berlíně jsou uloženy také mince s IO. Vzhledem k tomu, že většina těchto moravských mincí s IO byla získána v letech 1902-1904, lze usuzovat na jejich společný původ z jednoho nálezu. Tyto mince také vesměs v těchto letech obíhaly mezi berlínskými sběrateli, což podporuje domněnku o jejich jednotné provenienci. Všechny tyto ražby byly v berlínské sbírce určeny jako moravské ražby markraběte Jošta.

⁹ Nálezovou zprávu podal dr. B. Novotný, CSc., z Archeologického ústavu ČSAV v Brně, který je pověřen vedením výzkumu.

¹⁰ Při přednáškovém a studijním pobytu v Berlíně ve dnech 14.-20.10.1976 jsem měl možnost blíže se seznámit s numismatickými fondy Mincovního kabinetu v Berlíně, kde jsou uloženy i tyto zajímavé ražby s IO. Za další údaje k původu těchto mincí děkuji pracovníkovi tohoto kabinetu dr. B. Klugemu.

A. Typ s IO a šachovanou orlicí, denárový peníz

Berlín; 12,5 mm; 0,200 g; původ neznámý (Tab. II, 4)

A

B. Typ s IO a písmeny Y, denárový haléř

1) Berlín; 10,6 mm; 0,134 g. (Tab. II, 5)

2) Berlín; 10,2 mm; 0,198 g. (Tab. II, 6)

B/1

Mince byly zakoupeny v roce 1903 spolu s osmi polskými denáry z 15. stol. od berlínského obchodníka s mincemi Kubeho. U těchto mincí je pravděpodobný nálezový původ. V inventáři Mincovního kabinetu v Berlíně jsou mince zapsány pod inv. č. 560/1903.

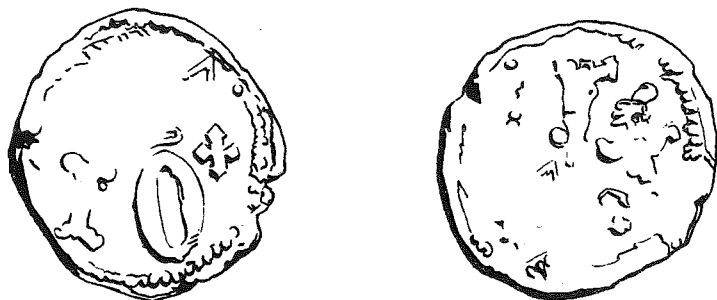
3) Berlín; 10,2 mm; 0,163 g. (Tab. III, 7)

Mince pochází ze sbírky F. Friedensburga a byla získána v roce 1902. V inventáři Mincovního kabinetu v Berlíně je zapsána pod inv. č. 342/1902.

C. Varianta typu s IO a písmeny Y ?, denárový haléř

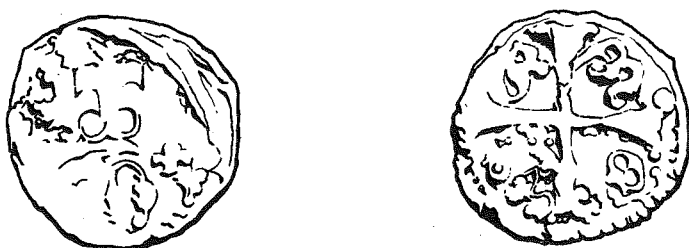
Berlín; 12 mm; 0,258 g. (Tab. III, 8)

Na lícni straně této ražby je po stranách písmen IO nezvykle velký křížek. Také tvar písmene O je protáhlejší a výplň kříže tvoří písmena, připomínající ypsilony.

C

D. Typ s IO a s majuskulními písmeny M, denárový haléř
Berlín; 10,7 mm; 0,195 g. (Tab. III, 9)

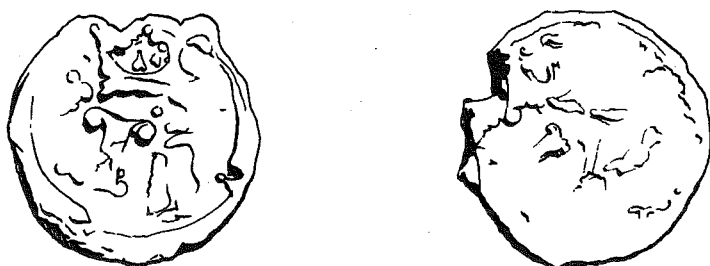

D

Mince je dosud neznámou variantou známého typu z nálezů z Hustopeč (1926), kde byla zastoupena v jedenácti exemplářích s gotickými minuskulními písmeny m. Naproti tomu nově popisovaný exemplář má v rozích kříže gotické majuskulní M.

E. Typ s IO a písmeny I, denárový haléř
Berlín; 11 mm; 0,227 g. (Tab. IV, 10)

Mince je třetím známým exemplářem tohoto typu, který se poprvé objevil v nálezů z Bošovic (1879).

E

F. Typ s IO a písmeny W, denárový haléř
Berlín; 12 mm; 0,180 g. (Tab. IV, 11)

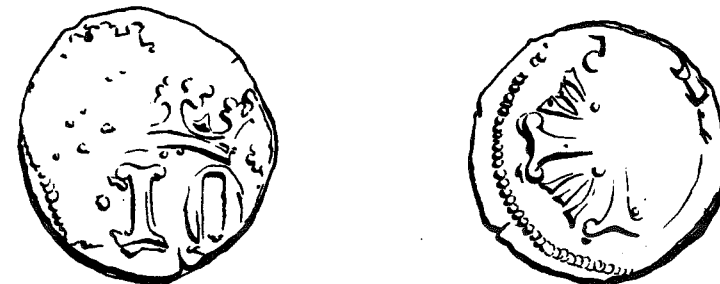
Tento typ je dosud v numismatické literatuře neznámý. Lící strana odpovídá vyobrazením ostatním typům a také kříž na rubu je tvarově tožný s předchozími typy. Zvláštností je výplň kříže, kterou tvoří majuskulní gotické písmeno W.

Mince typu C až F z berlínské sbírky mají společný původ z roku 1904 a jsou zapsány v inventáři berlínské sbírky pod inv. č. 994/1904. Pocházejí s největší pravděpodobností z jednoho nálezů a byly společně získány s 15 mincemi polskými a slezskými. Jsou to ražby královny Jadwigy (1384-86) (3), měst Poznaň (7), Wschowy (4) a Opoře (1). Původním majitelem těchto mincí byl berlínský sběratel Buchwald z Berlína-Charlottenburgu.

M n i c h o v, Mincovní kabinet¹¹

V systematické sbírce Mincovního kabinetu v Mnichově je uložena mezi blíže nezařazenými středověkými ražbami mince s IO, dosud neznámého typu.

A. Typ s IO a písmeny W, denárový haléř
Mnichov; 12 mm; 0,270 g. (Tab. IV, 12)

Mnichovský exemplář této unikátní mince měl starší určení na podkladovém lístku, který je zajímavým příspěvkem k historii poznávání těchto ražeb: Mähren?, Jobst (+1411), Iglau?, Heller. K tomuto určení je při-

¹¹ Při přednáškovém a studijním pobytu v NSR ve dnech 23.4.-2.5.1977 jsem při studiu středověkých sbírkových fondů Mincovního kabinetu v Mnichově zjistil tento dosud neznámý typ moravské mince s IO.

pojena citace: Fried. Schlesien 801, E. Bahrf. M.A.Mz, S. 41, n. 63, B. Mzfr., Fd. Soldin 1916, S. 174. Současně je připojeno inv. č. 43 757.

K r a k o v, Mincovní kabinet¹²

Ve sbírkách středověkých ražeb, bez bližšího označení provenience, jsou uloženy mince s IO.

A. Typ s IO a šachovanou orlicí, denárový peníz
Krakov; 13,6 mm; 0,206 g. (Tab. V, 13)

B. Typ s IO a písmeny Y, denárový haléř
Krakov; 10,3 mm; 0,248 g. (Tab. V, 14)
Krakov; 12,0 mm; 0,263 g. (Tab. V, 15)

Původ těchto mincí je neznámý. Spojovat je s nálezem ve Floriaňské ulici v Krakově by bylo lákavé, ale není možné, poněvadž v popisu tohoto nálezu nejsou uvedeny. Rovněž nemáme důkazů spojovat je se slezskými nálezy. Na neznámý jejich původ ukazuje snad i okolnost, že u nich chybí jakýkoliv odkaz na provenienci.

Tyto nové údaje o výskytu denárových ražeb s IO v zahraničních numismatických sbírkách podstatně doplňují naše znalosti o nálezech těchto ražeb v zahraničí, známých doposud jen ze Slezska (neznámé naleziště 1887 a Soldin 1898),¹³ z Polska (Krakov 1936)¹⁴ a z Uher (Szabádszállás 1911-1912).¹⁵ Ze všech těchto nálezů pocházejí jen ojedinělé exempláře, takže nově publikovaná zjištění představují dosud největší registrovaný početní výskyt těchto ražeb v zahraničí. Přitom se současně rozšiřuje i škála typů těchto ražeb, které známe ze zahraničí. Dosavadní zjištění jejich výskytu se omezovala, kromě dvou exemplářů mince s IO a šachovanou orlicí, jen na typ s IO a písmeny Y.

Podle typů jde u všech těchto nových ražeb o denárové haléře, z nichž většinu známe jen z moravských nálezů z Hustopečí (1926) a Bošovic (1878), publikovaných poprvé v roce 1957.¹⁶ Mezi nimi byl i dosud neznámý denárový haléř s IO a písmeny W, který patří k unikátním mincím tohoto typu.

Objev nového typu denárové mince s IO a písmeny W vnesl nový faktor do ikonografické stránky těchto zajímavých ražeb. Písmeno W znamená podle

¹² Při přednáškovém a studijním pobytu v PLR ve dnech 21.-24.6.1979 jsem měl možnost studovat mince s IO v tamních sbírkách.

¹³ E. B a h r f e l d t, Der Denarfund von Soldin, Berl. Mzbl. XXII, 1901, str. 2993.

¹⁴ M. F r e d r o - B o n i e c k a, Skarb z ulicy Floriańskiej w Krakowie 1936, WNA XVIII, 1936, str. 110.

¹⁵ F. K i r á l y, A szabádszállási Zsigmond korabeli éremlelet, NK L-Li, 1951-1952, str. 27-37.

¹⁶ J. S e j b a l, Moravské denárové mince markraběte Jošta, Nález z Hustopečí je i v Nálezech mincí II, 1956, str. 140 č. 2080 a, řazen do konce 14. stol.

mého soudu iniciálu jména českého krále Václava IV. a je nutno je tak v této souvislosti na této ražbě interpretovat. Tato okolnost je velmi důležitá pro přesnější časové zařazení těchto mincí, neboť by mohla být zřejmě symbolem toho, že Jošt převzal od Václava IV. Moravu jako léno.¹⁷ Současně v ní lze spatřovat odraz přátelských vztahů mezi Joštem a Václavem IV. i jejich společného postupu v řadě důležitých politických záležitostí, jak se projevoval koncem 70. a v 80. letech 14. stol. Naproti tomu pro období 90. let, kdy dochází k jejich vzájemnému střetávání a odlišnému postoji v řadě jevů, je vznik podobných mincí nemyslitelný.

V této souvislosti je třeba se zamyslet, co představují vůbec rubní obrazy na těchto Joštových mincích. Tato otázka byla již položena v roce 1957, kdy ve výše uvedené práci došlo poprvé ke komplexnímu zhodnocení těchto ražeb. Nedostatek pramenného materiálu nedovoluje ani dnes zaujmout konečné stanovisko, i když právě nově zjištěný typ mince s IO naznačuje cestu k řešení. Ukazuje totiž, že rubní strana těchto ražeb není motivována výhradně religiozními symboly, jak by tomu snad napovídal jeruzalémský kříž na jednom z těchto typů. Z těchto důvodů lze uvažovat, jak bylo uvedeno již v roce 1957, že písmena M, která tvoří výplně v rozích kříže, jsou začáteční písmena Joštovy titulatury - Marchio Moraviae.¹⁸ Naproti tomu lze daleko obtížněji vysvětlit význam písmen Y a I, které se vyskytují v rubním obraze na jiných typech těchto ražeb. Vidět v těchto písmenech začáteční iniciály jména města Jihlavy by nebylo tak zcela nepravděpodobné, uvažíme-li, že Jihlava byla jedním z hlavních dodavatelů stříbra do markrabské mincovny v Brně a nelze také zcela vyloučit i možný podíl Jihlavy na ražbě těchto mincí. Tuto domněnku zesiluje také nový nález těchto mincí přímo ze středu nejstarší městské části Jihlavy v blízkosti tamější mincovny. Na druhé straně s přihlédnutím k typu mincí s jeruzalémským křížem nelze vyloučit i výklad písmene Y jako symbolu Jeruzaléma, popřípadě jeruzalémského království, a písmene I jako symbol jména Ježíše.¹⁹

Zjištěné metrologické údaje u těchto mincí typu s IO a křížem z berlínské a mnichovské numismatické sbírky nevybočují z rámce dosud získaných údajů o hmotnosti a velikosti tohoto druhu moravských mincí.

Značná vzácnost moravského mincovního materiálu této doby, zejména typu mincí s IO a křížem, který má nejbližší k uherským obolům, nedovoluje však stále podrobnější metrologické hodnocení. Vzhledem k této okolnosti nebyla proto v práci "Moravské denárové mince markraběte Još-

¹⁷ Jošt se stal vladařem na Moravě 12. listopadu 1375 po smrti svého otce Jana Jindřicha a od českého krále Václava IV. přijal Moravu v léno 9. ledna 1376.

¹⁸ J. S e j b a l, Moravské denárové mince..., str. 150-151.

¹⁹ M. N o v o t n ý, 1. c., str. 101-103.

ta" uzavřena metrologická šetření u tohoto materiálu.²⁰ Také mince tohoto typu, které se ve větším počtu poprvé objevily v hromadném hrobovém nálezů z Hustopečí, nejsou vzhledem ke značné korozi vhodným materiálem pro metrologická studia. Již při publikaci hustopečského nálezů bylo upozorněno, že všechny tyto mince pocházejí z hromadného hrobu. Je obecně známo, že mince z hrobových nálezů podléhají daleko větší korozi a že stupeň jejich zachovalosti je daleko horší, než je tomu u ostatních mincí. To ostatně také již vyplývá z publikovaných fotografií těchto ražeb. Zkoušky črtem jsou právě vzhledem k nízké jakosti drobné mince 14. a 15. stol. velmi nepřesné a nelze z nich v žádném případě vycházet jako z podkladu k metrologickým závěrům. Podobně jako nemůžeme odpovědně zjistit průměrnou váhu určitého typu jen z jedné mince, tak nemůžeme posuzovat jakost určitého typu jen z jedné provedené jakostní zkoušky, nemluvě ani o tom, jak nepřesné jsou zkoušky črtem.²¹ K získání objektivnější představy o vnitřní hodnotě moravských denárových mincí typu s IO a křížem byly dodatečně provedeny zkoušky roztavením těchto mincí, i když ani tyto zkoušky nám nemohou ještě podat celkový obraz o hodnotě těchto mincí, které známe v několika typech. Přece však jsou přínosem k poznání metrologického vývoje těchto mincí a celé této moravské mincovní soustavy v 2. polovině 14. stol. Podle přesných zkoušek roztavením vykazuje typ mince s IO a písmeny Y jakost 323/1000 a typ mince s IO a písmeny m dokonce 350/1000, tedy v průměru oba typy 336/1000. Jde tedy o jakostně lepší mince, než jak ji známe u mincí s IO a šachovanou orlicí, kde je v průměru zjištěna jakost 270/1000.²² Celkem nyní známe denárové mince typu s IO a křížem v počtu 38 kusů, u nichž zjišťujeme průměrnou hmotnost 0,180 g. Vzhledem ke značně poškozeným kusům z hustopečského nálezů, kde jich bylo zastoupeno nejvíce, a které, jak již bylo uvedeno, pocházejí z hrobu, což podstatně ovlivnilo jejich zachovalost, musíme nutně počítat až s 10 procentním přírůstkem, ne-li větším. Za těchto okolností by se průměrná hmotnost mincí tohoto typu pohybovala asi kolem 0,198 g (?) o obsahu zrna v průměru asi o 0,066 g. Právě u těchto mincí je nápadná vnější souvislost s uherskými oboly, ne-

20 Na tuto práci navazuje "Moravská mince doby husitské", která, i když je zcela zaměřena na problematiku moravských čtyřhranných mincí, podává v úvodní části v kapitole "Hospodářsko-peněžní krize na Moravě koncem 14. století" celkovou charakteristiku znehodnocování mince a její důsledky v hospodářském a sociálním životě země (str. 10-14). Tam je také vypracována tabulka o hodnotě moravských denárových mincí s IO v poměru k ostatní soudobé minci.

21 K. C a s t e l i n, Metrologické problémy..., str. 163-164. Metrologické důkazy stavěné na tomto, podle mého soudu nedostačujícím základě, jsou Castelinovi v této práci rozhodujícím kritériem, aby odmítl přidělení těchto mincí do konce 14. stol. Přitom ponechává zcela stranou nálezové a jiné důvody k zařazení těchto ražeb do tohoto období.

22 J. S e j b a l, Moravská mince doby husitské, str. 13. K. C a s t e l i n, Metrologické problémy..., považuje tyto mince za jakostně horší.

jen pokud jde o velikost střížku, ale i výtvarné provedení, kde se objevuje rovněž na reversu rovnoramenný kříž, jehož výplň na rozdíl od uherských ražeb tvoří u této moravské mince různá písmena nebo křížky. Přesné jakostní zkoušky roztavením uherských obolů z období vlády císaře Zikmunda z bošovického nálezů vykazují u 5 různých variant jakost 455, 375, 343, 338 a 304/1000. V průměru mají tyto uherské oboly tedy zjištěnou jakost 363/1000 a přibližují se tak nápadně jakosti moravských mincí typu s IO a křížem. Váhově jsou však v průměru těžší a dosahují průměrné hmotnosti 0,272 g. K této průměrné hmotnosti se u uherských obolů ovšem dospělo na základě vážení několika set těchto ražeb, kdežto u moravské mince se mohla stanovit její průměrná hmotnost jen z 38 kusů a k tomu ještě poškozených. Je proto zcela pravděpodobné, že v budoucnu, podaří-li se nám získat tento moravský materiál ve větším počtu, dospějeme k přesnějšímu hmotnostnímu průměru než jsme mohli zjistit v současné době. Nový poznatek o jakostní příbuznosti moravských denárových mincí typu s IO a křížem s uherskými oboly je dalším dokladem určitých souvislostí mezi moravským a uherským mincovnictvím z konce 14. stol.

Na druhé straně nelze přehlédnout i okolnost nominální a metrologické příbuznosti s polskými a slezskými ražbami, které druhově jsou rovněž příbuzné těmto moravským ražbám. V této souvislosti je třeba si uvědomit, že příbuzné ražby tvoří určité okruhy, jejichž rozšíření přesahovalo hranice jednotlivých zemí. I při některých odlišnostech ikonografických i metrologických mají tyto ražby společné znaky, které je zařazují do jednoho okruhu ražeb charakterizovaných typickým nominálem. Tak je tomu i u denárových mincí, jejichž rozšíření zasahuje do rozsáhlých oblastí Moravy, Uher, Slezska a Polska, popřípadě i do jiných zemí. Jiný takový nominální okruh představuje území výskytu fenikové mince, jejíž hlavní oblastí rozšíření jsou rakouské a jihoněmecké země. České země stojí na rozhraní obou těchto rozsáhlých nominálních okruhů a jsou jimi, zejména ke konci 14. a v 1. polovině 15. stol. v nesporné míře ovlivňovány.

Jiným charakteristickým rysem těchto ražeb je jejich technické provedení. Střížek těchto mincí, jak ukazuje jejich hmotnost, není dostatečně silný, aby nedocházelo i v některých případech k jeho deformaci při ražbě. Způsobuje to i poměrně vysoký reliéf lícního a rubního obrazu těchto mincí, který předpokládá hlubší ražbu. Proto již při zpracování kyjovského nálezů bylo poukazováno na značné technické nedostatky, které vykazují mince s IO, jako např. roztrženost okrajů, posunutí obrazu ze středu, prorážení obrazu z jedné strany na druhou, nápadné hmotnostní rozdíly u jednotlivých kusů apod.²³ Tato okolnost dokonce

23 E. N o h e j l o v á - P r á t o v á, l. c., str. 86-87.

vedla až k absurdnímu tvrzení o vzniku těchto mincí "přímo v některé pokoutní dílně".²⁴ Výše zmíněné nedostatky těchto ražeb jsou ovlivněny i jinými důvody, typickými pro většinu mincí z 2. poloviny 14. stol., z období, kdy rapidně roste potřeba drobných nominálů. Vyrůstající požadavky hospodářského života ovlivnily nejen jakost mince, ale současně způsobily zrychlení výroby mincí i na úkor jejich technického provedení. Stejnými vlastnostmi se vyznačuje český parvus z 2. poloviny 14. stol., jak ukázal např. velmi zřetelně nálezy českých parvů v Olomouci z roku 1957.²⁵ Přitom nepochybně žádný z našich badatelů nepovažoval by parvus za ražbu pokoutní mincovny. Výskyt těchto nedostatků zřejmě urychlil zavedení jednostranných drobných mincí, u kterých se již nesetkáváme s popsány vlastnostmi. Charakteristickým znakem drobných mincí 15. stol. je v našich poměrech již proto jen jednostranná ražba. I k této okolnosti je nutno přihlídnout při časovém zařazování oboustranně ražených mincí s IO. Také značné hmotnostní rozdíly u drobných mincí této doby nejsou nic zvláštního, a to často u mincí jednoho typu nebo dokonce varianty. Již při zpracování bošovického nálezu Zikmundových obolů typu Réthy č. 125 bylo poukázáno na okolnost, že u jedné varianty téhož typu se vyskytl obol o hmotnosti 0,640 g, zatímco u druhé přibližně téže velikosti váží jen 0,120 g.²⁶ Rozdíl ve hmotnosti uherských obolů je také zřejmý z publikovaného diagramu hmotnostních četností jednotlivých variant v průměru.²⁷ Vývoj mincovních a měnových poměrů na Moravě v 2. polovině 14. stol. byl ovlivněn řadou faktorů, které podnítily ve svých důsledcích obnovení ražby na Moravě a vedly i ke vzniku moravské mincovní soustavy v podmínkách grošové měny. Uplatňovala se přitom silně i obchodní orientace moravských měst na obchodní spojení s uherskými městy, politické ambice moravského markraběte Jošta a v neposlední řadě i vývojová odlišnost měnových i početních jednotek na Moravě, které i po zavedení mincovní a měnové centralizace v českých zemích v roce 1300 dále přetrvávaly.

Vliv těchto faktorů zřejmě někteří autoři, kteří se zabývali touto problematikou, podcenili. Ve zmíněné již práci "Moravské denárové mince markraběte Jošta" byla těmto závažným otázkám věnována značná pozornost, neboť vlastně ve svých důsledcích formovaly přímo nebo i nepřímo vznik specifických mincovních poměrů na Moravě. Nelze ovšem z těchto výkladů vybírat jednotlivosti, aniž by se přihlíželo k celému komplexu těchto o-

24 K. C a s t e l i n, Metrologické problémy..., str. 156.

25 V. B u r i a n, Nález pražských grošů a parvů v Olomouci - Nových Sadech 1957, Num.sbor. IV, 1960, str. 389-391. T ý ž, Varianty haléřů Karla I. a Václava IV. v nálezu z Olomouce - Nových Sadů, Num. listy, 1959, str. 81-82.

26 J. S e j b a l, Moravské denárové mince..., str. 120.

27 Tamtéž, str. 126.

tázek.²⁸ Na žádném místě v této práci není uvedeno, že mince s IO představují peněžní unii s uherskou mincí, ale jen okolnost, že se zde promítala snaha o tuto peněžní unii, jak ji máme doloženou z poloviny 15. stol. Současně bylo poukázáno, že v druhé řadě měla ražba mincí dokumentovat význačné postavení Jošta jako moravského markraběte. Je obecně známo, že mince vedle své funkce hospodářské mají současně i povahu právní, neboť reprezentují navenek postavení i moc svého vydavatele bez ohledu na svou vnitřní hodnotu. Iniciály Joštova jména pod korunou dokumentují velmi zřetelně na těchto mincích významné postavení jejich vydavatele.

Ve zmíněné práci bylo také poukázáno, zda tato snaha po mincovní unii s Uhrami nepramenila ze stále vítěznějšího pronikání rakouské čtyřhranné mince, která je v mnohém směru výrazným představitelem mocenské politiky Vídně. Moravští kupci, jak bylo uvedeno, se téměř po celou 2. polovinu 14. stol. snažili oprostit od vlivu bohatého vídeňského obchodního patriciátu, takže roku 1387 došlo k úplnému zákazu rakouského obchodu.²⁹ Právě v tomto období zjišťujeme zřetelné uplatňování snahy z poloviny 14. stol. o vytvoření jednotné peněžní unie s Uhrami, která měla zabránit pronikání rakouské a jihoněmecké čtyřhranné mince, a tím i posilovat postavení a moc domácího patriciátu.³⁰ I když v tomto kontextu je myšlena peněžní unie, která pochopitelně by přinášela s sebou celou řadu prokazatelných výhod pro postavení domácího patriciátu, bylo by mylné se domnívat, že vrstvy, které těžily a bohatly z domácího obchodu by byly lhostejné k obnovení ražby mince na Moravě. Domácí patriciát se nezabýval jen velkým obchodem, ale také měl zájem na drobném obchodu, z kterého mu sice relativně plynul malý, ale přece jen stálý zisk. Drobné mince vůbec a její kolísavá hodnota byly svým způsobem i nástrojem k vykořisťování nejširšího obyvatelstva, které dostávalo často mzdu ve znehodnocené minci, za kterou muselo kupovat daleko dráž.³¹ Z těchto důvodů měl patriciát zájem na obnovení mincování na Mo-

28 K. C a s t e l i n, Metrologické problémy..., str. 150-160, vytrhuje ze širší souvislosti některé moje věty a snaží se jim dát jiný smysl. Zkresluje tuto pasáž v tom smyslu, jako bych tvrdil, že "mince s IO měly posilovat postavení a moc domácího patriciátu", ačkoliv z výše uvedeného je zřejmé, že jde o hospodářsko-peněžní unii s Uhrami namířenou proti Vídni, která měla posílit postavení domácího patriciátu.

29 J. S e j b a l, Moravské denárové mince..., str. 146.

30 O úzkém vztahu mezi Moravou a Uhrami v této době svědčí i okolnost, že Bratislava náležela v 80. letech 14. stol. na čas jako zástava k Moravě a byla roku 1389 vyplacena, což jí bylo Joštem potvrzeno. - G. F e j é r, Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis I-XI, 1829-1844, X, str. 181 - 182, č. 49 a str. 323-324, č. 126. - J. K í r á l y, Geschichte des Donau-Mauth und Urfahr-Rechtes der königl. Freistadt Pressburg, Bratislava 1890, str. 25. - R. R a u s c h e r, Královská privilegia města Bratislavy ve stol. XIII.-XV., Bratislava, časopis pro výzkum Slovenska a Podkarpatské Rusi, XI, 1937, č. 4, str. 375.

ravě. Není také vyloučeno, že právě některé kruhy domácího patriciátu se mohly přímo podílet na ražbě mincí a bohatnout z mincovního regálu, jak máme např. doloženo ve Vídni.

Období ražby Joštových denárových mincí tvoří zajímavou a pestrá stránku v dějinách moravského mincovnictví středověkého období.³² Ve svých důsledcích nový publikovaný typ denárových mincí nejen obohacuje typovou rozmanitost těchto ražeb, ale vzhledem k svému ikonografickému obsahu upřesňuje i dobu jejich vzniku.

Moravské denárové mince markraběte Jošta představují velmi významnou kapitolu moravského mincovnictví, ve které se odráží zvláštnosti politického a hospodářskospolečenského vývoje Moravy ke konci 14. stol.

31 F. G r a u s, Krize feudalismu ve XIV. století, Historický sborník 1, 1953, str. 83.

32 J. S e j b a l, K problematice peněžního vývoje na Moravě, Num. Listy XX, 1965, str. 97-102, kde je podána charakteristika mincovních a měnových poměrů na Moravě v tomto období.

JIRÍ SEJBAL

Neue Erkenntnisse zu Jodoks Denarmünzen (Taf. I - V)

Die Studie des Autors über die Mährischen Denarmünzen des Markgrafen Jodok in Numismatisch-Numismatischer Zeitschrift der Cs. Akademie der Wissenschaften IV, 1957 enthält entscheidende neue Erkenntnisse über die Entwicklung des mährischen Münzwesens der Groschenperiode. Auf Grund der Bearbeitung der älteren, bisher nicht publizierten Funde und der neuen Quellen zur Entwicklung des mährischen Münzwesens am Ende des XIV. Jahrhunderts und unter Berücksichtigung bereits publizierten Teilergebnisse, enthält diese Untersuchung eine synthetische Bearbeitung der ganzen ersten Etappe der Entwicklung des mährischen Münzwesens der Groschenperiode. Gleichzeitig wurde der langjährige Streit über die Einreihung dieser Münzen beendet, deren Problematik in den fünfziger Jahren bedeutsame Aufmerksamkeit gewidmet worden war. Diese Aufmerksamkeit wurde vor allem dadurch hervorgerufen, dass diese Münzen neue und bisher unbekannte Prägungen der Groschenperiode darstellen, bei denen angenommen worden war, sie seien schon genügend erforscht, und dass es trotz grosser Bemühungen bisher nicht gelungen war, diese Münzen zu bestimmen oder zeitlich einwandfrei einzureihen. In der Studie wurden diese Münzen auf Grund der Bearbeitung des bisher unbekannten Materials dem mährischen Markgrafen Jodok zugewiesen, und zwar in die erste Hälfte seiner Regierungszeit. Die Prägung dieser Münzen führte in ihren Konsequenzen zur Realisation des Münzsystems der Groschenwährung unter den Bedingungen in Mähren. Die Bedeutung dieser Untersuchung liegt besonders darin, dass mit der Prägungstätigkeit in Mähren in diesem Zeitabschnitt bisher überhaupt nicht gerechnet wurde. Das in dieser Arbeit publizierte Münzmaterial war insofern für die Einreihung der Münzen mit IO in die zweite Hälfte des XIV. Jahrhunderts beweiskräftig, als dadurch auf die Unhaltbarkeit verschieden älteren Thesen über die Datierung in das XV. Jahrhundert hingewiesen wurde.

Nach Jahren kommt der Autor wieder auf diese Problematik zurück, und zwar im Zusammenhang mit der Entdeckung dieser sehr seltenen Münzen in den numismatischen Sammlungen in Berlin und München, sowie auch in manchen neuen heimischen Funden. Beim Studium des mittelalterlichen Münzmaterials in diesen ausländischen numismatischen Sammlungen hat der Autor auch bisher unbekannte Typen und Varianten dieser Prägungen gefunden, die unsere Kenntnisse über die Entwicklung des mährischen Münzwesens in der zweiten Hälfte des XIV. Jahrhunderts bereichern. Die über die Herkunft dieser Prägungen in der Berliner numismatischen Sammlung gewonnenen Angaben deuten bei den meisten auf einen gemeinsamen Fundursprung hin. Unter diesen Prägungen befinden sich auch bisher unbekannte Münzen mit IO und gotischen Buchstaben W in den Ecken des Kreuzes, die den Autor vermuten liessen, sie seien nach dem Jahre 1376 geprägt worden, als der mährische Markgraf Jodok vom böhmischen König Wenzel Mähren als Lehen erhielt, denn

der Buchstabe W bedeutet die Initiale des Namens Wenzel IV. Gleichzeitig erbrachte der Autor neues Beweismaterial dafür, dass die Prägungen mit IO in die 70er und 80er Jahren des XIV. Jahrhunderts datiert werden können.

In Zusammenhang mit der Veröffentlichung dieses neuen Materials befasst sich der Autor auch mit den ikonographischen Problemen dieser Münzen mit IO, besonders im Zusammenhang mit der Deutung der einzelnen Buchstaben in den Ecken des Kreuzes auf dem Revers dieser Prägungen. Die neu festgestellten Münztypen mit IO und den Buchstaben W und den Buchstaben M weisen eindeutig darauf hin, dass die Buchstaben nicht für religiöse Symbole gehalten werden können. Zugleich widmet der Autor seine Aufmerksamkeit auch den metrologischen Fragen dieser Prägungen. Auf Grund einer grösseren Anzahl von Münzen dieses Typus bringt er auch objektivere Erhebungen zur metrologischen Einschätzung dieser Prägungen von Typus IO-Kreuz. Die Seltenheit dieses mährischen Materials lässt jedoch noch immer keine metrologische Gesamtwertung zu.

Der Autor nimmt auch Stellung zu einigen älteren Theorien über diese mährischen Münzen, die von irrtümlichen Datierungen und unrichtigen Bestimmungen und Wertungen dieser Prägungen ausgingen. Die Entwicklung der Münz- und Währungsverhältnisse in Mähren in der zweiten Hälfte des XIV. Jahrhunderts stand unter dem Einfluss einer Reihe von Faktoren, die die Wiederaufnahme der Münzprägung in Mähren anregten und zur Entstehung des mährischen Münzsystems unter den Bedingungen der Groschenwährung führten. Dabei kamen sowohl die kommerziellen Interessen der mährischen Städte im Handel mit den ungarischen Städten, als auch die politischen Ambitionen des mährischen Markgrafen Jodok und nicht zuletzt die abweichende Entwicklung der Währungs- und Recheneinheiten in Mähren, die auch die Einführung der Münz- und Währungszentralisierung in den böhmischen Ländern im Jahre 1300 überdauerten, stark zur Geltung.

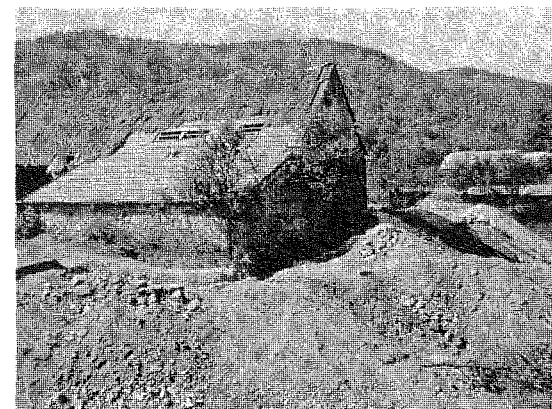
ANTONÍN HEJNA

ARCHEOLOGICKÝ VÝZKUM ZANIKLÉ TVRZE VE ZVÍROTICÍCH, O. PŘÍBRAM

Príspevek ke zhodnocení nálezů dvou mincovních depotů

Výzkum zaniklé tvrze ve Zvíroticích u Sedlčan, při němž byly objeveny dva depoty mincí ze 14. a 15. věku, byl prováděn v zátopové oblasti tehdy budované Slapské přehrady v roce 1953. Studie Pavla Radoměrského, v níž jsou dva depoty podrobně popsány a interpretovány, dává možnost k celkovému konečnému zhodnocení výzkumu, od jehož provádění uplynulo 27 let.

Tvrziště situované na západním okraji dnes již zaniklé obce Zvírotic - Nové Zvírotice byly založeny severněji nad Vltavským údolím - při severní straně silnice vedoucí k přívozu proti obci Županovice, mělo dobře patrnou podobu čtyřboké, mírně vyvýšené plošiny, vymezené příkopem, přerušeným na západní i východní straně náspem, zjednávajícím přístup ke stodole, která byla vybudována na střední ploše tvrziště. Místo bylo nazýváno "Na příkopě" a podle tradice bylo nalezištěm mincí i jiných starobylých památek (obr. 1).

Obr. 1. Zvírotice, tvrziště, pohled od SV.

Plocha tvrziště měla podobu lichoběžníku s délkou stran 26 x 36 x 30 x 31,5 m (S-V-J-Z), byla chráněna příkopem širokým 11-15 m a vnější rozsah tvrziště včetně příkopu byl 48 x 62,5 x 59 x 55 m.

Numismatický sborník 16, Praha 1983.

Lze předpokládat, že Zvírotice náležely před rokem 1322, kdy byly darovány Janem Lucemburským Heřmanovi z Miličína, ke královskému majetku,¹ ačkoliv bychom spíše očekávali, že tato krajina náležela od 13. stol. do mocenské sféry Vítkoviců.² Po smrti Heřmana z Miličína v roce 1326, jak uvádí A. Sedláček, nebo v roce 1346, jak uvádí R. Nový, se dostalo celé jeho rozsáhlé zboží včetně Zvírotic do majetku Rožmberků, což lze vysvětlit především tím, že Heřman z Miličína byl strýcem Petra z Rožmberka. Časový rozdíl smrti Heřmana z Miličína, jak je uveden v souvislosti se získáním Zvírotic Rožmberky u A. Sedláčka a R. Nového lze pravděpodobně vysvětlit podle A. Sedláčka³ skutečností, že v roce 1326 zemřel Heřman starší a v roce 1346 zemřel jeho syn Heřman mladší. Podle A. Sedláčka byl strýcem Petra z Rožmberka Heřman starší a nelze proto vyloučit, že již po jeho smrti získali část jeho majetku Rožmberkové. V jejich držení zůstaly Zvírotice až do roku 1450, kdy je Oldřich z Rožmberka prodal Petrovi z Janovic, příslušníku mocného rodu, který od roku 1385 měl své pozemkové vlastnictví v krajině jižně od Sedlčan a své sídlo na Vysokém Chlumci.⁴ K roku 1548 jsou však Zvírotice znovu v majetku Rožmberků a od roku 1642 se staly součástí vysokochlumeckého panství.

Nečetné údaje psaných pramenů zprostředkované A. Sedláčkem, dovolují pouze rámcově zachytit majetkoprávní vztahy týkající se Zvírotic a tím částečně a nepřímou existence tvrže, o níž máme jen jediný, rovněž nepřímý písemný doklad v osobě Hrocha ze Zvěrotic, rožmberského purkrabího, jmenovaného k letům 1369–1384. Poněvadž se v seznamu rožmberských purkrabí z roku 1412 jeho jméno již neobjevuje a při absenci jakékoliv zmínky o zvírotické tvrzi, bylo v nálezové zprávě ne zcela důvodně uvažováno, zdali tvrz nezanikla již před tímto rokem.

Na otázku doby založení, délky existence a způsobu i doby zániku tvrže měl přinést odpověď teprve výzkum.

Zkušební sondy vedené ve směru severojižním a východozápadním přinesly základní informaci o vrstevné situaci terénu, na němž byla tvrz založena a na němž zanikla, zachytily však zároveň i první stopy některých objektů na vnitřní ploše tvrziště. Poloha tvrziště na pravobřežní vltavské terase, v místě vsi se mírně svažující a tím poskytující dobrou možnost k osídlení již od pravěku, vysvětluje zjištěnou skutečnost, že na břidlicovém podloží středočeského, tzv. jílovského masívu byla u-

ložena dvojitá vrstva náplavu, sestávající z říčního štěrku a jemného písku v síle 80–100 cm. Tento horizont sedimentu se lišil nejen strukturou, ale i barvou, odpovídající materiálu, od světle šedé až po tmavě šedou. Vrstevná situace na vnitřní ploše byla bohatší o svrchní vrstvu násypu, uloženou na souvrství náplavu v nestejně síle od 30 do 70 cm, jak vyžadovalo vyrovnaní původního terénu. Násypem byl tak vyrovnan celý povrch tvrziště a připraven k osazení objekty. Materiál násypu byl získán vyhloubením příkopu kolem vnitřní plochy tvrziště. Na tomto souvrství ležela vlastní sídlištní a na ní i zániková vrstva se stopami požáru a místy i s destrukcí, která byla zvláště mocná v příkopu, překrývá zde navíc souvrstvím splachů.

Výzkum ukázal, že zvírotické tvrziště, zaujímající plochu o celkovém rozsahu kolem 350 m², mělo tři stavení situovaná na obvodu, věžovitou bránu a na zbytku plochy poměrně rozlehlý dvůr.

Objekt severozápadní, situovaný do severozápadního nároží tvrziště, měl obdélný půdorys s rozměry 4,6 x 6 m a zůstal zachován v základovém zdivu, jinak ve stavu silně destruovaném, se zavaleným podlažím. Bylo zjištěno, že zdivo tohoto objektu bylo kladeno ve své spodní části jako plenta ke stěnám předem vykopané jámy. Dno jámy, dosahující úrovně skalního podloží, bylo zároveň podlažím polosuterénní místnosti. Zdivo bylo stavěno z balvanité lánané žuly v šířce tělesa 50 cm a zůstalo uchováno od základové spáry do výšky 85 cm. Jeho vnitřní strana byla hrubě lícována. Jednotlivé kameny byly kladeny nasucho, místy byly ve spárách zjištěny stopy jílu. V severovýchodním a severozápadním rohu objektu byly zjištěny četné stopy požáru na zdivu i v destrukční výplni. Zdivo v jihovýchodním nároží bylo zčásti vybráno. Podle množství destruovaného kamene uvnitř i vně objektu, zvláště v příkopu, lze soudit, že zdivo bylo vyneseno původně do plné výšky přízemí. Podle četných nálezů spáleného dřeva je možno předpokládat, že na kamenné přízemí navazovala patrová část s dřevěnou výstavbou a konstrukcí (obr. 2).

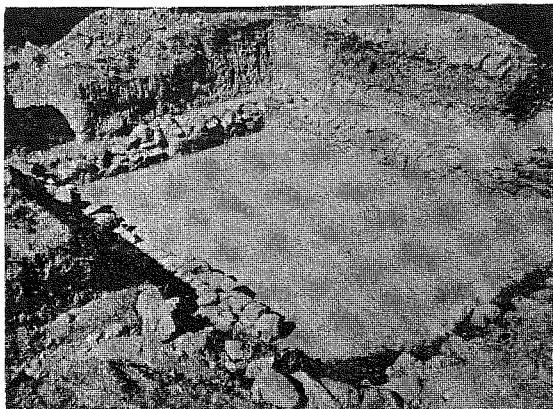
Druhý objekt zjištěný v severovýchodním rohu tvrziště s obdélným půdorysem o rozměrech 4,2 x 7,4 m, byl situován delší stranou k severnímu okraji tvrziště. Způsob jeho založení byl zcela shodný s objektem severozápadním, vnitřní líc zdi byl však pečlivěji lícován a zdivo, rovněž žulové, bylo kladeno na maltu. Šířka tělesa zdi byla rovněž 50 cm a max. dochovaná výška dosahovala 80–100 cm. Ve vzdálenosti 4 m od sv. nároží byl v severním zdivu patrný ústupový lom a odtud pokračovalo v délce 3,4 m těleso zdi dále k západu s méně pečlivou konstrukcí a se základovou spárou postupně se zvedající. Jihozápadní nároží tohoto objektu bylo překryto stavbou stodoly a jeho základové zdivo bylo beze zbytku vybráno. I tento objekt měl, podle nálezové situace s četnými stopami spá-

1 A. S e d l á č e k, Hrad, zámky a tvrže Království českého XV, Praha 1927, str. 150.

2 R. N o v ý, Vývoj struktury pozemkového vlastnictví na Benešovsku v předhusitské době, SVPP 20, 1979, str. 141–176.

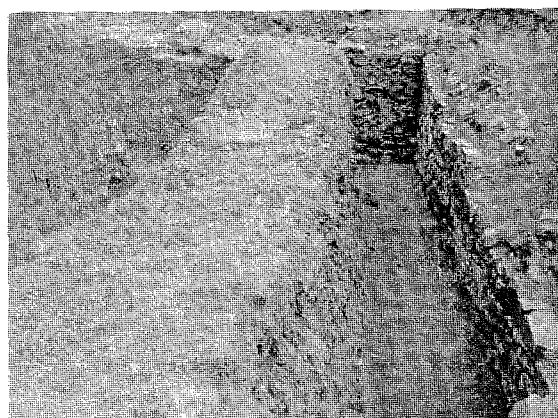
3 A. S e d l á č e k, Hrad, zámky a tvrže Království českého IV, Praha 1885, str. 234–237.

4 R. N o v ý, l. c., str. 146–147.

Obr. 2. Zvírotice, objekt SZ, pohled od JV.

leného dřeva, nad přízemní kamennou výstavbou dřevěnou konstrukci patrové části (obr. 3).

Obr. 3. Zvírotice, objekt SV, pohled od J.

Třetí objekt, zaujímající plochu jihovýchodního nároží tvrziště, byl nejrozsáhlejší, zároveň však nejméně uchován. Podle zjištěných zbytků základové konstrukce byl tento objekt pravděpodobně dvoudílný. Jeho jižní část s obdélným půdorysem o rozměrech 5,8 x 8,6 m, byla orientována delší osou ve směru V-Z a její východní a jižní stěna vytvářely jv. nároží vnitřní plochy tvrziště. Na jižní část stavení navazovala směrem k severu část severní s přibližným rozsahem 8 x 7 m, orientovaná delší osou ve směru J-S. Základové zdivo jv. objektu nebylo zapuštěno do zahloubeného terénu, ale jen mělce založeno do vrstvy násypu. Žulové ka-

meny jeho konstrukce byly kladeny na hlínu. Lépe zůstalo uchováno zdivo jižní části, zvláště v sz. nároží v šíři 70 cm, na západní straně, na straně východní a zčásti i na straně severní, kde lze předpokládat příčku mezi jižní a severní částí objektu. Severní část se rýsovala jen stopově skupinami kamenů na východní, severní a západní straně. Zachované zbytky zdiva nesly stopy požáru v opálení a zánik objektu požárem dokládala i popelovitá vrstva s uhlíky na jeho vnitřní a vnější ploše. V severovýchodním rohu jižní místnosti byla na vymezené ploše zachycena vrstva vypáleného jílu překrývající vrstvu valounů a hlouběji další vrstva vypáleného jílu podložená valouny. V nálezové zprávě byl tento nálezev interpretován jako zbytek dvojí podlahy. S větší pravděpodobností lze tuto situaci označit jako ohniště, s rozsahem cca 2 x 2 m. Na protější straně při jižní stěně místnosti byla zjištěna mírně oválná prohlubeň o průměru 2 x 1,5 m a hloubce 70 cm. Na severní straně jižní části objektu, v místě, kde západní stěnou navazuje severní část stavení, byl objeven práh vyložený valouny, široký 1 m, dokládající dveřní otvor, jímž byly obě části stavby propojeny.

Na ploše severní části stavby nebyly kromě stop mazanice zjištěny jiné doklady vnitřního vybavení, pouze na vnější straně severní stěny byl nalezen fragment plochého žernovu o průměru 70 cm.

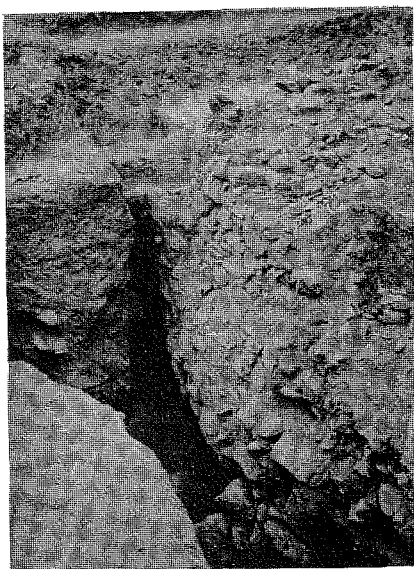
Podle zjištěné nálezové situace lze předpokládat, že JV objekt měl dřevěnou výstavbu na kamenné podezdívce a že jeho funkce byla spíše hospodářská než obytná. Celkový rozsah této nepochybně přízemní stavby byl 13,8 x 8,6/7 (obr. 4).

Obr. 4. Zvírotice, objekt JV, SZ nároží, pohled od S.

V ose východního okraje tvrziště byla objevena další stavba, vytvořená dvěma terasními zdmi situovanými ve směru Z-V, vytvářejícími šachtu v šíři 2 m, na východní straně uzavřenou rovněž terasní zdí, na stra-

ně západní, směrem do tvrze, otevřenou, dlouhou 3 m. Zdivo bylo uchováno do výšky 2 m od základové spáry a bylo zapuštěno hluboko do terénu, vnějšími stranami k němu připlentováno. Tento objekt, vybudovaný z lomového kamene na maltu, byl dokladem věžovité brány, zjednávací od východní strany, tj. od vsi přístup do vnitřního areálu tvrze. Hluboká šachta mezi terasními zdi byla zavalena mocnou destrukcí kamene a zásyem hlíny s četnými zbytky uhlíků a vypálené mazanice. Lze proto soudit, že přízemní kamenná výstavba brány nesla srubovou patrovou nástavbu. Hloubka uložení základu je vysvětlitelná založením věže-brány k okraji vnitřní plochy do hrany vnitřního svahu příkopu (obr. 5). Na se-

Obr. 5. Zvírotice, brána, severní zdivo, pohled od JV.

verní zdivo věžovité brány navazovalo směrem k severu, k sv. objektu, těleso zdi široké 70-80 cm, sledovatelné v délce 5 m. Podle situace lze toto zdivo považovat za doklad ohradní zdi, chránící tvrz od východní strany. Zděné ohrazení tvrze nebylo na jiných místech jejího obvodu zjištěno, lze však předpokládat ohrazení lehčí dřevěnou konstrukcí.

Základním článkem opevnění tvrze byl příkop, zjištěný v šíři 11-15 m po celém obvodu. Zkušební sondou S-J byla zachycena jeho původní hloubka, dosahující od hrany vnitřního svahu 4-5 m. Příkop byl naplněn vodou, jak dokládala vrstva bahna zjištěná na jeho dně, dále skutečnost, že jihovýchodně od tvrze byly nalezeny zbytky dřevěných žlabů, jimiž byla do příkopu přiváděna voda a konečně i skutečnost, že v severozápadním nároží příkopu byly zjištěny prameny spodní vody.

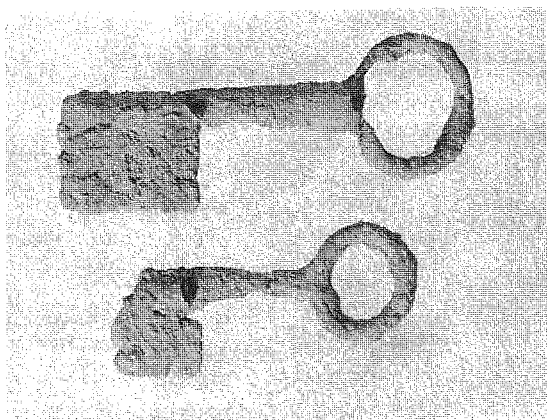
K hlubšímu poznání života na tvrzi a především k časovému určení její existence přispěly četné nálezy úlomků nádob, železných předmětů, skleněných nádob a dalších dokladů tzv. materiální kultury, kromě zvláště významných dvou depotů mincí.

Úlomky nádob byly nalézány v zánikové vrstvě i po celém původním povrchu tvrziště a v příkopu. Podle základních technologických znaků lze stanovit v keramických nálezech tři skupiny. První skupina nádob je charakterizována masívnějším stěpem tmavošedé, hnědošedé až červenavé barvy povrchu, častým obsahem grafitu a rytou technikou dekoru. Je zastoupena úlomky bezuchých hrnců, misek-poklic a zásobních nádob. Druhou nejpočetnější skupinu keramiky dokládají úlomky nádob s tenkým šedým stěpem. Výzdoba je prováděna důsledně kolkovací technikou-radélkem. V této skupině jsou zastoupeny hrnce, džbány, misky a poklice. Třetí skupinu dokládají nečetné úlomky nádob s vnitřní polevou, nalézané vesměs mělce pod povrchem i ve svrchní výplni příkopu, jež velmi pravděpodobně pocházejí z doby po zániku tvrze.

Jako výzdobný motiv první skupiny nádob se objevuje rýha, případně jednoduchá vlnice. Ve druhé skupině je škála výzdobných motivů mnohem pestřejší, je doložena větévka-rybí kost, vroubek, klikatka, astragal, pletenec, kolmá i šikmo kladená tyčinka, lichoběžník a šachovnicový vpich v pásech na podhrdlí nebo na výdutí nádob. Výjimečně byl zjištěn kolkovaný pás s majuskulí nebo minuskulí. Mezi výzdobné motivy této skupiny keramiky náleží členění povrchu nádob vývalky nebo žlábků.

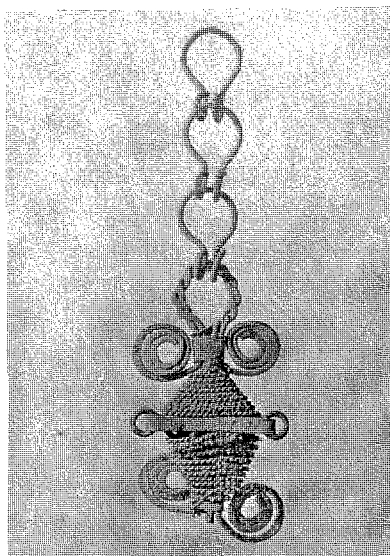
Okraje nádob, především hrnců, byly u první skupiny vesměs prostší, méně členěné, ven vytočené a zaoblené, kapkovité, klínovitě zesílené a seříznuté, stříškovité nebo zesílené na vnějším obvodu plochou, nízkou, mírně vyžlabenou lištou. Ve druhé skupině šedé tenkostěnné keramiky se kromě okrajů výše uvedených častěji vyskytovaly okraje ovalené, neúplně ovalené, horizontálně zalomené a vyložené i okraje s lištou výrazněji členěnou, mísy měly nejčastěji okraje ven horizontálně vyložené, na horním obvodu zaoblené, poklice byly zakončeny širokými, horizontálně vyloženými okraji na obvodu mírně zesílenými, zaoblenými nebo seříznutými, pro džbány byly charakteristické okraje kolmo posazené, dovnitř vyžlabené nebo členěné žlábků a žebérky na vnějším obvodu. Zásobní nádoby měly typické masívní okraje klínovitě zesílené, dovnitř vtažené a horizontálně seříznuté, případně i zaoblené.

Kromě úlomků nádob, jež tvořily nejpočetnější část nálezů, byly na západní straně vnitřní plochy nalezeny dva klíče s kruhovými hlavici a výraznými členěnými trny (dl. 12 a 9 cm, obr. 6), na východní ploše byl nalezen fragment nože s jednostranným břitem (dl. 16 cm), podkova, přezka a v severním příkopu byl objeven fragment nůžek. K nálezům železných předmětů patřily i četné hřeby s kruhovými a obdélnými hlavici.

Obr. 6. Zvírotice, klíče.

Ojedinělým byl nález závěsku z měděného, původně patrně stříbřeného drátu se středním kosodélným terčem ovinutým tordovaným drátem. Střed terče byl sepjat plochým páskem zakončeným kroužky. Z vrcholů terče vybíhala dvojice spirálových závitů. Ouško z tordovaného drátu zachycovalo tři články závěsného řetízku. Závěsek byl nalezen na povrchu původního terénu před založením tvrže (obr. 7).

Obr. 7. Zvírotice, závěsný šperk z měděného drátu.

Na severním okraji tvrziště v destrukci obou kamenných objektů bylo nalezeno několik úlomků skleněných nádob žlutavě až olivově zelené barvy s natavenými bradavkami. K ojedinělým nálezům patřil i přeslen z pálené hlíny, nalezený v jv. objektu, a zmíněný již kamenný žernov, objevený při severní stěně této stavby.

Nejvýznamnějším a nejcepnějším nálezem byly oba depoty mincí, z nichž první byl objeven v sondě S-J na jz. ploše tvrziště v hloubce necelých 20 cm pod povrchem a druhý na východní straně tvrziště v destrukční vrstvě severní části jv. objektu, rovněž v hloubce 20 cm. Oba depoty byly původně uloženy v plátěném váčku, jehož stopy se zachovaly a lze proto důvodně předpokládat, že byly ukryty a uloženy do země v době, kdy zvírotická tvrz. byla již pustou, vypálenou zříceninou. Tím se oba depoty stávají cenným archeologickým pramenem ke stanovení termínu ante quem zániku tvrže.

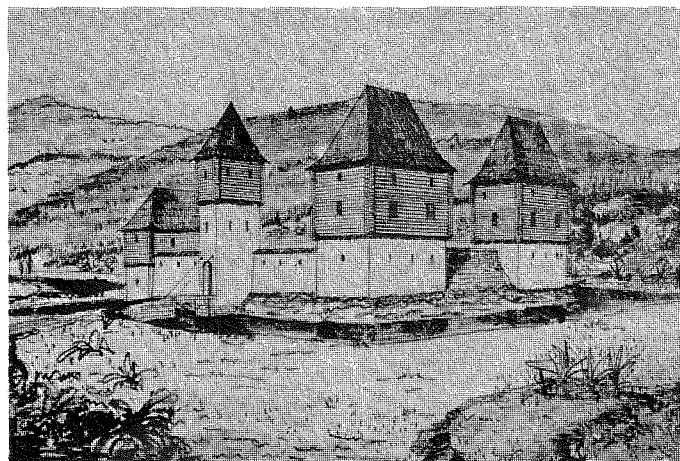
Rozbor a zhodnocení získaných nálezů umožňuje časově zařadit dobu založení, existence i zániku tvrže. S odstupem 27 let a na základě nových poznatků, k nimž v uplynulých letech dospěla archeologie středověku, lze oproti původnímu datování položit dobu založení tvrže již do průběhu 1. poloviny 14. stol., a tedy s velkou pravděpodobností do doby po roce 1326, kdy se Zvírotice dostaly po smrti Heřmana st. z Miličína do majetku Rožmberků. Toto časové zařazení vzniku tvrže je podloženo rozбором keramických nálezů starší skupiny. Vzhledem k tomu, že tato keramika byla nalézána na povrchu původního terénu před založením tvrže a zároveň i na vrstvě násypu, jímž byl terén tvrziště upraven, je spolehlivým dokladem stavební činnosti i prvního osazení nově vybudovaného sídla. Jen s určitou pravděpodobností lze uvažovat, že místo, na němž tvrz vznikla, bylo již předtím osídleno. Bezpečné doklady existence objektů z doby před založením tvrže nebyly zjištěny.

Těžiště existence zvírotické tvrže náleží časově do období 2. poloviny 14. a do 1. poloviny 15. stol. Toto časové zařazení je spolehlivě doloženo charakterem nejpočetnějších keramických nálezů, jež lze srovnávat s mnoha známými nálezy ze širší středočeské i jihočeské oblasti, zvláště pak s dobře datovatelnými nálezy ze Sezimova Ústí,⁵ případně i s nálezy z podhradí Příběnic.⁶ V době svého plného rozvoje sestávala zvírotická tvrz ze čtyř samostatných objektů, z nichž dva, situované k severnímu okraji tvrziště do sz. a sv. nároží, měly zahlobené podlaží a kamennou konstrukci v plné výši přízemní části, na níž spočívala dřevěná konstrukce patrové výstavby. Oba objekty měly především funkci

⁵ M. R i c h t e r, Středověká keramika ze Sezimova Ústí, Hluboká n. Vlt.-Bechyně 1979.

⁶ A. H e j n a, Výsledky archeologického výzkumu v Příběnicích, JSH 28, 1959, str. 12-16.

sídelní-obytnou, mimoto však i funkci pevnostní-obrannou, případně i funkci hospodářskou jako místok uskladnění zemědělských produktů. Velký dvoudílný objekt založený v jv. rohu tvrziště měl na kamenné podezdívce dřevěnou konstrukci přízemní výstavby a podle nálezových okolností lze předpokládat, že stěny tohoto objektu byly překryty vrstvou mazanice. Nález ohniště v jižní místnosti, nože a přeslenu v severní místnosti i nález žernovu u severní stěny dovolují tento objekt označit jako stavbu s funkcí především hospodářskou, s níž mohla být spojena i funkce obytná. Čtvrtý objekt s přízemní kamennou a s patrovou dřevěnou konstrukcí měl základní funkci brány a tím i zároveň funkci obrannou (obr. 8).

Obr. 8. Zvírotice, ideální rekonstrukce tvrze.

Vzhledem k tomu, že se od roku 1412 neobjevuje v písemných pramenech ani nepřímá zmínka o zvírotické tvrzi, resp. dedukcí z absence zmínky o tvrzi ve výčtu rožmberského pozemkového majetku z roku 1412, byla po dokončení výzkumu vyslovena domněnka o možném zániku tvrze požárem před tímto rokem. Zjištěné nálezy však dokládají možnost existence tvrze i v dalších letech 15. stol. Lze proto s větší pravděpodobností uvést zánik zvírotické tvrze - majetku Oldřicha z Rožmberka a opěrného bodu jeho moci na severním obvodu rožmberských držav v souvislost s likvidací rožmberského panství na Sedlčansku v letech 1419-20. Nálezové okolnosti nedokládají, že se o tvrz bojovalo, že by byla obléhána a postupně dobývána. Její zánik lze spíše vysvětlit prostým přepadením, vyplněním a vypálením. Doklady tohoto způsobu likvidace byly zjištěny archeologickým výzkumem. Až už k zániku tvrze došlo dříve či později v průběhu 1. třetiny 15. stol., bylo zcela bezpečně zjištěno, že tvrz nebyla již

v pozdějších letech obnovena a že zůstala pustým místem, později zemědělsky využívaným, jehož terénní reliéf byl až do zahájení výzkumu jediným dokladem zaniklého sídla.

Die archäologische Ausgrabung der untergegangenen Feste in Zvírotice, Bez. Příbram

Beitrag zur Würdigung des Fundes zweier Münzdepots

Die Ausgrabung wurde zur Bauzeit der Talsperre von Slapy im Jahre 1953 vorgenommen. Dabei wurde ein bemerkenswerter Fund zweier Münzdepots mit Prägungen des 14.-15. Jahrhunderts gemacht, die P. Radoměský in seiner Studie einer Würdigung unterzog. In diesem Zusammenhang sollte tunlichsterweise ein kurzer Bericht über den Verlauf der Ausgrabung und ihre Ergebnisse gegeben werden.

Die heute bereits untergegangene ursprüngliche Gemeinde Zvírotice lag am rechten Moldauufer, zweifellos an der Stelle einer uralten Furt. Am Westrand des Dorfes stand im Mittelalter eine Feste, deren Ort im Terrainrelief mit dem von einem Graben umgebenen inneren viereckigen Areal gut erkennbar ist. Auf der inneren Fläche des Festungsareals im Ausmaß von etwa 350 m² wurden vier selbständig stehende Objekte entdeckt, von denen zwei mit einer Situierung gegen den Nordrand zur NW- und NO-Ecke ein eingetieftes Geschoß und eine Steinkonstruktion in der vollen Höhe des Erdgeschoßteils hatten, auf dem eine Holzkonstruktion mit einem Geschoßbau ruhte. Beide Objekte hatten vor allem eine Siedlungs- und Wohnfunktion, außerdem auch eine Festungs- und Defensivfunktion, gegebenenfalls auch eine wirtschaftliche Funktion als Ort zur Aufbewahrung landwirtschaftlicher Produkte. Das große zweiteilige Objekt in der SO-Ecke des Festungsareals trug auf einem Steinsockel die Holzkonstruktion des Geschoßes und seine Wände waren mit einer Mauerlehmschicht überdeckt. Aufgrund des Fundes einer Feuerstelle und aufgrund anderer Sachfunde können wir dieses Objekt als Bau mit Wirtschaftsfunktion bezeichnen, womit wahrscheinlich auch eine Wohnfunktion verbunden war. Das vierte Objekt am Ostrand des Areals mit einer steinernen Erdgeschoß- und einer hölzernen Stockwerkkonstruktion war ein mit einem Turm versehenes Tor und hatte demnach Verteidigungsfunktion.

Aufgrund der Funde, von denen die meisten Gefäßsplitter waren, können wir die Gründungszeit der Feste in die erste Hälfte des 14. Jahrhunderts, offenbar in die Zeit nach dem J. 1326, datieren, wo die Rožmberks Zvírotice erwarben. Der Untergang der Feste kann am ehesten mit dem Beginn der Hussitenrevolution, konkret sodann mit dem Kampf zwischen den Hussiten mit Oldřich von Rožmberk in den Jahren 1419-1420, in Verbindung gebracht werden. Damals brannte die Festung ab, wurde später schon nicht mehr erneuert, und der öde Ort bot dann ein passendes Versteck zur Aufbewahrung von Münzdepots.

Übersetzt von A. Hubala

DVA ZVÍROTICKÉ NÁLEZY A PŘÍSPĚVEK K OTÁZCE ROŽMBERSKÉHO MINCOVNICTVÍ (Tab. VI - VIII)

1

Mezi archeologickými nálezy, které vynášejí na světlo systematické výzkumy středověkých lokalit, zaujímají v poslední době nálezy mincí stále významnější místo. Především jde o nálezy jednotlivých mincí nacházené v kulturních vrstvách odkrývaného terénu, a to na těch místech, kde intenzita středověkého osídlení byla největší, a kde byla také největší možnost mince poztrácet. Tyto náhodné nálezy je možné, pokud máme více případů výskytu, statisticky zpracovat a jejich nálezový horizont poskytuje důležité datovací kritérium pro určení doby vrcholné intenzity osídlení zkoumané lokality. Avšak i každá zcela osamoceně nalezená mince může mít datovací význam pro určení doby vzniku či zániku zkoumaného objektu nebo může pomoci datovat stáří jiných památek, nalezených v jejím sousedství - ovšem jen tehdy, pokud je její nález náležitě dokumentován po stránce stratigrafické. Mince prostě představují pro archeologii nejdůležitější oporu jakýchkoli závěrů absolutní i relativní chronologie.

Ve skutečnosti tomu bylo donedávna tak, že numismatika dávala, díky datovací schopnosti mincí, archeologii více, než naopak mohla archeologie poskytovat numismatice. To proto, že mince ojediněle nacházené při archeologických výzkumech, přes všechny svůj význam pro datování odkrytých vrstev terénu, jsou obvykle nejběžnější, náhodně to poztrácené drobné peníze středověkých lidí, které často byly přímo masově raženy pro potřeby středověkého obchodu a směny. Velmi často jde o mince, které volným uložením v zemi byly natolik poškozeny korozí, že zejména pro numismatický metrologický výzkum jsou prakticky nepoužitelné. A téměř vždy jde o ražby známé, pro numismatické bádání méně významné, k jejichž studiu má numismatika k dispozici jiný a z jejího hlediska daleko cennější druh pramenů - totiž hromadné nálezy těchto mincí - depoty čili poklady.

Hromadné nálezy mincí, ukryté obvykle ve schránce (nádobce), která aspoň částečně chránila mince před korozí, jsou pro numismatiku hlavním zdrojem studijního materiálu a tím i prvním pramenem nových vědeckých poznatků. A právě tyto nejčastěji nálezy jsou nejčastěji odkrývány zcela náhodně, při stavebních, hospodářských a technických pracích všeho

druhu, zejména těch, které souvisejí s výkopy v terénu; vyznačují se tím, že se na ně přichází téměř vždy bez účasti odborníků. Systematickým archeologickým výzkumům se nálezy pokladů mincí vyhýbají. Patrně to lze vysvětlit zcela logicky tím, že archeologickými výzkumy jsou především sledovány lokality, kde hustota osídlení dosahovala ve středověku největší intenzity, zatímco dávní majitelé mincovního depotu měli spíše snahu ukrýt svůj majetek mimo aglomeraci, na místech, kam lidská noha co nejméně přicházela a kde byl zakopaný majetek nejbezpečněji uložen. Proto jednotlivě poztrácené mince, které jsou dokladem intenzity osídlení a bouřlivě pulzujícího života ve středověku naleznou se při terénním výzkumu daleko častěji, než jen jeden jediný hromadný poklad mincí.

Tak tomu bylo donedávna. Názor, že archeologie více čerpá z numismatiky, než může sama této vědě poskytnout, je nyní již v podstatě překonan. Zmnohonásobení počtu archeologicky zkoumaných lokalit, neustálé rozšiřování historicko-archeologického výzkumného programu a zavedení nových preciznějších výkopových metod u nás i ve světě, měly přirozený důsledek, že i systematické archeologické výzkumy vynášejí v poslední době na světlo mimo jiné nové překvapující nálezy z okruhu hmotné kultury i nový, dosud neznámý numismatický materiál znamenité vědecké hodnoty pro vlastní numismatické bádání. I mezi jednotlivými nálezy mincí ze současných výzkumů pohřebišť, sídlišť, hradišť, tvrzí i středověkých hradů přichází nyní častěji do rukou numismatiků mincovní materiál cenný pro vlastní numismatickou práci. Kromě toho však archeologický výzkum překvapivě objevil v posledních letech i řadu hromadných nálezů mincí, což lze vysvětlit jediné zvýšenou náročností, která je na kvalitu výzkumné práce kladena. A tak můžeme současnou situaci v poměru archeologie k numismatice charakterizovat asi v tom smyslu, že se v těchto dnech přiblížila ideálnímu stupni užitečné spolupráce, na kterém přibližně rovnoměrně archeologie těží ze speciálních závěrů numismatických a numismatika je naopak archeologií obohacována prameny nových poznatků - novými mincovními nálezy. Přitom obě vědy si vzájemně mezi sebou vypůjčují a vyměňují mnoho ze svých pracovních metod - aniž by klesaly ve vzájemném vztahu na úroveň dvou pomocných věd; je to v podstatě poměr dvou rovnocenných partnerů.

Jinak až do 50. let tohoto století nebyl u nás zaregistrován snad ani jediný hromadný mincovní nález (poklad), který by byl objeven při systematickém terénním archeologickém výzkumu. Archeologické výzkumy u nás byly ovšem již v minulém století a jejich počet pak dosáhl v první polovině tohoto století dokonce úctyhodného počtu. V souvislosti s nimi došlo i k celé řadě cenných numismatických nálezů, avšak jednalo se vždy pouze o objevy jednotlivých mincí, mezi kterými nejvýznamnější místo

zaujímají nálezy denárů ve slovanských kostrových hrobech.¹ A tak vlastně prvou předzvěstí a příslibem toho, že počínající rozmach historicko-archeologického výzkumu středověkých lokalit může být pro numismatiku přínosem větším, než se dosud tušilo, byl objev dvou hromadných mincovních nálezů, odkrytých v létě roku 1953 při archeologickém výzkumu středověké tvrze ve Zvíroticích na Sedlčansku. Zhodnocení těchto "pokladů", které nebyly dosud publikovány, je předmětem této studie.

2

Zmíněná lokalita Zvírotice dnes již ve skutečnosti neexistuje. Už po řadu let leží hluboko pod hladinou Slapské přehrad. V souvislosti s budováním vodního díla ve Slapech došlo také v červenci a v září roku 1953 k jejímu výzkumu, který byl součástí komplexního archeologického průzkumu celé vytýčené zátopové oblasti.² Bývalé zvírotické tvrziště, stojící na samém západním okraji obce Zvírotic, bylo tehdy vzdáleno jen asi 50 m od břehu Vltavy na její pravobřežní terase, která se povlovně svažovala z otevřené dublovické planiny k řečišti. Lokalita měla v době zahájení výzkumu jasně patrnou podobu čtvercové, mírně vyvýšené plošiny, obklopené ze všech čtyř stran příkopem, přerušeným na západní a východní straně přístupovým náspem. Archeologický výzkum na základě nálezů základového zdiva převážně z lámané žuly odhalil, že středověká zvírotická tvrz sestávala ze tří nevelkých oddělených stavení prosté výstavby a vstupní brány věžovitého charakteru. Jedno ze stavení (jihovýchodní) mělo účel obytný, ostatní dvě při severním okraji tvrziště měla charakter obranný a pevnostní, podobně jako vstupní věž s bránou. Tvrz měla prostorný dvůr ve vnitřním areálu o plošné výměře kolem 350 m².

Úspěchem výzkumu ve Zvíroticích bylo tehdy jednak odhalení zajímavého a málo častého středověkého stavebního útvaru, sestávajícího ze tří

1 Numismatický materiál vytěžený z výzkumů slovanských mladohradištních pohřebišť do roku 1955 byl souhrnně zpracován ve studii P. Radoměrského, Obol mrtvých u Slovanů v Čechách a na Moravě, Sb. NM řada A, roč. IX, č. 2, Praha 1955. Pro Slovensko tak učinila E. Kolníková, Obolus mrtvých vo včasnostredovekých hrobech na Slovensku, Slovenská archeológia XV-1, 1967, str. 189-254. Stále cenná je průkopnická práce R. Turka, České hradištní nálezy datované mincemi, Slavia Antiqua I, Poznaň 1948, str. 485 - 535, registrující a hodnotící podíl nálezů mincí (včetně nálezů při archeologických výzkumech) pro chronologii hradištní kultury. Základní práci o mincích datované keramice doby hradištní a středověku je nyní společná práce P. Radoměrského - M. Richtera, Korpus české středověké keramiky datované mincemi, Sb. NM řada A, roč. XXVIII, č. 2-4, Praha 1974. Jinak je ovšem numismatický nálezový fond se vztahem k archeologické problematice především roztržštěn do řady drobných nálezových zpráv a větších monografií.

2 Viz nálezovou zprávu A. Hejny ze dne 17.12.1954 o výzkumu ve Zvíroticích, uloženou v archivu AÚ ČSAV Praha pod čj. 5287 (14 str., 26 tab. a plán výzkumu). Srov. též cyklostylovaný referát A. Hejny: Zpráva o výzkumu tvrze ve Zvíroticích r. 1953, proslovený v Liblicích u Mělníka r. 1954.

Obr. 1. Obec Zvírotice v době záchranného výzkumu.

samostatných objektů (když na rozdíl od toho většina známých tvrzí stejného období má sevřenou věžovou výstavbu s nejvýše jedním stavením mimo vlastní věž), jednak odkrytí dalších hmotných dokladů středověkého osídlení tvrze. Tyto sestávají především z četných nálezů zlomků středověké užitkové keramiky, mezi kterými převažovala tenkostěnná tuhovaná keramika zdobená radýlkovaným dekorem (mezi nimi i dva střepy zdobené radýlkovaným nápisem v gotické majuskule i minuskule); kromě toho byly nalezeny i předměty železné (gotické klíče, fragment nůžek na stříž ovčí, část nože, podkova, přezka a množství kovaných hřebů). Vedle několika úlomků skleněných gotických bradavčitých pohárů z tzv. lesního zelenavého skla, nalezen byl i větší fragment spony ze stříbrného drátu filigránové techniky.

K nejvýznamnějším nálezům z výzkumu zvírotické tvrze patří však dva hromadné nálezy mincí. Oba depoty byly uloženy do země při samém okraji tvrziště, původně v plátěných sáčcích, po kterých zůstaly však jen zbytky tkaniny promísené hlínou.

Prvý nález byl učiněn v severojižní sondě, vedené v rámci výzkumných prací podél západního okraje tvrziště; k nálezu došlo v jihozápadním nároží, v hloubce necelých 20 cm pod úrovní terénu. Poklad sestával ze 168

Obr. 2. Výkopy na tvrzišti.

drobných stříbrných mincí z 15. stol. převážně české ražby - z tzv. kruhových peněz s českým lvem.

Druhý nález (93 kusů mincí) byl objeveno několik dní později při východním okraji tvrziště, severně od jihovýchodního stavení tvrze a to při vnitřním líci zdi, směřující od objektu k bráně (věži). Byl rovněž uložen jen 20 cm pod úrovní dnešního terénu. Nutno podotknout, že místo nálezů tohoto druhého depotu bylo na straně tvrziště, která je prakticky protilehlá místu prvního nálezů. Druhý "poklad" obsahoval kromě míšeňských a hessenských grošů převážně rakouské a jihoněmecké drobné mince (feniky a půlfeniky) a malou příměs drobných mincí českých.³

Popisem, rozbořením a zhodnocením obou zvírotických nálezů, které představují vedle svého archeologického významu i důležitý studijní příspěvek k otázkám kolem drobné mince 15. stol., se zabývá další část této studie.

³ Nálezy jsou v majetku Archeologického ústavu ČSAV Praha. Ačkoliv k numismatickému zhodnocení bylo roku 1953 předloženo podle potvrzení jen 168 kusů nálezuových exemplářů, uvádí (patrně nedopatřením) A. Hejna v nálezuové zprávě, že první nález sestával ze 170 kusů husitských peněz. Druhý nález, nyní v počtu 93 kusů, odpovídá i tehdejšímu početnímu údajům.

Popis prvního zvirotického nálezu

První nález ze Zvirotic sestává, jak již bylo řečeno, ze 168 drobných mincí z 15. stol., z čehož je 167 kusů českých peněz bez čtyřrázu se lvem v hladkém kruhu, jedna mince je ražbou města Zhořelce z Horní Lužice; i toto město, jakož celá Lužice, patřilo však v 15. stol. k České koruně.

Krukové peníze se lvem bez čtyřrázu, nejběžnější a nejtypičtější mince českého státu ve středověku, která je masově zastoupena v našich nálezech 15. stol., byla co do typologie i metrologie podrobně zhodnocena v rámci zpracování našeho největšího nálezu drobné mince 15. věku, kterým je nález z Králova Dvora u Berouna.⁴ V tomto nálezu o celkovém počtu 13 473 náleзовých kusů byly krukové peníze se lvem zastoupeny téměř 6 000 mincemi. To umožnilo provést revizi jejich dosavadního typologického i metrologického utřídění a vymezit pět hlavních typových skupin této ražby, která trvala 20 let (1450 - 1469) a uvnitř které zmíněných 5 skupin dobře reprezentuje chronologii vývoje celého tohoto kruhového mincovního typu se lvem.

Přidržíme-li se kritérií popisu královského nálezu, můžeme první nález ze Zvirotic utřídít do všech těchto pěti chronologicky ohraničitelných typových skupin:

I. Skupina A

Ražba měnové reformy okolo roku 1450

1. *Líc:* V hladkém neširokém kruhu český lev s hřívou složenou ze dvou řad větších půlměsíček (4 + 4) a jedné řady menších půlměsíček na krku. Hlava lva vzhledem k výšce těla poměrně velmi malá v provedení téměř siluetovém.

Rub: Hladký.

Peníz kruhový bez čtyřrázu; 2 kusy; 13,5 - 14,4 mm, 0,440 g prům.; RKD I, č. 10; Cast. str. 212, č. 58; C č. 15.

Hmotnost jednotlivých kusů (v gramech): 1) 0,561; 2) 0,319 (*Tab. VI, 1*).

II. Skupina B

2. *Líc:* Jako č. 1, avšak hlava lva v provedení mohutnějším a v detailech propracovanějším.

Rub: Hladký.

⁴ P. R a d o m ě r s k ý, Nález mincí z 15. století v Králově Dvoře u Berouna, Sb. NM řada A, roč. XXI, č. 3, s. 109 ad. reprint (2. vyd.) vydala Česká numismatická společnost v Praze, 1976. V popisu zvirotických nálezů citujeme tuto práci zkrat-

Peníz kruhový bez čtyřrázu; 3 kusy; 13,8 - 14,8 mm; 0,3623 g prům.; RKD I, č. 13.

Hmotnost jednotlivých kusů (v gramech): 1) 0,442; 2) 0,331; (*Tab. VI, 2*); 3) 0,314.

III. Skupina C

Ladislav Pohrobek (1453-57)

3. *Líc:* V širším hladkém kruhu český lev s hřívou složenou ze dvou řad tenkých půlměsíček (4 + 4). Na čelisti lva zespoda zvlnění jako pozůstatek po třetí řadě malých půlměsíček na krku. Levá zadní noha lva je nápadně rovná (lev je proto velmi málo rozkročen, jakoby téměř přepadával dopředu).

Rub: Hladký.

Kruhový peníz bez čtyřrázu; 2 kusy; 13,7 - 14,3 mm; 0,462 g prům.; RKD I, č. 15; Cast. str. 217, č. 62; C č. 20.

Hmotnost jednotlivých kusů (v gramech): 1) 0,484; (*Tab. VI, 3*); 2) 0,440.

IV. Skupina D

Jiří Poděbradský (1458-71)

4. *Líc:* V širokém hladkém kruhu český lev s hřívou složenou ze dvou řad širokých půlměsíček (4 + 4), ocas poměrně silný; hlava vzhůru pozdvižená je detailně propracovaná (jasně vykreslené oko, ucho, čenich a koruna na hlavě; tlama široce rozevřená).

Rub: Hladký.

Kruhový peníz bez čtyřrázu; 37 kusů; 14 - 14,5 mm; 0,39478 g prům.; RKD I, č. 21; Cast. str. 231, č. 66; C č. 18.

Hmotnost jednotlivých kusů (v gramech):

1) 0,558	9) 0,474	17) 0,433
2) 0,535 (<i>Tab. VI, 4</i>)	10) 0,460	18) 0,413
3) 0,515	11) 0,455	19) 0,389
4) 0,489	12) 0,449	20) 0,388
5) 0,486	13) 0,445	21) 0,373
6) 0,480	14) 0,443	22) 0,356
7) 0,479	15) 0,434	23) 0,354
8) 0,476	16) 0,434	24) 0,337

kou RKD. Další použité zkratky v popisu prvního zvirotického nálezu jsou: C (= K. C a s t e l i n, Heller und Pfennig in Böhmen, příloha k časopisu Münzensammler 1934) a Cast. (K. C a s t e l i n, Česká drobná mince doby předhusitské a husitské, Praha 1953).

25) 0,333	30) 0,315	35) 0,272
26) 0,333	31) 0,314	36) 0,250
27) 0,330	32) 0,306	37) 0,247
28) 0,326	33) 0,306	
29) 0,318	34) 0,302	

V. Skupina E

5. *Líc*: Pod. jako předch., avšak hříva lva složena z (3 + 4) půlměsíčků.

Rub: Hladký.

Kruhový peníz bez čtyřrázu; 74 kusů; 13,8 - 14,2 mm; 0,36054 g prům.;

RKD I, č. 22; Cast. str. 232, č. 69; C č. 19.

Hmotnost jednotlivých kusů (v gramech):

1) 0,489	26) 0,372	51) 0,339
2) 0,486	27) 0,372	52) 0,335
3) 0,485	28) 0,371	53) 0,331
4) 0,456	29) 0,371	54) 0,324
5) 0,451	30) 0,371	55) 0,321
6) 0,441	31) 0,369	56) 0,318
7) 0,440	32) 0,362	57) 0,315
8) 0,435	33) 0,362	58) 0,311
9) 0,434	34) 0,360	59) 0,310
10) 0,434	35) 0,360	60) 0,309
11) 0,431	36) 0,359	61) 0,307
12) 0,420	37) 0,358	62) 0,307
13) 0,403	38) 0,358	63) 0,306
14) 0,402	39) 0,357	64) 0,303
15) 0,401	40) 0,357	65) 0,301
16) 0,395	41) 0,356	66) 0,295
17) 0,392	42) 0,353 (Tab. VI, 5)	67) 0,288
18) 0,391	43) 0,353	68) 0,288
19) 0,391	44) 0,352	69) 0,283
20) 0,390	45) 0,351	70) 0,282
21) 0,387	46) 0,351	71) 0,277
22) 0,384	47) 0,349	72) 0,272
23) 0,378	48) 0,348	73) 0,272
24) 0,377	49) 0,343	74) 0,264
25) 0,375	50) 0,341	

VI. - VII. Se znaky skupiny D - E

6. *Líc*: Pod. jako u č. 4 - 5, avšak počet půlměsíčků hřívy nelze bezpečně stanovit (buď pro otřelost, nebo proto, že čtvrtý půlměsíček v horní řadě hřívy splývá natolik bezprostředně s pozdviženou přední tlapou lva, že nemůžeme objektivně určit, zda jde o skupinu D či E).

Rub: Hladký.

Kruhový peníz bez čtyřrázu; 43 kusů; 13,8 - 14,2 mm, 0,38263 g prům.;

RKD I, č. 23. Srovn. též Cast. str. 231, č. 68.

Hmotnost jednotlivých kusů (v gramech):

1) 0,540	16) 0,403	31) 0,355
2) 0,530	17) 0,394	32) 0,351
3) 0,474	18) 0,391	33) 0,349
4) 0,468	19) 0,391	34) 0,337
5) 0,459	20) 0,385 (tab. VI, 6)	35) 0,331
6) 0,448	21) 0,380	36) 0,329
7) 0,435	22) 0,379	37) 0,327
8) 0,426	23) 0,377	38) 0,318
9) 0,425	24) 0,377	39) 0,313
10) 0,421	25) 0,372	40) 0,290
11) 0,413	26) 0,371	41) 0,283
12) 0,410	27) 0,367	42) 0,272
13) 0,407	28) 0,359	43) 0,270
14) 0,406	29) 0,358	
15) 0,405	30) 0,357	

VIII. - IX. Varianty mincí skupiny D - E

7. *Líc*: Jako č. 6, avšak s půlměsíčkem na ohýbu ocasu lva.

Rub: Hladký.

Kruhový peníz bez čtyřrázu; 1 kus; 15 mm; 0,436 g (tab. VI, 7)

8. *Líc*: Jako č. 6, avšak lev v tenkém kruhu a odlišné kresby (velká hlava, mimořádně zdůrazněné ucho i koruna zvětšená).

Rub: Hladký.

Kruhový peníz bez čtyřrázu; 1 kus; 14 mm; 0,291 g (tab. VI, 8)

9. *Líc*: Jako č. 6, avšak lev zcela výjimečné kresby (velká hranatá hlava, místo půlměsíčků je hříva složena z nepravidelných čtverhranů, tlapy mohutné a zavalité, ocas vyznačený silnou linií je vztyčen vzhůru ostrým lomen).

Rub: Hladký.

Kruhový peníz bez čtyřrázu; 1 kus; 14 mm; 0,473 g (tab. VI, 9)

10. *Líc*: Jako č. 6, avšak lev neobvyklé kresby: hlava v siluetě téměř čtvercového obrysu s vykresleným jazykem v široce rozevřené tlamě.

Pod spodní čelistí výrazné zvlnění jako náznak třetího pramene hřív-
vy. Půlměsíčky na těle srovnány do dvou velmi pravidelných řad. Ko-
řen ocasu naznačen tenkou vodorovnou přímkou, na kterou se kolmo na-
pojuje smyčka rozdělení ocasu.

Rub: Hladký.

Kruhový peníz bez čtyřrázu; 2 kusy; 14 mm; 0,4045 g prům.

Hmotnost jednotlivých kusů (v gramech): 1) 0,445 (*Tab. VII, 10a*); 2) 0,364 (*Tab. VII, 10b*).

11. *Líc:* Pod. jako předch., avšak hlava není vykreslena v siluetě, nýbrž
lineárně detailněji propracována (např. velmi detailně vykreslené
ucho lva).

Rub: Hladký.

Kruhový peníz bez čtyřrázu; 1 kus; 14 mm; 0,281 g (*Tab. VII, 11*).

Město Zhořelec

12. *Líc:* V routovém kruhu, přecházejícím dílem do perliček, nápis GOR
v gotickém minuskulním písmu, umístěný v nepravém čtyřrázu, nazna-
čeném čtvercem z tenkých linií. Písmena středně velká a hutná.

Rub: V hladkém okrajovém kruhu česká koruna střední velikosti, po
stranách mírně a dole silně prohnutá.

Zhořelecký peníz (feník): 1 kus; 14 mm; 0,460 g (*Tab. VII, 12*). Pod. ja-
ko RKD str. 128, č. 8.

4

Popis druhého zvírotického nálezu⁵

Druhý nález ze Zvírotic v počtu 93 kusů mincí z konce 14., avšak převáž-
ně 15. stol., sestává z těchto ražeb:

⁵ K seznamu zkratk, uvedených v pozn. č. 4 při popisu prvního nálezu, přibývají ve
zpracování tzv. druhého zvírotického nálezu ještě tyto: L. (A. L u s c h i n E-
b e n g r e u t h, Das Münzwesen in Österreich ob und unter der Enns im ausge-
henden Mittelalter, Sonderabdruck aus dem Jahrbuch des Vereines für Landeskunde
von Niederösterreich 1914/15, str. 282 ad.; 1916/17, str. 367 ad.), zkratka Krug
(G. K r u g, Die Meissnisch-Sächsischen Groschen 1338-1500, Berlin 1974); zkratka
Streber (F. S t r e b e r, Die ältesten von den Wittelsbachern geschlagenen
Münzen, München 1858, tab. III, č. 42); zkratka Beischl. (P. R a d o m ě r s k ý,
Beischlag doby husitské a příspěvek k jihlavskému a rožmberskému mincovnictví 15.
století, ČNM - HM 145, 1976, str. 165 ad.); zkratka Kellner (H. J. K e l l-
n e r, Die Münzen der niederbayerischen Münzstätten, Bayerische Münzkataloge
Bd. 2, Grünwald bei München 1958); WNZ (Wiener numismatische Zeitschrift); Kull
(J. V. K u l l, Repertorium zur Münzkunde Bayerns, München 1894-1903).

Č e c h y, V á c l a v IV. (1378-1419), *Kutná Hora*, peníz se lvem a
čtyřrázem (2 ks.; 0,326 g, 0,205 g) RKD I, č. 2 (oba silně otřelé).
Správcovství J i ř í h o P o d ě b r a d s k é h o (1448 - 1453),
Kutná Hora, ražby měnové reformy ok. r. 1450, peníz kruhový se lvem
bez čtyřrázu (1 ks.; 0,439 g). RKD I, č. 10 (*Tab. VII, 13*).

M o r a v a, m a r k r a b ě J o š t (období 1404-1411), *Brno-mar-
krabská* mincovna, peníz čtyřhranný s menší šachovanou orlicí (1 ks.;
0,372 g) RKD II, č. 2.

D o l n í R a k o u s y, A l b r e c h t III. (1365-1395), *Vídeň*,
feník s kozorohem před r. 1388 (1 ks.; 0,428 g) RKD VI, č. 3.

A l b r e c h t III. (1365-1395) nebo A l b r e c h t IV. (1395-
1404), ražba z let 1388-1399, feník L. č. 11 (1 ks.; 0,320 g vylomený)
RKD VI, č. 5; půlfeník (1 ks.; 0,148 g) RKD VI, č. 6.

A l b r e c h t IV. (1395-1404), A l b r e c h t V. a V i l ě m
(+1406), *Vídeň*, feník L. č. 5 s gotickými lístky (1 ks.; 0,405 g)
RKD VI, č. 7; týž, feník s nejas. značkami (2 ks.; 0,428 g, 0,382 g)
RKD VI, č. 10a; půlfeník s nejas. značkami (1 ks.; 0,141 g), RKD VI,
č. 10b.

A l b r e c h t V. (1411 - 1439), *Vídeň*, ražba po r. 1426, mincm.
Niclas unterm Himmel, feník L. č. 13 se zn. hvězdiček (14 ks.; 0,558 g,
0,545 g, 0,540 g, 0,525 g, 0,512 g, 0,499 g, 0,455 g, 0,441 g, 0,426 g,
0,400 g, 0,400 g, 0,399 g, 0,368 g, 0,313 g) RKD VI, č. 15; půlfeník
(16 ks.; 0,216 g, 0,197 g, 0,193 g, 0,190 g, 0,188 g, 0,187 g, 0,180 g,
0,171 g, 0,169 g, 0,162 g, 0,132 g a dalších 7 ks. neváženo, neboť
vylomeny) RKD VI, č. 16; týž, tzv. Grosskorn z 30. let 15. století,
feník L. č. 37 (4 ks.; 0,508 g, 0,462 g, 0,462 g, 0,437 g) RKD VI,
č. 17; půlfeník (3 ks.; 0,235 g, 0,223 g, 0,113 g) RKD VI, č. 18.
F r i d r i c h V. (1424 - 1493) jako poručník Ladislava Pohrobka,
Vídeň, ražba z let 1439-42, půlfeník L. č. 18 (1 ks., zlomek) RKD
VI, č. 20; půlfeník k L. č. 19a (3 ks.; 0,196 g, 0,182 g, 0,144 g)
RKD VI, č. 22.

Š t y r s k o, A r n o š t Ž e l e z n ý (1406-1424), *Graz*, půlfeník
L. č. 17 (2 ks.; 0,160 g, 0,127 g) RKD VI, č. 33; týž půlfeník, a-
však s obráceným písmenem E (2 ks.; 0,239 g, 0,198 g) RKD VI, č. 35;
F r i d r i c h V. (1424-1493), *Graz*, ražba ke konci 30. a ze 40.
let 15. stol., půlfeník L. č. 19b (1 ks.; 0,186 g) RKD VI, č. 37.

Beischlágý vídeňských půlfeniků

J i h l a v a, městská mince asi po r. 1404, mincm. Aurifaber, půlfe-
ník L. č. 12, Beischl. č. 1 (1 ks.; 0,106 g) RKD VI, č. 44 (*Tab. VII,*
14).

R o ž m b e r k o v é, O l d ř i c h z Rožmberka na Krumlově, ražba podle privileg. z r. 1422, půlfenik L. č. 9, Beischl. č. 2 (1 ks.; 0,256 g) RKD VI, č. 43 (*Tab. VII, 15*).

S a l z b u r k arcibiskupství, J a n II. (1429-1441), fenik (3 ks.; 0,404 g, 0,388 g, 0,336 g) RKD VII, č. 1.

B a v o r y (před rozdělením) Š t ě p á n II. (1347-1375), *Mnichov*, fenik (1 ks.; 0,313 g) RKD VIII, č. 1.

B a v o r y - M n i c h o v, J a n II., Š t ě p á n III. a F r i d r i c h I. (1375 - 1392), *Oettingen*, fenik (1 ks.; 0,338 g, otřelý a s dírkou) RKD VIII, č. 3.

A r n o š t I. a V i l é m III. (1397 - 1435), *Mnichov*, fenik (7 ks.; 0,573 g, 0,472 g, 0,334 g, 0,326 g, 0,324 g, 0,274 g, 0,274 g) RKD VIII, č. 9 (střední velikost písma).

A r n o š t I. se synovcem A d o l f e m (1435 - 1438), *Mnichov*, fenik (1 ks.; 0,497 g) RKD VIII, č. 21 (velká písmena).

A l b e r t III. (1438-1460), *Mnichov*, fenik (1 ks.; 0,338 g) RKD VIII, č. 25.

B a v o r y - L a n d s h u t, J i n d ř i c h IV. (1393-1450), *Landshut*, fenik (3 ks.; 0,415 g, 0,362 g, 0,329 g) RKD VIII, č. 44; *Oettingen*, fenik (1 ks., zlomek) RKD VIII, č. 52; fenik (1 ks.; 0,420 g) RKD VIII, č. 55.

L u d v í k IX. (1450 - 1479), *Landshut*, půlfenik (1 ks.; 0,114 g) RKD VIII, č. 67 (Kellner č. 19, který řadí nově tento typ mezi mince Jindřicha IV. ok. r. 1400).

B a v o r y - I n g o l s t a d t, Š t ě p á n III. (1392 - 1413), *Wasserburg*, fenik se lvem s písmenem S (položeným) nad hřbetem (viz WNZ 1920, str. 89, č. 42 - 44 podobná mince), (1 ks.; 0,391 g) RKD Ø (*Tab. VIII, 16*).

K u r f i ř t s k á F a l c (před rozdělením) R u p r e c h t III. (1398-1410), *Amberg*, fenik jednostr. (1 ks.; 0,356 g), Streber III., 42; RKD Ø. (*Tab. VIII, 17*).

F a l c - N e u b u r g, J a n H o r n o f a l c k ý (zemř. 1448) spolu se synovcem kurfiřtem L u d v í k e m IV., fenik s písmeny lh nad falcko-bavorským štítem (1 ks.; 0,350 g) RKD XIV, č. 4; viz též Kull, Oberpf. M. č. 74.

H e s s e n s k o - K a s s e l, L u d v í k II. (1413-1458), groš tzv. kronichter (1 ks.; 27,8 mm, 2,255 g) RKD XXII, č. 1; týž, groš tzv. kronichter (1 ks.; 28,5 mm, 2,533 g) RKD XXII, č. 2.

S a s k o - M í š e ň, V i l é m II. (1407 - 1425), *Freiberg*, štíto-

vý groš (1 ks.; 28,8 mm, 2,739 g) Krug č. 371; RKD Ø.

F r i d r i c h II. (1428 - 1464) s F r i d r i c h e m IV. Duryňským a Z i k m u n d e m (do r. 1436), *Freiberg*, štítový groš (1 ks.; 28,5 mm, 2,473 g) Krug č. 980; RKD XXIII, č. 4.

F r i d r i c h II. (1428 - 1464), *Freiberg*, Hans Borner, štítový groš z let 1442-1451 (3 ks.; a) 28 mm, 2,582 g; b) 27,4 mm, 2,540 g; c) 27,5 mm, 2,424 g) Krug č. 736/5; RKD XXIII, č. 7.

F r i d r i c h II. (1428 - 1464) s V i l é m e m III. (od r. 1445), *Freiberg*, Nicol Monhaupt, štítový groš z let 1451-56 (4 ks.; a) 27,7 mm, 2,683 g; b) 27,9 mm, 2,610 g (*Tab. VIII, 18*); c) 28 mm, 2,577 g; d) 27,6 mm, 2,404 g; Krug č. 1034; RKD XXIII, č. 18.

K nálezovému celku nutno ještě připočíst sedm velmi malých a blíže neurčitelných fragmentů několika různých mincí.

5

Jak na první pohled z popisu mincí vyplývá, liší se oba zvírotické nálezy od sebe svou celkovou skladbou. První nález je depotem typicky domácím, je složen z českého drobného oběživa 15. stol., a to jediného druhu (kruhové peníze se lvem). Druhý nález je naproti tomu složen ryze mezinárodního, obsahuje ražby, které se sešly do Zvírotic z velmi rozsáhlé oblasti střední Evropy, zatímco jeho česká část je jen nepatrnou příměsí. Druhý nález je také, na rozdíl od prvního, složen z více druhů mincí, a to jak z mince drobné, tak i grošů; avšak ani mince drobná není v tomto druhém nálezu jednotná, nýbrž sestává z feniků a půlfeniků (z peněz a haléřů), a to starších čtverhranných se čtyřhranem i mladších kruhových. Jak je zřejmo z popisu obou nálezů, je první nález složen z mincí, které vznikly v časovém úseku sotva 20 let, zatímco nález druhý - přes svůj nevelký počet - obsahuje mince, které byly raženy a shromažďovány po dobu více než 70 let. Právě tento mezinárodní nález je podle našich zkušeností tím pravým průřezem oběživa a obrazem tehdy v Čechách používaných platidel, zatímco nález první ryze domácího složení je dosti nezvyklým, i když nikoliv ojedinělým zjevem. Jeho domácí skladbu mohlo způsobit mnoho příčin; z nich jmenujme zejména tu, že ne vždy se v případě do země uloženého depotu muselo jednat o úspory jednotlivce, nýbrž jen o jednu jedinou nárazovou platbu vyplacenou poddanému za určité služby (např. vyplacenou přímo z pokladny vrchnosti, která mohla být saturována jen jedním druhem platidel a nikoliv oběživem běžného peněžního styku). Jiná možnost, jak si vysvětlit ryze českou skladbu prvního zvírotického nálezu vyplývá z našich vědomostí o královských nařízeních z jistých období před rokem 1469, která (v době před měnovou reformou Jiřího Poděbradského) zakazovala užívání cizích drobných mincí nebo nařizovala jejich nucenou směnu za mince domácí.⁶ První zvírotický nález

by proto rovněž mohl být svým českým složením obrazem respektování královských nařízení z doby, kdy se Jiří Poděbradský pokoušel (a ne vždy se zdarem) upevnit vlastní domácí měnu, resp. kdy podnikal první kroky k zamýšlené měnové a mincovní reformě realizované r. 1469. Oba zvírotické nálezy liší se od sebe nejenom strukturálně, nýbrž byly do země uloženy i v nestejně době; rozdíl v čase jejich zakopání do země je nejmeně 15 let. I tím lze vysvětlit odlišnost v jejich skladbě.

Šťastná náhoda, která oba nálezy vynesla r. 1953 na světlo, nerespektovala jen jediné: Správnou chronologickou posloupnost obou nálezů. Nejříve byl objeven nález mladší, a získal proto pojmenování "První zvírotický nález", a nálezu staršímu, kterému se v tomto případě nedostalo jako senioru přednosti, neboť byl objeven později, bylo uděleno pojmenování "Druhý zvírotický nález". Ačkoliv by nebylo nesnadné v rámci této konečné publikace obou nálezů zasáhnout do jejich pojmenování a změnit je, přesto jsme tak z technických důvodů neučinili, neboť by to mohlo způsobit určité nejasnosti v existujících náleзовých zprávách o výzkumu tvrže ve Zvíroticích.⁷ V rámci našeho zpracování můžeme si však dovolit pojednat nejdříve o nálezu druhém (starším) a pak teprve přesunout svou pozornost na nález první (mladší).

6

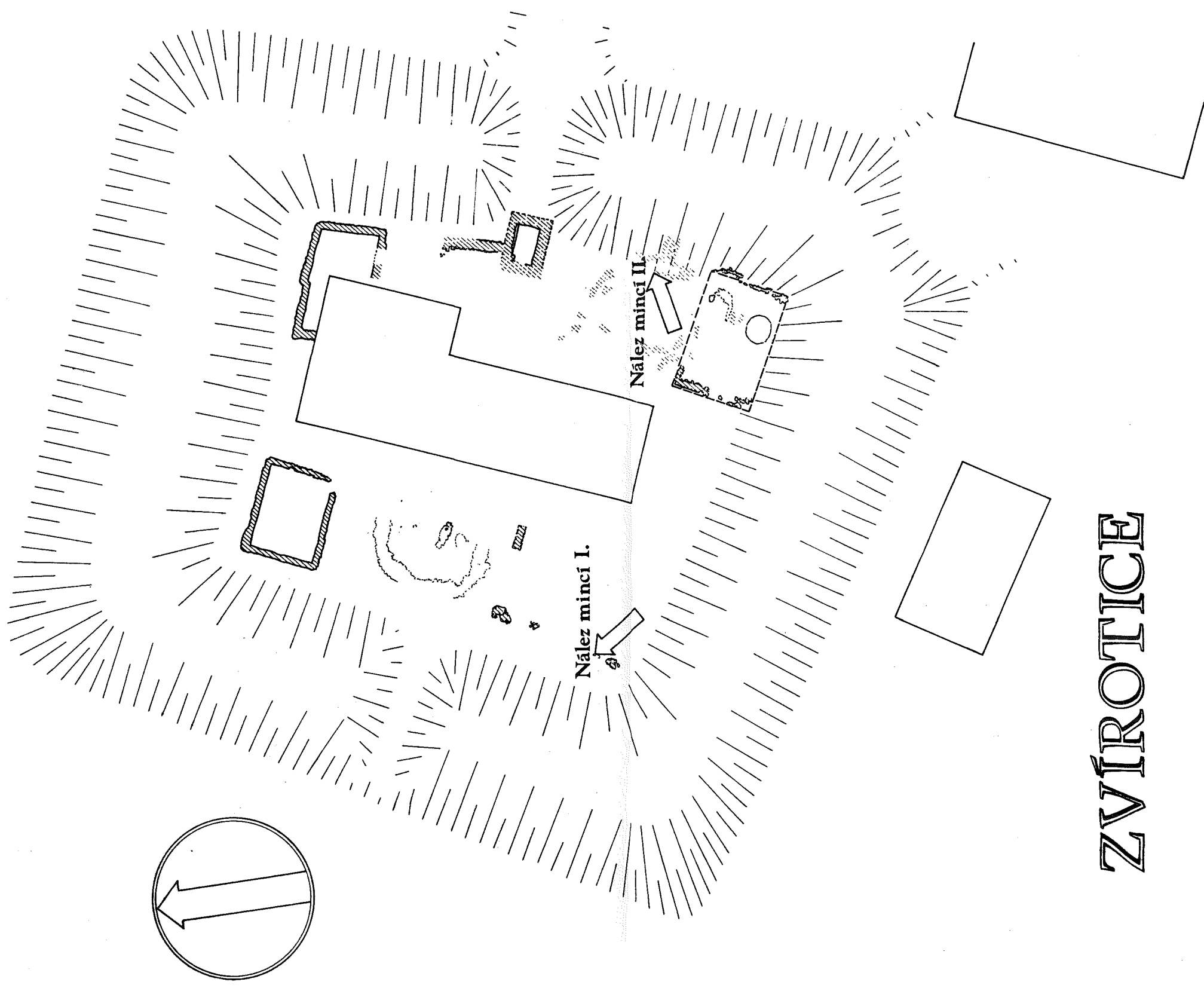
Pro datování druhého zvírotického nálezu jsou rozhodující čtyři míšeňské groše, společně ražby markrabat Fridricha II. (1428-1464) s Vilémem III., ražené ve Freiberku za mincmistra Nicolý Monhaupta v letech 1451 - 1456. Jsou to mince z celého nálezu nejbezpečněji vročitelné a zároveň skutečně i nejmladší. Jsou datovány písemnými prameny o činnosti N. Monhaupta ve freiberské mincovně.⁸ S jejich datováním koresponduje i předpokládané stáří jediného v nálezu zastoupeného českého kruhového peníze se lvem bez čtyřrázu typu RKD I, č. 10, což je ražba z doby počátku zemského správcovství Jiříka Poděbradského v Čechách v době nezletilosti Ladislava Pohrobka. Vznik této mince, která je bezesporu nejstarším typem v dalších letech tak hojně ražených kruhových peněz bez čtyřrázu, spojujeme s mincovní reformou uskutečněnou kolem r. 1450 jako projev úsilí nového zemského správce o nápravu hospodářských následků dlouhých domácích bojů.⁹ Předpoklady mohly se k tomu vytvořit nejspíše teprve po 3. srpnu 1450, kdy na sněmu v Pelhřimově došlo ke smíru znesvářených českých stran, k obecnému uznání Jiříkova správcovství a pro království

6 Viz K. C a s t e l i n, Česká drobná, str. 227 ad.

7 Viz pozn. č. 2-3.

8 G. K r u g, l. c., str. 156.

9 K. C a s t e l i n, Česká drobná mince, str. 212 ad.

ZVÍROTICE

nastalo období domácího míru. Naše mince typu RKDI, č. 10, kterou v chronologii drobných kruhových peněz se lvem řadíme do skupiny označené písmenem A, vznikla tedy spíše krátce po roce 1450, nežli před tímto rokem, avšak že se jedná o ražbu z počátku Jiříkova správcovství, tomu poněkud nasvědčuje i nepřítomnost peněz skupiny B, která byla vybíjena až v pozdějším období Jiříkovy správy království za života Ladislava Pohrobka, tj. před rokem 1457, v tomto nálezu.

Na základě obou použitelných datovacích faktorů - zmíněných míšeňských grošů z let 1451-56 a českého peníze, raženého asi od roku 1450 - zřejmě nepochybně, určíme-li dobu ukrytí druhého zvírotického nálezů do země do 1. poloviny 50. let 15. stol., nebo jinými slovy - do doby před rokem 1455.

Ostatní mince druhého zvírotického nálezů datovací kritéria neposkytly; jde o ražby ze sklonku 14. stol. a převážně z první poloviny 15. stol., tedy o mince relativně starší. Rarit mezi nimi nebylo.¹⁰ Téměř všechny, až na tři výjimky, byly např. zastoupeny v nálezů z Králova Dvora u Berouna. Přesto se však jmenovitě zmiňme o dvou ražbách, které se v tomto nálezů vyskytly a které zaslouží naší pozornosti. Jsou to dva půlfeniky ze skupiny tzv. beischlágů, napodobenin vídeňských mincí z počátku 15. stol. Oba, jako typy Luschin č. 9 a 12, byly donedávna na základě studie B. Kocha¹¹ přidělovány do Leuchtenberka hraběti Albrechtovi (+ 1398); v nedávno publikované práci¹² o těchto ražbách dospěli jsme k jinému přesvědčení. Beischlag L. č. 12 pokládáme nyní za městskou minci jihlavskou (AR IGL - Aurifaber Iglau) z prvních let 15. stol. a beischlag L. č. 9 za - přibližně o 20 let mladší - ražbu Oldřicha z Rožmberka (R-B-G - Rosenberg), vybíjené podle povolení, kterého se Rožmberkům dostalo 8. března 1422 od císaře Zikmunda.

Druhý (starší) zvírotický nález není jako opora oprávněnosti naší revize v dosavadním Kochově přidělení těchto ražeb bez významu, zvláště pokud jde o přidělení beischlágů L. č. 9 Rožmberkům. V čem tento význam spočívá, objasníme v závěru této naší studie.

7

Pokud jde o první zvírotický nález sestává tudíž - ponecháme-li stranou minci zhořeleckou - ze všech pěti známých základních typů českých peněz

¹⁰ Vzácnějšími ražbami v tomto nálezů byl jen bavorsko-ingolstadtský feník Štěpána III. z mincovny ve Wasserburgu a v Amberku ražený falcký feník Ruprechta III. Obě tyto mince nebyly také zastoupeny v nálezů z Králova Dvora. Dalšími vzácnějšími mincemi jsou ovšem také oba beischlágů L. č. 12 a č. 9 a také míšeňské groše, které se kromě toho vyznačují výbornou zachovalostí a dochovaným ražebním leskem.

¹¹ B. K o c h, Vom Böckler zum Adlerpfennig König Friedrichs IV., WNZ 1951, str. 62 ad.

¹² P. R a d o m ě r s k ý, Beischlag doby husitské, str. 165 ad.

bez čtyřrázu se lvem v kruhu hladkém, podobně jako těchto pět základních typů tvořilo skladbu nálezu z Králova Dvora u Berouna. Ve zpracování královského nálezu označili jsme tyto typy jako skupinu A - E a podle tohoto schématu roztrídili jsme si i obsah prvního nálezu ze zvírotické tvrze. Tento má tedy následující složení:

Skupina A	(C č. 15)	13,5 - 14,4 mm	2 kusy	0,440 g
Skupina B	(C Ø)	13,8 - 14,8 mm	3 kusy	0,3623 g
Skupina C	(C č. 20)	13,7 - 14,3 mm	2 kusy	0,462 g
Skupina D	(C č. 18)	14 - 14,5 mm	37 kusů	0,3947 g
Skupina E	(C č. 19)	13,8 - 14,2 mm	74 kusů	0,3605 g
Skupina D-E	(C č. 18-19)	13,8 - 14,2 mm	43 kusů	0,3826 g
Variety				
skupiny D-E	--	14 - 15 mm	6 kusů	0,377 g

Z tohoto přehledu vyplývá, že vlastním těžištěm zvírotického nálezu jsou nejmladší ražby kruhových peněz se lvem bez čtyřrázu, které jsou mincemi Jiřího Poděbradského jako krále (1458 - 1471) a byly vybíjeny v kutnohorské mincovně v letech 1460-1468. Reprezentují téměř 90 % nálezu celku, starší mince typů A - C z let 1450-1457 představují v nálezu jen nevýznamnou příměs, kterou je i jediný v nálezu obsažený peníz města Zhořelce. Porovnáme-li toto zjištění se skutečnostmi známými ze zpracování královského nálezu, objevíme nápadnou shodu v procentuálním zastoupení mincí skupiny D - E oproti ražbám řazeným do skupiny A - C. V nálezu z Králova Dvora bylo 4 951 kusů mincí skupiny D - E a pouze 984 kusů kruhových ražeb starších, tj. mincí skupiny A - C. Tedy poměr přibližně 83,4 % proti 16,6 %. Z tohoto zjištění celkem jednoznačně vyplývá, že dobu ukrytí prvního zvírotického nálezu do země budeme muset hledat přibližně ve stejné době, jako dobu zakopání nálezu z Králova Dvora u Berouna. Doba ukrytí prvního zvírotického nálezu spadá tedy zřejmě do časů okolo roku 1468, neboť nálezu je co do svého složení v podstatě zkratkou struktury české části nálezu královského, jehož doba zakopání patří do tohoto časového úseku, tj. před měnovou reformou Jiřího Poděbradského, uskutečněnou roku 1469. Stáří depotu z Králova Dvora jsme precizovali do let 1466 - 1468; předpokládali jsme, že nálezu obsahuje, pokud jde o kruhové peníze se lvem bez čtyřrázu, prakticky už vše, co tento mincovní typ do sebe zahrnuje, všechny skupiny, typy i varianty ražeb od roku 1450 do roku 1468. Zdá se však, že nálezu ze Zvírotic obsahuje přece jen některé prvky, které jsou mu vlastní a se kterými jsme se vůbec nesetkali mezi téměř 6 000 kusy ražeb kruhových peněz bez čtyřrázu v nálezu královském.

Těmito specifiky jsou kruhové peníze se lvem, které jsme v našem popisu prvního zvírotického nálezu označili čísly 8-11 jako varianty mincí skupiny D - E. Vyznačují se odlišnými kresbami českého lva, jaké se nám kupodivu z obrovské masy kruhových peněz královského nálezu vytřídit nepodařilo. Nebyla v něm obsažena kresba lva podobná lvu na našem č. 8, nebylo v něm podobného robustního pojetí lvího těla, jaké nám předvádí zvírotický exemplář popsáný jako č. 9 a zvláště jsme v něm neshledali kresbu lva takové zvláštní a neobvyklé kresby, jakou jsme zjistili u třech exemplářů mincí zařazených v popise zvírotického nálezu jako č. 10-11. Jaká fakta lze vyvodit z tohoto poznatku? Zřejmě lze buď uvažovat o tom, že první zvírotický nálezu byl ukryt do země v době o něco málo pozdější, než byl zakopán nálezu z Králova Dvora; stalo se tak ve vzájemném časovém odstupu třeba jen relativně nepatrném, avšak postačujícím k tomu, aby teaurací domácího komplexu královského nálezu nebyly tyto ražby již podchyceny a naopak, aby je zachytilo shromáždění malého depotu ze Zvírotic jeho dávným majitelem. První zvírotický nálezu mohl být proto ukryt do země blíže roku 1469 než nálezu z Králova Dvora, snad roku 1468, nebo teprve počátkem roku 1469.

To je první možné vysvětlení skutečnosti, proč nálezu královský neobsahoval varianty nejmladších kruhových českých peněz, které jsme naopak zjistili v malém první zvírotickém nálezu. Druhé, které ovšem prvé nevyvrací, nýbrž může s ním mít souvislost, je vysvětlení spočívající ve vzdálenosti a odlišnosti teritorií, v kterých byly nalezeny oba srovnávané nálezu celky, tj. nálezu z Králova Dvora u B e r o u n a a Zvírotic u S e d l č a n; i tato okolnost mohla hrát a patrně hrála určitou roli v jejich celkové skladbě a odlišnostech, jak se pokusíme ještě blíže vysvětlit.

8

Roku 1939 publikovala Em. Nohejlová v rámci svého popisu nálezu z Vesele u Počátek¹³ neobvyklý typ českých kruhových peněz se lvem, který se na první pohled zřetelně odlišuje od běžných mincí téže skupiny ražených v Kutné Hoře. Ve stejné době zveřejnila¹⁴ i další peníz, který k nově objevenému typu náleží, a to peníz z nálezu v Rouchovanech u Moravského Krumlova. K. Castelin zahrnul tento typ peněz do své práce¹⁵ a správně jej přiřadil mezi nejmladší ražby peněz se lvem v kruhu hladkém (C 18) z konce 60. let 15. stol. V nedávné době věnoval znovu svou pozornost

13 Em. N o h e j l o v á, Nálezu ve Veselí u Počátek, NČČsl. XV, 1939, str. 65-74 (viz tab. VIII, A-C).

14 E. N o h e j l o v á, Nálezu v Rouchovanech, okr. Hrotovice, NČČsl. XV, 1939, str. 77-80 (viz tab. VIII, D).

15 K. C a s t e l i n, Česká drobná mince, str. 235, č. 72-74.

těmto mimořádným ražbám S. Veselý,¹⁶ který upozornil na některé jejich ikonografické i metrologické zvláštnosti. Povšiml si, že 11 mincí tohoto typu z nálezů ve Veselé se liší od základní skupiny C 18 v celé řadě významných detailů, a to zejména:

"Hlava lva tvoří téměř pravidelný čtverec je vykreslena daleko realističtěji než na normální minci. Obě čelisti jsou stejně dlouhé, široce rozevřené. Mezi nimi je na všech kusech jasně znatelný, rovný a nepatrně z tlamy vyčnívající jazyk. Horní linii hlavy tvoří tři výběžky. Přední zdařile naznačuje čenich, střední měl být zřejmě víčkem nad okem, které jinak není vyznačeno. Kruhové ucho tvoří střední část týlu hlavy. Pod uchem a za spodní čelistí jsou třemi výběžky naznačeny tři prameny hřívy na krku. Hříva počtem měsíčků a jejich sestavením plně odpovídá Castelinovu č. 18. Avšak tvar měsíčků a jejich pečlivé seřazení se od běžných mincí výrazně liší. Na obyčejných penězích jsou silné, s malým úkrokem. Často jsou nestejně a různě deformované. Jejich řady nejsou většinou úplně rovnoběžné, směrem vpřed se rozbíhají. Naproti tomu 11 sledovaných mincí má měsíčky větší a štíhlejší, velmi pečlivě seřazené do dvou přesně rovnoběžných řad, přední měsíček horní řady je vždy spojen s přední tlapou. Ostatní tři tlapy v celku odpovídají svým tvarem kresbě běžných mincí. Velmi odlišná je kresba ohonu. Vybíhá z horního okraje zadní tlapy jako tenká přímka různé délky, vodorovná, mírně skloněná nebo zdvižená. Spodní smyčky ocasu se buď přímo dotýká, nebo je s ní spojena kratičkou spojnici, kolmo nasazenou na konec vodorovné přímky. Obě smyčky ocasu jsou kruhové, přibližně o stejném průměru. Nepřecházejí do sebe v pravidelné osmičce, jak bývá u běžných mincí, ale oba kroužky jsou spojeny krátkou spojnici. Oba konce ocasu se pravidelně a souměrně rozbíhají k uchu a obvodovému kruhu".

Ponechali jsme Veselému popis vnější stránky "neobvyklých peněz" úmyslně beze změny. To proto, že autor vystihl to hlavní, čím se tyto ražby odlišují od základní skupiny mincí C 18; současně je jeho zásluhou, že správně postihl i technologické odlišnosti těchto mincí od kutnohorských protějšků a vlastně poprvé dokumentoval i jejich metrologické specifikum.

Z toho vyvodil S. Veselý závěr, že "neobvyklé peníze" nevznikly v Kutné Hoře, nýbrž že místo jejich ražby nutno hledat jinde. Odlišnost ražeb od současných běžných mincí, které razila kutnohorská mincovna je opravdu tak výrazná a přesvědčivá, že s Veselého názorem můžeme jenom souhlasit.

Veselý upozornil na tři možnosti interpretace původu "neobvyklých peněz", a to:

16 S. Veselý, Neobvyklé kruhové peníze z doby Jiřího Poděbradského, Num. listy 23, 1968, str. 97 ad.

1) Jako ražby mincovny rožmberské.

2) Jako ražby mincovny Zelenohorské jednoty v Plzni.

3) Jako ražby krále Matyáše v tzv. uherské mincovně v Českých Budějovicích.

Tyto tři mincovny, aniž bychom dodnes znali, jaké mince vlastně razily, byly v Čechách v činnosti koncem 60. let 15. stol. vedle oficiální vládní mincovny Jiřího Poděbradského v Kutné Hoře; přitom žádná z nich nebyla vysloveně mincovnou pokoutní, nýbrž každá opírala svou legalitu o jistá "mincovní práva". Mincování panské Jednoty se zakládalo na privilegium uděleném jí císařem Fridrichem III. v roce 1467; císař tím sledoval podporu strany katolické v Čechách v jejím odboji proti ústřední vládě a českým utrakvistům. Činnost plzeňské mincovny je časově omezena patrně jen na léta 1467-1469, přičemž v roce 1469 zřejmě už jen živořila, neboť prostředky členů Jednoty určené k jejímu udržování byly vyčerpány.¹⁷

Rožmberkům vedle jiných výhod "dopustil minci" sám Jiří Poděbradský v souvislosti s královskými volbami v roce 1458, aby tak zlomil opozici Jana z Rožmberka, nejmocnějšího jihočeského feudála, proti Jiříkovu zvolení.¹⁸ Skutečnost, že Jiří z Poděbrad hned při své volbě za českého krále povolil Rožmberkům razit vlastní minci, rovnala se v podstatě potvrzení a obnovení mincovního práva,¹⁹ které Janův otec, Oldřich z Rožmberka, získal od císaře Zikmunda v roce 1422. Ovšem kvalitativně to přesto znamenalo něco nového, neboť Rožmberkové tentokrát neměli razit minci ve své vlastní jihočeské mincovně, nýbrž výrobou jejich mince byla pověřena vládní mincovna v Kutné Hoře - zřejmě aby panovníkovi, tj. Jiřímu Poděbradskému, zůstala kontrola nad rozsahem i kvalitou ražby. Tak tomu i nepochybně po několik let bylo; ještě písemné zprávy z let 1463-1465 nás informují o odběru mincí z kutnohorské mincovny rožmberskými úředníky z dodaného stříbra. Víme v souvislosti s tím i o stížnosti, která byla podána Janu z Rožmberka jedním z jeho důvěrníků, že kutnohorská mincovna neplní své závazky vůči Rožmberkům a pracuje ustavičně pro krále; stříbro dodané Rožmberky nebylo v přislíbeném termínu zmincováno.²⁰

Ačkoliv se rožmberské mincování v Kutné Hoře dalo za podmínek, které se výhodností rovnaly až 100 % zisku z ražby, přesto čekal Jan z Rožm-

17 K. Castelin, Česká drobná mince, str. 243.

18 K. Castelin, Česká drobná mince, str. 237 ad.

19 P. Radoměřský, Beischlag doby husitské, str. 188 ad.; viz též K. Castelin, Česká drobná mince, str. 175 ad.

20 F. Mareš, Rožmberské mincovnictví, Pam. arch. XV, 1891, str. 283; K. Castelin, Česká drobná mince, str. 237 ad., pozn. 1-13; viz též E. Jan, o h e j - l o v á - P r á t o v á, Mincovnictví Jiřího z Poděbrad, ČNM CXXIX, 1960, str. 36.

berka na příležitost domoci se práva razit mince bez jakékoliv kontroly ve své jihočeské državě. Tato příležitost nastala pak podle všeho v létě roku 1468, kdy král Jiří, tísněný vnitřními i zahraničními nepřáteli, dal Rožmberkovi k vybití jeho vlastní mince volnou ruku. Bylo to zcela logické vyvrcholení vnitropolitické situace uvnitř českého státu; jestliže si chtěl Jiřík udržet tehdy již kolísajícího a nespolehlivého Jana z Rožmberka na své straně, musel mu poskytnout aspoň tytéž výhody, které měli příslušníci Zelenohorské jednoty ze samostatné ražby v plzeňské mincovně. A tak se předpokládá, zatím bez důkazů, že nějaký čas po udělení Jiříkova privilegia razil v roce 1468 Jan z Rožmberka vlastní minci v Českém Krumlově, aby záhy poté, když se z obav před papežskou klatbou definitivně rozešel s králem Jiřím, využil snad služeb mincovny v Plzni. To proto, že Rožmberk, nejmocnější z českých feudálů, ocitl se po zradě na Jiříkovi a po přechodu k panské Jednotě záhy v čele Jednoty a tímto okamžikem pro nás prakticky splývá mincování Zelenohorské jednoty s mincovnictvím Jana z Rožmberka jako jednotný celek, protiklad v podstatě nepřátelský vládní ražbě kutnohorské. Není pochyb o tom, že vzhledem k členům Jednoty a postupnému živoření mincovního díla v Plzni, pohltit dravý Rožmberk i mincovnu Zelenohorské jednoty.²¹

Za uherským mincováním v Českých Budějovicích²² stála autorita krále Matyáše Korvína jako českého protikrále, podporovaného samým papežem. Ačkoliv si Matyáš zvolila panská Jednota pro tuto úlohu již v roce 1469, došlo k založení budějovické mincovny a k ražbě mincí až někdy krátce po 17. březnu 1470. Mincovna byla válečnou nutností, neboť tehdy už ležela Matyášova vojska v Polné, v Budějovicích, v Plzni a v jiných českých městech a jejich vydržování vyžadovalo velké množství peněz v ražené minci, kterou Matyáš neoplýval, aniž by dokázali potřeby jeho vojsk pokrýt jeho čeští stoupenci. Připsat "autorství" našich neobvyklých peněz uherské mincovně budějovické nepřichází v úvahu. Tato mincovna byla v činnosti až po roce 1469 a to nekoresponduje s faktem, že dva ze tří nálezů, které nám přinesly náš nový neobvyklý typ kruhových peněz se lvem, lze datovat před rok 1469; je to nález z Veselí²³ a k němu se nyní přiřazuje i svrchu popsáný první nález ze Zvírotic.²⁴

Kromě toho je velmi pravděpodobné, že výrobky uherské mincovny v Českých Budějovicích jsou jediné z ražeb zmíněných tří českých mincoven Jiříkových protivníků, jejichž vzhled je nám znám. Jednostranné peníze

s uhersko-českým znakem ve španělském štítě²⁵ o průměrné hmotnosti 0,313 g jsou K. Castelinem (a patrně právem) pokládány právě za tyto budějovické ražby, kterými bylo financováno Matyášovo dobrodružství v Čechách.

A tak jen mince Zelenohorské jednoty a ražby Jana z Rožmberka (od roku 1468 pravděpodobně mince rožmbersko-zelenohorské) zůstaly dosud nepoznány, neboť zanikaly jako kapka ve velkém moři kruhových husitských peněz s českým lvem, které nám po sobě 15. stol. zanechalov četných jejich nálezech. Není totiž celkem pochyb, že jak Rožmberk, tak panská Jednota razili výhradně svou drobnou minci podle rázu kutnohorského; privilegia, která je k ražbě opravňovala, lze pouze takto interpretovat.²⁶

S. Veselý, který naznačil svou myšlenku o možné plzeňské nebo rožmberské provenienci nového typu kruhových peněz se lvem, zůstal správně u své domněnky jen jako u hypotézy. Uzavřel svůj příspěvek konstatováním, že "přes všechny náznaky nemůžeme říci o 11 neobvyklých kruhových mincích nic bezpečného. Tento článek má být jen upozorněním, abychom si při rozboru dalších nálezů podobných peněz pečlivě všímali. Pak se snad někdy naskytne příležitost odhalit tajemství jejich vzniku".²⁷

Nemůžeme jinak, než tento závěr S. Veselého pokládat za výzvu, která se vztahuje ke zpracování obou zvírotických nálezů. První zvírotický nález stává se totiž dalším a v pořadí třetím známým depotem, ve kterém se vyskytly ražby se lvem neobvyklého rázu. Jde o mince č. 10-11, uvedené v nálezovém popise. Jejich příslušnost k dosud známým "neobvyklým penězům" z nálezů ve Veselí a z Rouchovan je u dvou kusů (pod č. 10 uvedených) mimo jakoukoliv pochybnost; třetí mince, kterou k nim rovněž přiřazujeme (č. 11), liší se od předchozích dvou v některých detailech, které přísnější kritice nemohou uniknout; nemůže však celkem být sporu o tom, že svým základním pojetím oběma předchozím rovněž náleží.

V případě třetího nálezů "neobvyklých peněz" ze Zvírotic jde však ještě o více. Jde o místo jejich nálezů, které svým způsobem odpovídá historickým skutečnostem a prostředím, se kterými byl původ těchto ražeb zatím jen nesměle spojován a hypoteticky naznačen.

9

Krajina, odkud oba zvírotické nálezy pocházejí, leží v nejsevernější části středního Povltaví. Řeka Vltava, která si touto žulovou pahorkatinou prodrala své koryto, určila nejen krajinný ráz celé této oblasti,

21 K. C a s t e l i n, Česká drobná mince, str. 240.

22 K. C a s t e l i n, Česká drobná mince, str. 244 ad.

23 E. N o h e j l o v á nález z Veselí (viz pozn. 13) datovala "kolem roku 1465", i když S. V e s e l ý, l. c., naznačuje jeho pravděpodobné ukrytí do země "blíže k velké mincovní reformě Jiřího z Poděbrad z r. 1469".

24 Viz str. 40 ad.

25 K. C a s t e l i n, Česká drobná mince, str. 245, obr. č. 74a.

26 K. C a s t e l i n, Česká drobná mince, str. 239 a 242.

27 S. V e s e l ý, l. c., str. 100.

nýbrž i působila na její společenský i hospodářský život od počátku českého státu. Po Vltavě směřovaly do středu země nejdůležitější obchodní cesty, kterými v obou směrech proudilo zboží cizích i domácích obchodníků, vlastního vltavského toku bylo po staletí využíváno zejména svozu dřeva z jihu Čech a poplatky, cla a mýta s tímto obchodním ruchem spojené vždy lákaly šlechtu, aby se na ziscích z nich plynoucích podílela. Proto je střední Povltaví krajinou pevných hradů, stavěných přímo na vltavském toku, hrazených měst, nadaných tržním právem, a není jistě náhodou, že tato krajina stala se kolébkou významných šlechtických rodů, které později hrály přední roli v hospodářském a politickém životě českého státu.

Z této krajiny vzal svůj počátek od Vítka z Prčice mocný rod Rožmberků, který sice pak dospěl k vrcholu svého rozkvětu jinde - zejména na jihu Čech - avšak který nikdy své kontakty k střednímu Povltaví neztratil. I v době, která je předmětem našeho zájmu, tj. v 15. stol., byla severní část středního Povltaví současně nejseverněji vysunutou výspou jihočeského rožmberského panství. Správním centrem této krajiny bylo město Sedlčany, které již od nepaměti patřilo k prvotnímu zboží Vítkoviců; Rožmberkové je povýšili ve 14. století na město a dali mu svůj erb růže do znaku, vystavěli v něm kostel i faru a později mu v 15. stol. udělili i královské právo a opevnili je.²⁸ Rožmberskou državou zůstaly Sedlčany i po husitských válkách. Kolem Sedlčan mělov tomto kraji rožmberské panství řadu dalších opěrných základen, i když tato nejsevernější rožmberská država nikdy do podoby teritoria s pevnými a ustálenými hranicemi nevyrostla. Naopak, svědectví písemných pramenů nás překvapuje, jak operativně - na rozdíl od svých držav jihočeských - hospodařili Rožmberkové v této krajině se svým majetkem, který ve středověku měnil svou tvářnost a rozsah každé desetiletí formou zástav některých statků a naopak koupí nových, prodejem, odúmrťemi, sňatky apod. Z pestré palety majetkových přesunů ve vítkovickém a rožmberském hospodářství v této krajině vysvítá např., že po jistou dobu ve 14. stol. patřilo k rožmberské državě ve středním Povltaví městečko Kamýk s veškerým příslušenstvím a spolu s ním i ves Křepenice, Líchovy, Záběhlíce, Chramosty, Kosova Hora, Prčice, Neveklov a Maršovice;²⁹ o ještě vzdálenějších rožmberských osadách nepokládáme za nutné se zmiňovat, anio rožmberských

podílech na zlatých dolech na Sedlčansku a Podblanicku (revír Kamberk-Roudný-Libouň), které jim byly zastaveny Janem Lucemburským.³⁰ Pro naše úvahy je zejména důležité, že i vesnice Zvírotice, odkud pocházejí oba naše mincovní nálezy, byla ve 14. - 15. stol. jedním z důležitých opěrných bodů rožmberské državy v severní části středního Povltaví.

O Zvíroticích (staročesky Zvierotic nebo i Zvieřetic) jako vsi je v písemných pramenech první zmínka roku 1322. Tehdy ves daroval Jan Lucemburský spolu se zbožím křepenicským se vším příslušenstvím v úplné vlastnictví svému dvořanu Heřmanovi z Miličina za věrné služby, prokázanému při vojenské výpravě podniknuté na pomoc králi Ludvíkovi.³¹ Později mu za jeho vojenské zásluhy přidal i městečko Kamýk s okolními vesnicemi.³² Heřman z Miličina zemřel ke konci roku 1325 nebo zcela na počátku roku 1326, neboť již 27. února 1326 potvrzuje král Jan zástavu města Kamýka s veškerým příslušenstvím Petru z Rožmberka, přičemž se praví: "redemptionem.... a heredibus Hermannii quondam a Miliczin".³³ Tehdy, buď zároveň nebo nejpozději roku 1352, kdy Rožmberští bratři získali koupí od svých bezprostředních příbuzných - pánů z Hradce - Sedlčany,³⁴ připadly Rožmberkům Křepenice i Zvírotice.³⁵ Již v letech 1369-1384 připomínají písemné prameny častěji Hrocha ze Zvěrotic, purkrabího rožmberského,³⁶ sezením podle všeho na zvírotické tvrzi, jež byla asi v této době vybudována. O Hrochovi ze Zvěrotic víme, že ještě v letech 1381-1394 častěji zastupoval své pány při soudech v Praze,³⁷ pak o něm prameny mlčí. Chybí již ve výčtu rožmberských purkrabí z roku 1412.³⁸

Rožmberkové však drželi Zvírotice dále a to až do roku 1450, kdy Oldřich z Rožmberka prodal své právo na vsích Křepenicích, Líchovách, Zvěroticích, Záběhlicích a Chramostech Petrovi z Janovica jeho synu Oldřichovi.³⁹ Tohoto zboží však Rožmberkové zase asi záhy nabyli (je vůbec sporné, zda zamýšlený majetkový převod byl realizován), poněvadž Zvěro-

28 J. Š í m á k, Středověká kolonisace v zemích českých, Praha 1938, str. 999-1000 (tamtéž podrobnější citace pramenů); viz též A. N. V l a s á k, Starožitné město Sedlčany a jeho okolí, Pam. arch. IV, 1860, str. 78 ad.; srov. i A. S e d l á č e k, Místopisný slovník, Praha 1908, str. 788.

29 A. S e d l á č e k, Hrad a zámky XV, Praha 1927, str. 135 ad., 145, 221; t ý ž, Místopisný slovník, str. 438, 465, 574; viz též J. V. Š í m á k, l. c., str. 1000, a A. N. V l a s á k, Hrad Vysoký Chlumecký a jeho okolí, Pam. arch. III. 1858, str. 49 ad.

30 F. P o š e p n ý, Das Goldvorkommen Böhmens, Freiberg i. Sachsen 1894, str. 338 ad.

31 J. T e i g e, Příspěvky genealogické (4. Heřman z Miličina), Pam. arch. XIII, 1885-86, str. 113 ad.; A. S e d l á č e k, Hrad a zámky XV, str. 150; t ý ž, Místopisný slovník, str. 1024.

32 J. T e i g e, l. c., s. 113 ad.

33 J. T e i g e, l. c., s. 113 ad.

34 A. S e d l á č e k, Místopisný slovník, str. 788.

35 A. S e d l á č e k, Hrad a zámky XV, str. 145.

36 A. S e d l á č e k, Hrad a zámky XV, str. 150.

37 Tamtéž.

38 Tamtéž.

39 Tamtéž.

tice se roku 1548 připomínají při úřadu křepnickém⁴⁰ a na panství choustnickém (tj. rožmberském).

Na rozdíl od Zvírotic jako obce nic z písemných pramenů nevíme o dalších osudech zvírotické tvrze, kterou, jak známo, odhalil archeologický výzkum a jež nám poskytla dva důležité nálezy mincí. A. Sedláček se domníval, že tvrz zpustla již v 15. stol.,⁴¹ A. Hejna, vedoucí archeologického výzkumu zvírotické tvrze, usuzoval⁴² na její zánik snad již roku 1412, nebo před tímto rokem, neboť od tohoto data postrádáme zpráv o její existenci. Vyslovil se i o možnosti, že byla tehdy zničena přirozeným požárem, jehož stopy archeologický výzkum odhalil. Jinou možnost interpretace jejího zániku dává prostá skutečnost, že se na tvrz v majetku Oldřicha z Rožmberka a na zájem provokující opěrný bod moci Rožmberků na vysunutém severním obvodu jejich držav soustředila téměř bez pochyb v době husitského revolučního hnutí a válek pozornost Táborů a tito zvírotickou tvrz asi neopomenuli navštívit v době, kdy bylo likvidováno rožmberské panství, když se Oldřich z Rožmberka stal opovědným nepřitelem Tábora.⁴³ Ostatně tábořské bratrstvo mělo již od roku 1419 na Sedlčansku silnou pozici a až první útok Jana Žižky na rožmberskou baštu Sedlčany byl roku 1420 odražen, přesto se později Táboři města na čas zmocnili a v té době byly válečnými událostmi nejspíše postiženy i další venkovské opěrné body rožmberské moci, zvírotické tvrze nevyjímaje. Výsledky archeologického výzkumu a vyhodnocení nálezů získaných výkopy nevylučují žádnou z obou těchto možností, ačkoliv se nezdá pravděpodobné, že by o tvrz bylo bojováno zbraní, spíše byla náhle přepadena a vypleněna, jak dokazuje množství keramiky vyházené do příkopu tvrze; pak byla zapálena. Rok 1420 je proto pro nás dosti pevné datum, od kterého byla tvrz již s jistotou opuštěna, aby pak už nikdy nebyla osazena posádkou, a nemáme ani žádných písemných či archeologických důkazů, že by někdy později bylo zříceniny tvrziště užíváno pro nějaké jiné hospodářské účely.

Z interpretace písemných historických pramenů a výsledků archeologického výzkumu vyplývá, že oba poklady mincí ze zvírotického tvrziště byly ukryty do země teprve v době, kdy život v obci Zvíroticích sice pokračoval, avšak tvrz ležela v rozvalinách. Oba nálezy nebyly zakopány ve stejné době. Leží mezi nimi interval nejméně 15 let.⁴⁴ Otázka, zda

40 Tamtéž.

41 Tamtéž.

42 Viz nálezovou zprávu (pozn. č. 2).

43 Viz nálezovou zprávu (pozn. č. 2).

44 K datování obou nálezů viz str. 49 a 51.

či nikoliv je ukryta na opuštěném zvírotickém tvrzišti jedna a táž osoba, či dva různí lidé, zůstane asi nezodpověděna.

Přínos obou zvírotických mincovních nálezů spočívá především v tom, že jde o první dva téměř paralelní depoty s obsahem ražeb, které lze pokládat za mince Rožmberků, přitom nalezené v teritoriu bez pochyb rožmberském a Rožmberky i ovládaném vojensky - strážní tvrzí se sídlem rožmberského purkrabí. Je rovněž důležité, že oba nálezy, i když jen náznakem, tak náznakem neobyčejně cenným, zachycují obě, donedávna pro nás temné fáze rožmberského mincovnictví v 15. stol. To platí o starší čtyřhranné ražbě L. č. 9 rázu vídeňských feniků s písmeny R - B - G (Rosenberg) z druhého (staršího) zvírotického nálezů; její naleziště jsou jinak přesvědčivě koncentrována do jižní poloviny Čech, kde byla rožmberská mincovna, avšak přesto je její výskyt na lokalitě tak bezprostředně svázané s Rožmberky dalším cenným přínosem pro statistický důkaz jejího rožmberského původu⁴⁵ v roce nebo po roce 1422, kdy Rožmberkové získali od Zikmunda povolení k její ražbě.

Stejně, ne-li více, je důkaz vyplývající z faktu rožmberského naleziště cenný pro podporu rožmberského původu našich "neobvyklých kruhových peněz se lvem", neboť tyto byly zatím nalezeny jen na území ovládaném pány z Hradce (Veselá u Počátek), bezprostředních to sice příbuzných Rožmberků, a na teritoriu patřícím pánům z Lipé (Rouchovany u Moravského Krumlova). Proto i jejich objev na rožmberské tvrzi ve Zvíroticích přiblížil nás snad poněkud blíže ke konečnému vyřešení otázky jejich původce. Za toho byl zatím jen hypoteticky naznačen Jan z Rožm-

45 Druhý zvírotický nález byl ovšem již vzat v úvahu při pojednání o nálezech beischlágů ve střední Evropě a k jejich interpretaci jako ražeb jihlavských a rožmberských (viz P. R a d o m ě r s k ý, Beischlág doby husitské, str. 202, nález č. 53). - V této souvislosti nutno připomenout, že přibližně podobnou cenu důkazu o rožmberském původu beischlágů L. č. 9 má i výskyt dvou těchto ražeb v nálezu z relativně blízkého sousedství Zvírotic - z Luhů u Kosovy Hory (viz L. N e m e š k a l, Nález mincí z 15. století v Luzích u Kosovy Hory, okres Příbram, Sb. NM řada A, roč. XXVII, č. 1-3, Praha 1973). Nález byl ukryt do země podle L. Nemeškala asi v l. 1467-68. S tím však nemůžeme souhlasit. Nález z Luhů byl zakopán nejméně o 10 let dříve a blíže válkám husitským, nejspíše okolo roku 1457. Obsahoval totiž zřejmě jen dva nejstarší typy kruhových českých peněz se lvem bez čtyřrázu (C. č. 15 a 20) a žádné typy C. 18-19, které podle všeho zcela mylně L. Nemeškal v nálezu identifikoval. To evidentně vyplývá z vyobrazení č. 1 - 11 Nemeškalova zpracování lužského nálezů.

Nález z Luhů u Kosovy Hory je však pro nás důležitý jinak. Samotná Kosova Hora byla, jak známo, starodávné dědictví Vítkoviců v sousedství rožmberských Sedlčan, i když o podíly na tomto statku dělilo se hned několik větví Vítkoviců. Ještě roku 1420 připomíná se jako držitel městečka Vítek z Kosovy Hory. Vlastní vesnice Luhy (dříve zvaná Luhy Radimovy, před tím i Radimův Luh), kde byl nález konkrétně učiněn, patřila rovněž Vítkovicům (r. 1384 bratři Vítek a Ješek držitelé), i když od 15. stol. snad byla připojena k panství Červený Hrádek. Tento zajímavý nález z Luhů s příměsí hned dvou beischlágů Luschin č. 9, byl tedy rovněž učiněn na teritoriu s bezprostředním rožmberským vlivem a hraje tudíž roli v součtu všech důkazů o rožmberském původu mincí L. č. 9. (K tomu viz A. S e d l á č e k, Místopisný slovník, str. 438 a 574, viz též J. Š i m á k, l. c., str. 1000).

berka, razící minci "na ráz královský" ve vlastní mincovně a se svolením krále Jiřího od roku 1468. Tato hypotéza se nálezem "neobvyklých peněz" na rožmberských Zvíroticích nyní více podobá důkazu pravdy.

PAVEL RADOMĚRSKÝ

Zwei Funde aus Zvírotice und ein Beitrag zur Frage
der Münzprägung der Rožmberks
(Taf. VI - VIII)

Obwohl Münzfunde bis heute vor allem zufällig bei Erdarbeiten jeglicher Art bloßgelegt werden, bringt doch die moderne Zeit in ihre Entdeckungen ein neues Moment. Öfter als früher werden Münzdepots bei systematischen archäologischen Ausgrabungen mittelalterlicher Lokalitäten gefunden. Einer der ersten derartigen Funde war die Entdeckung zweier nicht allzu großer Münzdepots, die bei einer komplexen archäologischen Ausgrabung eines vorgegebenen Überschwemmungsgebietes an der Moldau beim Bau der Talssperre von Slapy im Jahre 1953 bloßgelegt wurden. Der Fund wurde konkret bei den archäologischen Ausgrabungen der mittelalterlichen Feste in der Gemeinde Zvírotice bei Sedlčany (Bez. Příbram) gemacht, die heute tief unter dem Wasserspiegel des Stausees von Slapy liegt. Der erste der beiden Funde bestand aus 168 kleinen Münzen des 15. Jahrhunderts, wovon 167 böhmische Prägungen ohne Vierschlag mit dem Löwen im glatten Kreis waren, während eine Münze eine Prägung der Stadt Görlitz aus der Oberlausitz ist. Der zweite Fund bestand aus 93 Münzen aus dem ausgehenden 14. und vorwiegend aus dem 15. Jahrhundert, und zwar aus 3 böhmischen, einer mährischen, 47 niederösterreichischen, 5 steirischen, 3 Salzburger, 18 bayerischen, 2 pfälzischen Münzen, 2 hessischen und 9 Meißener Groschen. Außerdem beinhaltete der sog. zweite Fund zwei Beis schläge von Wiener Pfennigen der Typen Luschin Nr. 9 und 12, von denen der Autor dieser Studie L. Nr. 9 für eine Prägung der Rožmberks aus der Zeit nach dem Jahre 1420 und L. Nr. 12 für eine Münze aus Jihlava (Iglau) aus dem Beginn des 15. Jahrhunderts hält (siehe hierzu CNM Jg. 145, 1976, Nr. 3-4, S. 165 f.). Die Funde wurden an zwei unterschiedlichen Stellen der Feste in Zvírotice entdeckt und auch der Zeitpunkt ihrer Verbergung im Boden ist unterschiedlich. Der erste Fund wurde um das Jahr 1468 vergraben, denn er enthielt vorwiegend die jüngsten böhmischen Münzen mit dem Löwen im glatten Kreis, die gegen Ende der Regierung Georgs von Poděbrady vor seiner Münzreform aus dem J. 1469 geprägt wurden. Der zweite Fund wurde mehr als 10 Jahre früher vergraben - irgendwann kurz vor dem Jahr 1455. Entscheidend für seine Datierung sind die jüngsten Prägungen, und zwar vier Meißener Groschen der gemeinsamen Prägung Friedrichs II. des Gütigen (1428 - 1464) mit Wilhelm III., die in Freiberg unter dem Münzmeister Nicola Monhaupt in den Jahren 1451 - 1456 geprägt worden waren.

Obwohl sich die beiden Funde aus Zvírotice durch den Verbergungsort auf der Feste und durch die abweichende Vergrabungszeit im Boden voneinander unterscheiden, so daß notwendigerweise nicht angenommen werden muß, daß ein und dieselbe Person sie versteckt hätte, haben sie doch ein beachtenswertes gemeinsames Merkmal: beide enthalten nämlich Prägungen, von denen wir mit Recht annehmen können, daß es sich um die bis unlängst gesuchten Prägungen der Rožmberks aus dem 15. Jahrhundert handelt. Im Falle

des älteren Fundes (d. h. des zweiten aus Zvírotice) aus der Zeit vor dem Jahre 1455 ist dies der bereits erwähnte Beischlag L.Nr. 9, an dessen Ursprung seitens der Rožmberks aus der Zeit der ersten Etappe ihrer Münzprägung nach dem J. 1420 wir nunmehr glauben und dies auch in der unlängst publizierten Studie (siehe die obzit. Nr. von CNM) nachzuweisen versuchten. Im Falle des jüngeren Fundes (des sog. ersten Fundes aus Zvírotice) aus der Zeit um das Jahr 1468 sind es die Pfennige, die wir auf Taf. VI, Nr. 1 - 11, abbilden, die sich nachhaltig von den üblichen Ikonographien aus Kutná Hora (Kuttenberg) unterscheiden und bereits früher in böhmischen Funden des 15. Jahrhunderts vorhanden waren; auf ihren wahrscheinlichen Ursprung von den Rožmberks aus dem Jahre 1468 (Jahr der Erteilung des Münzprivilegs an die Rožmberks) machte zuerst St. Vesely aufmerksam (siehe NL 23, 1968, Nr. 4, S. 97 f.).

Der Autor konstatiert die wichtige Tatsache, daß die Feste in Zvírotice, Fundort beider Depots, im 14. und 15. Jahrhundert zu den am meisten nördlich gelegenen Stützpunkten der Macht der Rožmberks in Zentralböhmen gehörte. Die Rožmberks erbauten diese Feste im 14. Jahrhundert und dort hatte auch der Burggraf der Rožmberks Hroch von Zvěrotice seinen Sitz. Ähnlich wie die nahegelegene Stadt Sedlčany, gehörte auch sie zusammen mit einer ganzen Reihe anderer Siedlungen zu den Besitzungen der südböhmischen Rožmberks. Auch dieser Umstand unterstützt die Berechtigung der Hypothese vom wahrscheinlichen Ursprung der Pfennige mit "ungewohnter Prägung", die uns der erste Fund aus Zvírotice neuerlich vor Augen führte.

Übersetzt von A. Hubala

JARMILA HÁSKOVÁ

PŘÍSPĚVEK K STAVEBNÍMU VÝVOJI KUTNOHORSKÉ MINCOVNY ZA VLÁDY JAGELLONCŮ (1471-1526)

(K nedožitým pětasedmdesátinám univ. prof. dr. V. Husy, DrSc.)

Problematicke českého mincování a postavení královské mincovny v Kutné Hoře v období vrcholného feudalismu byla v posledních letech věnována nejedna studie.¹ Žádná z nich však dosud nepřekonala jedinečnou syntézu Václava Husy o výrobních vztazích v českém mincovnictví v 15. a 16. stol., otištěnou roku 1955.²

Široká heuristická základna této práce, v níž autor novým metodickým přístupem dokonale objasnil technické postupy a formy organizace výroby v kutnohorské mincovně, nedovoluje totiž, alespoň pro dobu vlády jagellonské dynastie v letech 1471-1526, podstatné materiálové prohloubení. Nové poznatky a některé doplňky může přinést pouze studium vlastního výrobního objektu, Vlašského dvora, který jak z organizačního tak architektonického hlediska nemá ve světě obdoby.

Curia monete nebo curia Gallica,³ jak byla kutnohorská mincovna až do 15. stol. označována, vznikla jako nový, samostatný objekt kolem roku 1300 v souvislosti s velkou mincovní reformou Václava II.⁴ Byla vybudována mimo vznikající město, na příkrém břehu potoka Páchu, jako uzavřený hrádek, opevněný příkopem, doloženým na severozápadní straně proti městu ještě na sklonku 15. stol.⁵ Přístup do prostorného dvora oválného tvaru chránila věžovitá brána, zakončená cimbuřím a spojující navzájem severovýchodní a severozápadní křídlo.⁶ Jádrem budov dvora, přimknutých k obvodovému zdem, tvořilo sedmáct šmiten, mincovních dílen,

¹ Srov. E. Š i m e k, Bibliografický přehled české numismatické literatury (1771-1970), v díle Em. N o h e j l o v é - P r á t o v é a E. Š i m k a, Dvě století vědecké numismatiky v českých zemích (1771 - 1971). Praha 1971, str. 141 - 270.

² V. H u s a, Výrobní vztahy v českém mincovnictví v 15. a 16. století. Num. sbor. II, 1955, str. 57-89.

³ Em. L e m i n g e r, Královská mincovna v Kutné Hoře. Praha 1912, str. 50 nn; t ý ž, Královská mincovna v Kutné Hoře. Dodatky. Praha 1924, str. 13 nn.

⁴ G. S k a l s k ý, Mincovní reforma Václava II. ČCH XL, 1934, str. 12-32.

⁵ F. G r i m m, Královská mincovna, Vlašský dvůr v Kutné Hoře. ČSPS XLVII, 1939, str. 57; J. V e p ř e k, Prostředí, v němž vznikl kostel sv. Jakuba, Obraz Kutné Hory ve XIV. století, Obnovený kostel sv. Jakuba v Kutné Hoře. Kutná Hora 1946, str. 18.

⁶ K stavebnímu vývoji srov. A. H e j n a, České tvrze. Praha 1961, str. 26 nn.

Obr. 1. Vlašský dvůr na počátku 17. století. Výřez z Willenbergovy kresby. Foto A. Bláha.

přenesených sem z různých míst Čech, Moravy, Slezska i Kladska.⁷ Byly přízemní, vějířovitě rozloženy na jihozápadní a jihovýchodní straně s orientací do dvora, stejně jako kaple, stojící samostatně v severozápadní části blízko vstupní brány.⁸

Původní vzhled mincovny, jednoduchého a účelného hospodářského ob-

⁷ Em. Leminger, Královská mincovna v Kutné Hoře, str. 203-215; nový rozbor provedl J. Šebánek, Několik zpráv o mincovních a měnových poměrech v českých zemích ve 13. století ve světle diplomatického. Sborník I. numismatického symposia 1964, Brno 1966, str. 84-91.

⁸ Em. Leminger, l. c., str. 78 nn; J. Braniš, Kaple Vlašského dvora v Kutné Hoře. PA XXII, 1906-1908, str. 274.

jektu, podstatně změnila přestavba Václava IV., uskutečněná koncem 14. stol. pravděpodobně ve větším rozsahu, než se dosud předpokládalo. V souladu s celkovým stavebním vývojem byl při ní původně přízemní objekt v severovýchodní části dvora zvednut v patrový palác, přičemž došlo asi jak k přeložení původního vjezdu, tak k vysunutí některých dílen mimo dvůr.⁹ Přestavba, jak se zdá podle předběžných rozborů městských znaků nad šmitnami, které pocházejí pravděpodobně až z konce 14. stol.,¹⁰ se nevyhnula ani mincovním dílnám, i když zřejmě respektovala jejich počet a snad i půdorys. Z architektonického hlediska vyvrcholila v úpravě mincovní kaple, považované odborníky za průřadové stavební dílo Václavovy doby.¹¹

Stavební úpravy kutnohorské mincovny na sklonku 14. stol. byly zřejmě poslední a největší přestavbou objektu v období feudalismu, neboť válečné události husitského revolučního hnutí, které poznamenaly ve 20. letech 15. stol. Kutnou Horu dvojnásobným požárem, mincovnu - tehdy již nazývanou Vlašským dvorem¹² - podstatně nezasáhly. Lze to vyvodit z tvrzení mincmistra Haška z Valdštejna, v němž k roku 1422 uvádí, že svou činností zachránil kutnohorskou mincovnu před zánikem a znovu ji povzněsl.¹³ O nedotčení Vlašského dvora požárem roku 1424 svědčí fakt, že v jeho prostorách nepochybně sídlil horní úřad po celou dobu táborskosirotské vlády v letech 1424-1432.¹⁴

Z pohusitské doby, až do nástupu Jagellonců v roce 1471, nemáme o mincovně přímých zpráv. Zcela nepodložené můžeme ovšem předpokládat stavební úpravy v 60. letech 15. stol., a to v souvislosti se snahou Jiřího z Poděbrad o nápravu mince, vrcholící obnovením ražby pražského groše roku 1469.¹⁵ Častý pobyt panovníka v jejích prostorách a konečně volba Vladislava Jagellonce za českého panovníka na Vlašském dvoře v květnu 1471¹⁶ dokládají existenci kutnohorské mincovny jako důstojné královské rezidence již na počátku 70. let 15. stol.

⁹ Em. Leminger, l. c., str. 79; E. Matějková, Kutná Hora. Praha 1962, str. 27 nn. - tvrzení, že palác byl dvoupatrový není zcela doloženo. Srov. str. 69.

¹⁰ J. Šebánek, l. c., str. 87, pozn. 11.

¹¹ V. Mencl, Česká architektura doby lucemburské. Praha 1948, str. 157 - tam podrobný rozbor. S jeho názorem na orientaci kaple polemizuje E. Matějková, l. c., str. 50.

¹² Em. Leminger, l. c., str. 50.

¹³ J. Kejř, Právní život v husitské Kutné Hoře. Praha 1958, str. 50.

¹⁴ J. Kejř, l. c., str. 163.

¹⁵ Srov. J. Hásková, Příspěvek k otázce produkce a oběhu stříbra v době Jiřího z Poděbrad. ČsČH XXI, 1973, str. 241-253.

¹⁶ O tom podrobněji M. Kapavíková a L. Vaněk, Volba Vladislava Ja-

Bohatý písemný materiál, především účetní povahy, umožňuje pak celkem detailně sledovat provoz, přestavby i údržbu Vlašského dvora v následujících padesáti šesti letech vlády Jagellonců.¹⁷ Doplníme-li tyto dobové údaje záznamy a měřeními z jeho poslední přestavby v 19. stol., dostaneme následující obraz.

Areál královské mincovny v Kutné Hoře na přelomu 15. a 16. stol. tvoří tzv. Vlašský dvůr, hrádek oválného tvaru, opevněný hradbou a příkopem, k němuž přiléhal na jihovýchodním svahu hospodářský objekt, zvaný dolejší¹⁸ nebo zadní dvůr.¹⁹ S výjimkou královského paláce, Vysokého domu,²⁰ a budov přiléhajících ke kapli a věži, kde se nacházely pokoje kněze,²¹ mincovních úředníků,²² šafáře,²³ proběře,²⁴ vrátného²⁵ a v přítomnosti krále jeho bezprostředního doprovodu,²⁶ byl Vlašský dvůr zcela vyhrazen mincovním účelům.

Podstatnou část jeho zastavěné plochy zaujímaly v nepřetržité řadě za sebou na jihovýchodní a jihozápadní straně mincovní dílny, šmitny. Tvořily sedmáct úzkých a dlouhých komor s vysoko sklenutým stropem, z nichž každá měla ze dvora vchod, vedle něho větší čtvercové okno a nad ním menší, sloužící jako větrák dýmu a par. Vysoké hrotité štíty šmiten, které pomáhaly vytvářet malebnou siluetu mincovny, tvořily průčelí i zadní stranu samostatných, šindelem krytých sedlových střech, z nichž se sváděla voda pomocí širokých žlabů, zakončených výtokovými rourami.²⁷

Na jihovýchodní straně sousedily šmitny s Vysokým domem, i když se ho přímo nedotýkaly. Mezi nima krajní šmitnou byl průjezd na dolejší dvůr,²⁸ z něhož se vyjíždělo na valy.²⁹ Na něm byly umístěny stáje pro sedm

gellonského českým králem, Edice pamětního zápisu v Kutnohorské knize sentencí z roku 1471. Kutná Hora 1972.

17 Jsou to především Registra verková z let 1472 - 1524. K tomu srov. Z. J e l í n e k, Kutnohorské účty z druhé poloviny XV. a první poloviny XVI. století. Num. sbor. IX, 1966, str. 129 - 179 a L. V a n ě k, Průvodce po archivních fondech a sbírkách okresního archivu v Kutné Hoře. Kutná Hora 1969.

18 A.K.H.h., Registra verková 1474, Salus populi, Dicit 1 a další; Em. L e m i n g e r, 1. c., str. 72.

19 A.K.H.h., Registra verková 1501, Miserere.

20 A.K.H.h., Registra verková 1474, Respice 1 - poprvé uveden v mincovních účtech.

21 A.K.H.h., Registra verková 1514, Omnis terra a Registra verková 1516, Dicit 1.

22 A.K.H.h., Registra verková 1497, Dicit 4; Registra verková 1498; Judica; Registra verková 1511, Oculi; Em. L e m i n g e r, 1. c., str. 72.

23 A.K.H.h., Registra verková 1514, D. in Tua a Factus.

24 A.K.H.h., Registra verková 1498, Judica.

25 A.K.H.h., Registra verková 1514, Exurge; Em. L e m i n g e r, 1. c., str. 72.

26 A.K.H.h., Registra verková 1498, Exurge - sklep, kde komorníci léhají.

27 F. G r i m m, 1. c., str. 125; Em. L e m i n g e r, 1. c., str. 55 nn.

28 Em. L e m i n g e r, 1. c., str. 72.

Obr. 2. Vlašský dvůr - jihovýchodní strana. Stav před rekonstrukcí. Model numismatického oddělení Národního muzea v Praze. Foto A. Bláha.

29 A.K.H.h., Registra verková 1502, Salus populi. Prameny nezaznamenávají druhý výjezd severovýchodního předdvorí, který uvádí Em. L e m i n g e r, 1. c., str. 72.

dvorských koní,³⁰ tažných i jízdních, ošetřovaných dvěma pacholky,³¹ a pro neznámý počet královských koní, pro něž byla koncem roku 1516 vybudována nová maštál.³² U stájí byly sklady ovsa, sena i slámy a také kolny na vozy, z nichž nejčastěji bývá uváděn velký,³³ komorní,³⁴ malý³⁵ a dokonce i sáně.³⁶

O královské kuchyni, která byla rovněž umístěna na dolním dvoře, mnoho nevíme. Předpokládáme však, že stávala v blízkosti lázně, původně určené jen pro zaměstnance mincovny,³⁷ neboť král Vladislav ještě v roce 1477 navštěvoval městskou lázeň Na písku.³⁸ Vznik královské lázně přímo na Vlašském dvoře je možno předpokládat až po roce 1500, kdy se dovídáme o stavbě a úpravách "nové" lázně.³⁹ Jmenovitě je však uvedena až roku 1526.⁴⁰

Přízemí Vysokého domu tvořila ražebna neboli preghaus, rozdělená klenutím do tří částí, z nichž dvě měly podobné uspořádání dveří, okna a větráku jako šmitny, třetí postrádala dveře, nahrazené oknem.⁴¹ Pod klenbou, opírající se o čtyři nízké, čtyřboké pilíře, stávaly pregéřské stolice a štoky, březové špalky, do nichž se zapouštělo jedno z razících želez.⁴² V jagellonské době zasedalo k dílu ve dne a často i v noci za svitu lojových svíček pravidelně třináct razičů, pregéřů⁴⁴ a moc-

né údery jejich kladiv se nesly do královských komnat, umístěných nad ražebnou.

Délku téměř celého prvního poschodí zaujímal Velká světnice, reprezentativní a přijímací sál Vlašského dvora, na niž navazovalo dalších pět královských pokojů,⁴⁵ včetně Vladislavovy kanceláře.⁴⁶ Existence druhého poschodí Vysokého domu je pro jagellonskou dobu málo pravděpodobná. Zmínka o přibíjení "svislí" na Velkou světnici z roku 1498⁴⁷ svědčí o dřevěném podsebití, a tedy o neobytném, snad půdním prostoru. Přístup do Vysokého domu byl umožněn točitými schody, tzv. šnekem,⁴⁸ po pravé straně vjezdu do dvora, který procházel přímo pod kanceláří krále Vladislava a byl zabezpečen těžkými vraty a dvířky, opatřenými zámky a řetězy.⁴⁹ Druhé, pohodlnější schodiště s pavlačemi bylo pravděpodobně na jižní straně Vysokého domu, který spojovalo s královskou kuchyní a lázní na dolejší dvoře.⁵⁰

Shluk místností na severní straně mezi věží, k níž Vysoký dům přiléhá, a kaplí tvořila tzv. Mince. Vcházelo se do ní v přízemí dlouhou úzkou chodbou, z níž byl na pravé straně přístup do bělírny, slévárny, přepalovny stříbra a probovny, na levé straně do mincovních kanceláří.⁵¹

Dílny snad s výjimkou bělírny, vajsomory, v níž se odstraňovala vyvářením v roztoku vinného kamene a solí z mincovních střížků nečistota a mastnoty,⁵² byly umístěny v předsunutém severovýchodním křídle Vlašského dvora směrem do Rybného trhu.⁵³ Spolu s podobně orientovanou budovou před Vysokým domem, kde byla od 70. let 15. stol. zrnírna mědi,⁵⁴ tvořilo toto křídlo malé trojhranné předdvoří, uzavřené vraty, kudy se vjíždělo z Rybného trhu do Vlašského dvora.

Největší z dílen, podobně sklenutá jako ražebna, byla prenárna, určená k rafinaci stříbra; na jedné straně sousedila s místnostmi proběře, zhotovujících analýzy kovů, na druhé straně s tzv. gosou, v níž se odlévaly stříbrné pruty, zvané cány,⁵⁵ které se potom sušily opřené o její dřevem obloženou stěnu.⁵⁶

45 V registrech verkových nacházíme zmínku o pěti nebo šesti královských pokojích. Větší počet zahrnuje zřejmě i Velkou světnici. Srov. Registra verková 1473, Dicit 1 a Registra verková 1501, Dum medium.

46 Em. L e m i n g e r, Královská mincovna, str. 49 a 59, pozn. 11.

47 A.K.H.h., Registra verková 1498, Si iniquitates.

48 "Šnek" je připomínán r. 1483 a 1487.

49 A.K.H.h., Registra verková 1497, Dicit 4; Registra verková 1501, Factus; Registra verková 1514, Adorate 3 a Exaudi 1.

50 Em. L e m i n g e r, 1. c., str. 61.

51 F. G r i m m, 1. c., str. 127.

52 V. H u s a, 1. c., str. 64.

53 Em. L e m i n g e r, 1. c., str. 68 n.

30 A.K.H.h., Registra verková 1497, D. in loco.

31 A.K.H.h., Registra verková 1497, Inclina, Miserere, Salus populi.

32 A.K.H.h., Registra verková 1516, In voluntate; Em. L e m i n g e r, 1. c., str. 74.

33 A.K.H.h., Registra verková 1491, Vocem a Registra verková 1500, Suscepimus.

34 A.K.H.h., Registra verková 1497, Ad te levavi; Registra verková 1498, Dom. illum.; Registra verková 1499, Quasimodo; Registra verková 1508, Vocem; Registra verková 1514, Resurexi.

35 A.K.H.h., Registra verková 1500, Suscepimus; Registra verková 1501, Judica, Misericordia.

36 A.K.H.h., Registra verková 1514, Adorate 2.

37 Em. L e m i n g e r, 1. c., str. 72 n; A.K.H.h., Registra verková 1477, Respice 2 - poprvé jmenována.

38 A.K.H.h., Registra verková 1477, D. in adjutor. K tomu srov. Em. L e m i n g e r, Lázně kutnohorské. Lazebníci. Kutnohorské příspěvky IV, 1929, str. 90 n.

39 A.K.H.h., Registra verková 1501, In excelso.

40 A.K.H.h., 344, fol. 13.

41 F. G r i m m, 1. c., str. 126 n.

42 V. H u s a, 1. c., str. 64 n.

43 Velmi často nacházíme v účtech položku "za svíce lojové k mincování". Srov. např. A.K.H.h. 344, fol. 10.

44 J. H á s k o v á, Die Währungs- und Münzentwicklung unter den Jagellonen in Böhmen und Mähren (1471 - 1526). Sborník NM v Praze, řada A - Historie, sv. XXIII, 1969, str. 90.

Dílny od mincovních kanceláří, umístěných v severozápadním křídle dvora, pod kaplí, oddělovala, jak bylo řečeno, chodba. Z ní se vstupovalo dobře zabezpečenými železnými dveřmi s monogramem krále Ludvíka mezi letopočtem 1518 na kamenném ostění do první, severně orientované místnosti, odkud byl řízen a kontrolován mincovní provoz. Zde se vážil a vydával kov ke zpracování, přijímala a váhově opět kontrolovala vyrobená mince, zde si pregéři před ražbou vyzvedali a po ukončení díla sem vraceli ražební železa. Na tuto místnost navazovala větší účtárna a její menší archiv, orientované svými okny rovněž na sever do předdvoří, chráněného hradbou.⁵⁷

První místností byl také jediný přístup do mincovní pokladny, umístěné přímo pod kaplí, která měla nad kamenným čtverhranným vchodem mimo monogram krále Vladislava výstražný nápis "Noli me - tangere" a po stranách znaky nejvyššího mincmistra Kostky z Postupic s letopočtem 1501. Vyrobená mince, stříbrné pruty, pregéřská železa a snad i jiné materiály k mincovnímu dílu byly zde ukládány v plátěných i kožených pytlích⁵⁸ do pevných truhlic, tvořících pravděpodobně jediné zařízení pokladny.

Poschodí nad Mincí, jehož podstatnou část zaujímal kaple a k ní přiléhající dvě severní místnosti bez oken, souviselo s královskými pokoji Vysokého domu a bylo podobně jako ony přístupno točitým schodištěm, přiléhajícím k věži.⁵⁹ V nejvyšší části tohoto křídla byl zavěšen zvon, užívaný pravděpodobně i k jiným účelům než bohoslužebným.⁶⁰

Na severozápadní straně navazoval na budovu Mince tzv. Rejtunk, snad dvoupatrové stavení s arkádami.⁶¹ v přízemí byl do jeho komor přístup dlouhou chodbou, kterou se zároveň procházelo na podlouhlé předdvoří, chráněné proti městu hradbou⁶² a odtud brankou ven do uličky vedoucí k radnici.⁶³ V přízemí Rejtunku byla komora s velkou váhou,⁶⁴ kde se

54 V. H u s a, 1. c., str. 62.

55 Ibidem, str. 63.

56 A.K.H.h., Registra verková 1511, Omnis terra; Em. L e m i n g e r, 1. c., str. 27.

57 F. G r i m m, 1. c., str. 127; Em. L e m i n g e r, 1. c., str. 63 n.

58 Kožených pytlů se užívalo k ukládání cínů a zrněné mědi. Srov. Registra verková 1486, Dicit 2 a Registra verková 1511, Reminiscere.

59 F. G r i m m, 1. c., str. 127.

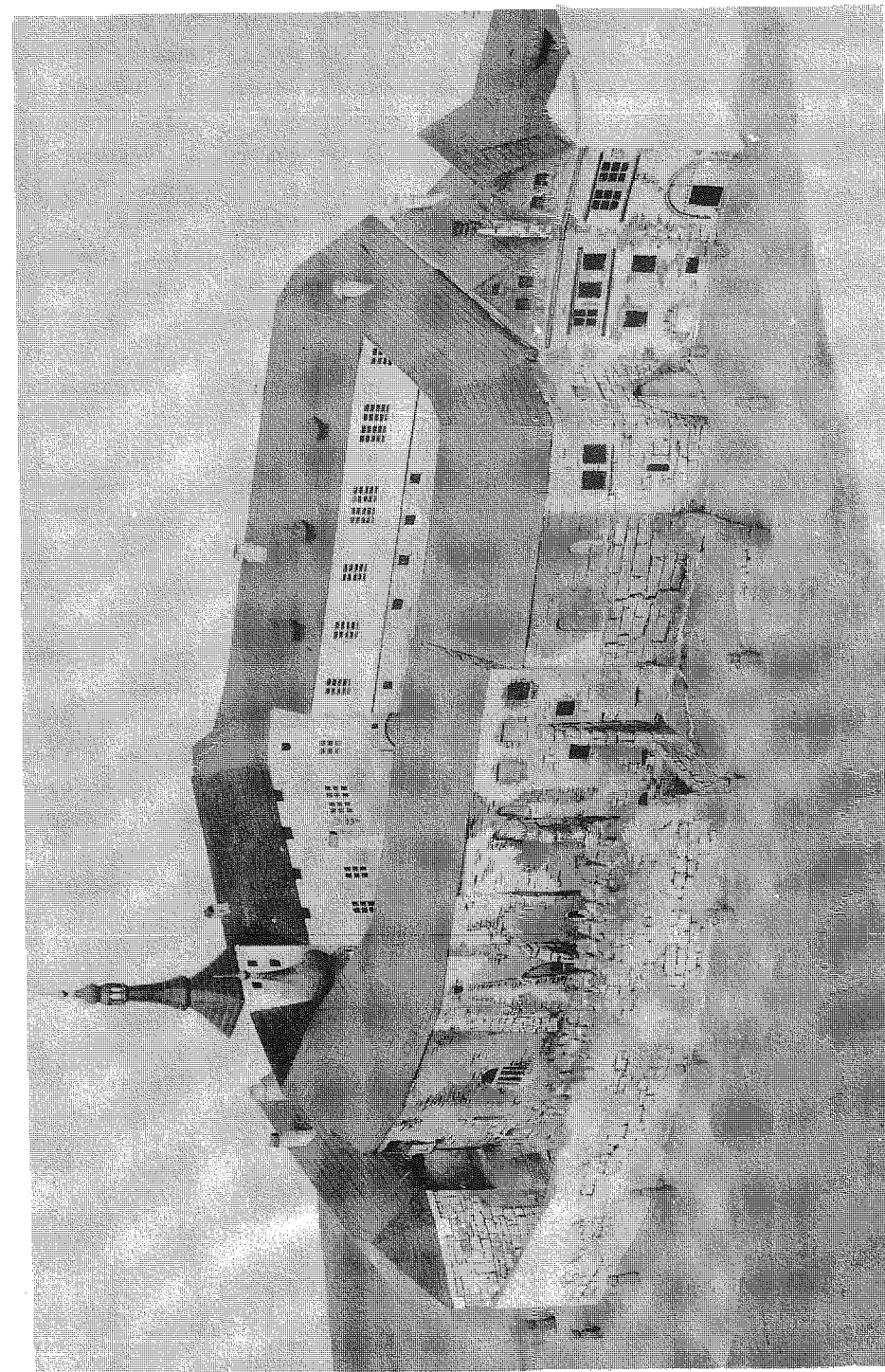
60 A.K.H.h., Registra verková 1498, Exaudi; Registra verková 1514, Adorate 3.

61 A.K.H.h., Registra verková 1511, Adorate 2 - je jediným dokladem možné existence druhého poschodí.

62 Em. L e m i n g e r, 1. c., str. 78.

63 Em. L e m i n g e r, Kapitoly místopisné, Kutnohorské příspěvky II, 1925, str. 79 n.

64 Em. L e m i n g e r, Královská mincovna v Kutné Hoře, str. 69; Srov. Registra verková 1497, Omnis a Registra verková 1500, Miserere.

Obr. 3. Vlašský dvůr - severozápadní strana. Stav před rekonstrukcí. Model numismatického oddělení Národního muzea v Praze. Foto A. Bláha.

kontrolovalo množství přijímané mědi, olova, soli, vinného kamene a jiných surovin, uložených v dalších prostorách, z nichž bezpečně víme o uhelnici,⁶⁵ prostorném skladišti dřevěného uhlí a solném sklípku, pokud se ovšem nenacházel přímo pod bělírnu.⁶⁶

Do prvního poschodí byl přístup točitým schodištěm vedle kaple na arkádovou pavlač, spojenou krytým dřevěným můstkem s Vysokým domem. Ústřední místností této budovy byl sál, zvaný Rejtunk, určený pro jednání mincovních a horních pracovníků, k němuž přiléhalo několik menších, severně orientovaných místností.⁶⁷ Podobné uspořádání mohlo mít i druhé patro, pokud ovšem existovalo. Rejtunk, který byl časově nejmladším objektem Vlašského dvora, postaveným pravděpodobně v pohusitské době,⁶⁸ uzavíral oválný půdorys Vlašského dvora na severozápadní straně a prostřednictvím druhého vjezdu navazoval na řadu jihozápadních šmiten.⁶⁹

Stavebních úprav v areálu kutnohorské mincovny za vlády Jagellonců, jak lze soudit podle písemných záznamů účetní povahy, nebylo mnoho.⁷⁰ První fáze v roce 1474 zasáhla vnitřek Vysokého domu, kde došlo k výměně podlaha zavěšení nových kazetových stropů, z nichž se zachoval pouze jediný ve Velké světnici. Vnější úpravy většího rázu proběhly téhož roku na střeše kaple, která dostala nový krov, krytinu i korouhvi. ⁷¹ Druhá fáze úprav souvisela s výstavbou mincmistrovského domu za Jana Horstorfara z Malešic v letech 1496-1499. Zasáhla pravděpodobně sousední severozápadní objekt Vlašského dvora, tzv. Rejtunk, a výrazně se projevila ve vnitřní úpravě kaple, znovu vysvěcené podle nápisu na votivním obraze 20. července 1497.⁷² Ačkoliv to starší bádání popírá, není vyloučeno, že řezbářské práce na novém oltáři kaple provedl v té době zkušený mistr Hanuš z Norimberka,⁷³ zatímco přestavba kanceláří a mincovní pokladny pod ní byla na počátku 16. stol. svěřena českému odborníkovi Matyášovi Rejskovi.⁷⁴ Byla to třetí a poslední fáze úprav Vlašské-

ho dvora, datovaná letopočty na kamenném ostění dveří přibližně do časového úseku 1501-1518.⁷⁵ Současně s přestavbou v tzv. Minci probíhaly nezávislé stavební úpravy také v provozních prostorách. V roce 1508 to byla stavba nové pece v zrnírně mědi, kterou prováděl po dobu osmi neděl nákladem více než 15 kop gr. č. Michal Němec.⁷⁶ Po ní následovala roku 1511 úprava gosy,⁷⁷ v roce 1514 uhelnice,⁷⁸ bělírny⁷⁹ i přenárny⁸⁰ a stavba nové lázně.

Mimo tyto větší stavební práce značné úsilí si vyžádala údržba celého mincovního areálu, každoročně prováděná a pečlivě zaznamenávaná v drobném vydání. V první řadě to bylo "tvrzení" - oprava šindelem krytých střech, prováděná na podzim nebo na jaře jedním až dvěma tesaři za pomoci nádeníka.⁸¹ Samotné opravě předcházelo tzv. štosování šindele, jež spotřeba byla různá podle velikosti oprav. S výjimkou let 1491 a 1523, jak se zdá, nepřesáhla roční spotřeba 100 kop šindele. Totéž platí o množství použitých šindelních hřebíků, které se pohybovalo od 1 000 do 8 000 kusů. Zcela výjimečná spotřeba 161 kop šindele a více než 11 000 šindelních hřebíků v roce 1523⁸² souvisela zřejmě spíše s generální opravou střech Vlašského dvora než se živelnou katastrofou. Nebezpečí ohně, které ve středověké mincovně bylo značné, chod kutnohorské mincovny za vlády Jagellonců podstatně neohrozilo. Jediný požár, lokalizovaný na několik šmiten, zachycujeme v roce 1491.⁸³

Dobrý stav střech Vlašského dvora nepodmiňovala pouze krytina, ale také jejich odvodňování pomocí železných žlabů, které se každoročně opravovaly, vyměňovaly, utahovaly, zavěšovaly a čistily; v zimě od sněhu a ledu,⁸⁴ v letních měsících od smetí.⁸⁵ Velká pozornost byla přitom věnována především žlabům na šmitnách, jak svědčí převaha zápisů. Zcela výjimečné jsou záznamy o zavěšení šesti žlabů nad Vysokou světnicí roku

65 A.K.H.h., Registra verková 1473, Factus - poprvé uváděna.

66 A.K.H.h., Registra verková 1514, Exaudi 2. - Umístění sklípku pod bělírnu by mohl naznačovat poklop, zhotovený v roce 1516.

67 F. Grimm, l. c., str. 54 nn; Em. Leminger, l. c., str. 70.

68 K tomu srov. J. Braniš, Kaple Vlašského dvora v Kutné Hoře, str. 274.

69 Stejný názor vyslovil již Em. Leminger, l. c., str. 79; J. Braniš, l. c., str. 275, který s jeho názorem nesouhlasil, důkazy proti němu nepřinesl.

70 A.K.H.h., Registra verková 1474, Ecce Deus.

71 A.K.H.h., Registra verková 1474, Memento a Dum medium; Em. Leminger, Kaple Vlašského dvora v Kutné Hoře. PA XXII, 1908, str. 143.

72 J. Braniš, l. c., str. 276; text viz Em. Leminger, l. c., str. 143.

73 Em. Leminger, l. c., str. 146; E. Matějková, l. c., str. 41 - činnost "Hanuše řezáka" v Kutné Hoře připouští, blíže však nespecifikuje. V mincovních účtech, jak se zdá, je placeno za jeho práci na Vlašském dvoře.

74 A.K.H.h., Registra verková 1501, Adorate 1 a Letare.

75 K tomu srov. Registra verková 1501, Adorate 2 - "od udělení tesaných dveří v minci u sklepu 3 kp 42 gr."

76 A.K.H.h., Registra verková 1508, Letare; Em. Leminger, Královská mincovna v Kutné Hoře, str. 14.

77 A.K.H.h., Registra verková 1511, Omnis terra.

78 A.K.H.h., Registra verková 1514, Spiritus.

79 A.K.H.h., Registra verková 1514, D. in Tua, Factus, Miserere, Populus.

80 A.K.H.h., Registra verková 1514, Reminiscere.

81 A.K.H.h., Registra verková 1499, Protector; Registra verková 1501, D. in loco a další.

82 A.K.H.h., 343a - vydání na rozličné potřeby.

83 A.K.H.h., Registra verková 1491, Oculi; Em. Leminger, l. c., str. 49, pozn. 5. - proti požáru bývaly šmitny vybaveny háky na strhávání hořícího šindele.

84 A.K.H.h., Registra verková 1504, Exurge; Registra verková 1516, Populus.

85 A.K.H.h., Registra verková 1516, Dicit 3.

Obr. 4. Pohled do Vlašského dvora od západu. Stav před rekonstrukcí. Model numismatického oddělení Národního muzea v Praze. Foto A. Bláha.

1498,⁸⁶ u kuchyně roku 1514⁸⁷ a o kladení žlábků na pavlači roku 1523.⁸⁸

Voda se střech, stejně jako všechny odpadní vody z dílen a prevetů Vlašského dvora byla sváděna do stok, neboli štol, jejichž čištění a oprava byly běžnou záležitostí. V jagellonské době je prováděli nádeníci, kteří v rámci obecné péče o čistotu vyváželi také smetí, hnůj a jiné nečistoty z mincovny za město, metli dvůr, seškrabovali z něho bláto a uklízeli i v jeho okolí. O namáhavosti a nezbytnosti těchto prací svědčí poměrně velké položky, které jim byly za tuto práci vypláceny. Tak např. v roce 1491 při neděli Domine longe bylo zapláceno od vyvezení hnoje z okolí dvora 1 kopa gr. č.,⁸⁹ roku 1508 od seškrabování bláta okolo dvora 43 gr. č.,⁹⁰ roku 1510 od vyvezení hnoje 41 gr. č., přičemž za jeden vůz bylo placeno po 1 gr. č.⁹¹

Neméně namáhavá byla práce s přívodem užitkových vod na Vlašský dvůr, kterou prováděl městský mormistr.⁹² Voda se vedla potrubím z kašny na Rybném trhu před mincovnou do kuchyně a lázni na dolním dvoře a odtud se rozváděla do dílen, kde byla nezbytně potřebná; do bělírny, slévárny a zrnírny mědi. Potrubí, které bývalo uloženo velmi mělce v zemi, za tuhé zimy zamrzalo, jak tomu bylo roku 1499, kdy se musil led v bělírně vysekávat a zmrzlé roury (trouby) tam i jinde na dvoře opravovat.⁹³

Údržba budov Vlašského dvora se neobešla bez zednických prací, pro něž bylo dodáváno vápno, písek, prkna, kámen i cihly a které se soustředily na drobné vnitřní úpravy ve Velké světnici, v lázni, probovně a v dalších provozních místnostech, kde byly především budovány a upravovány korpany - stříšky, jimiž se zachycoval dým a odváděl do komínů.⁹⁴ Zcela neobvyklé bylo proto roku 1524 zhotovení zděné pavlače a omítání domu.⁹⁵ Běžné nebylo ani dláždění místností, k němuž se používalo zvláštěních cihel. Podle zachovaných záznamů byla v roce 1498 dlážděna komora Petra proběře,⁹⁶ roku 1526 pavlače v Rejtunku a královské pokoje.⁹⁷

86 A.K.H.h., Registra verková 1498, Si iniquitates.

87 A.K.H.h., Registra verková 1514, Oculi.

88 A.K.H.h., 343a - vydání na rozličné potřeby.

89 A.K.H.h., Registra verková 1491, D. ne longe.

90 A.K.H.h., Registra verková 1508, D. ne longe.

91 A.K.H.h., Registra verková 1510, Respice 2.

92 K tomu srov. J. F i a l a, O vodovodu kutnohorském, Kutnohorské příspěvky III, 1927, str. 41-64.

93 A.K.H.h., Registra verková 1514, Omnis terra.

94 A.K.H.h., Registra verková 1598, Deus in loco.

95 A.K.H.h., 344, fol. 6.

96 A.K.H.h., Registra verková 1498, Judica.

97 A.K.H.h., 344, fol. 10 a 13.

Rozsáhlý prostor Vlašského dvora byl rovněž vydlážděn, stejně jako Rybný trh před ním. K dláždění, které proběhlo v 80. letech 15. stol., bylo použito kamenů zasazených do "obršlichu" z potoka Páchu.⁹⁸

Poměrně pravidelně probíhala oprava okenních skel, velmi často spojovaná s úklidem královských pokojů před příjezdem panovníka nebo před nějakou výjimečnou událostí, jako byla roku 1487 svatba pana Vencelíka.⁹⁹ Protože vsazování skleněných koleček doprovázelo často zavěšení okenice, připevnění řetízku nebo petličky k okenici,¹⁰⁰ lze soudit, že podstatná část oken Vlašského dvora měla okenice. V přízemí bývala okna, jak se zdá, chráněna ještě železnými mřížemi.

K bezpečnosti přispívala i častá kontrola, opravy a výměna zámků, z nichž nejdražší v ceně 21 gr. č. byl roku 1475 připevněn k vstupu do Mince.¹⁰¹

V provozních místnostech se nejčastější opravy týkaly měchů v přenárně, používaných k přívodu prudkého proudu vzduchu při rafinaci kovu,¹⁰² kola na zrnění mědi v zrnárně, uvedeného do chodu někdy v 90. letech 15. stol.¹⁰³ a vodovodního zařízení v bělárně. Drobnější úpravy mincovních zařízení, jako bylo pobíjení dřevěných kádí, nová kování truhlic, opravy kotlů - pánví, byly stejně nezbytné pro chod mincovny jako dodávky surovin a dalších předmětů, tvořících inventář mincovny, jehož soupis z doby jagellonské se bohužel nezachoval.

Na základě účetních materiálů můžeme si však utvořit alespoň částečnou představu o vybavení kanceláří v tzv. Minci. Nacházely se v nich truhly na uchování register i listin, pevné truhlice o třech zámcích, almáry, velké stoly - tabule, váhy, knihy čistého papíru, kalamáře, lampy a další věci, nezbytné k běžnému provozu. Ze záznamů se dovídáme, že v Minci roku 1499 visela nějaká důležitá cedule, snad provozní řád, jehož opis byl poslán do Prahy.¹⁰⁴

Z našeho rozboru vzhledu a stavebních úprav Vlašského dvora za vlády Jagellonců vyplývá, že na přelomu 15. a 16. stol. nedošlo v jeho areálu k žádným podstatným změnám vnějšího rázu. Vnitřní stavební úpravy se výrazně dotkly pouze tzv. Mince, kde jsou, jak bylo zvykem, signovány krá-

98 Em. L e m i n g e r, l. c., str. 77.

99 A.K.H.h., Registra verková 1487, Circumdederunt.

100 A.K.H.h., 344, fol. 13.

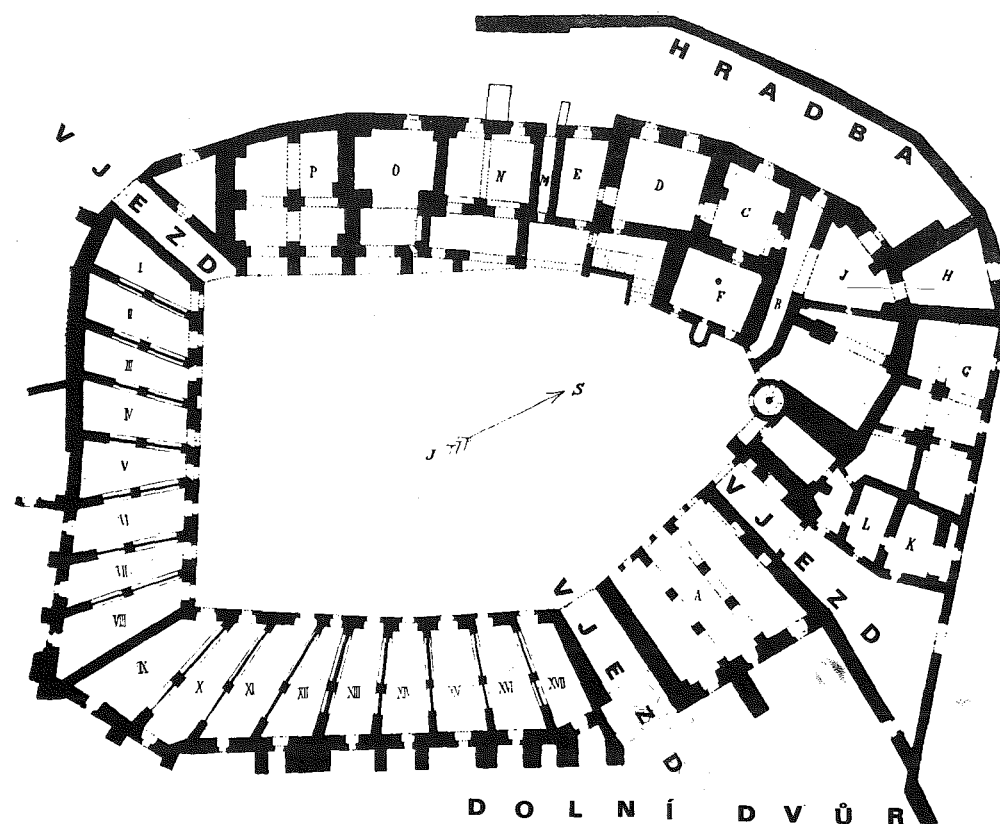
101 A.K.H.h., Registra verková 1475, Da pācem.

102 A.K.H.h., Registra verková 1498, Vocem; Registra verková 1500, In voluntate, Caude; Registra verková 1502, Benedicta, D. fortitudo a další.

103 A.K.H.h., Registra verková 1499, Ad te levavi; Registra verková 1500, Dom. illum; Registra verková 1501, Reminiscere; Registra verková 1516, Resurexi, Cantate, Ad te levavi.

104 A.K.H.h., Registra verková 1499, Invocavit.

lovskými monogramy. To dovoluje předpokládat, že Jagellonci převzali královskou mincovnu v 70. letech 15. stol. ve velmi dobrém stavu, s největší pravděpodobností důkladně opravenou králem Jiřím z Poděbrad v souvislosti s jeho mincovní reformou roku 1469. Konečně Vlašský dvůr nebyl žádným prvořadým reprezentačním sídlem, ale výrobním objektem, zajišťujícím hlavní a pravidelný královský důchod. Nelze se proto divit, že větší pozornost nežli objektu mincovny byla na přelomu 15. a 16. stol. věnována nové organizaci práce a technice výroby, jak výstižně a zcela vyčerpávajícím způsobem zaznamenal Václav Husa.

Obr. 5. Plán Vlašského dvora podle E. Lemingera. I-XVII = minciřské dílny (šmitny), A = Vysoký dům, ražebna (preghaus), B = chodba, C, D, E = kanceláře v "Minci", F = mincovní pokladna, G = přepalovna stříbra (prenárna), H = slévárna (gosa, kysa), J = bělárna (vajskomora, rolle), K, L = zkušebna (prubovna, gvardajnská komora), M = chodba s východem do předdvorí, N = váha, Q = měděná komora, P = uhelná komora (uhelnice, kolhaus).

Ein Beitrag zur baulichen Entwicklung der Münzstätte in Kutná Hora unter der Regierung der Jagellonen (1471-1526)

Die breit angelegte heuristische Grundlage der Arbeit von V. Husa, *Výrobní vztahy v českém mincovnictví v 15. a 16. století* (Produktionsbeziehungen im böhmischen Münzwesen im 15. und 16. Jahrhundert), in der dieser die technischen Prozesse und Organisationsformen der Produktion in der Münzstätte in Kutná Hora (Kuttenberg) in vollendeter Weise klarstellte, gestattet für die Regierungszeit der Jagellonendynastie schon keine wesentliche Vertiefung des entsprechenden Materials. Die Verfasserin ist daher bemüht, neue Erkenntnisse und Ergänzungen durch das Studium des eigentlichen Produktionsobjekts, des Welschen Hofes, beizubringen, der vom organisatorischen und architektonischen Standpunkt nicht seinesgleichen hat.

Sie umreißt in knappen Zügen die bauliche Entwicklung der Münzstätte von Kutná Hora seit ihrer Gründung um das Jahr 1300 bis zur Thronbesteigung des Jagellonen Wladislaw II. in Böhmen i. J. 1471. Aufgrund der durch Messungen und Aufzeichnungen aus dem letzten Umbau im 19. Jahrhundert ergänzten schriftlichen buchhalterischen Materialien rekonstruiert sie dann das Aussehen der königlichen Münzstätte in Kutná Hora in den Jahren 1471-1526.

Damals bestand ihr Areal aus dem sog. Welschen Hof, einem ovalen, mit Wall und Graben befestigten Kastell, woran sich am südöstlichen Abhang ein Wirtschaftsobjekt, der sog. Untere oder Hintere Hof, anschloß. Mit Ausnahme des königlichen Palas, des Hohen Hauses und der an die Kapelle und den Turm angrenzenden Gebäude, wo sich die Zimmer einiger Angestellten und des Priesters sowie Kanzleien befanden, war der Welsche Hof gänzlich Münzzwecken vorbehalten. Einen wesentlichen Teil seiner verbauten Fläche nahmen in ununterbrochener Reihe hintereinander die Münzwerkstätten, die sog. Schmitten, ein. Sie bestanden aus siebzehn schmalen selbständigen, dem Hof zugewendeten Kammern. Von den weiteren Betriebsräumen war es dann der im Erdgeschoß des Hohen Hauses untergebrachte Prägeraum, die Weißkammer, die Gießerei, die Brennstube, die Prüfkammer und das Kernhaus; sie lagen teils in der sog. Münze und teils im vorgeschobenen südöstlichen Flügel. Unter der Kapelle befand sich die Münzkasse, die man durch eine Tür mit der warnenden Aufschrift "Noli me tangere" betrat.

In der Regierungszeit der Jagellonen gab es, wie man aufgrund der schriftlichen Aufzeichnungen schließen kann, nicht viele bauliche Umgestaltungen im Areal der Münzstätte. Die erste Phase im Jahre 1474 betraf das Innere des Hohen Hauses, wo die Fußböden ausgewechselt und neue Kassetendecken aufgehängt wurden. Äußere Umgestaltungen größeren Ausmaßes erfolgten im gleichen Jahr auf dem Dach der Kapelle. Die zweite Phase der Umgestaltungen stand im Zusammenhang mit dem Bau des Münzmeisterhauses unter Jan Horstorf von Malešice in den Jahren 1496-1499. Sie erfaßte wahrscheinlich den

benachbarten nordwestlichen Trakt des Welschen Hofes und äußerte sich nachhaltig in der Innenausgestaltung der Kapelle, die laut einer Inschrift auf dem Votivbild am 20. Juli 1497 neuerdings eingeweiht wurde. Entgegen den Behauptungen der älteren Forschung ist nicht ausgeschlossen, daß die Holzschnitzerarbeiten auf dem neuen Altar der Kapelle damals von dem bewährten Meister Hanuš von Nürnberg ausgeführt wurden, während der Umbau der Kanzleien und der Münzkasse unter der Kapelle zu Beginn des 16. Jahrhunderts dem aus Böhmen stammenden Fachmann Matthias Rejsek anvertraut wurde. Es war dies die dritte und letzte Bauphase des Welschen Hofes; nach den Jahreszahlen am steinernen Toranschlag läßt sie sich annähernd in den Zeitraum der Jahre 1501-1518 datieren.

Abgesehen von den größeren Bauarbeiten erforderte die alljährlich notwendige Instandhaltung des ganzen Münzareals sowie der Inneneinrichtung in den Betriebsstätten beträchtliche Anstrengungen; sie war jedoch ebenso für den Gang der Münzstätte unumgänglich wie die Anlieferungen von Rohstoffen und weiteren Gegenständen, die das Inventar der Münzstätte bildeten.

Aus der Analyse des Aussehens und der baulichen Umgestaltungen des Welschen Hofes unter der Herrschaft der Jagellonen geht hervor, daß an der Wende des 15. und 16. Jahrhunderts in seinem Areal keine wesentliche Veränderungen im äußeren Charakter vor sich gingen. Die baulichen Innenumgestaltungen betrafen merklich lediglich die sog. Münze (die Kanzleien und die Münzkasse unter der Kapelle), wo sie durch königliche Monogramme signiert sind. Dies gestattet die Annahme, daß die Jagellonen die königliche Münze in den siebziger Jahren des 15. Jahrhunderts in sehr gutem Zustand übernahmen, wie sie höchstwahrscheinlich vom König Georg von Poděbrady im Zusammenhang mit seiner Münzreform im Jahre 1469 gründlich renoviert worden war. Schließlich war der Welsche Hof keine repräsentative Residenz, sondern ein Produktionsobjekt, das dem König sein wichtigstes und dazu regelmäßiges Einkommen sichern sollte. Man darf sich daher nicht wundern, daß man an der Wende des 15. und 16. Jahrhunderts der neuen Arbeitsorganisation und Produktionstechnik größere Aufmerksamkeit widmete als dem Objekt der Münzstätte, wie Václav Husa bereits zutreffend und in ganz erschöpfender Weise bemerkte.

Übersetzt von A. Hubala

MINCÍŘI V SOCIÁLNÍ STRUKTUŘE KUTNÉ HORY V LETECH 1424-1547*

1. Sociální složení kutnohorského obyvatelstva

Po krizi způsobené husitskými válkami si Kutná Hora poměrně rychle do-
byla zpět postavení nejvýznamnějšího horního střediska země a na konci
15. století dospěla ke svému druhému a poslednímu vrcholu. Existence
mincovny tuto skutečnost ještě umocňovala a dodávala Kutné Hoře zcela
neopakovatelný ráz, který se odrážel ve všech sférách jejího života.
Svébytné postavení si Kutná Hora udržela po celé grošové období, i když
od 2. desetiletí 16. stol. vzrůstaly příznaky krize dolování.¹

Ryze výrobní charakter Kutné Hory byl příčinou toho, že se sociální
strukturou naprosto lišila od všech českých královských měst. Tato od-
lišnost vyplývala z převahy činností spjatých více či méně s provozem
dolů a mincovny.² Podíleli se na nich jak přímí výrobci, tak dodavatelé
nejrůznějších surovin či nástrojů, správní aparát i pomocný personál,
kteří společně tvořili poměrně značně velkou skupinu. Velikost této sku-
piny naznačují odhady počtu zaměstnanců dolů a mincovny.³

Mezi jednotlivými výrobními skupinami se záhy vyhranily takové, je-
jichž význam byl v daném výrobním cyklu nezastupitelný, a ty záhy získa-
ly privilegované postavení jak při výrobě, tak ve městě.

* Předkládaná studie navazuje a zčásti doplňuje řadu prací, věnovaných v posledních
letech stále nevyčerpanému tématu mincovny v Kutné Hoře. Je upraveným výtahem ně-
kterých kapitol rigorózní práce, která by nebyla napsána bez pomoci a pochopení
univ. prof. Em. Nohejlové-Prátové, DrSc., které jsem zavázána za to, že mě uvedla
do numismatické problematiky a byla mi oporou při vzniku práce.

1 E. Š i m e k, Kutná Hora v XV. a XVI. století. Kutná Hora 1907. - J. K e j ř, Právní život v husitské Kutné Hoře. Praha 1958. - E. H a n d í a k o v á, Život kutnohorských havířů a jejich odkaz v titulním listě kancionálu Matouše ilumináto-
ra, ČL 43 1956, str. 163-186. - E. M a t ě j k o v á, Kutná Hora, Praha 1962.

2 A. K ř e p e l k o v á, Příspěvek k hospodářským a sociálním dějinám kutnohor-
ských havířů na sklonku 15. a v 1. polovině 16. století. Středočeský sborník his-
torický, Praha 1957, str. 67-87. - J. K o ř á n, Dějiny dolování v rudním okrsku
kutnohorském. Praha 1950.

3 Počet havířů i pomocného personálu odhaduje J. K o ř á n, l. c., str. 59 pro 2.
polovinu 16. století na téměř 1 000 osob (lze předpokládat, že v předchozím období
byl vyšší vzhledem k rozsáhlejší těžbě). - Odhad počtu zaměstnanců mincovny provedl
V. H u s a, Výrobní vztahy v českém mincovnictví v 15. a 16. století. Num. sbor.
II, 1955, str. 57-104 a došel k číslu 150-200 zaměstnanců (str. 70).

Problematika sociální struktury Kutné Hory se stala již několikrát předmětem zájmu badatelů, a to více méně formou syntézy.⁴ V předkládané práci volíme postup opačný - jako předmět našeho zkoumání jsme si vybrali skupinu mincířů, kteří náleželi k rozhodujícím výrobcům v mincovně. Vlivem vysoké řemeslné náročnosti své práce se stali velmi zajímavou, ale i komplikovanou sociální skupinou, která je v mnohém typická pro historický vývoj Kutné Hory v dané době.

Pokusíme se proto sledovat blíže strukturu této skupiny a naznačit její historický vývoj v závislosti na horním podnikání a provozu mincovny.

2. Základní předpoklady pro výlučné postavení mincířů

Mincíře jako sociální skupinu charakterizuje nejen určitý způsob výroby, ale zejména svébytné postavení mincířských šmiten v kutnohorské mincovně, které má svůj základ již v mincovní reformě Václava II. z roku 1300. Soustředění mincoven do Vlašského dvora narazilo na určité právní a finanční závazky, které bylo třeba respektovat.⁵ Proto již na počátku existence centrální mincovny v Kutné Hoře měly šmitny zvláštní postavení. Jak říká V. Husa: "malé pracovní kolektivy mincířů pokračovaly v práci i po přestěhování do Vlašského dvora, tak jako na svých původních pracovištích."⁶ V. Husa dokládá i tu skutečnost, že od počátku 14. stol. měly vlastnické právo ke šmitnám jednotlivé osoby, i když vlastníkem celé mincovny byl přirozeně panovník. Toto vlastnictví bylo dědičné a držitelé s ním mohli nakládat libovolně.

Volné směňování lůnů mincířských dokazují archivní prameny, zejména knihy červené lůnů mincířských a stolic peregířských, založené právě pro tyto účely roku 1523.

Naskytá se ovšem otázka, jak tomu bylo se zařazením vlastníků šmiten ve výrobním procesu - zda tito lidé ve šmitně skutečně pracovali. S názorem V. Husy, že většina majitelů lůnů v pohusitském období v mincovně pracovala, lze souhlasit pouze s určitými výhradami. Při srovnávání jmen

verkmistrů a zápisů v městských knihách kutnohorských často zjišťujeme, že vedle práce v mincovně se mincíři zabývají i jinou činností - např. várkou piva, obchodem či řemeslem. Tito mincíři zřejmě posílali za sebe do mincovny zástupce.⁷

Je však třeba dodat, že předmětem našeho zájmu nemohou být všichni zaměstnanci mincovny, kteří se na díle mincířském podíleli. Dostupné prameny uvádějí pouze omezenou skupinu: registra verková uvádějí mincíře - verkmistry, kteří zodpovídali za chod šmitny, přijímali cány a odvzdávali hotové střížky, a městské knihy pak mincíře, kteří podnikli nějakou majetkovou transakci.

Stranou proto zůstává důležitá skupina mincovních zaměstnanců označovaná jako robenci a knapi, jejichž počet a postavení ve šmitně není dosud spolehlivě objasněno.⁸ Městské knihy na tyto důležité otázky odpověď nedávají - z faktu, že označení robenec, či knap se v nich nevyskytuje, nelze však usuzovat na naprostou absenci této kategorie mincovních zaměstnanců v majetkových pořízeních.

3. Dílo mincířské v kutnohorské mincovně

Organizace práce v jednotlivých šmitnách i počet zaměstnanců v nich souvisí přímo s vlastní výrobou - dílem mincířským, které náleží k nejvýznamnější pracovní činnosti v mincovně.

Velkou mincovní reformou Václava II. roku 1300 byly do Kutné Hory přeneseny cizími dělníky výrobní zkušenosti, které umožnily dokonalou organizaci práce i maximální využití soudobé výrobní techniky. Dodnes je produkce kutnohorské mincovny udivující. Rozhodující měrou se na úspěchu celé akce podílelo zejména dílo mincířské, při kterém se vyráběly střížky mince, neboť dobrá kvalita střížky mince je nutným předpokladem pro zvládnutí další etapy - ražby. Výroba mincí byla předmětem mnoha úvah, věnujeme-li dnes tuto část příspěvku dílu mincířskému, pak je to pro dokreslení charakteru práce mincířů a jejího významu.⁹

⁷ J. H o n c, Objem výroby, mzdy a výdělky v kutnohorské mincovně v letech 1516-1544. Num. sbor. 14, 1975-1976, str. 51.

⁸ Srov. E. Š i m e k, Kutnohorská kniha zápisů ..., str. 60.

⁹ Problémy techniky a technologie mincovní výroby nacházíme zejména v klasickém díle Em. L e m i n g e r a, Královská mincovna v Kutné Hoře. Praha 1912; Dodatky Praha 1924. V pasáži, která pojednává o díle mincířském jsou však Lemingerovy názory již poněkud zastaralé. Nové názory se objevily zejména v těchto pracích: Em. N o h e j l o v á - P r á t o v á, Zur Frage der Prager Dickgroschen (1300-1547). NZ 87/88, 1972, str. 95 - 102; t á ž, K otázce pražských tlustých grošů. Num. listy XXVII, 1973, str. 1-10; I. P á n e k, Technologie výroby střížky na počátku XV. století. Num. listy XXVII, 1972, str. 1-8. - Novější práce týkající se výrobních technik J. H á s k o v á, Die böhmische Münztechnik in der Zeit des

⁴ E. Š i m e k, Obyvatelstvo Kutné Hory ve 2. polovině XV. století. Příspěvy k dějinám Kutné Hory, Praha 1960, str. 71-86. - T ý ž, Ceny nemovitostí v Kutné Hoře ve 2. polovině 15. století. ČNM CXXXIII, 1964, str. 144-159.

⁵ K právnímu postavení šmiten viz: Em. L e m i n g e r, Královská mincovna v Kutné Hoře. Praha 1912, str. 203-215; V. H u s a, o. c., a dále i početná literatura k reformě Václava II., která byla zhodnocena v studii Em. N o h e j l o v á - P r á t o v á, Grossi pragenses. Num. sbor. 12, 1971-72, str. 91-116. - E. Š i m e k, Kutnohorská kniha zápisů lůnů mincířských a stolic peregířských. Num. sbor. 11, 1969-71, str. 41-52.

⁶ V. H u s a, o. c., str. 77.

Základním pramenem pro studium výroby mince v kutnohorské mincovně jsou mincovní účty vzešlé z její činnosti, jejichž souvislá řada začíná rokem 1472.¹⁰ Účtování v kutnohorské mincovně bylo vedeno jednoduchým správním systémem a mělo řadu specifických rysů, které vycházely ze svébytného charakteru centrální mincovny.

Základem účetního systému byl rejstřík-register. Těchto účtů bylo poměrně mnoho, v podstatě každá fáze výroby byla zachycena ve zvláštním účtu a jednotlivé údaje se pak slévaly v hlavním účtu kutnohorské mincovny - v registrech věrkových.¹¹

Tak jako všechny pomocné práce v mincovně měly vždy jen jeden cíl, vytvoření mincovní slitiny a ražbu mince, tak i jednotlivé rejstříky zachovaly jednotlivé fáze příprav. Registra verková jako hlavní účet sledují pak jen příjem stříbra do mincovny, vlastní výroba a výplatu z mincovní pokladny. Pro studium techniky výroby mince je nejdůležitější hlavní účet - registra verková, druhá strana je přesným záznamem průběhu výroby. Důležitým zdrojem informací pro naši práci jsou i tzv. vložené lístky, dvojlisty vložené mezi jednotlivé strany register verkových, které obsahují záznam tzv. vedlejší ražby. Je to ražba stříbra získaného z jiných zdrojů nežli nákupem od rudokupců - tedy stříbra pagamentního, šafářského, koupenného a také soukromé ražby. V těchto vedlejších lístcích se v záznamu ražby pagamentního stříbra objevují jména 17 verk mistrů - mincířů, kteří zodpovídali za příslušné šmitny a jejich zjištění se stalo podkladem pro naše úvahy o sociálním postavení mincířů.¹²

Pro rekonstrukci mincířského díla však nelze pominout ani další prameny - mincovní řád Václava II., verše ze skladby Hádání Prahy s Kutnou Horou i verše kutnohorského kronikáře Jana Kořínka. Bez významu nejsou ani obrazové prameny, zejména iniciály Smíškovského kancionálu.¹³

Vzájemná kombinace všech jmenovaných pramenů umožňuje naznačit vývoj mincířského díla v kutnohorské mincovně. Zatímco první fáze mincovní výroby se měnila jen velmi málo (což souviselo se soudobou znalostí kovů

Feudalismus. Arbeits- und Forschungsberichte zur sächsische Bodendenkmalpflege 20/21, 1976, str. 574-576, se nového výkladu techniky výroby pražského groše nedotýká. Pro techniku výroby drobné kruhové mince dosud neztratila platnost zjištění učiněná při nálezů falzátorské dílny v Koněprusích, viz A. Hejna - P. Radoměřský, Penězokazecká dílna v jeskyni Mincovna na Zlatém koni u Koněprus. PA XLIX, 1958, str. 513-558.

10 Z. Jelínek, Kutnohorské mincovní účty z 2. poloviny XV. a 1. poloviny XVI. století. Num. sbor. IX, 1966, str. 129-179.

11 Registra verková byla již mnohokrát předmětem zájmu, proto se zabýváme jen těmi částmi, které mají přímý vztah k dílu mincířskému.

12 Viz Z. Jelínek, 1. c., str. 136-137. Z těchto lístků čerpal i J. Honc, 1. c., str. 51 a dále.

13 I. Pánek, 1. c., str. 4-5.

a technologie jejich zpracování), fáze mincířská se vyznačuje řadou změn a výkyvů. Vyplývá to ze skutečnosti, že právě mincířské dílo je nejnáročnější na čas a lidskou námahu, a tudíž je i nejdražší. Proto se v průběhu let neustále setkáváme s pokusy nalézt co nejracionalnější způsob výroby střížku především pro drobnou minci, neboť její výroba byla zvláště náročná a drahá.

Tyto pokusy o zracionalizování výroby střížku byly podchyceny teprve nedávno¹⁴ - proto také Em. Leminger ve svém klasickém díle o výrobních postupech v kutnohorské mincovně zná pouze jediný způsob jak střížek vyrobit, a to jak u mince grošové, tak i u mince drobné. Em. Leminger v podstatě soudí, že tyčovitý cán byl těžkými kladivy roztepán na tenký plát, ze kterého pak mincíři nastříhali nůžkami čtverečky - farfule, z nichž vystříhali kruhové pláty - střížky. Nové poznatky z nedávné doby nás však přesvědčily, že střížek nebylo nutno vyrábět jen tímto způsobem, který byl náročný a zdlouhavý. Lze říci, že pro kutnohorskou mincovnu na konci 15. stol. je jeho užití sporné. Než přejdeme k vlastnímu hodnocení výroby střížku v tomto období, zrekapitulujeme si její postupný vývoj tak, jak ho známe u drobné mince, neboť zde se projevovala snaha zjednodušit výrobu nejnapadněji.

Výroba střížků u parvů a půlgrošů Václava II. a Jana Lucemburského byla pravděpodobně shodná s výrobou groše. První změny signalizují nálezy brakteátové mince nalezené v Emauzích a v České Skalici,¹⁵ i když zde snaha o zlevnění výroby se soustředila na ražební techniku. Opačně tomu bylo při výrobě drobné mince se čtyřhránem, pravděpodobně od roku 1383. Tato mince byla ražena na čtyřhranném střížku a soudobému usu kruhové mince byla přizpůsobena čtyřmi či pěti údery na hranu, kterými byly ostré rohy roztepány a zaobleny. Odpadl zde tedy jeden úkon - stříhání kruhového střížku. Výroba mince se čtyřhránem vyhovovala zřejmě i proto, že zde nevznikal téměř žádný odpad. Proto se tato mince udržela v oběhu velmi dlouho, nejen u nás, ale i v zahraničí. Další změnu zaznamenáváme až po polovině 15. stol.

Jsou to známé kruhové mince,¹⁶ jejichž výrobu nám přibližují nálezy falzátorských dílen v Koněprusích¹⁷ a v jeskyni Babí pec u Turnova.¹⁸

14 Srov. pozn. 9.

15 Em. Nohejlová - Prátová, Neznámé drobné mince Karla IV. (Nález mincí z České Skalice 1895 a z Emauz v Praze 1951). Num. sbor. I, 1953, str. 52-74.

16 Otázka zavedení kruhové mince do oběhu je řešena především v těchto pracích: Em. Nohejlová - Prátová, Numismatické památky doby husitské. ČNM CXX, 1952, str. 14-33; K. Castelin, Česká drobná mince doby předhusitské a husitské. Praha 1953; Em. Nohejlová - Prátová, Mincovnictví Jiřího z Poděbrad, ČNM CXXIX, 1960, str. 36-56.

17 A. Hejna - P. Radoměřský, Penězokazecká dílna v jeskyni Mincovna na Zlatém koni u Koněprus. PA XLIX, 1958, str. 513-558.

Střížek těchto mincí byl vybíjen pravděpodobně průbojníkem nebo dutým sekáčem. Zatím je ovšem obtížné vysvětlit, jak probíhala výroba této mince v oficiální mincovně v Kutné Hoře, neboť falzátoři pracovali s odlišným materiálem (měděným plechem) a v jiných podmínkách než kutnohorská mincovna. K výrobě kruhové mince se dochoval písemný pramen v podobě zlomku register verkových z roku 1464, tento pramen je však natolik defektní, že jen těžko můžeme činit z něho nějaké závěry.¹⁹ Z údajů tohoto zlomku je však patrné, že výroba střížku této kruhové mince byla poněkud odlišná od výroby doložené registry po roce 1472, neboť procento vykazovaného odpadu je téměř dvojnásobné.

Podrobný popis výroby mince, který zachovala od roku 1472 v souvislé řadě registra verková, umožňuje podstatně podrobnější rekonstrukci výroby než starší prameny. Pro určení způsobu výroby je v registrech verkových nejdůležitější vzájemný poměr mezi položkami "cánů, plátů a cisura". Každý z možných způsobů výroby střížku má totiž různé nároky na množství odpadu-cisury. Vyjdeme-li z uvedeného názoru Em. Lemingera, měli bychom nalézt značný odpad, neboť jeho interpretaci lze vyložit jako kruh vepsaný do čtverce a množství cisury se rovná vzájemnému rozdílu těchto veličin - $O = A - r^2$, což se rovná 21,5 %. Zdůrazňuji, že jde o ideální stav, neboť je dále třeba počítat s nepravidelnými okraji, s různou velikostí čtverečků - farfulí apod. Registra verková ovšem dokazuje, že cisura byla podstatně nižší než 21,5 %, že se pohybovala v rozmezí $4,5 \pm 2\%$, jak dokazuje přehled průměrných cisur v některých letech.

	groše	bílé peníze	haléře
1474	5,4		
1475	4,8		
1477	4,3		
1478	3,7		
1482			6,4
1483		4,3	
1502	5,2		
1508	3,9	4,4	
1510		3,7	
1520		3,7	
1521			4,9
1538	2,1		

18 A. P e u k e r t, Penězokazecká dílna v jeskyni Babí pec na vrchu Kozákově. Num. listy XXII, 1967, str. 153-157.

19 J. H á s k o v á, Příspěvek k otázce produkce stříbra v době Jiřího z Poděbrad. ČsČH XXI, 1973, str. 175-176. - Srov. též referát V. V l a s á k a k této otázce (Num. listy XXVIII, 1973, str. 175-176).

Z tohoto přehledu je mimo jiné patrné, že cisura byla stejná jak u mince široké, tak u mince drobné, že zřejmě nebylo rozdílů v jejich výrobě v této výrobní fázi. Dále registra verková dokazuje, že střížek byl vyráběn zřejmě racionální metodou, racionálnější než popsal Em. Leminger, a která se donedávna tradovala v numismatické literatuře. Tuto domněnku potvrzují i další shora uvedené prameny. Usuzujeme proto, že střížek byl vyráběn takto: tyčovitý cán byl po důkladném nahřátí rozštíhán-rozřezán nůžkami na špalíčky, které byly roztepány těžkými kladivy na okrouhlé pláty - střížky. Údaj cisury označuje tedy střížky nepodařené a odpad, který vznikl při jejich další úpravě, eventuálně při klopování a kvečování. Výkaz cisury svědčí o tom, že pražské groše i drobné mince, tj. bílé peníze a černé haléře, byly vyráběny stejně a to již od zavedení drobné mince (r. 1482 haléře, r. 1483 bílé peníze).

Nezodpovězena zůstává otázka, jak byl vyráběn střížek pražského groše v letech 1300 - 1408, zda racionální způsob výroby střížku existuje již od počátku výroby groše. Z tohoto období však nemáme žádný pramen, který by technice výroby věnoval pozornost. Z formulace provozního řádu však můžeme soudit, že šlo o zavedený výrobní způsob a vydání řádu sledovalo pouze odstranění nešvarů a nepořádků v minciřském díle.

Na výrobu střížků navazují dva další výrobní postupy - klopování a kvečování, které ovšem v registrech verkových uvedeny nejsou. Je to logické vzhledem k tomu, že registra verková jako účetní materiál zachycují pouze vznik nové hodnoty, nového polotovaru. Při zmíněných pracích však jde pouze o úpravu a zlepšení vzhledu střížku. Pramen pro rekonstrukci výrobního postupu je provozní řád z roku 1408 a vyobrazení ve Smíškovském kancionálu.

Střížek vyrobený z tyčovitého cánu byl zohýbaný, měl nepravidelné okraje. Bylo tedy třeba několika dalších zásahů, aby získal pravidelný kruhový tvar, a to bylo právě úkolem kvečování a klopování. Úkolem kvečování bylo narovnat střížek v ploše, úder byl tedy veden kladivem shora, při klopování byly naopak narovnávány hrany střížků několika postranními údery. Kvečování, o kterém se zmiňuje provozní řád,²⁰ bylo v praxi prováděno tak, že kvečíř položil na sebe vrstvu střížků a na ni udeřil. Při tom se střížky rozkutálely na všechny strany. Aby si kvečíři usnadnili práci, lepili střížky k sobě pivem nebo popelem. Pivo i popel naleptávaly a poškozovaly povrch střížku, proto jejich použití zakazuje mincovní řád slovy: "zvláště když kvečují, nemají jmiati žádného piva ani starého ani mladého ve šmitnách kromě vody". Obrázek kvečujícího minciře se dochoval též ve Smíškovském kancionálu.

20 Ke kvečování srov. provozní řád kutnohorské mincovny, který byl publikován v J. Č e l a k o v s k ý, Codex iuris municipalis regni Bohemiae II. Praha 1895, str. 1096-98, č. 828; Em. L e m i n g e r, Královská mincovna. Praha 1912, str. 90; I. P á n e k, l. c., str. 1-8.

Poslední fází minciřského díla bylo bělení střížků. Střížky se totiž v průběhu výroby zašpinily a částečně podlehly oxidaci a zčernaly. Bělení prováděli tzv. lorýři. Bělení střížků spočívalo ve vytváření mincíve vinanu draselném - vinném kameni spolu s kuchyňskou solí.²¹ Vinný kámen vázal na sebe povrchové kysličníky - tím se na povrchu mince vytvořila stříbrná vrstvička, která jí dodala běloskvoucí vzhled. V závěru pak byly mince čištěny mechanickým způsobem. Vybělené střížky lorýři zvažili, zabalili do pytlů a odevzdali k závěrečnému zpracování - ražbě.

Při bělení vykazují registra ztrátu na materiálu. Přepočet ukázal, že se tyto ztráty pohybovaly v rozmezí 1,5 - 2 % kovu. Ztráty byly tedy v této době větší než v letech pozdějších.²² Ztráty při bělení na konci 16. století se u hrubé mince pohybovaly pod jedním procentem a u drobné mince poněkud přesahovaly hodnotu jednoho procenta. Velikost ztrát není podmíněna velikostí střížku, ale druhem a hlavně jakostí mince - z méně jakostní mince se z povrchu odčerpá více mědi. Práce v mincovně si vyžadovala úzkostlivé šetření materiálem, proto byl bělicí roztok uschován a jednou ročně zpracován s prengrečním stříbrem. Touto operací končí příprava střížku pro ražbu, končí i bezprostřední účast minciřů při výrobě v kutnohorské mincovně.

4. Koupěschopnost minciřů v letech 1424-1547 a jejich sociální postavení

Jak vyplývá z předchozího výkladu, náročnost na řemeslnou zručnost minciřů i na organizaci práce ve šmitnách byla velmi vysoká. To byl zřejmě hlavní předpoklad pro zvláštní postavení šmiten, i zvláštní postavení minciřů. Je třeba též připomenout vysokou produkci mincovny, kterou známe z register verkových od roku 1472. Privilegované postavení minciřů v mincovně osvětlil nedávno J. Honc na základě rozboru mezd minciřů a jejich vývoje v letech 1516-1544.²³ Otázkou zůstává, zda tomuto vynikajícímu postavení v mincovně odpovídalo i vynikající postavení minciřů ve městě.

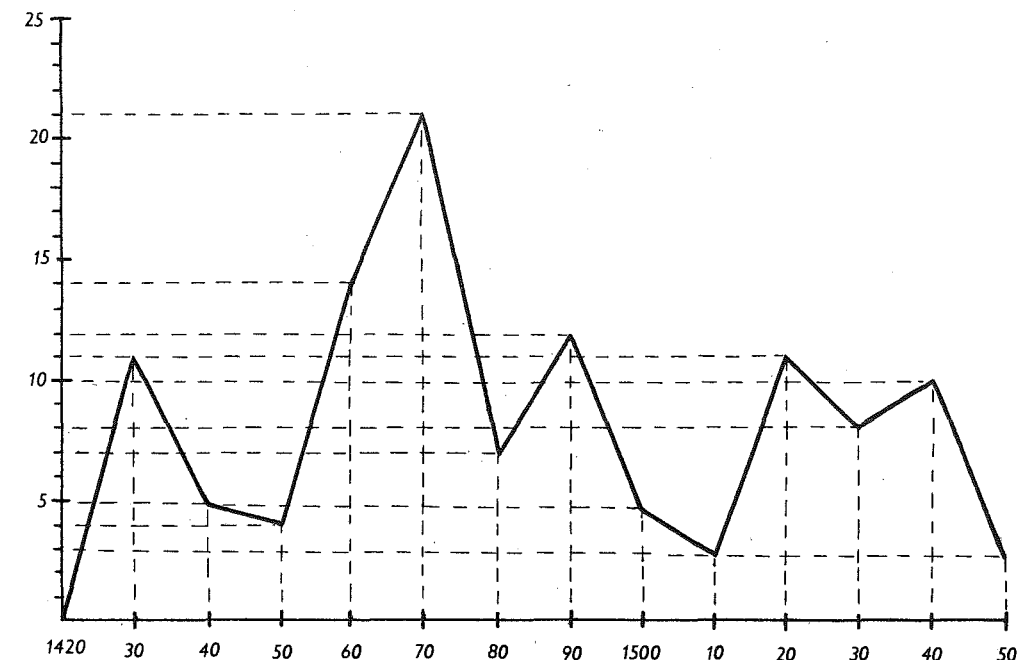
Jsme si samozřejmě vědomi ošidnosti celého problému vzhledem ke složitosti zkoumání struktury středověkých měst i hierarchie jejich obyvatel. Překážkou je i roztržitost a různorodost pramenů, které máme k dispozici. Pro lepší orientaci a v závislosti na charakteru pramenů

²¹ J. H o n c, Objem výroby, mzda a výdělek v kutnohorské mincovně v letech 1516-1544, Num. sbor. 14, 1975-1976, str. 27-100.

²² E. Š i m e k, Dodávky stříbra a jeho zpracování v kutnohorské mincovně ve 2. polovině 16. stol. SAP XXI/1, 1971, str. 171-184 (zvl. str. 180).

²³ J. H o n c, 1. c., zvl. str. 47-68.

dělíme sledované období na dvě části: a) léta 1424-1472, b) léta 1472-1547.

Graf č. 1 Počet koupí v letech 1424-1547

Léta 1424-1472

Pro toto období kromě uvedeného zlomku register verkových nemáme žádné písemné prameny vzniklé z činnosti kutnohorské mincovní kanceláře. Naše informace o minciřích jsou proto závislé na výpovědní hodnotě městských knih pozemkových: Liber hereditatum antiquus 1424-89, Registrum hereditatum 1442-78 (1480).²⁴

Majetkových transakcí, pro které byly tyto knihy pořízeny, se často účastní i jedinci označovaní přídomkem minciř. Jejich účast na skutečné výrobě však můžeme doložit pouze analogicky na základě pozdějších pramenů mincovní povahy. I přes tyto potíže jsme se rozhodli zabývat se tímto obdobím, neboť je velmi důležité pro formování nové sociální struk-

²⁴ Městské knihy kutnohorské, ze kterých bylo čerpáno pro tuto část práce, jsou uloženy v Okresním archivu v Kutné Hoře (dále OA KH) a jejich stručnou charakteristiku viz L. V a n ě k, M. K a p a v í k o v á, Průvodce po archivních fondech a sbírkách Okresního archivu v Kutné Hoře. Kutná Hora 1969, str. 63-66, kde je uvedena i další literatura.

tury Kutné Hory, která vyplynula z otřesů způsobených husitskými válkami. V průběhu let 1421-24 Kutná Hora změnila dvakrát své obyvatele a prožila dva ničivé požáry. Teprve po roce 1424 dochází k určité konsolidaci. Noví obyvatelé se začínají ve městě zakupovat a usazovat. V Liber hereditatum antiquus se dvacetkrát setkáváme s jedinci, kteří jsou označeni přídomkem "mincíř"; bezprostředně po roce 1424 se zde zakupuje 13 mincířů. Předmětem koupě jsou v této době převážně městiště, neboť ve městě bylo velké množství volných ploch po zástavbě zničené požáry. Méně často kupují mincíři domy. Ceny těchto nemovitostí nejsou příliš vysoké a udržují se v rozmezí 2-5 kop grošů. Zcela výjimečná je koupě mincíře Jana, který kupuje dům nejprve za 18 kop a potom za 13 kop 20 gr. Obě částky složil hotově. Nemovitosti, které mincíři kupují, často po několika letech opět prodávají za vyšší cenu, což lze vysvětlit zlepšením stavu nemovitostí a značnou stavební konjunkturou v Kutné Hoře.²⁵ Od roku 1430 se zvyšuje cena kupovaných domů i dalších nemovitostí, jako jsou zahrady, pivovary, vinice apod. Mincíři zakupovali domy nejčastěji v Mincířské ulici, na Rybném trhu a v ulici Vysokostelecké. Nápadná je snaha zakupovat se co nejbližší pracovišti - Vlašskému dvoru.

Je velmi těžké určit, zda jmenovaní mincíři byli lidé nově příchozí či původní - předhusitští obyvatelé města. Pouze u některých můžeme jejich osud určit přesněji. Zpráv, které se zachovaly před vznikem Liber hereditatum antiquus, je velmi málo a zachovaly se pouze v náhodných souvislostech. Z těchto zpráv pouze jediná se s určitou pravděpodobností týká mincíře - Popravčí kniha rožmberská z roku 1422 se zmiňuje o domě Pokšuchovském. Mincíře, kteří se jmenovali Pokšuch, známe pak po celé 15. i na počátku 16. stol. z městských knih i z register verkových.²⁶

Z mincířů, kteří do Kutné Hory přišli, známe Martina Vlasatku. Ten je v Liber hereditatum antiquus jmenován jako bratr vojska táborského²⁷ a známe ho též jako mincíře. Touto činností se také zabýval zřejmě některý z jeho potomků, neboť jméno Vlasatka se vyskytuje ještě v 70. letech 15. stol.

Od roku 1442 jsou informace Liber hereditatum antiquus doplněny ještě pozemkovou knihou Registrum hereditatum 1442-78, kde je uvedeno 32 koupí skutečně mincíři. Oproti předchozím letům vzrostl zejména zájem o domy; koupě městiště se již téměř nevyskytují. Několikrát jsou

²⁵ Srov. J. K e j ř, Právní život v husitské Kutné Hoře. Praha 1958, str. 115 a dále výše citovaná práce E. Š i m k a, Obyvatelstvo Kutné Hory v 2. polovině 15. století a Ceny nemovitostí v Kutné Hoře v 2. polovině 15. století. Srov. též M. B ě l o h l á v e k, M. K o š t á l, J. T o m a s, K problematice studia cen nemovitostí v 15. a 16. století do doby předbělohorské. Zápisky katedry čs. dějin a archivního studia VI, Praha 1962, str. 147 a n.

²⁶ J. K e j ř, 1. c., str. 49.

²⁷ J. K e j ř, 1. c., str. 118-125.

kupovány zahrady, vinice, pivovary. Mincíři platí nejčastěji formou splátek, základní hodnota bývá nejčastěji 1/4 ceny nemovitosti, někdy i méně. Cena se uvádí v groších, ale platebním prostředkem jsou nejčastěji bílé peníze. Domy jsou zakupovány mincíři velmi často opět v ulicích poblíž Vlašského dvora - v ulici Mincířské, u Vysokého kostela, na Rybném trhu, na Tarmarku. Ceny některých nemovitostí jsou značné, počet a ceny vzrůstají zejména od roku 1450. Řada nemovitostí, zejména domů přesahuje hodnotu 50 kop grošů a několikrát byl zakoupen majetek, který přesáhl 100 kop. I tyto drahé nemovitosti jsou placeny na splátky, tak např. nejdražší koupě skutečně mincířem Burianem roku 1461, pivovar za 200 kop, je placena takto: roku 1461 skládá Burian 50 kop a každý následující rok na sv. Havla se zavazuje zaplatit opět 50 kop grošů. Drahé nemovitosti koupili dále tito mincíři:

Majšnar	1462	dům	152 kop
Ondráček	1463	pivovar	120 kop
Matěj	1466	dům	80 kop
Matěj Pokšuch	1465	dům	100 kop
Hanušek	1463	dům	60 kop

S výjimkou posledně jmenovaného mincíře Hanuška jsou všichni známí z městské rady kutnohorské a od roku 1472 také z register verkových. V mincovně působili značně dlouho, lze proto předpokládat, že jejich postavení bylo stabilní.

Léta 1473-1547

Na rozdíl od předchozích téměř padesáti let je pramenná základna zhodnocena o prameny vzniklé přímo v mincovně. Jsou to zejména vložené lístky se záznamem vedlejší ražby v registrech verkových, které obsahují při každém týdnu jména 17 mincířů-verkmistrů. S výjimkou roku 1474 a posledních deseti let grošové ražby jsou jmenováni vždy při ražbě pagamentního stříbra, zatímco při hlavním verku jsou jmenováni pouze na počátku a na konci dochovaných kusů register.

Dalším významným pramenem mincovní povahy jsou záznamy Knihy zápisů lůn mincířských a stolic pregéřských,²⁸ které byly nedávno publikovány. Tyto prameny vzniklé v mincovně jsou významnou konfrontací se zápisy městských pozemkových knih Registrum hereditatum rubeus maior (dále r.h.r.m), Liber hereditatum 1514-36, Liber hereditatum 1637-59 a knihy kšaftů 1488-1544.²⁹

²⁸ Viz E. Š i m e k, Kutnohorská kniha zápisů lůn mincířských a stolic pregéřských. Num. Sbor. 11, 1969-71, str. 41-103.

Na základě přehledů jmen verk mistrů, která poskytují registra verková, zjišťujeme, že se v předchozích letech vytvořila velmi stabilní a zřejmě i uzavřená skupina mincířů-verkmistrů, kteří svou činnost vykonávají po řadu let a často předávají svou živnost dětem, či jiným příbuzným. Mezi verk mistry zaujali stálé a pevné postavení v posledních třiceti letech 15. stol. především tito mincíři: Bylejovský, Dočan, Holeso, Holíčský, Jan, Kovář, Majšnar, Machek, Petr, Pokšuch, Psovrha, Rytíř, Valenta, Václav, Šilhavý. Někteří z těchto verk mistrů se objevují také jako kupci domů nebo jiných nemovitostí v městských knihách, např.: Jan, Machek, Psovrha, Valenta, Václav, Petr, Majšnar, Pokšuch (ten ovšem nabyl svého majetku již před rokem 1460).

Kromě těchto mincířů-verkmistrů nacházíme v městských knihách také jména s přídomkem "mincíř", která však z register verkových neznáme. Mnohé z takto označených osob disponují značnými finančními prostředky. Jaké zastávaly postavení v mincovně, či zda označení "mincíř" zde bylo pouhým jménem, jena základě dostupných pramenů těžké posoudit. Ve srovnání s předchozím obdobím se kupní aktivita mincířů poněkud snižuje. Uzavřených kupních smluv je méně. I v tomto období kupují mincíři zejména domy. Cena domu je v této době vyšší, než tomu bylo v letech předchozích, a v převážné většině přesahuje 30 kop grošů. Pouze v pěti případech má dům nižší hodnotu. E. Šimek³⁰ vidí příčinu vzrůstu cen domů v poklesu hodnoty pražského groše a zároveň v neustálé poptávce po domovním majetku. Stejně jako dříve mincíři nekupují nemovitosti za hotové, ale na splátky. Hotově placenou sumu nacházíme pouze ve dvou případech:

Jan - r.h.r.m. E 17, fol. 195, 1488, dům 60 kop

Marek - r.h.r.m. A 2, fol. 5, 1479, dům 40 kop

Závďavek bývá poměrně nízký, data splátek jsou stanovena na dny sv. Jiří, sv. Havla, Božího těla a výjimečně i na některé další. Jak vyplývá z pozemkových knih, ve většině případů mincíři svým závazkům dostáli a po několika letech se nemovitost stala jejich plným vlastnictvím.

V cenách nemovitostí v tomto období je naprosto výjimečná koupě Mikuláše Šicha (r.h.r.m. F 5, fol. 211) z roku 1489, který zakoupil dva domy v Mincířské ulici a na Tarmarku v celkové ceně 600 kop. Zaval 200 kop a následující rok 100 kop. Druhá polovina ceny byly doplacenav ročních splátkách po 50 kopách grošů. Od poloviny 90. let nacházíme tohoto mincíře pravidelně i v seznamech verk mistrů. V této pozemkové knize jsme našli za 36 let, které zahrnuje, celkem 22 koupí mincířů.

29 Viz L. Vaněk - M. Kapavíková, l. c., str. 65-66. - E. Šimek, Obyvatelstvo Kutné Hory ..., str. 71-87.

30 E. Šimek, Ceny nemovitostí..., str. 148.

Při studiu následující městské knihy Liber hereditatum 1514-36 se jeví obdobná situace v koupěschopnosti mincířů. Nacházíme stejný počet koupených nemovitostí jako v předchozí městské knize. Naprostá většina mincířů, kteří nemovitosti kupují, jsou známi z register verkových jako mincíři-verkmistři. Výjimkou jsou pouze mincíři Prokop, Šimon, Klaud.

Mincíři zakupují převážně domy, méně zahrady. Jiné nemovitosti se nevyskytují. Ceny domů zachovávají vzestupný trend naznačený v předchozích letech - cena domu se pohybuje průměrně v rozmezí 40-80 kop. Zřídka najdeme dům levnější - ten písaři označují jako domek. Domy dražší než 80 kop jsou také výjimkou. Mincíři zakupují domy v celém areálu města, velmi často v sousedství jiného mincíře, často je prodávající označen jako mincíř, nebo mincíř koupi zprostředkoval. Zdálo by se tedy, že mincíři udržovali pevné kontakty i mimo své pracoviště.

Nemovitosti jsou opět placeny na splátky, jejich výše se udržuje zhruba ve stejném poměru jako v předchozích letech. Platí se pražskými groši a písař je často označuje jako "dobré groše široké, rázu pražského".

Jen zřídka vzájemná kombinace pramenů nám dovoluje blíže nahlédnout do skutečného majetku mincířů. Podařilo se to jen u mincíře Machka z Rybného trhu.³¹ V seznamu verk mistrů - mincířů v registrech verkových ho nacházíme poprvé roku 1484. Svě postavení si budoval zřejmě velmi svědomitě, od roku 1499 zastával funkci perkmistra dolu Šintlochy. Roku 1501 zakoupil dům Na Náměti za 30 kop, který však roku 1511 prodal Havlu písaři. Roku 1517 zakoupil polovinu domu řečeného Řihovského za 65 kop a o rok později koupil další polovinu domu za 20 kop. V letech 1520-21 zastával v městské radě kutnohorské funkci primátora a sni spojenou funkcí horního hormistra. Roku 1521 pořídil Machek závěť a nechal ji zapsat do knihy testamentů.³² Jmění, které nashromáždil, bylo vskutku úctyhodné - kromě shora řečených domů a mincířského lůnu měl ještě půl stolice pregéřské a na dluzích u různých lidí 215 kop grošů. Machek vlastnil i klenoty - měl pozlacený koflík, který si cenil na 20 kop, dva pozlacené pásy, jeden pás stříbrný a stříbrné lžice. Machek zemřel roku 1523 a podle testamentu zdědila mincířský lůn na Vlašském dvoře jeho žena, která však ho téhož roku prodala za 135 kop Matouši zámečníku,³³ který je od tohoto roku také mezi mincíři-verkmistry jmenován.

Majetkové transakce provedené od roku 1536 do konce grošové ražby zahrnuje pozemková kniha Liber hereditatum 1536-59. Při studiu této knihy

31 Srov. Em. Leminger, Královská mincovna..., str. 35.

32 Viz L. Vaněk - M. Kapavíková, l. c., str. 71-87.

33 Okresní archiv Kutná Hora (dále OA KH) h. o., Kniha zápisů lůnů mincířských a stolic pregéřských, kart. 293, fol. 39. Viz E. Šimek, Kniha zápisů..., str. 61 (Vlastníci lůnů mincířských č. 1).

zjistíme dvě závažné skutečnosti: ceny nemovitostí, především domů, stouply oproti předchozím letům průměrně o 10 kop a u domů se pohybují kolem 50 a více kop: koupěschopnost mincířů opět poklesla. Mincíři uskutečnili do roku 1547 7 koupí (6krát dům a jedenkrát zahradu); později až do roku 1559 nebyla uskutečněna koupě ani jedna. Základní vklad, který mincíři vkládají při koupi nemovitostí, je nižší, klesá asi na 1/8 a 1/10 ceny. Všichni kupující jsou mincíři-verkmistři, známí z register verkových.

Snížení koupěschopnosti mincířů si na základě předchozích výzkumů E. Šimka³⁴ a J. Honce³⁵ vysvětlujeme tím, že roku 1525 překonalo zřejmě kutnohorské hornictví svůj zenit a nastupující krize se odrazila i v provozu mincovny, především ve výši mezd mincířů. I když tyto mzdy byly vyrovnávány nepeněžními částkami tzv. pomocí,³⁶ neumožnily zřejmě mincířům udržovat vysokou kupní aktivitu, známou z předchozích let. Je však třeba podotknout, že nelze tuto situaci vidět jako náhlý zlom, ale postupný útlum, který dosahuje vrcholu po zániku groše.

Vývoj koupěschopnosti mincířů dokládá přehled počtu koupí a cen nemovitostí v jednotlivých desetiletích a grafické vyjádření počtu koupí (graf č. 1). Průběh křivky grafu sleduje pouze počet nemovitostí, nikoliv vzrůst jejich cen. Je velmi variabilní a působilo zde více faktorů než jen situace v mincovně (mincíři podnikali i v jiných odvětvích). Velmi zajímavé je vzepětí v letech 1460-70.

5. Podíl mincířů v městské správě kutnohorské

Je všeobecně známo, že městská rada v českých královských městech byla doménou bohatých a vlivných složek obyvatelstva. Členství v městské radě může být v případě jednotlivce jedním z ukazatelů jeho bohatství a v případě celé sociální skupiny ukazatelem významu a vlivu, ať již daného výrobním, obchodním, či jiným charakterem této skupiny. Je proto přirozené, že při sledování našeho tématu nelze nechat bez povšimnutí otázku zastoupení a činnosti mincířů v kutnohorské městské radě v daném období.³⁷

34 E. Š i m e k, Ceny nemovitostí...., str. 146.

35 J. H o n c, 1. c., str. 60.

36 J. H o n c, 1. c., str. 60-68.

37 Počátky vývoje kutnohorské městské správy viz J. M a j e r, K starším správním dějinám Kutné Hory. Právněhistorické studie IV, 1958, str. 131-152. - J. N u h l í č e k, O pečetech a erbu Kutné Hory. Příspěvky k dějinám Kutné Hory I, Praha 1960, str. 147-220.

Pramenná základna však ani v tomto případě není příliš bohatá a omezuje se na městské knihy. Pro nejstarší období (po roce 1424) je to Liber hereditatum antiquus, kterou využil k důkladnému rozboru městské správy v husitském období již J. Kejř,³⁸ o jehož výsledky se v dalším výkladu opíráme. Pro období po roce 1462 nalézáme v Kutné Hoře souvislou řadu memorabilních knih:³⁹

Registrum rubeum parvum	1462-1478
Registrum flaveum minus	1480-1494
Registrum flaveum maior	1495-1515
Liber memorabilium	1515-1527
Liber memorabilium	1529-1530
Liber memorabilium	1531-1534
Liber memorabilium	1535-1537
Liber memorabilium	1538-1541
Liber memorabilium	1542-1547

Městská správa v Kutné Hoře prošla po otřesech husitského revolučního hnutí, které byly způsobeny dvojím vypálením Kutné Hory a dvojí výměnou obyvatelstva, složitým vývojem. Nová městská správa v mnohém navazovala na předchozí, předhusitské zvyklosti. Pro kutnohorskou městskou správu již od předhusitského období bylo charakteristické především úzké spojení správy městské a správy horní, které existovalo po celou dobu prosperity kutnohorských důlních děl.

V čele městské správy stál konšelský sbor, který byl původně 12-13 členný, ale patrně již před husitskými válkami se rozšířil na 18 členů po vzoru Starého Města pražského. Členové tohoto sboru bývají někdy označováni jako šepmistři, i když název šepmistr se ujal hlavně pro ty konšely, kteří stáli v čele městské rady a střídali se v měsíčním funkčním období. Šepmistrem mohlo být zvoleno pouze 13 prvně jmenovaných konšelů, dalších 5 tuto funkci zastávat nemohlo a později se pro ně ujalo označení mladší šepmistr. Po husitských válkách se také často setkáváme s tím, že v čele města stojí dva šepmistři. Proč tomu tak bylo, není dosud spolehlivě objasněno.

Na konci 15. stol. byl postaven do čela městské správy primátor - byl jím vždy prvně zvolený šepmistr. Funkce primátora byla spojena vždy s funkcí v horní správě. Primátor byl zároveň horním hormistrem, což byl po mincmistrovi nejvyšší horní úřad.

Doplňkem konšelského sboru byli obecní páni a obecní starší. Do roku 1471 bylo kolegium obecních pánů voleno jako čtyřčlenný a od té doby ja-

38 J. K e j ř, 1. c., str. 157-187.

39 Vývoj kutnohorské městské správy v pohusitském období podrobněji sledovala M. K a p a v í k o v á, Kutnohorské radní knihy z let 1462-1527 a městská správa v tomto období. SAP XXIII/1, 1973, str. 128-155.

ko šestičlenný orgán, byli často zváni k plné radě k projednání důležitých záležitostí, někdy též zastupovali šepmistry. Sbor obecních starších býval velmi početný, na konci 15. stol. dosáhl 90 členů.⁴⁰

Mincíři bývali voleni do městské rady již v husitském období. Jak ukazuje J. Kejř,⁴¹ nacházíme mincíře v městské radě v těchto letech:

- 1426 - Matěj mincíř
- 1427-36 - Jan mincíř z domu Feridanova (v r. 1427 byl 1 měsíc šepmistrem)
- 1432 - Mikuláš mincíř
- 1434 - Jan Černý
- 1436 - Jakub, Matěj

J. Kejř charakterizuje vývoj městské rady takto: "Organizace i sociální složení rady svědčí o stále se stupňujícím vlivu zámožného měšťanstva, které se formuje přímo v nový patriciát. Postupně ovládají městskou radu některé skupiny měšťanů, mezi nimiž vynikají zvláště ti, kdož jsou účastni na hutnictví a mincovnictví, a vytvářejí v ní reprezentanta především svých zájmů."⁴²

Je skutečně pozoruhodné, že mincíři v těchto letech představují ve srovnání s jinými řemeslnými odvětvími nejvíce zastoupenou skupinu v městské radě (6 osob z 56 s určeným zaměstnáním). Toto zastoupení patrně odráží skutečnost, že skupina výrobců kolem mincovny se nejrychleji vzpamatovala z otřesů způsobených husitskými válkami a záhy nabyla zázemí a stability potřebné k obnovení a udržení provozu mincovny. I v následujících letech se sice stále setkáváme s mincíři v městských radách, ale již nikdy nedosáhli jako skupina absolutní převahy v zastoupení nad ostatními výrobními odvětvími.

Shora jmenovaní mincíři zastávají funkce konšelů i nadále, v průběhu 40. a 50. let nacházíme i nová jména jako např. Pokšuch, Vierduňk, Burian.

Od roku 1462 nalézáme pravidelné záznamy o jmenování městské rady v Registrum rubeum parvum. V 18 letech, které tato městská kniha zahrnuje, jsme našli 5 mincířů: Burian, Bylejovský, Pokšuch zastávali funkci šepmistra v měsíčním funkčním období,⁴³ Majšnar a Marek se střídali v konšelském sboru a také mezi obecními pány a obecními staršími. Nej-

⁴⁰ Pro tuto část práce bylo užito citované studie M. Kapavíkové a kapitoly o městské správě v Průvodci po archivních fondech ve sbírkách OA KH. Městskou radu doplňovaly dále dvojice určené "ad privata officia" - k různým službám, jak byl dohled nad špitálem, vězením apod. Dále byly ustaveny dvojice pro dozor nad řemesly. Poměrně vyspělá byla v Kutné Hoře i správa předměstí. V těchto orgánech se však mincíři účastnili poměrně zřídka.

⁴¹ Viz J. Kejř, 1. c., str. 174-180.

⁴² J. Kejř, 1. c., str. 187.

⁴³ Viz M. Kapavíková, 1. c., str. 139-145.

častěji se mezi konšely vyskytuje mincíř Burian, který zbohatl nejen podnikáním v mincovně, ale i tím, že vlastnil dva výnosné pivovary. Na jeho výjimečné postavení ukazuje i to, že písař předepsal u jeho jména slůvko "pan", které se u nikoho dalšího neobjevuje.

Následujících 15 let vymezuje kniha Registrum flaveum minor.⁴⁴ V městské radě nacházíme v této době nejčastěji mincíře Marka a Pokšucha, mezi obecními pány Majšnara, Ondřeje Remu a mezi staršími Bylejovského, Majšnara a Vierduňka. Hranice mezi konšely, obecními pány a obecními staršími je značně variabilní a zpravidla se v jednotlivých kolegiích střídají stále a pravidelně titíž lidé.

Na přelomu 15. a 16. stol. se mezi mincíři v městské radě objevují některá nová jména. Ve stejné době se tyto lidé objevují i v seznamech verk mistrů. Vedle dříve již uvedeného např. Pokšucha nalézáme mezi konšely Šicha, Kazlara, mezi obecními pány Holičského, Kazlara, Dočana, mezi staršími Holesa, Přespole, Pašole a Poklůpka.

V 1. a 2. desetiletí 16. stol. pokračuje příliv nových mincířů do městské rady. Jsou to ve většině případů verk mistři, známí z register verkových. Postupně nabývají stále většího vlivu mimo mincovnu. Jejich postavení v městské radě se stabilizuje. S některými z nich se setkáváme v městských radách až do konce grošového období - např. Poklůpek, Petr, Rafael, Popelka, Skřivan, Vočko.

Poměrné zastoupení mincířů v městské radě zůstává až do konce grošového období neměnné. V každé městské radě najdeme 3 a někdy i více mincířů mezi konšely a několik dalších mezi obecními staršími a obecními pány. Jsou to ovšem stále titíž lidé, kteří pouze přijímají jiné funkce.

Výzkum zastoupení mincířů v městské radě ukázal, že své pevné místo zde zaujali již po roce 1424 (je otázka, zda i v tomto případě nebyl obnoven pouze předhusitský stav). V době husitského revolučního hnutí bylo jejich zastoupení velmi významné a vlivné oproti jiným řemeslům. Postupem doby se tento rozdíl snižuje, ale četnost zastoupení mincířů odpovídá stále postavení, které si mincovna v Kutné Hoře udržela i v době, kdy její produkce klesala. Zhoršení mincířských mezd, zjištěné od 2. desetiletí 16. stol. tedy zřejmě nenarušilo společenské postavení mincířů v tomto období.

⁴⁴ Na tomto místě můžeme poněkud doplnit citovanou studii M. Kapavíkové, která na str. 146 uvádí v letech 1462-1527 8 mincířů, členů městské rady. Autorka vzala v úvahu pouze ty, kteří byli přímo označeni přídomkem "mincíř". Jak vyplývá ze srovnání s dalšími prameny, zaznamenáváme v městské radě celkem 40 mincířů, z toho ve sboru konšelů 27.

6. Závěr

Šetření o sociálním postavení mincířů v Kutné Hoře v letech 1424-1547, provedené na základě srovnání pramenů vzniklých v mincovně a pramenů městské provenience, jsou zvláště ve svém závěru doplňkem nedávno uveřejněných prací E. Šimka a J. Honce.⁴⁵ Potvrzují jejich názory, že mincíři na základě svébytnosti své práce, její vysoké náročnosti vynikli nad ostatní řemeslná odvětví a zaujali významné postavení mezi majiteli nemovitostí a v důsledku toho i v městské správě kutnohorské.

Snizování mezd mincířů, sledované J. Honcem již od roku 1516, se v koupěschopnosti mincířů odrazilo poněkud méně a celý proces je složitější o to, že podnikání mincířů v mincovně nebylo u řady z nich jejich jediným zaměstnáním - vlastnili pivovary a zabývali se také řemesly. Mohli tedy alespoň částečně kompenzovat ztráty vzniklé snížením jejich týdenních mezd.

Řešit dané otázky pro období do roku 1516 je poněkud složitější, neboť nemáme podklady pro zjištění jejich postavení v mincovně. Bude proto obtížné vysvětlit, co způsobilo náhlý vzrůst kupní síly mincířů v letech 1460-70, kdy dosáhli nejen největšího počtu koupí, ale disponovali zřejmě i poměrně vysokými částkami na hotovosti. Naskytá se otázka, zda tento jev nesouvisel s mincovní reformou roku 1460. Vzhledem k tomu, že až na zlomek register verkových nemáme z této doby jiné písemné prameny mincovní povahy, není možné dát jednoznačnou odpověď.

Počet a ceny koupených nemovitostí v letech 1424-1547

období	počet nemovitostí	celková cena
1421-1430	11	22 kop 6 gr.
1431-1440	5	21 kop 12 gr.
1441-1450	4	29 kop
1451-1460	14	400 kop 40 gr.
1461-1470	21	1.301 kop 30 gr.
1471-1480	7	211 kop
1481-1490	12	977 kop
1491-1500	5	219 kop
1501-1510	3	131 kop
1511-1520	11	393 kop
1521-1530	8	247 kop
1531-1540	10	547 kop 30 gr.
1541-1550	3	194 kop

⁴⁵ E. Š i m e k, Kutnohorská kniha zápisů lůnů mincířských a stolic pregeřských, Num. sbor. 11, 1969-71, str. 41-103. - J. H o n c, Objem výroby, mzdy a výdělky v kutnohorské mincovně v letech 1516-1544. Num. sbor. 14, 1975-76, str. 27-100.

Verkmistři uvádění registry verkovými v některých letech

1474	1484	1486	1490	1496
Ondráček	Psovrha	Psovrha	Psovrha	Psovrha
Vlasatka*	Dočan	Dočan	Dočan	Dočan
Jakub	Holeso	Jakub	Holeso	Holeso
Pokšuch	Pokšuch	Pokšuch	Pokšuch	Pokšuch
Valenta	Valenta	Valenta	Šilhavý	Šilhavý
		Bylejovský*		
Bylejovský	Bylejovský	Bylejovský	Přespole	Přespole
Mayšnar	Mayšnar	Mayšnar*	Mayšnar	Mayšnar
Vierduňk	Machek	Machek	Machek	Machek
Střelec	Střelec	Petr	Kramář	Mikuláš
Kramář	Holičský	Holičský*	Holičský	Holičský
Marek	Marek	Jan	Jan	Jan
Rada	Vondra*	Vondra*	Vondra	Vondra
Prudký*	Jan	Bartoň	Vávra	Šich
Blažek*	Matěj	Petr	Petr	Kazlar
Rytíř	Rytíř	Rytíř	Rytíř	Rytíř
Václav*	Václav	Václav	Václav	Bukač
Kovář*	Kovář	Kovář	Matěj	Matěj
Komín*	Komín	Komín	Bartoš	Bartoš
				Horka
				Prokop

Mincíři označení * nerazili při všech nedělích

1497	1498	1499	1504	1508
Matěj	Matěj	Matěj	Matěj	Matěj
Kříž	Kříž	Kříž	Kříž	Váňa
Kazlar	Kazlar	Kazlar	Kazlar	Kazlar
Přespole	Přespole	Přespole	Přespole	Kambatek
Jan	Jan	Jan	Jan	Kabát
			Porybný	
Cantor	Cantor	Cantor	Matuš	Matuš
		Prekl		
Václav	Václav	Václav	Václav	Šilhavý
Dočan	Dočan	Dočan	Machek	Machek
		Machek		
Bartoš	Bartoš	Volf	Volf	Volf
	Volf			
Šich	Bartoš	Bartoš	Bartoš	Petr
Psovrha	Psovrha	Psovrha	Psovrha	Škrovač
Zeman	Zeman	Zeman	Zeman	Pašole
Rytíř	Rytíř	Rytíř	Rytíř	Lysý
Holeso	Holeso	Holeso	Holeso	Holeso
Tomáš	Tomáš	Tomáš	Tomáš	Bartoš
Vondra	Vondra	Vondra	Vondra	Vondra
Holičský	Holičský	Holičský	Holičský	Holičský

1516	1523	1538	1544
Bartoň	Skřivan	Bohuslav	Bohuslav
Petr	Petr	Jíra	Jíra
Kazlar	Melhauzský	Jakub	Jakub
Jindřich	Koblasa	Koblasa	Vočko
Tomsický	Tomsický	Vorel	Vorel
Jan	Viktorin	Viktorin	Duchek
Loskot	Ptáček	Ptáček	Václav
Vávra	Vávra	Růže	Růže
Poklůpek	Poklůpek	Poklůpek	Hruška
Lysý	Lysý	Lysý	Lukáš
Pašole	Vondřej	Vondřej	Vaněk
Burian	Burian	Burian	Burian
Šilhavý	Martin	Martin	Martin
Škrovač	Popelka	Popelka	Popelka
Volf	Volf	Rafael	Rafael
Kabát	Matuš	Matuš	Matuš
Křepelka	Pavel	Pavel	Pavel

jméno	rok	nemovitost	cena v kopách	závdavek v kopách	splátka v kopách	citace
Bartoš*	1488	dům se zahradou	neuvedena	-	-	r.h.r.m. F 2 fol. 212
Bartoš	1461	dům se zahradou	42	25	10,7	r.h. F 1, fol. 147
Bartoš	1468	dům se zahradou	38	10	10	l.h.a. F 20, fol. 160
Bartošek	1453	právo na dům	54,4 gr.	-	-	r.h. A 1, fol. 3
Bartošek	1457	zahrada	30	17	4	r.h. L 5, fol. 111
Bartošek	1457	zahrada	7	6		r.h. L 5, fol. 111
Blažek	1472	dům s příslušenstvím	36	4	4	r.h. V 38, fol. 278
Burian	1461	pivovar	200	50	50	r.h. F 1, fol. 147
Burian	1462	pivovar	180	neuvedeno	neuvedeno	l.h.a. B 13, fol. 154
Burian	1466	pivovar - prodej	220	neuvedeno	neuvedeno	l.h.a. F 18, fol. 154
Duchek	1487	domek	29	6	4	r.h.r.m. E 16, fol. 193
Duchek*	1547	zahrada	24	neuvedeno	neuvedeno	l.h., fol. 115
Gabriel	1462	městistiště se zahradou	41	hotově		r.h., Q 2, fol. 258
Hanuš	1496	odkazuje dům	neuvedeno			r.r.p. F 4
Hanušek	1461	dům	5	hotově		r.h. P 1, fol. 146
Hanušek	1463	dům se zahradou	60	neuvedeno	neuvedeno	l.h.a., P 12, fol. 158
Hašek	1488	dům	32	8	4	r.h.r.m. D 5, fol. 133
Jan	1427	dům	13	neuvedeno	neuvedeno	l.h.a. C 5, fol. 127
Jan	1437	zahrada	neuvedeno	neuvedeno	neuvedeno	l.h.a. B 10, fol. 22
Jan	1427	dům	5	hotově		l.h.a. C 5, fol. 127
Jan	1441	vinice	13,20 gr.	hotově		l.h.a. K 9, fol. 101
Jan	1441	domek	1,10 gr.	hotově		l.h.a. K 9, fol. 101
Jan*	1488	dům	60	hotově		r.h.r.m. E 17, fol. 195
Jan*	1516	dům	58	30	28	l.h. B 8

jméno	rok	nemovitost	cena v kopách	závdavek v kopách	splátka v kopách	citace
Jan Černý	1433	dům	3	hotově		l.h.a. G 3
Jan Kazlar	1517	kus zahrady	19	hotově		l.h. C 1
Jan Šich	1534	2 domy	110	neuvedeno	neuvedeno	l.h. M 18
Jan Šich	1542	dům se zahradou	75	neuvedeno	neuvedeno	l.h. M 19
Jindřich Šich	1547	dům	100	20	5	l.h. B 14
Jindřich Šich	1537	dům	65	neuvedeno	neuvedeno	l.h. A 9
Jan Přespole*	1518	2 díly domu	42	neuvedeno	neuvedeno	l.h. C 22
Jan Vayda	1540	zahrada	28,5	5	3	l.h. C 15
Jan Ziegel	1502	dům	60	neuvedeno	neuvedeno	r.h.r.m. L 1, fol. 399
Jakub	1433	dům	9	hotově		l.h.a. C 2, fol. 64
Janda	1473	dům	52	20	10	r.h. V 69, fol. 308
Jíra	1459	dům	19	10	9	r.h. N 1, fol. 127
Jíra	1462	dům	19	hotově		r.h. P 4, fol. 150
Kateřina	1463	dům	52	hotově		r.h. T 11, fol. 281
Kačka	1468	dům	48	neuvedeno	neuvedeno	l.h.a. P 17, fol. 157
Kříž*	1465	dům	43	13	10	r.h. S 9, fol. 195
Karásek	1538	dům se zahradou	57	neuvedeno	neuvedeno	l.h. A 31
Klaud	1526	zahrada	21	4	4	l.h. A 31
Lorenc	1458	dům	22,5	hotově		l.h.a. P 4, fol. 144
Lysý*	1517	zahrada	16	hotově		l.h. C 4
Machek*	1501	domek	30	8	2	r.h.r.m. Ni, fol. 522
Machek*	1520	půl domu	20	17	1	l.h. G 14
Marek	1487	dům	40	hotově		r.h.r.m. A 2, fol. 5
Martin Přespole*	1487	dům	70	10	10	r.h.r.m. C 18, fol. 117
Martin	1427	městistiště	neuvedena			l.h.a. A 3, fol.
Martin Kazlar*	1523	dům	75	12	6	l.h. fol. 30

jméno	rok	nemovitost	cena v kopách	závdavek v kopách	splátka v kopách	citace
Martin	1428	městiště	3 36 gr.	hotově		l.h.a. fol. 2 F 1
Martin Švagr *	1524	dům	24	3	2	l.h. C 15
Matěj *	1466	dům	80	20	8	r.h., T 19, fol. 219
Matěj	1428	městiště	3	hotově		l.h.a. A 2, fol. 3
Matuš *	1484	dům	neuvedena			r.h.r.m. F 8, fol. 217
Matuš *	1510	dům se zahradou	68	8	5	r.h.r.m. O 4, fol. 468
Mikuláš Kazlar	1455	dům	24		neuvedeny	l.h.a. P 3, fol. 225
Mikuláš Šich *	1489	2 domy	600	200	100,50	r.h.r.m. F 5, fol. 211
Mikuláš *	1493	domek	38	15	5	r.h.r.m. H 19, fol. 319
Mikuláš *	1502	zahrada	3	2	1	r.h.r.m. L 1, fol. 399
Mikuláš	1426	domek	neuvedena			l.h.a. B 5, fol. 17
Mayšnar	1427	městiště	neuvedena			r.h. G O, fol. 154
Petr Mayšnar *	1457	dům	44	10	6	r.h. L 10, fol. 116
Petr Mayšnar *	1462	dům	152	52	17	l.h.a. P 9, fol. 149
Ondráček	1427	městiště	neuvedena			l.h.a. D 10, fol. 42
Ondráček	1431	půl domu	14 12 gr.	hotově		l.h.a. A 6, fol. 8
Ondráček *	1463	pivovar	120	neuvedeno	neuvedeno	r.h., R 6, fol. 172
Ondráček *	1463	dům	45	5	10,6	r.h., R 8, fol. 174
Ondráček *	1468	dům	neuvedena			r.h. T 37, fol. 234
Ondráček *	1471	dům	50	hotově		r.h. V 32, fol. 272
Ondráček	1472	zahrada	16	11	4	r.h. V 55, fol. 295
Petr	1431	dům	2	hotově		l.h.a. D 10, fol. 42
Petr *	1478	domek	14	7	5	r.h. V 55, fol. 294
Petr	1517	dům	30	hotově		l.h. C 2, fol. 12
Petr *	1484	dům, pivovar, sladovna	46	15	4,3	r.h.r.m. D 18, fol. 242
Petříček	1478	zahrada	20	hotově		r.h. V 11, fol. 245

jméno	rok	nemovitost				
Matěj Pokšuch *	1440	dům	neuvedeno			l.h.a. K 5, fol. 97
Matěj Pokšuch *	1452	dům	27	10	12,5	r.h. H 3, fol. 79
Matěj Pokšuch *	1465	dům s nábytkem	100	40	20	l.h.a. P 16, fol. 156
Poklůpek	1514	zahrada	11	2	2	l.h., H 7, fol. 363
Poklůpek	1537	spravedlnost	7			l.h. C 8, fol. 23
Popelka *	1526	dům	65	neuvedeno	neuvedeno	l.h. L 23
Popelka *	1534	dům	80	15	15	l.h. M 32
Popelka *	1532	zahrada	19	7	12	l.h. L 27
Prokop *	1487	dům	47	8	6	r.h.r.m. D 6, fol. 235
Prokop	1489	domek	20	3	2	r.h.r.m. E 11, fol. 53
Průša	1472	dům	33	2	4	r.h. T 26, fol. 323
Přespole *	1459	dům	7	hotově		l.h.a. L 9, fol. 111
Psovrha *	1459	dům	64	hotově		r.h. N 2, fol. 128
Psovrha *	1512	mlýn	40	hotově		r.h.r.m. L 12, fol. 128
Rafael *	1537	dům	75	neuvedeno	neuvedeno	l.h. B 8
Symon	1428	městiště	neuvedena			l.h.a. B 10, fol. 12
Jíra Škorně	1456	polovina domu	40, 30 gr.	15	5	r.h. T 9, fol. 209
Straka	1526	zahrada	6	hotově		l.h. L 7, fol. 266
Šimon	1524	dům	24	hotově		l.h. G 15, fol. 225
Šimon	1521	dům	20	3	2	l.h. G 26, fol. 176
Václav *	1471	dům	42	10	2,7	r.h.r.m. G 9, fol. 259
Vavra *	1529	zahrada	22	neuvedeno	neuvedeno	l.h. K 9, fol. 298
Viktorin *	1487	dům	45	neuvedeno	neuvedeno	r.h.r.m., C 1, fol. 195
Ziga	1451	domek	8	hotově		r.h. N 7, fol. 233
Ziga	1459	dům	6	hotově		r.h. G 6, fol. 75

Seznam užitých zkratk městských knih

- l.h.a. - Liber hereditatum antiquus 1424-1486
r.h. - Registrum hereditatum 1442-1478
r.r.p. - Registrum rubeum parvum 1462-1478
r.h.r.m. - Registrum hereditatum rubeus maior 1479-1514
l.h. - Liber hereditatum 1514-1536
" 1537-1559

HELENA ŠTROBLOVÁ

Die Münzer in der Sozialstruktur von Kutná Hora in den Jahren 1424-1547

Die Studie befaßt sich mit der Problematik der Münzer, einer der wichtigsten Handwerkergruppen in der Münzstätte in Kutná Hora (Kuttenberg). Ihre Tätigkeit, das sog. Münzerwerk, bildet die Mittelphase bei der Münzproduktion; dabei wird aus dem stäbchenförmigen Zain der rundliche Schrötling hergestellt. Die Mühseligkeit der Münzerarbeit führte zum Streben nach möglicher Rationalisierung dieser Produktion. Daraus ergab sich dann das in der Münzstätte in Kutná Hora bereits seit dem Beginn des 15. Jahrhunderts angewandte Verfahren: der stäbchenförmige Zain wurde nach seiner Erwärmung mittels einer Schere in Klötzchen zerschnitten, die mit schweren Hämmern zu runden Schrötlingen - Plättchen - plattgehämmert wurden. Dadurch entfiel das Platthämmern ganzer Zaine und deren Zerschneiden; die Produktion wurde so beschleunigt und verbilligt.

Die hohen Anforderungen an handwerkliche Tüchtigkeit bewirkten, daß sich die Münzer zu einer interessanten, aber sozial sehr komplizierten Bevölkerungsgruppe entwickelten, die nicht nur in der Münzstätte, sondern auch in der mittelalterlichen Stadt Kutná Hora eine privilegierte Stellung einnahm. Wichtiger Index für die Ermittlung der sozialen Stellung ist die Kauffähigkeit und die Beteiligung an der Stadtverwaltung.

Nach dem Jahre 1424 kommen infolge der Abwanderung der deutschen und der katholischen Bevölkerung und infolge zweier vernichtender Brände viele neue Leute nach Kutná Hora und kaufen um verhältnismäßig niedrige Preise leere Bauparzellen in der Stadt sowie Häuser und sonstige Liegenschaften. Sie zahlen dafür durchschnittlich 2 - 5 Schock Groschen. Mit steigender Baukonjunktur erhöhen sich auch die Preise in den weiteren Jahrzehnten, es wächst auch die Kauffähigkeit der Münzer und erreicht in den sechziger Jahren des 15. Jahrhunderts ihren Höhepunkt. In den folgenden Jahren hat die Kauffähigkeit der Münzer ziemlich schwankenden Charakter, die Liegenschaftspreise steigen in Übereinstimmung mit den allgemeinen historischen Gesetzen. Gegen Ende der Groschenperiode geht das Interesse der Münzer am Kauf neuer Liegenschaften zurück - offensichtlich unter dem Einfluß der einsetzenden Krise der Münzstätte und der allmählichen Senkung der Münzerlöhne.

Beweis für Einfluß und gesellschaftliche Stellung ist auch die Mitgliedschaft im Stadtrat. In den Stadtrat wurden die Münzer bereits in der Hussitenzeit gewählt - damals war ihre Vertretung sogar höchst bedeutsam, gegenüber anderen Handwerken. Mit der Zeit gleicht sich dieser Unterschied aus, die Vertretungsfrequenz der Münzer entspricht aber noch immer der Position, die die Münzstätte während des ganzen Zeitraums der Jahre 1424 - 1547 trotz des Produktionsrückgangs und der sich mehrenden Krisenzeichen behauptete.

Übersetzt von A. Hubala

PRAŽSKÁ HŘIVNA MINCOVNÍHO ŘÁDU Z ROKU 1561 A STŘEDOEVROPSKÁ VÁHOVÁ SOUSTAVA

Mincovní řád Ferdinanda I. vyhlášený v Čechách 1. srpna 1561 je prvním oficiálním dokumentem, který zaznamenává poměr pražské hřivny k hřivně kolínské, nejrozšířenější evropské váhové jednotce před zavedením metrické soustavy. Jím byla na Čechy rozšířena platnost říšského mincovního řádu z 19. srpna 1559 zavádějícího krejcarovou měnu. Poněvadž říšský mincovní řád vztahoval ustanovení na kolínskou hřivnu a v českých zemích byla základem mincování zvláštní pražská hřivna, nařízení z roku 1561 uvádělo mincovní číslo nově zavedených nominálů i starých druhů mincí, v jejichž ražbě se mělo pokračovat, v říšské i české váhové jednotce.¹ Mincovní řád Ferdinanda I. tak zachycuje neméně než jedenáct (zčásti shodných) relací mezi hmotnostmi kolínské a pražské hřivny.

Badatelé se mnohokrát uchýlili k datům dokumentu, aby odvodili hmotnost českého standardu. Největší význam mají pro nás výsledky, k nimž dospěli Hermann Grote a Josef Smolík. Grote s odvoláním na Voigta zvolil k výpočtu mincovní číslo předepsané pro rýnské zlaté, totiž 72 kusů na kolínskou hřivnu a 77 kusů a 77/80 kusu na pražskou hřivnu.² Z těchto hodnot, definujících poměr obou jednotek 640 : 693, stanovil hmotnost pražské hřivny 253,222 g. Zpětný výpočet prozrazuje, že Grote vyšel z kolínské hřivny o 233,856 g. Byl to standard zavedený v Prusku v roce 1821 a povýšený v letech 1837-57 na jednotnou váhovou normu zemí sdružených v německém mincovním spolku. Detailnímu rozboru podrobil údaje mincovního řádu z r. 1561 J. Smolík.³ Vypočítal z mincovního čísla předepsaného pro zlatníky, půlzlatníky, deseti- a pětikrejcare, že kolínská hřivna se měla k pražské jako 1 : 1,082522 (poměr 933 : 1010) a z mincovního čísla pro malé peníze a dukáty jako 1 : 1,0828125 (poměr 640 : 693). Druhou relaci považoval za správnější *"poněvadž se pak za to míti může, že největší péče tehda věnována byla mincům nejvzácnějším čili dukátům"*

1 Kolínská hřivna byla prohlášena v říši za závaznou mincovním řádem z 10. listopadu 1524.

2 H. G r o t e, Schwäbisch - allemanische Geld- und Münzgeschichte des Mittelalters. Münzstudien XVI, Leipzig 1865, str. 132.

3 J. S m o l í k, Mnoho-li vážila staročeská hřivna? Pam. arch. XIII, Praha 1886, zvl. str. 174-178.

a poněvadž nejdrobnější mincí, tj. malými penízi, mohla se váha jedné i druhé hřivny vyrovnati, mnohem snadněji". K hmotnosti pražské hřivny 253,1722 g, okrouhle 253,17 g, dospěl tak, že za hmotnost kolínské hřivny dosadil hodnotu 233,81 g. Byla to zaokrouhlená hmotnost 233,8123 g příslušející etalonu uloženému v r. 1705 na radnici v Kolíně n. R., kterou Noback a řada dalších badatelů považovali za normu pravé kolínské hřivny.

Třebaže Grote a Smolík použili stejného poměru hmotnosti obou hřiven rozdílnou volbou hmotnosti kolínské hřivny 233,856 g a 233,81 g dosáhli rozdílných výsledků. Při výpočtu pražské hřivny mincovního řádu z r. 1561 přicházejí ovšem v úvahu ještě další východiska. Z etalonů, o nichž se nám dochovaly zprávy, zaslouží pozornost zejména závaží kolínské hřivny zhotovené v Augsburgu v r. 1694. Historie tohoto závaží je dobře objasněna díky příspěvku vynikajícího vídeňského metrologa A. Nagla.⁴ Mincovní probační sněm konaný v Augsburgu v letech 1760 - 1761 přijal etalon z r. 1694 za základ mincování podle právě uzavřené fransko-bavorsko-švábské konvence a účastníkům vydal přesné kopie. Ke konvenci se připojilo i Rakousko. V r. 1767 přibyl do Augsburgu günzburský mincmistr Schöbel s pověřením ocejchovat augsburská závaží a poříditi odlitky pro vídeňskou mincovnu. Schöbel neměl k dispozici původní vzorné závaží kolínské hřivny z r. 1694, ale dvě jeho kopie zhotovené z rozhodnutí sněmu v r. 1761, stříbrnou, opatrovanou augsburským mincmistrem Hohleisenem, a měděnou, používanou k adjustaci mincovních závaží. Bedlivým ověřením obou kusů zjistil, že měděná hřivna je o 0,017 g lehčí než stříbrná, a odchylku vysvětlil opotřebením měděného exempláře při používání v mincovně. Schöbel pak zhotovil mosazné kopie obou etalonů a zaslal je do Vídně, kde posloužily k rektifikaci vídeňské hřivny. Nagl identifikoval mosazné etalony v tehdejších c. k. hlavních mincovních úřadech. Podle jeho údajů lze zjistit, jak přesně pracoval mincmistr Schöbel: exemplář I. vážil na počátku 20. stol. 233,906 g a exemplář II. 233,924 g. Rozdíl 0,018 g naznačuje, že závaží II. konzervovalo hmotnost stříbrné Hohleisenovy hřivny, zhotovené v r. 1761 podle mateřského závaží - augsburského etalonu kolínské hřivny z r. 1694.⁵ Aplikujeme-li váhu tohoto úředně cejchovaného etalonu s nejdelším rodokmenem ve středoevropské oblasti na poměr kolínské a pražské hřivny, jak jej zdůvodnil Smolík, vyjde nám pražská hřivna o hmotnosti 233,924 g x 693/640 = 253,296 g.

Jako výsledek předchozích výpočtů obdrželi jsme tři hodnoty pražské hřivny lišící se podle toho, zda jsme zvolili za hmotnost kolínské hřiv-

ny 233,856 g, 233,81 g nebo 233,924 g. Rozhodnout, který z těchto údajů nejlépe vystihuje normu kolínské hřivny, zdá se být neřešitelným úkolem. Grote sestavil před více než sto lety přehled zahrnující dokonce třicet pět odhadů novověkého kolínského standardu podle vzorných závaží, poměru k jiným významným váhovým jednotkám a úředních propočtů skutečněných při přechodu na metrickou soustavu v 19. stol.⁶ Zaujímají rozpětí od 231,156 g do 234,068 g, přičemž největší počet se soustřeďuje v intervalech 233,8 g - 233,9 g (devět hodnot) a 233,9 g - 234,0 g (sedm hodnot). Z toho lze soudit, že norma kolínské hřivny se spíše blížila hmotnosti 233,9 g než k hmotnostem nižším, např. z intervalu 233,3 g - 233,4 g.⁷ Grote však shrnul výsledky svého šetření v tom smyslu, že všechny údaje hmotnosti kolínské hřivny v přehledu je třeba považovat i při numerické odlišnosti za zcela totožné. Ani kolínskému závaží z r. 1705 nepřiznával autoritu normy kolínské hřivny a u vědomí relativní platnosti kalkulací různých autorů nazval zjišťování hřiven s přesností na 0,01 g či dokonce na 0,001 g ve středověké numismatice pouhým teoretickým chytračením.⁸

Tabulka 1. Přehled hmotnosti kolínské hřivny podle H. Grote

interval	počet údajů	
více než 234,0 g	2	Augsburg, Rusko
233,9 - 234,0 g	7	Strassburg (1238?), Frankfurt, Nassau, München, Darmstadt, Kassel, Polsko
233,8 - 233,9 g	9	Württemberg, Hessen - Darmstadt, Prusko, Hamburg (stejně Dánsko, Norsko, Meklenbursko), Hannover, Nürnberg, Köln, Berlin aj.
233,7 - 233,8 g	5	66/96 florentské libry, Eisenach, Detmold, Francie aj.
233,6 - 233,7 g	4	Lübeck, Švédsko, Baden, Gdaňsk, Leipzig
233,5 - 233,6 g	2	Dresden aj.
233,4 - 233,5 g	1	19/20 amsterodamské hřivny
233,3 - 233,4 g	1	7/30 kilogramu (1857)
233,2 - 233,3 g	1	2/3 libry Tower
233,1 - 233,2 g	0	-
233,0 - 233,1 g	1	Oldenburg
méně než 233,0 g	2	19/20 francouzské hřivny aj.

4 A. Nagl, Die Neuordnung der Wiener Mark im Jahre 1767. WNZ XXXVIII, 1906, str. 195 n.

5 A. Nagl, 1. c., str. 212.

6 H. Grote, Die numismatische Metrologie. Münzstudien III, Leipzig 1863, str. 35-36. Přehled uvádíme ve zhuštěné formě v tabulce 1.

7 V tomto rozmezí, kde u Grote leží pouze jediná hodnota, určil později normu kolínské hřivny B. Höman. Viz exkurs II.

8 H. Grote, 1. c., str. 32 a 35.

K podobnému názoru dospěl i Nagl. Poněvadž neexistovalo mateřské závaží, které by svou autoritou krylo a ovládalo všechna závaží od něho odvozená, je prý nutno kolínskou hřivnu považovat za název pro jen přibližně určenou váhovou jednotku. Jednotlivé lokální hřivny se sice příliš nelišily od dohodnuté normy, ale nedokonalé technické prostředky používané v minulosti znemožňovaly nastolit směrodatný etalon.⁹ Nagl zejména napadal aplikaci váhových dat vyplývajících ze smluvních ustanovení v Německu v 19. stol. na starší dobu. Při výpočtu hmotnosti kolínské hřivny na rozhraní 13. a 14. stol. se proto uchýlil k tzv. *Pile de Charlemagne*, sadě závaží ze 14. či 15. stol. ukazujících k hřivně o 244,7529 g. Na základě tohoto standardu odvodil pak poměrem 21 : 20 kolínskou hřivnu "podle definice *mesinské mincovny*" nepravděpodobně nízké hmotnosti 233,098 g.¹⁰ Nehledíce k tomu, že Nagl stejně jako plejáda metrologických badatelů před ním po něm mylně ztotožňoval hřivnu *Pile de Charlemagne* s pařížskou hřivnou pozdního středověku, nemůžeme pokládat sebepečlivěji adjustované závaží francouzského původu za kompetentní výchopisko propočtu váhy kolínské hřivny. *Pile de Charlemagne* je závažím, které podobně jako etalony ostatních středověkých jednotek zachycovalo normu troyeské hřivny v místě a době svého vzniku. Podléhalo nepřesnostem běžným při pokusech o fixaci váhových standardů v minulosti a z něho odvozená kolínská hřivna nemůže mít obecnější platnost než hodnoty tradované v jiných částech Evropy.

Skeptický názor na závaznost kteréhokoliv z dochovaných etalonů kolínské hřivny, k němuž jsme mohli připojit pochyby o autoritě domnělého závaží hřivny pařížské, je přirozeným vyústěním induktivní metody, které Grote, Nagl a další badatelé 19. a 1. poloviny 20. stol. používali při řešení metrologických problémů. Dílčí výsledky získané touto metodou jsou nevývratné, vykazují však rozpory a neexistuje prostředek, jak je překlenout. Dnes je rezignující stanovisko k váze kolínské standardu neuspokojivé. Ideální hmotnost kolínské hřivny nepochybně existovala a byla bez ohledu na časové a místní rozdíly vyjádřitelná konstantní hodnotou. Deduktivní metoda nabízí prostředek, jak ji určit za podmínky, že výsledek obstojí v konfrontaci s empirickými údaji.

Fundamentálním datem starověké a raně středověké metrologie je hmotnost římské libry 327,45 g. Prameny z období vrcholného středověku naznačují, že kolínská hřivna stála k římské libře v poměru 5 : 7. Třebaže jej zatím nelze racionálně zdůvodnit, výpočet kolínského standardu založený na tomto poměru má několik významných předností:

9 A. Nagl, *Die Neuordnung*, str. 197; t ý ž, *Die Goldwährung und die handelsmässige Geldrechnung im Mittelalter II.* WNZ XXX, 1898, str. 262; t ý ž, *Geschichte des Wiener Markgewichtes.* WNZ, N. F. VI, 1913, str. 90-92.

10 A. Nagl, *Die Goldwährung ...*, str. 264.

- objektivizuje kořeny evropské váhové soustavy odkazem k jednotce, která leží mimo ni,
- zobrazuje souvislost starověkého a středověkého váhového systému,
- oproštuje normu kolínské hřivny od vlivu časových a místních fluktuací,
- zbavuje historickou metrologii závislosti na retrospektivní metodě,
- je jednoduchý a spolehlivost výpočtu závisí jedině na spolehlivosti, s jakou je stanovena hmotnost římské libry.

Ideální hmotnost kolínské hřivny je za těchto okolností dána součinem $327,45 \text{ g} \times 5/7 = 233,89 \text{ g}$. Výsledek leží blízko rozhraní intervalů s největší četností hodnot podle přehledu Grota a zároveň tvoří kompromis mezi údaji bránými za základ výpočtu pražské hřivny. Z poměru 640 : 693 vychází pražská hřivna 253,26 g těžká, čímž jsme odvodili již čtvrtou hodnotu z mincovního řádu z roku 1561. Rozdíly mezi jednotlivými výsledky jsou nepatrné a nemá praktické důsledky, rozhodneme-li se při konkrétních výpočtech stříže a zrna českých ražeb 16. stol. pro základní jednotku o 253,26 g nebo o 253,17 g, 253,22 g a 253,30 g.¹¹

Pravý smysl zavedení objektivizovaného standardu kolínské hřivny 233,89 g vysvitne při rekonstrukcích střeoevropské váhové soustavy v minulosti, studiu jejího vzniku a vývoje, pátrání po vztazích váhových jednotek a při řešení dalších problémů historické metrologie. Existuje řada systematických i izolovaných pramenů zaznamenávajících relace mezi dávno zaniklými typy liber a hřiven, jejichž správnému porozumění a využití brání neznalost závazné jednotky s přesně určenou hmotností v gramech, která by normovala jednotky ostatní. Ve všech těchto případech se může uplatnit kolínská hřivna odvozená od římské libry především proto, že badatele zbavuje závislosti na kompromitované retrospektivní metodě.

K systematickým pramenům osvětlujícím střeoevropskou váhovou soustavu v 16., respektive na počátku 17. stol. patří dva soupisy udávající hmotnost jednotek počtem feniků vídeňské hřivny. První soupis otiskl rakouský badatel K. Schalka vznikl ve Vídni před r. 1625,¹² druhý, uveřejněný J. Smolíkem, pochází z jáchymovské mincovny, kde byl sepsán v 16. stol.¹³ Vídeňský seznam je sice obsáhlejší, zaznamenává data o 24 hřivnových typech, z toho o všech jedenácti hřivnách zahrnutých do jáchymovského soupisu, ale vyznačuje se menší přesností. Váhový feník dě-

11 Liberální postoj k volbě je na místě tím spíše, že hmotnost pražské hřivny v 16. století nebyla dosud ověřena metrologickým vyšetřením velkého počtu zlatých a hrubých stříbrných mincí českého původu. Základy pro toto šetření položil E. Šimek, *Váha a jakost českých mincí 2. poloviny 16. století.* Num. listy XXVII, 1972, str. 9-14.

12 K. Schalka, *Eine Handschrift münzgeschichtlichen Inhalts des Wiener k. k. Hofbibliothek (Nr. 14599).* WNZ XXXVII, 1905, str. 97-98.

13 J. Smolík, *Hřivna, Ottův slovník naučný XI.* Praha 1897, str. 781.

lí nejvýše na polovinu, což při řádové hmotnosti jednotek kolem 250 g znamená přesnost 0,5 g. Jáchymovský seznam dělí feník až na 1/25, dovolující kalkulovat hmotnost hřiven s přesností více než desetkrát větší – na 0,04 g. V počtu celých feniků se údaje obou seznamů dokonale kryjí a vzájemně potvrzují svou spolehlivost. V tabulce 2 uvádíme v prvním sloupci názvy jedenácti společných jednotek, ve druhém hmotnost hřiven vyjádřenou ve vídeňských fenicích podle vídeňského seznamu, ve třetím hmotnost podle jáchymovského seznamu a v posledním sloupci hmotnost v gramech vykalkulovanou na základě jáchymovského seznamu dosazením hodnoty 233,89 g za kolínskou hřivnu. Hmotnost hřiven v gramech je vypočtena s přesností na 0,01 g s tím, že v jednotlivých případech může být vyšší nebo nižší až o 0,02 g.

Tabulka 2. Středoevropská váhová soustava v 16. a na počátku 17. stol.

hřivna	hmotnost ve vídeňských fenicích		hmotnost v gramech
	Vídeň	Jáchymov	
1	2	3	4
vídeňská	256	256	280,67
pražská	231	231	253,26
uherská	224	224	245,58
antverpská	223 1/2	223 1/3	244,85
benátská	218	218	239,01
norimberská	217	217 3/25	238,04
augsburská	215	215 6/25	235,98
erfurtská	214	214	234,62
kolínská	213	213 1/3	233,89
frankfurtská	213	213	233,52
vratislavská	180	180	197,34

Přehled nevyžaduje komentář s výjimkou rozporných údajů týkajících se právě nejdůležitější váhové jednotky, kolínské hřivny. Ve vídeňském seznamu je počet 213 1/3 feniků zaokrouhlen směrem dolů na 213 feniků, ačkoliv by lépe odpovídalo skutečnosti zaokrouhlení na 213 1/2 feniku, tj. obdobně, jako se stalo v případě antverpské hřivny. Přece však máme s jistotou za to, že údaj 213 1/3 feniku v jáchymovském seznamu je zcela přesný. Odráží po dlouhá staletí udržovaný poměr hmotnosti kolínské hřivny k hřivně vídeňské 5 : 6 a rovněž dokonale odpovídá poměru 640 : 693 k hřivně pražské, zaznamenanému v mincovním řádu z r. 1561.

Kolínská hřivna o 233,89 g, odvozená z římské libry, umožnila bez užití retrospektivní metody nejen stabilizovat výpočet hmotnosti pražské hřiv-

ny, ale i určit její místo v soustavě středoevropských váhových jednotek v 16. a na počátku 17. stol. Hodnota 253,26 g definuje váhový standard krátce před zánikem samostatného českého mincovnictví a umožňuje přehlédnout dlouhou vývojovou dráhu, kterou urazil od nejstarších dob.

Exkurs I

Římská libra o 327,45 g

Analogický význam, jaký měla kolínská hřivna v pozdním středověku a v novověku až do zavedení metrické soustavy, příslušel na sklonku starověku a v raném středověku římské libře, nazývané na rozdíl od jednotky o 273 g librou novou nebo těžkou. Rekonstrukce měnového vývoje v římské říši a v nástupnických státních útvarech vedly poměrně záhy k sjednocení názoru na hmotnost římské libry, za kterou se téměř všeobecně považuje hodnota 327,45 g. Od odvození tohoto základního data historické metrologie uplynulo bezmála půldruhého století a považujeme za účelné zrekapitulovat hlavní body starého důkazu.

Po pokusech několika svých krajanů založil francouzský badatel J. A. Letronne v r. 1817 výpočet římské libry na vážení dvou souborů dobře zachovaných zlatých mincí, "konsulárních", ražených za republiky, a císařských z doby Konstantína Velikého.¹⁴ Z 27 ražeb prvního souboru vytvořil čtyři strata o pěti, čtyřech, šesti a dvanácti kusech a určil váhu římské skrupule 21,34 pařížských zrn tak, že vypočítal prostý aritmetický průměr z vah skrupule v jednotlivých stratech. Obdobně 27 solidů z druhého souboru rozložil do tří strat o dvanácti, deseti a pěti kusech, z nichž určil prostým aritmetickým průměrem hmotnost skrupule 21,396 pařížských zrn. Pak vypočítal z obou dílčích výsledků průměrnou hmotnost římské skrupule 21,368 zrna a hmotnost římské libry 6154 zrn, okrouhle 6160 pařížských zrn, tj. 327,18 g.¹⁵

Německý badatel August Böckh nepodnikl nová měření na mincích; použil Letronnových údajů a pouze pozměnil způsob výpočtu.¹⁶ Zrušil stratifikaci základních souborů, takže průměrnou váhu skrupule kalkuloval přímo z hmotností jednotlivých mincí.¹⁷ Poněvadž 27 různých republikánských ražeb celkem o 112 skrupulích vážilo u Letronna 2398,34 pařížských zrn, na skrupuli šlo 21,41375 zrn a na libru 6167,16 zrn. V druhém případě 27 solidů z Konstantinovy doby po 4 skrupulích, celkem 108 skrupulí, vážilo 2311,1 zrn, které daly na skrupuli 21,399074 zrn a na libru 6162,933312 pařížských zrn. Průměr o-

14 Podle F. H u l t s c h e, Griechische und römische Metrologie. 2. zprac. Berlin 1882, str. 157–161.

15 Římská libra se dělila na 288 skrupulí. Zrno pařížské hřivny vážilo v 19. stol. 0,053115 g.

16 A. B ö c k h, Metrologische Untersuchungen über Gewichte, Münzfüsse und Masse des Alterthums in ihrem Zusammenhange. Berlin 1838, str. 163–165.

17 Ke stejným výsledkům by byl dospěl výpočet váženého aritmetického průměru z Letronnových strat. Böckhova modifikace je plně oprávněná.

bou hodnot byl 6165,046656 zrn, okrouhle 6165 pařížských zrn.¹⁸ Böckh pokládal Letronnovy zásluhy o výpočet hmotnosti římské libry za rozhodující a sám nazýval římskou libru o 6165 pařížských zrnech librou Letronnovou. V přepočtu na metrický systém odpovídá hmotnosti 327,454 g, zpravidla opět zaokrouhlené na 327,45 g. Chyba měřená variačním rozpětím výsledků v obou skupinách činí $\pm 0,12$ g.

Některé předpoklady odvození hmotnosti Letronnovy libry se později neukázaly správné. Mommsen zjistil, že část mincí použitých k výpočtu byla padělky, a byl si vědom také toho, že norma římské libry mohla klesnout v průběhu pěti staletí, ležících mezi vznikem ražeb prvního a druhého souboru.¹⁹ Z dnešního hlediska by bylo nutno připojit ještě námitku proti metodě subjektivního výběru dobře zachovaných kusů. Modus rozložení váhových četností velkého počtu mincí zpravidla umožňuje určit jejich normální hmotnost zcela objektivně. Letronnův a Böckhův výpočet římské libry 327,45 g tvořil dolní hranici pozdějších výsledků analýz zlatých ražeb a vždy přesahoval odhady, založené na rozboru antických závaží. Mommsen, Hultsch ani Nissen jej neuznali za vhodné měnit, i když standard původně mohl být o něco vyšší.²⁰

Zachování autority římské libry o 327,45 g má pro středověkou numismatiku nezměrný praktický význam, který nejlépe vystihl Arnold Luschin: "... jsem spolu s Grottem a Dieudonnéem toho názoru, že je přiměřenější obětovat malou nepřesnost a zachovat tisíce jednotlivých výpočtů založených na Böckhovi, než učinit opravy, které při nepatr-
ne váze středověkých mincí mohou obnášet sotva miligramy".²¹ Musíme si být ovšem vědomi, že 327,45 g je hodnota konvenční, vyjadřující průměrnou hmotnost římské libry v dlouhém období od sklonku 3. stol. př. n. l. do počátku 4. stol. n. l.²²

Exkurs II

Pražská hřivna o 253,14 g

S názorem, že pražská hřivna vážila 253,14 g, vystoupil poprvé maďarský hospodářský historik Bálint Hóman v r. 1916.²³ Výpočet založil na dvou relacích:

18 Böckhovo zaokrouhlení je zcela na místě. Jinak se již v počátcích metrologického bádání projevuje tendence přežívající až do naší doby: čím větší měrou badatel pracuje s převzatými daty, na tím větší počet desetinných míst kalkuluje, aby byl "přesný".

19 Viz F. H u l t s c h, l. c., str. 160, pozn. 4.

20 Přehled různých odhadů hmotností římské libry sestavil M. H. C r a w f o r d, Roman Republican Coinage II. Cambridge 1974, str. 591. Crawfordův návrh devalvovat římskou libru na 324 g však nepovažujeme za odůvodněný.

21 A. L u s c h i n, Allgemeine Münzkunde und Geldgeschichte. 2. vyd., München - Berlin 1926, str. 159. Římská libra váhy 326,4 g, o které se Luschin zmiňuje na témž místě, je výplodem retrospektivní metody (4/3 novověké pařížské hřivny).

22 PhDr. Karlu Kurzovi, CSc., jsem zavázán vřelými díky za upozornění na literaturu a podnětné připomínky k zpracování exkursu.

23 B. H ó m a n, Magyar pénztörténet 1000 - 1325. Budapest 1916, str. 75. Viz též B. H ó m a n, Friesacher, Wiener und böhmische Münzen in Ungarn zwischen den Jahren 1200 - 1338 II. WNZ, N. F. 11, 1918, str. 27.

1) Podle mincovního řádu z roku 1561 byl poměr kolínské hřivny pražské 933 : 1010.

2) Podle Schoappovy informace z roku 1722 se pražská hřivna rovnala norimberské hřivně, jednomu lotu a jednomu feniku (poměr 273 : 256).

Hóman dosadil za hmotnost kolínské hřivny 233,3533 g,²⁴ norimberské hřivny 237,872 g a vypočítal pražskou hřivnu 1) 252,61182 g, 2) 253,66818 g, tj. průměrně 253,14 g těžkou. K metodě tohoto výpočtu chceme přednést několik kritických připomínek.

První se týká přesnosti odhadu založeného na aritmetickém průměru dvou hodnot, které se liší o celý gram. V takovém případě je sice aritmetický průměr 253,14 g nejvěrohodnějším odhadem hmotnosti pražské hřivny, ale její skutečná hmotnost může ležet kdekoliv v rozmezí 252,61 g až 253,67 g. Chyba odhadu činí okrouhle 0,5 g, takže Hóman měl uvést výsledek výpočtu ve tvaru 253,14 $\pm$ 0,5 g.

Za druhé je nutné se pozastavit nad aplikací poměru kolínské a pražské hřivny 933 : 1010. Tento poměr znal již A. Voigt. Je doložen v mincovním řádu z roku 1561, ale je méně přesný než poměr 640 : 693, který by při hmotnosti kolínské hřivny 233,353 g vedl k pražské hřivně o 252,678 g. Hóman použil relace 933 : 1010 s odvoláním na Luschina a existence správnějšího poměru si zřejmě nebyl vědom.

Vážné pochyby vzbuzuje stanovení hmotnosti kolínské hřivny 233,3533 g. Hóman pohrdl přímými výpočty hmotností středověkých hřiven na základě nejspolehlivějších relací v pramenech a vytvořil si svéráznou statistickou metodu, spočívající v kalkulaci aritmetického průměru z co největšího počtu rozmanitých vztahů hledané váhové jednotky k jednotkám domněle známým. Pro kolínskou hřivnu a ekvivalentní hřivny londýnskou, anconskou, chiarenzkou, barlettskou, mesinskou, barcelonskou a sardinskou v 1. polovině 14. stol. použil celkem patnácti hodnot odvozených z relací k libře sicilské, resp. neapolské a k hřivnám florentské, benátské a janovské.²⁵ Hóman shledal tyto relace ve spise Florentana F. B. Pegolottiho "Pratica della mercatura" z roku 1340 a používal jich bez ohledu na to, že jak jeho vlastní statistické výpočty váhových jednotek, tak Pegolottiho údaje měly různou míru spolehlivosti. Nejpresnějších bylo pět kalkulací kolínské hřivny podle sicilské a neapolské libry, kryjících se s výsledkem A. Nagla (233,098 g).²⁶ O málo lehčí kolínská hřivna (233,068 g) vyšla ze čtyř relací k florentské hřivně. Další čtyři propočty na základě benátské a janovské hřivny vykazaly již větší odchylky a vedly ke kolínské hřivně o 232,780 g (2x), 232,916 g a 233,218 g. Konečně dvě kalkulace byly sice rovněž založeny na florentském standardu, ale znamenaly kolínskou hřivnu 235,422 g těžkou. Je zjevné, že obě příslušné Pegolottiho relace jsou chybné a že k nim Hóman neměl přihlížet. Z předchozích třinácti díl-

24 Pokud se na místech uvedených v pozn. 1 hovoří o hmotnosti kolínské hřivny 233,3553 g, jde o tiskovou chybu.

25 B. H ó m a n, Magyar pénztörténet ..., str. 553-554.

26 A. N a g l, Die Goldwährung und die handelsmäßige Geldrechnung im Mittelalter II. WNZ XXX, 1898, str. 264. Následující váhové údaje zaokrouhlujeme na 3 desetinná místa zabezpečující identifikaci v Hómanově spisu. Hóman zpravidla kalkuluje na čtyři nebo pět míst, ačkoli nejpresnější mesinská tabulka tarí nezaručuje více než 0,1 g.

čích výsledkůby získal aritmetickým průměrem 233,035 g, tedy hodnotu stále ještě velmi blízkou 233,098 g.

Čtvrtá a nejzávažnější námitka se obrací proti volbě základu, od něhož Hóman systematicky odvozoval evropskou váhovou soustavu. Vyšel totiž ze standardu 244,7529 g tzv. Pile de Charlemagne, který podle tradice ztotožňoval s pařížskou hřivnou pozdního středověku.²⁷ O chybnosti tohoto ztotožnění nelze zatím vést přesvědčivý důkaz, ale zůstává faktem, že vede k příliš nízké hmotnosti kolínské hřivny 233,1 g. Pile de Charlemagne je pravděpodobně etalonem troyeské hřivny, o níž svědčí mesinská tabulka tari z konce 13. stol., že vážila asi o gram méně než hřivna pařížská a že byla vázána s kolínskou hřivnou poměrem 23:22. Dosazením 244,7529 g za troyeskou hřivnu obdržíme kolínskou hřivnu 234,1 g těžkou, tedy jenom málo těžší než 233,9 g novověkých odhadů. Deformace v důsledku volby nízkého základu nepostihuje jen kolínskou hřivnu a projevuje se ve všech Hómanových výpočtech.

Konečně je třeba se zmínit o způsobu kalkulace pražské hřivny z poměru k norimberské hřivně v roce 1722. Hóman neurčil hodnotu 237,872 g jako hmotnost norimberské hřivny v 18. stol., ale jako hmotnost benátské hřivny v 1. polovině 14. stol., kterou vypočítal aritmetickým průměrem ze tří Pegolottiho relací při pařížském standardu 244,7529 g.²⁸ Ztotožnění benátské hřivny s norimberskou je omylem; podle všech údajů se hmotnost benátské hřivny blížila 239 g a byla asi o gram vyšší než norimberská norma v 16. - 19. stol.²⁹ Poněvadž Hóman zvolil pro výpočet benátské hřivny základ zhruba o gram nižší, obě chyby se kompenzovaly a obdržel výsledek vcelku shodný se skutečností. Poměr norimberské hřivny k pražské je však u Schoappa zaokrouhlen na jeden feník, což znamená přesnost pouze 1 g. Hmotnost pražské hřivny podle 2) měla tedy být zapsána jako $253,7 \pm 0,5$ g.

V době, kdy Hóman předložil výpočet hmotnosti pražské hřivny 253,14 g, měla česká numismatika zásluhou J. Smolíka k dispozici fundovaný odhad 253,17 g. Numerická odchylka obou výsledků je nepatrná, ale v metodě odvození spočívá propastný rozdíl. Jestliže Hómanův výpočet získal nad Smolíkovým vrch a po padesát let figuroval v odborných i popularizujících statích, stalo se tak především vlivem Gustava Skalského, podle něhož "výpočet Hómanův (253,14 g) je pravdě nejbližší, poněvadž je sdělán na nej-

27 B. Hóman, 1. c., str. 548.

28 B. Hóman, 1. c., str. 550-551. Z Hómanových dat vychází aritmetický průměr 237,870 g. Chyba výsledku činí přibližně $\pm 0,15$ g.

29 Přehled odhadů váhy novověké benátské hřivny podal A. Nagl, Geschichte des Wiener Markgewichtes. WNZ, NF VI, 1913, str. 103: Lefèvre Gineau a Tillet 238,830 g, Nelkenbrecher 238,73 g, Papadopoli 238,453 g. Podle A. Luschina, Allgemeine Münzkunde und Geldgeschichte, str. 168, Jesse, Kull, Muffat a Schäfer přijímají za norimberskou hřivnu 237,523 g.

30 G. Skalský, O marce pražské a moravské na rozhraní stol. 13. a 14. NČsI III, 1927, str. 39, pozn. 4. Smolíkovu pražskou hřivnu respektovali Em. Nohejlová-Prátová - A. Malá - L. Nemeškal - Z. Jelínková, Numismatické příspěvky ke studiu dějin cen a mezd údobí 1469-1615. Zápisky Katedry československých dějin a archivního studia VI, Praha 1962, str. 45-102.

širším základě pramenném".³⁰ Jaký vratký pilíř Hóman zbudoval na tomto širokém základě, pokusili jsme se naznačit v předchozích řádcích.³¹

31 Za pomoc při zpracování exkursu vyslovuji srdečný dík prom. hist. Daně Svobodové, pracovníci numismatického oddělení Národního muzea v Praze.

Die Prager Mark der Münzordnung aus dem Jahre 1561 und das mitteleuropäische Gewichtssystem

Die Münzordnung Ferdinands I. aus dem Jahre 1561 definiert das Verhältnis von Kölner und Prager Mark als 640 : 693. Aufgrund dieses Verhältnisses setzte H. Grote im Jahre 1865 die Prager Mark auf 253,222 g beim Kölner Standard von 233,856 g, J. Smolík im Jahre 1886 auf 253,17 g beim Kölner Standard von 233,81 g fest. Durch Applikation des in den sechziger Jahren des 18. Jhdts. angefertigten und in Wien aufbewahrten Etalons der Kölner Mark im Gewicht von 233,924 g kommt die Prager Mark auf ein Gewicht von 253,296 g. Die Schwankungen in den aus der Münzordnung aus dem Jahre 1561 gewonnenen Ergebnissen sind durch die uneinheitliche Wahl der Vergleichsbasis verursacht. Die unerläßliche Stabilisierung läßt sich durch Ableitung des Kölner Standards von dem römischen Pfund mit 327,45 g im empirischen Verhältnis 7 : 5 erreichen, das zum Wert von 233,89 g führt. Aufgrund dieses Gewichtes und des Verhältnisses 640 : 693 beläuft sich dann die Prager Mark auf 253,26 g.

Die Bedeutung der Einführung einer objektivierten Norm für die Kölner Mark von 233,89 g wird anhand einer Gewichtsberechnung von elf im Verzeichnis der Münzstätte von Jáchymov aus dem 16. Jahrhundert angeführten mitteleuropäischen Mark illustriert. In beigefügten Exkursen rekapituliert der Autor die wichtigsten Punkte der Gewichtsbestimmung des römischen Pfundes von 327,45 g nach Letronne und Böckh (I.) und unterzieht Hómans Verfahren der Gewichtsberechnung der Prager Mark mit 253,14 g einer Kritik (II.).

Übersetzt von A. Hubala

JAN ŠTOVÍČEK

Dva nálezy antických mincí z Kladenska

Soupis antických mincí z okresu Kladno je třeba doplnit dvěma drobnými staršími nálezy, jež dosud nebyly publikovány.

1. K o l e č, o. Kladno

Římská mince císaře Hadriána (117-134).

Nalezena kolem roku 1890 v Kolči.

Známa pouze ze zápisu Václava Švarce v inventáři dnes zaniklého Podbudečského muzea v Kolči: "Římská mince císaře Hadriána, 117-138 po Kristu, bílý bronz, nalezená v Kolči, dar: Alois Lanský v Kolči."¹

2. U n h o š ě, o. Kladno

Římská mince - : 1/4 folio, císař Severus II. (305-307).²

L: SEVERVS NOB C

Hlava Severa, s vavřínovým věncem, vpravo hledící.

R: GENIO POP - VLI ROMANI

Genius stojící vlevo, modius na hlavě, nahý, ale chlamys přes levé rameno, v pravici drží patera, v levici roh hojnosti.

V dolní úseči: SIS

Mincovna: Siscia.

Nalezeno při stavebních pracích na dvorku v Unhošti, Kollárova 398, v roce 1923.³

Uloženo: Melicharovo vlastivědné muzeum, Unhošť.

¹ Inventář Podbudečského muzea v Kolči (založen r. 1890), př. č. 140, OA Kladno v Slaném, Obč. Koleč, spolek Kapliř. Ke genezi a dějinám této muzejní sbírky srov. J. Š t o v í č e k, Z dějin numismatické muzeologie na konci 19. století. Num. listy XXX, 1975, str. 47-54.

² Ražba mincovny v Siscii (dnešní Siscak v Jugoslávii). Typ: C. H. S u t h e r l a n d - R. A. G. G a r s o n, The Roman Imperial Coinage VI. London 1967, str. 475 (č. 171a). Za pomoc při určení této mince děkuji dr. K. Kurzovi, CSc.

³ Krátce předtím na téže stavební parcele v r. 1921 byla nalezena laténská červenohnědá keramická nádoba domácí výroby - srov. J. Š t o v í č e k, Z protohistorie Unhoště. Zprávy Melich. vlastiv. muzea v Unhošti 1974, č. 2 (46), str. 3-4.

Nález pražských grošů Václava II. a Jana Lucemburského v Uherčicích, o. Břeclav

Dne 8. dubna 1978 odkryl na dvorku svého domku v Uherčicích čp. 31 Václav Bystrzonovský spolu se Stanislavem Čížkem a Josefem Musilem při kopání jámy pro septik keramikou nádobku, která ve svém nitru ukrývala mince. Nádobka byla poškozená, s uraženým hrdlem, hnědočerné barvy, ze středně zrnité hlíny s příměsí slídy a tuhy, výzdoba žlábkovaná. Největší průměr 9,1 cm, průměr dna 5,2 mm, výška 8,9 mm v nejvyšším bodě. Byla uložena asi 180 cm pod dnešní úrovní. Nálezce předal mince i nádobku pracovníkům Moravského musea v Brně. Místo nálezu bylo 17. dubna 1978 zakresleno, nález spolu s fotografickou dokumentací je uložen v numismatickém oddělení Moravského musea v Brně.

Nález obsahoval tyto mince:

Čechy, Václav II. (1283–1305), *Kutná Hora*, pražský groš, Smolík č. 2 (4);¹ Smolík č. 4 (6). – Jan Lucemburský (1310–46), *Kutná Hora*, pražský groš, Castelin č. 1, zn. půl lilie (55);² Castelin č. 1, zn. půlměsíc (1); Castelin č. 1, bez zn. (1); Castelin č. 1, zn. nezřetelná (1); Castelin č. 1, zn. půl lilie, v opise REX.B0 (2); Castelin č. 1, zn. půl lilie, v opise REX B0 (1); Castelin č. 2, zn. půl lilie (3); Castelin č. 3, zn. půl lilie (3); Castelin č. 9, zn. půl lilie (1); Castelin č. 10, zn. půl lilie ležící (3); Castelin č. 20, zn. půl lilie (2); Castelin č. 23, zn. půl lilie (6); Castelin č. 24, zn. prsten (40); Castelin č. 24, bez zn. (2); Castelin typ IV. variantu nezná, zn. tečka (1); Castelin typ IV. var. nezná, zn. tečka (?) (1); Castelin typ IV. variantu nezná, zn. tečka (1); Castelin typ IV. var. nezná, bez zn. (1); Castelin č. 26, zn. půl lilie (2); Castelin č. 28, zn. prsten (101); Castelin č. 28, zn. půl lilie, v opise SSI PR (1); Castelin č. 29, zn. prsten (25); Castelin č. 28–29, zn. prsten, pro setření nelze přesněji určit (2); Castelin typ V. var. nezná, zn. půl lilie (6); Castelin č. 36, zn. prsten (2); pražské groše Jana Lucemburského pro setření neurčené (12).

Vydáme-li z Castelinovy chronologie, byly mince uloženy do země krátce po roce 1340.

Nález mincí 14. a 15. století z Dyje, o. Znojmo

V dubnu 1974 převzalo Jihomoravské muzeum ve Znojmě do svých sbírek nález mincí i s keramikou nádobou, které krátce předtím odkryl při opravě svého domku Josef Horák z Dyje, čp. 159. Mince byly uloženy v hrnci vejčitého tvaru šedočerné barvy. Nádobka byla vypálena z hlíny s příměsí středně zrnitého písku a s přísadou jemně drcené slídy. Výzdobu tvořily tři obvodové širší rýhy na horní polovině výdutě okraje. Výška 15 cm, průměr 13,4 mm.

Mince byly konzervovány a určeny pracovníky numismatického oddělení Moravského musea v Brně.

Popis nálezů:

Morava, Jošt (1375–1411), období 1391–1404, čtyřhranný haléř S. č. 21 (1);¹ čtyřhranný peníz S. č. 26 (3); období 1404–11, čtyřhranný haléř S. č. 39 (13+1 var.). – Albrecht (1423–35), čtyřhranný haléř S. č. 98 (1).

Čechy, Karel IV. (1346–78), *Kutná Hora*, pražský groš, V. č. 4 nebo 5 (3);² V. č. 8 (3). – Václav IV. (1378–1419), *Kutná Hora*, pražský groš, malá písmena v opise (49); velká písmena v opise (84); peníz se čtyřřezem R. č. 2 (21),³ peníz se čtyřřezem R. č. 5 (3).

Dolní Rakousy, Albrecht I. (1282–1308), feník Lusch. č. 117 (1);⁴ feník Lusch. č. 137 (1). – Albrecht III. (1365–95), feník L. č. 4 (1);⁵ 1/2feník L. č. 4 (5). – Albrecht III. (1365–95) nebo Albrecht IV. (1395–1404), období 1388–99, feník L. č. 11 (674); 1/2feník L. č. 11 (189). – Albrecht IV., Albrecht V. a Vilém, období 1399–1406, feník, jetelový list L. č. 5 (189); feník, gotický list L. č. 5 (312); feník, list nezřetelný L. č. 5 (30); 1/2feník, jetelový list L. č. 5 (44); 1/2feník, gotický list L. č. 5 (47); 1/2feník, list nezřetelný (107). – Albrecht IV. (1395–1404) nebo Albrecht V. (1411–39), období do 1411, feník L. č. 5 nebo 6 (26); 1/2feník L. č. 5 nebo 6 (60). – Bloss Geld, Lusch. č. 165 (15). – Albrecht V. *pod poručnictvím Leopolda*, období 1406–11, feník L. č. 6 (154); 1/2feník L. č. 6 (42). – Albrecht V. (1411–39), feník L. č. 8 (1); feník L. č. 9 (10); 1/2feník L. č. 9

1 J. Sejbál, *Moravské mince doby husitské*. Brno 1965.

2 S. Veselý, *Pražské groše Karla IV.* Num. sbor. 10, 1968, str. 123–138.

3 P. Radoměřský, *Nález mincí z 15. století v Králově Dvoře u Berouna*. Sbor. NM v Praze, řada A – Historie, sv. XXI, 1967.

4 A. Luschin von Ebengreuth, *Wiener Münzwesen im Mittelalter*. Wien und Leipzig 1913. (Cituji Lusch.)

5 A. Luschin von Ebengreuth, *Das Münzwesen in Österreich ob und unter der Enns im ausgehenden Mittelalter*. Wien 1914. (Cituji L.)

1 J. Smolík, *Pražské groše a jejich díly (1300–1547)*. Praha 1894.

2 K. Castelin, *O chronologii pražských grošů Jana Lucemburského*. Num. sbor. VI, 1960, str. 129–167.

(3); feník L. č. 10 (1); feník L. č. 12 (3); 1/2feník L. č. 12 (13); feník L. č. 13 (3). - Setřelé vídeňské 1/2feníky (31). Napodobeniny vídeňských feníků a 1/2feníků (14). Padělky vídeňských feníků a 1/2feníků (6). - Feník L. č. 45 (1); 1/2feník L. č. 46 (4).

Š t ý r s k o, L e o p o l d IV. (1404-06), feník L. č. 7 (15); 1/2feník L. č. 7 (7). - A r n o š t Ž e l e z n ý (1404-21), feník L. č. 17 (33); 1/2feník L. č. 17 (49).

B a v o r y, Š t ě p á n II. (1347-75), feník R. č. 1 (2); feník R. č. 1 nebo 2 (1).

B a v o r y - M n i c h o v, J a n I., Š t ě p á n III. a F r i d r i c h, období 1375-92, feník R. 3 (1); feník R. č. 3a (1). - A r n o š t I. a V i l é m III. (1397-1435), feník R. č. 4 (2).

B a v o r y - L a n d s h u t, J i n d ř i c h IV. (1393-1450), Branau, feník R. č. 26 var. (3); Oetting, feník R. č. 52-54 (1); 1/2feník Kellner č. 14 (1).⁶

H a l s - L e u c h t e n b e r g, J a n II. a J i ř í I. (1410-25), feník R. č. 23 (5); 1/2feník R. č. 20 (4); 1/2feník R. č. 18 (6); 1/2feník R. č. 19 (2). Neurčené (5).

Převážná část mincí v nález by umožňovala jeho datování bez velkých problémů do 30.-40. let 15. stol. Toto datování by mohly posunout jen mince Jindřicha IV. z Lands-hutu, který vládl v letech 1393-1450; o ně se tedy při dataci nemůžeme opřít. Větší obtíž činí feníky L. č. 45 a 1/2feníky č. 46, které Luschin v citované práci kladl do let 1458-60, ale nemohl se opřít o nálezové okolnosti. I když mince z jediného nález jsou jen částečnou oporou, příliš velké časové rozpětí mezi nejmladšími mincemi v ná-lezu a feníky L. č. 45 a 46 dává tušit, že datování Luschinovo vyžaduje přezkoumání. Lze tedy s tímto otazníkem datovat nález do 30.-40. let 15. století.⁷

EDUARD ŠIMEK

Nález pražských grošů z Krchlebu, o. Benešov

V roce 1976 našel Karel Kříž v Krchlebech u Neveklova asi 3 m od domu čp. 5 soubor 206 celých a 11 zlomků mincí. Mince byly uloženy volně v zemi. Nálezce odevzdal všechny nalezené mince i zlomky Muzeu okresu Benešov, odkud byly později zapůjčeny k od-

⁶ H. J. K e l l n e r, Die Münzen der niederbayerischen Münzstätten. Bayerische Münzkataloge 2, Grünwald bei München 1958.

⁷ Na okraj podotýkám, že jeden groš Václava IV. nese obraz lva, který má v tlamě ja-zyk, srov. S. V e s e l ý, Neobvyklý groš Václava IV. s jazykem. Drobná plastika 1971, č. 2, str. 37-39. - Za pomoc při zpracování nálezů děkuji doc. dr. Jiřímu Sejbalo, CSc., řediteli Moravského musea v Brně.

bornému zpracování a ke konzervaci do numismatického oddělení Národního muzea v Praze. Po zpracování byl nález vrácen do sbírek Muzea okresu Benešov a je zapsán v přírůstko-vé knize tohoto muzea pod př. č. 47/76.

Popis nálezů:

Č e c h y, K a r e l IV. (1346-78), Kutná Hora, pražský groš (2), hmotnost: 1,64; 2,78 g. - V á c l a v IV. (1378-1419), Kutná Hora, pražský groš (204); z toho praž-ský groš se značkou čtyřlístého kvítku na rubu a písmenem S ve správné poloze, jako Veselý¹ III/2, s kontramarkou města Jihlavy na rubu, jako Castelin² č. 211 (1), hmot-nost: 2,43 g; pražský groš se značkou tří volných kroužků sestavených do trojúhelníku na rubu, koruna nedotažená, písmena NS ve správné poloze, jako Veselý I/2 (2), hmot-nost 2,61; 2,67 g; pražský groš se značkou tří spojených kroužků na rubu a tečkou mezi koncem ocasu, uchem a korunou, jako Veselý II A 2 (2), hmotnost: 2,19; 2,35 g; praž-ský groš se značkou tří spojených kroužků na rubu, jako Veselý II A 3 (10), hmotnost: 2,40; 2,41; 2,46; 2,50; 2,51; 2,60; 2,62 (2); 2,73; 2,81; pražský groš se značkou šes-tipaprskové hvězdy na rubu a trnem vybíhající před levou zadní tlapou mezi písmeny PR ve slově PRAGENSES, jako Veselý II B 1 (2), hmotnost: 1,97; 2,54 g; pražský groš se značkou šestipaprskové hvězdy na rubu a trny vybíhajícími z písmene I ve slově GROSSI a NS ve slově PRAGENSES, jako Veselý II B 3 (1), hmotnost: 2,99 g; a týž s trny vybí-hajícími z hvězdičky a písmen SE, jako Veselý II B 3 (5), hmotnost: 1,89 g; 2,12; 2,59 (2); 2,75 g; pražský groš se značkou trojlístku jedním lístkem vzhůru a dvě dolů k tlapě, jako Veselý II A 5 (7), hmotnost: 2,22 (2); 2,33; 2,52; 2,56; 2,63 (2) g; pražský groš se značkou čtyřlístého kvítku s negativní tečkou uprostřed, jako Veselý III/1 (6), hmotnost: 2,17; 2,22; 2,48; 2,55; 2,61; 2,69 g; pražský groš se značkou čtyřlístého kvítku s negativní tečkou uprostřed, jako Veselý III/2 (38), hmotnost: 2,05; 2,27; 2,30; 2,35; 2,38; 2,39; 2,41; 2,44 (3); 2,49; 2,50; 2,52; 2,53; 2,54 (2); 2,56; 2,60; 2,61 (2); 2,62; 2,63; 2,64; 2,66; 2,68; 2,70; 2,74 (2); 2,76; 2,77 (2); 2,79; 2,82; 2,83 (2); 2,84; 2,87; 2,88 g; pražský groš se značkou čtyřlístého kvítku, písmeno S obrácené, jako Veselý III/3 (2), hmotnost: 2,46; 2,64 g; pražský groš se značkou čtyřlístého kvítku s negativní tečkou uprostřed, jako Veselý III/5 (22), hmot-nost: 2,30; 2,31; 2,34; 2,41; 2,45 (2); 2,48; 2,51; 2,52; 2,54 (2); 2,57 (2); 2,60; 2,61; 2,62; 2,65; 2,66; 2,67 (2); 2,77; 2,86 g; pražský groš jako Veselý III/5 s ko-runou bez střední perly (2), hmotnost: 2,68 (2); pražský groš jako Veselý III/5 s ko-runou s velkou střední perlou (1), hmotnost: 2,69 g; pražský groš se značkou čtyřlis-tého kvítku, písmeno S obrácené, písmeno N nečitelné, jako Veselý III/3-5 (4), hmot-nost: 2,31; 2,49; 2,55; 2,62 g; pražský groš se značkou čtyřlístého kvítku, jako Ve-selý III blíže neurčitelný (6), hmotnost: 2,34; 2,37; 2,52; 2,66; 2,67; 2,69 g; praž-ský groš s nedotaženou korunou, s nízkou střední lilií bez perly, písmeno S ve sprá-vné poloze, písmeno N složeno ze dvou díků a břevna; značka: čtyřlístý kvítek s nega-

¹ K. C a s t e l i n, Kontramarky pražských grošů. Num. listy XVIII, 1962, str. 71-94.

² S. V e s e l ý, Nález v Jarošově nad Nežárkou. Příspěvek k chronologii grošů Vác-lava IV. Num. sbor. 8, Praha 1964, str. 19-46.

tivní tečkou uprostřed, ve slově BOEMIE střední část písmene M jasně zkřížena do X (1), hmotnost: 2,65 g; pražský groš patrně s dotaženou korunou, písmeno N ve slově WENZESLAVS složeno ze dvou dříků a břevna, písmeno S nelze číst; ve slově PRAGENSES jasně čitelné obrácené N (1), hmotnost: 2,73 g; pražský groš blíže neurčený s nedotaženou korunou, písmena NS ve správné poloze, někdy písmeno N ze dvou svislých dříků překrytých nahoře vodorovnou příčkou (45), hmotnost: 1,93; 2,01; 2,12; 2,13; 2,16 (2); 2,20; 2,31; 2,36 (2); 2,40 (3); 2,41; 2,42; 2,43; 2,46; 2,47; 2,49 (2); 2,56; 2,58; 2,59; 2,60; 2,61 (2); 2,62; 2,63 (2); 2,64 (2); 2,66; 2,69 (2); 2,70 (2); 2,71; 2,73; 2,75; 2,77; 2,81; 2,82; 2,83; 2,84; 2,94 g; pražský groš otřelý, blíže neurčený (44), hmotnost: 2,03; 2,18; 2,28; 2,29; 2,33; 2,35; 2,36; 2,37; 2,38 (2); 2,39; 2,40; 2,41; 2,43; 2,46; 2,47; 2,52; 2,55 (2); 2,57; 2,59 (2); 2,60; 2,62 (2); 2,63; 2,64; 2,65; 2,66 (2); 2,69 (2); 2,70 (2); 2,74; 2,75 (2); 2,76; 2,78 (2); 2,79; 2,80; 2,84; 2,86 g; dva blíže neurčené pražské groše, které nebyly čištěny a konzervovány a jsou v souboru nalezených mincí ponechány jako doklady původního stavu nálezů.

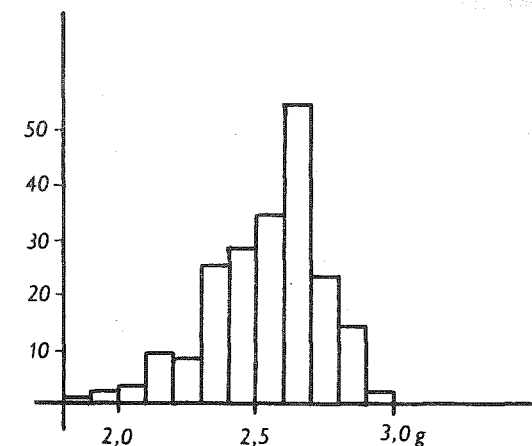
Nález z Krchlebského je další z řady nálezů pražských grošů s jihlavskými kontramarkami, jejichž uložení je datováno od 20. nebo 30. let 15. stol. až do období vlády Vladislava II. (1471 - 1516). Kdy došlo v tomto časovém období k jeho uschování, nelze s určitostí stanovit. Podobnost s dříve odkrytým nálezem z Okrouhlických Dvořáků,³ který obsahoval 2 pražské groše Karla IV. a 85 pražských grošů Václava IV. a je podle zachované nádoby datován do 40. až 50. let 15. stol., by dovozovala podobně datovat i ukrytí krchlebského nálezů. Přitom však je třeba upozornit, že na rozdíl od většiny mincovních nálezů, které obsahovaly jihlavské kontramarky, tvoří krchlebský nález pouze česká grošová mince, což by mohlo svědčit i pro dřívější dobu uložení.⁴ V každém případě lze tento nález považovat za jeden z nejstarších dokladů výskytu jihlavské kontramarky v Čechách.

Pokud jde o metrologickou stránku nálezů je možné konstatovat, že u jednotlivých pražských grošů Václava IV. nebyly zjištěny hmotnostní hodnoty nápadně odlišné od jejich hmotností v jiných nálezových souborech. Hmotnosti se pohybují v rozpětí od 1,89 do 2,94 g s výraznější kumulací ve váhovém intervalu 2,51 - 2,70 g, do něhož bylo možné zařadit 44 % nalezených pražských grošů (viz graf č. 1).

³ E. Š i m e k, Nález jihlavských kontramarek v Okrouhlických Dvořácích, o. Havlíčkův Brod, Num. sbor. 15, Praha 1979, str. 414-416.

⁴ Srov. Em. N o h e j l o v á - P r á t o v á, Numismatické památky doby husitské. ČNM CXX, 1951, str. 22. - Též J. S e j b a l, Moravská mince doby husitské. Brno 1965, str. 271, který kontramarkování českých grošů na Moravě datuje do období po husitských válkách, někdy ke konci 30. nebo začátkem 40. let 15. stol.

počet kusů

Graf č. 1: Hmotností pražských grošů Václava IV.

JAROSLAV ŠŮLA

Grošový nález z okolí Třebchovic pod Orebem

Z pozůstalosti zesnulé Marie Králkové získalo královéhradecké muzeum rozbitý hrneček s mincemi (př. č. 91, 92/76), u kterých nebyla uvedena lokalita. Nález býval zřejmě vlastnictvím bratra Marie Králkové, sběratele mincí PhMr Zdeňka Králky (1882 - 1940), který působil jako lékárník v Třebchovicích p. O. Lze předpokládat, že jako sběratel mincí získal Z. Králka tento mincovní depot v okolí Třebchovic p. O. či v severovýchodních Čechách. Jde pravděpodobně o doposud neznámý depot, poněvadž dochovanou část nálezů nelze ztotožnit se žádnou zprávou o evidovaných nálezech mincí z 15. stol.

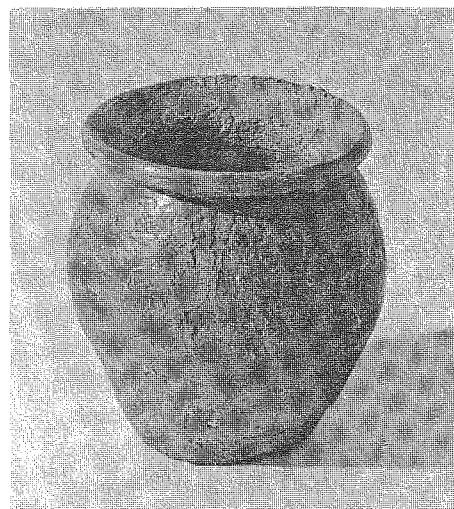
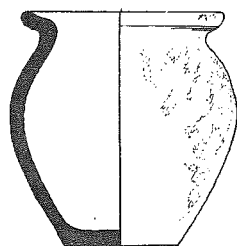
Nádoba¹ byla rozbita. Po slepení střepů a doplnění se zjistilo, že zachovaných 626 mincí zaplňuje hrneček do dvou třetin. Není tedy neoprávněný předpoklad, že dochovaný soubor bude pravděpodobně pouze větší částí mincovního souboru: tuto domněnku podepírá i fakt, že obsah nálezů tvoří samé drobné mince, chybí české či míšeňské grošové ražby.

Popis nálezů:

Hrneček (viz foto a profil) je vejčitého těla s maximální výdutí přibližně v polovině výšky nádoby, má okraj na nízkém hrdle, široce rozevřen až vyložen, na vnitřní

¹ Jsem zavázán díky konzervátorce Krajského muzea východních Čech se sídlem v Hradci Králové Erně Chlumecké za slepení a doplnění střepů nádoby, dipl. fotografovi Janu Lebedovi za její snímek, prom. hist. Vítu Vokolkovi za nakreslení profilu a PhDr. Miroslavu Richtrovi, CSc., za popis nádoby.

straně s ostrým lomem, po obvodu mírně nahoru vytažen. Dno je rovné se stopou po odříznutí nožem; na vnitřní straně hrnečku plasticky vystupující spirála vznikla při výrobě. Stopy jak uvnitř, tak na povrchu nevylučují, že byl vyroben lepením a dotočením. Povrch pláště je nezdoben a oprýskán. Barva hnědě skvrnitá. Hrnek je místy slabě očazen. Z jedné třetiny byl doplněn. Průměr okraje měří 7,3 cm; průměr dna 4,2 cm; výška 8,2 cm; maximální průměr je 7,8 cm ve výšce 4,7 cm. Inv. č. N 15 396 (viz obr. 1).

Nález z okolí Třebachovic p. O. obsahuje následující ražby:

Č e c h y, polovina 15. stol., jednostranný kruhový peníz se lvem a čtyřhrázem na líci, ražba kutnohorské mincovny z let snad 1423-30 jako Castelin² č. 46-50 (1); totéž Cast. č. 48 (1); totéž Cast. č. 50 (1); kruhový peníz se lvem bez čtyřhrázu, ražba měnové reformy okolo r. 1450, Cast. č. 58-60 (60); kruhový peníz se lvem bez čtyřhrázu, ražba z doby správcování či kralování Jiřího z Poděbrad, Cast. č. 61-64, 66-74 (482); totéž, ale na rubu omylem vyražen lícni obraz, tj. lev (3); měděné postříbřené falzum téhož (2).

M o r a v a, kruhový peníz bez čtyřhrázu z poloviny 15. stol. s nešachovanou korunovanou orlicí (6).

J i h l a v a - město, kruhový peníz bez čtyřhrázu, městská ražba po r. 1452 (3).

Z n o j m o - město, kruhový peníz bez čtyřhrázu, městská ražba po r. 1452, písmeno "Z" s příčnou čárkou na šikmém dříku písmene (1), bez příčné čárky (2).

K l a d s k o, peníz z 15. stol., u pravé zadní nohy pěticípá hvězdička, ražba z let 1437-54, Friedensburg³ č. 465 (2); totéž bez hvězdičky (1).

² K. C a s t e l i n, Česká drobná mince doby předhusitské a husitské 1300-1471. Praha 1953.

³ F. F r i e d e n s b u r g, Die schlesischen Münzen des Mittelalters. Breslau 1931.

Z h o ř e l e c - město, dvoustranný peníz z 15. století (48).

D o l n í R a k o u s y, A l b r e c h t III. (1365-95) nebo A l b r e c h t IV. (1395-1404), Vídeň, fenik se čtyřhrázem na rubu, Radoměřský⁴ č. 5 (1).

A u g s b u r g - biskupství, B u r k h a r d (1373-1404) - P e t r z e S c h a u m b u r k u (1424-69), společná ražba biskupů a města, Hans Hofmaier, fenik se čtyřhrázem na líci, Rad. č. 3 (2), č. 5 (1). - P e t r z e S c h a u m b u r k u (1424-69), společná ražba biskupství a města, Franz Bäsinger, fenik se čtyřhrázem na líci do r. 1444, Rad. č. 8 (6).

B a m b e r g - biskupství, A l b r e c h t z W e r t h e i m u (1398-1421), jednostranný fenik bez čtyřhrázu jako Sirový⁵ č. 78 (1).

H a l s - L e u c h t e n b e r g, J a r III. (1407-43) a jeho nástupci L u d v í k I. (+ 1485) a F r i d r i c h VII. (+ 1487), fenik se čtyřhrázem, Rad. č. 4-5 (1).

N o r i m b e r k - město, fenik z 15. století před r. 1457 jako Kellner⁶ č. 96 (1).

Mince (inv. č. N 14 770-15 395) i nádobka jsou uloženy v numismatickém depozitáři královéhradeckého muzea. Vzhledem k tomu, že zřejmě není k dispozici celý depot ani údaj o lokalitě, nelze se vyjádřit konkrétněji o příčinách vedoucích k jejich tezauraci. Pouze z doby uschování tohoto souboru, za kterou můžeme označit prvá léta správcování (1448-57) či kralování (1458-71) Jiřího z Poděbrad, je možno usuzovat, že k uložení došlo asi v souvislosti s úsilím Jiřího z Poděbrad o prosazení centrální vlády v celé zemi a upevnění postavení českého panovníka vůči sousedním feudálům a zemím.

ONDŘEJ KOLÁŘ

Nález mincí z Jarotic, obec Strážovice, o. Písek

V srpnu 1945 bylo za sýpkou Františka Dolejše (Jarotice, čp. 8) vyryto prasaty ve výběhu množství stříbrných mincí. Největší část nálezů byla později darována Okresnímu muzeu v Písku a zapsána pod př. č. 22/1966. Již rok předtím obdrželo muzeum darem dvě mince z nálezů od spisovatele Ladislava Stehlíka (př. č. 166/1965), který je získal od předsedy MNV Strážovice. Nálezy mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II. uvádějí tento nález pod č. 2541.

⁴ P. R a d o m ě r s k ý, Nález mincí z 15. století v Králově Dvoře u Berouna. Sbor. NM v Praze, řada A - Historie, sv. XXI, 1967.

⁵ E. S i r o v ý, Nález strážovský. Věstník NSČs IV, č. 1, 1922, str. 168.

⁶ H. J. K e l l n e r, Die Münzen der Freien Reichsstadt Nürnberg. Grünwald bei München 1957.

V píseckém muzeu je uloženo 425 mincí z jarotického nálezů. Poklad, ukrytý nejspíše v 60. letech 15. století, tvoří téměř výhradně drobná mince. Obsahu nálezů dominují rakouské ražby.

Složení nálezů:

Místo ražby	Počet kusů	Místo ražby	Počet kusů
Čechy	6	Augsburg, biskupství	12
Morava	2	Horní Falc	6
Dolní Rakousy	256	Bamberk, biskupství	3
Štýrsko	40	Norimberk, město	2
Salzburg, arcibiskupství	3	Norimberk, purkrabství	2
Bavory	73	Sasko - Míšeň	2
Hals - Leuchtenberg	16	Neurčeno	2

Popis nálezů:

Čechy, Václav IV. (1378-1419), Kutná Hora, pražský groš, nelze blíže určit (2); peníz se čtyřrázem, jako Radoměský I/2 (1). - Zikmund (1436-1437) a Albrecht (1438-1439), Kutná Hora, dvoustranný peníz se čtyřrázem, jako Radoměský I/8 (3).

Morava, Brno, městské ražby z let 1439-1452, haléř se čtyřrázem, jako Radoměský II/10 (1); haléř se čtyřrázem, nelze blíže určit (1).

Dolní Rakousy, Albrecht III. (1365-1395) nebo Albrecht IV. (1395-1404), ražba z let 1388-1399, Vídeň, feník se čtyřrázem, jako Radoměský VI/5 (19); půlfeník se čtyřrázem, jako Radoměský VI/6 (9). - Albrecht IV. (1395-1404), Albrecht V. a Vilém (zemř. 1406), ražba z let 1399-1406, Vídeň, feník se čtyřrázem, jako Radoměský VI/7 (11), půlfeník se čtyřrázem, jako Radoměský VI/8 (7), feník se čtyřrázem, jako Radoměský VI/9 (14), půlfeník se čtyřrázem, jako Radoměský VI/10 (7), jako Radoměský VI/10b (6). - Albrecht V. pod poručnictvím Leopolda, v letech 1406-1411, Vídeň, feník se čtyřrázem, jako Radoměský VI/11 (5), půlfeník se čtyřrázem, jako Radoměský VI/12a (3). - Albrecht V. (1411-1439), ražba po r. 1426, Vídeň, Niclas unterm Himmel, feník se čtyřrázem, jako Radoměský VI/15 (40), půlfeník se čtyřrázem, jako Radoměský VI/16 (101); ražby z 30. let 15. stol., feník se čtyřrázem, jako Radoměský VI/17 (10), půlfeník se čtyřrázem, jako Radoměský VI/18 (15). - Fridrich V. (1424-1493) jako poručník Ladislava Pohrobka, ražba v letech 1439-1442, Vídeň, feník se čtyřrázem, jako Radoměský VI/9 (1), VI/21 (2). - Blíže neurčený feník se čtyřrázem (1); půlfeník se čtyřrázem (5).

Štýrsko, Leopold IV. (1404-1406), Štýrský Hradec, feník se čtyřrázem, jako Radoměský VI/30 (1); půlfeník se čtyřrázem, jako Radoměský VI/31 (1). - Arnost Železný (1406-1424), Štýrský Hradec, feník se čtyřrázem, jako Ra-

1 P. Radoměský, Nález mincí z 15. století v Králově Dvoře u Berouna. Sbor. Nár. muzea v Praze, ř. A - Historie, XXI (1967), str. 109-191.

doměský VI/32 (8); půlfeník se čtyřrázem, jako Radoměský VI/33 (17); feník se čtyřrázem, jako Radoměský VI/34 (1); půlfeník se čtyřrázem, jako Radoměský VI/35 (3), VI/35b (1). - Fridrich V. (1424-1493), ražba ke konci 30. a ze 40. let 15. stol., Štýrský Hradec, feník se čtyřrázem, jako Radoměský VI/36 (2); půlfeník se čtyřrázem, jako Radoměský VI/37 (6).

Salzburg - arcibiskupství, Jan II. (1429-1441), feník se čtyřrázem, jako Radoměský VII/1a (3).

Bavory, Štěpán II. (1347-1375), Mnichov, feník se čtyřrázem, jako Radoměský VIII/1 (4), VIII/2 (2).

Bavory - Mnichov, Jan II., Štěpán III. a Fridrich I. (1375-1392), Oetting, feník se čtyřrázem, jako Radoměský VIII/3 (6). - Arnost I. a Vilém III. (1397-1435), Mnichov, feník se čtyřrázem, jako Radoměský VIII/4 (1), VIII/9 (15), VIII/10 (1). - Arnost I. se synovcem Adolfem (1435-1438), Mnichov, feník se čtyřrázem, jako Radoměský VIII/20 (2), VIII/21 (1). - Albert III. (1438-1460), Mnichov, feník se čtyřrázem, jako Radoměský VIII/23 (1), VIII/27a (1). - Albert IV. (1465-1508), Mnichov, haléř se čtyřrázem, jako Radoměský VIII/36 (1), VIII/38 (1), VIII/39 (1). - Blíže neurčitelný feník se čtyřrázem (1), blíže neurčitelný haléř se čtyřrázem (1).

Bavory - Landshut, Jindřich IV. (1393-1450), Landshut, feník se čtyřrázem, jako Radoměský VIII/44 (21), VIII/47 (1), VIII/48 (1); Oetting, feník se čtyřrázem, jako Radoměský VIII/55 (5), VIII/60 (1). - Ludvík IX. (1450-1479), Landshut, léta 1450-1460, půlfeník se čtyřrázem, jako Radoměský VIII/67 (2).

Bavory - Ingolstadt, Štěpán III. a Ludvík VII. (v letech 1402-1413), feník se čtyřrázem, jako Radoměský VIII/67 (1), nelze blíže určit (3).

Hals - Leuchtenberg, Jan III. (1407-1443) a jeho nástupci Ludvík I. (zemř. 1485) a Fridrich VIII. (zemř. 1487), feník se čtyřrázem, jako Radoměský XI/5 (1), XI/6 (1), XI/9 (1); půlfeník se čtyřrázem, jako Radoměský XI/15 (1), XI/18 (4), XI/19 (2), XI/21 (4), XI/23 (2).

Augsburg - biskupství, Petr ze Schaumburgu (1424-1469), společné ražby biskupství a města, feník se čtyřrázem, jako Radoměský XIII/8 (9), XIII/10 (1), XIII/11 (2).

Horní Falc, Jan Hornofalcký (zemř. 1448) spolu se synovcem Ludvíkem IV., feník se čtyřrázem, jako Radoměský XIV/4 (3). - Jan Hornofalcký (zemř. 1448) spolu s Otou I. z Mosbachu-Neumarktu (1410-1461), feník se čtyřrázem, jako Radoměský XIV/5 (3).

Bamberk - biskupství, Albrecht z Wertheimu (1398-1431), feník kruhový, jako Sirový tab. X/37 var. (1). - Antonín z Rotenhau (1431-1459), mincmistr Hans Winkler (v letech 1441-1443), feník kruhový, jako Radoměský XV/1 (1); ražby okolo r. 1453, feník se čtyřrázem, jako Radoměský XV/2 (1).

Norimberk - město, feník z doby před r. 1457, jako Radoměský XVI/1 (2).

N o r i m b e r k - purkrabství, J a n III. (1397-1420) a F r i d r i c h VI. (1397-1440), fenik po r. 1407, jako Radoměský XVII/1 (1). - F r i d r i c h VI. (1397-1440), konvence z r. 1437 s biskupstvím würzburgským, fenik, jako Radoměský XVII/2 (1).

S a s k o - M í š e ň, V i l é m III. S t a t e č n ý (1437 - 1445 - 1482), Gotha 1445-1451, Hans Erhard, štitový groš, jako Krug² VII/B 2a. (1).

Bliže neurčitelný fenik se čtyřrázem (1); bliže neurčitelný neražený střížek haléře se čtyřrázem (1).

ONDŘEJ KOLÁŘ

Nález mincí z Ochozu u Zbonína, o. Písek

V roce 1938 našel rolník Kuchta (Ochoz čp. 31) při orání drobné mince, uložené v kravském rohu. Podle sdělení archeologa J. Fröhliche udávají pamětníci jako přesné místo nálezů pahorek v severovýchodní části osady. Nález byl uložen na zámku Orlík. V roce 1964 byl předán do Okresního muzea v Písku, zapsán pod přír.č. 170/64 a později umístěn do expozice historie. V Nálezech mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II (Praha 1956) je tento nález uveden pod č. 2833.

Písecké muzeum uchovává ve sbírkách kromě zmíněného kravského rohu 196 mincí z nálezů. Jsou to drobné mince z 15. stol., ukryté někdy v jeho 60. letech. Teritoriální složení přibližuje následující přehled (diference v procentuálním součtu je způsobena zaokrouhlením na celá procenta a jejich poloviny):

Země	Počet kusů	%
Čechy	58	29
Rakousy a Štýrsko	43	21,5
arcibiskupství Salzburg	22	11
Bavory	34	17
Hals - Leuchtenberg	20	10
Oettingen	2	1
Augsburg	4	2
Falc	10	5
biskupství Bamberk	1	0,5
Norimberk (purkrabství)	2	1
Celkem	196	100,0

² G. K r u g, Die sächsischen Groschen, Pfennige und Heller um die Mitte des 15. Jahrhunderts. HBN II, 1952-54, str. 90-103.

Popis nálezů:

Č e c h y, měnová reforma ok. r. 1450, Kutná Hora, kruhový peníz bez čtyřrázu, jako Radoměský¹ I/10 (4), I/10 - ražen dvakrát (1), I/13 (3). - L a d i s l a v P o h r o b e k (1453-57), Kutná Hora, kruhový peníz bez čtyřrázu, jako Radoměský, I/15 (4). - J i ř í P o d ě b r a d s k ý (1458-71), Kutná Hora, kruhový peníz bez čtyřrázu, jako Radoměský I/21 (19), I/21 - ražen dvakrát (1), I/22 (15), měděný postříbřený padělek kruhového penízu bez čtyřrázu, jako Radoměský I/24 (1), bliže neurčené kruhové penízy bez čtyřrázu (10).

D o l n í R a k o u s y, A l b r e c h t V. (1411-39), ražbap. 1426, Vídeň, Niclas unterm Himmel, fenik se čtyřrázem, jako Radoměský VI/15 (21), půlfenik se čtyřrázem, jako Radoměský VI/16 (10). - F r i d r i c h V. (1424-93) jako poručník Ladislava Pohrobka, ražba v letech 1439-1442, Vídeň, půlfenik se čtyřrázem, jako Radoměský VI/22 (5).

Š t ý r s k o, A r n o š t Ž e l e z n ý (1406-24), Štýrský Hradec, půlfenik se čtyřrázem, jako Radoměský VI/33 (5). - F r i d r i c h V. (1424-93), ražba ke konci 30. a z 40. let 15. stol., Štýrský Hradec, fenik se čtyřrázem, jako Radoměský VI/38 (1), VI/40a (1).

S a l z b u r g - arcibiskupství, J a n II. (1429-41), fenik se čtyřrázem, jako Radoměský VII/1 (14), VII/1a (1), měděný postříbřený padělek feniku se čtyřrázem, ražen lící rub (1). - F r i d r i c h IV. (1441-52) nebo Z i k m u n d I. (1452-61), fenik se čtyřrázem, jako Radoměský VII/2 (2), VII/11 (3). - Z i k m u n d I. (1452-1461), fenik se čtyřrázem, jako Radoměský VII/14 (1).

B a v o r y - M n í c h o v, A r n o š t I. a V i l é m III. (1397-1435), fenik se čtyřrázem, jako Radoměský VIII/9 (6). - A r n o š t I. se synovcem A d o l f e m (1435-38), fenik se čtyřrázem, jako Radoměský VIII/21 (1), VIII/22 (1). - A l b e r t III. (1438-60), fenik se čtyřrázem, jako Radoměský VIII/23 (7), VIII/25 (2), VIII/26 (3), VIII/31 (2).

B a v o r y - L a n d s h u t, J i n d ř i c h IV. (1393-1450), Landshut, fenik se čtyřrázem, jako Radoměský VIII/44 (3), VIII/46 (2), VIII/47 (1); Oetting, fenik se čtyřrázem, jako Radoměský VIII/52 (1), VIII/56 (1). - L u d v í k IX. (1450-79), Oetting v l. 1450-1460, fenik se čtyřrázem, jako Radoměský VIII/69 (1), VIII/70 (2); Brannau v l. 1450-1455, fenik se čtyřrázem, jako Radoměský VIII/72 (1).

H a l s - L e u c h t e n b e r g, J a n III. (1407-43) a jeho nástupci L u d v í k I. (+ 1485) a F r i d r i c h VII. (+ 1487), fenik se čtyřrázem, jako Radoměský XI/3 (4), XI/4 (3), XI/5 (1), XI/7 (1), XI/8 (2), XI/11 (7), XI/12 (2).

O e t t i n g e n, U l r i c h z F l o c h b e r k u (1423-77), fenik se čtyřrázem, jako Radoměský XII/4 (1), XII/5 (1).

A u g s b u r g - biskupství, P e t r z e S c h a u m b u r k u (1424-69), Dillingen, Franz Bäsinger 1434-1444, fenik se čtyřrázem, jako Radoměský XIII/8 (4).

¹ P. R a d o m ě r s k ý, Nález mincí z 15. století v Králově Dvoře u Berouna, Sbor. Nár. muzea v Praze, ř. A - Historie, XXI (1969), str. 109-191.

Horní Falc, Jan Hornofalcký (1404-10-48), Amberg, fenik se čtyřrázem, jako Radoměský XIV/3 (4), XIV/4 (4).

Falc-Mosbach-Neumarkt, Ota II. Matematik (1461-99), fenik se čtyřrázem, jako Radoměský XIV/7 (2).

Bamberk - biskupství, Antonín z Rotenhanu (1431-1459), ražba ok. r. 1453, bamberský fenik se čtyřrázem, jako Radoměský XV/2 (1).

Norimberk (purkrabství), purkrabí Jan III. (1393-1420) a Friderich VI. (1397-1440), fenik s dírkou, jako Radoměský XVII/1 (1); purkrabí Friderich VI. (jakožto kurfiřt braniborský Fridrich I.), konvence z r. 1437 s biskupstvím würzburgským, fenik, jako Radoměský XVII/2 (1).

JAROSLAV ŠŮLA

Ještě jednou o grošovém nálezu ve Sběři, o. Hradec Králové

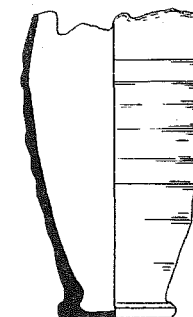
Na jaře roku 1932 byla na zahradě pana Berného ve Sběři čp. 14 nalezena nádobka se 119 pražskými groši. Bylo zjištěno, že 112 jich patří Jiřímu z Poděbrad, 1 Václavu IV. a zbývajících 6 určeno nebylo.¹ Do Městského muzea v Novém Bydžově se dostalo 113 grošů a nádobka;² dnes jich tam zbylo pouze 102 kusy. Dochovala se však nádobka (viz obr. 1), která doposud unikala naší pozornosti, takže ji ani souborné dílo o keramice datované nálezy mincí³ neeviduje. Nádobku popisují takto:⁴ Štíhlý pohár vejčitého těla s chybějícím hrdlem a okrajem. Tělo je zdobeno širokou vývalkovici. Dno se oble rozšiřuje. Stěp je tvrdě vypálen z hlíny s příměsí písku. Povrch šedivě červenohnědé barvy, vnitřek červenohnědý. Uprostřed má recentní otvor. Maximální průměr těla 67 mm, dna 46 mm, výška zlomku 112 mm. Horní část nádobky slepovaná. Inv. č. 4696.

1 J. Koudelka, Nález grošů ve Sběři (okres novobydžovský), NČČsl XI/XII, 1935/36, str. 119. - Em. Nohejlová-Prátová, České, moravské a slezské nálezy údobí grošového. Nálezy mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II (red. Em. Nohejlová-Prátová). Praha 1956, str. 240, č. 2634.

2 Městské muzeum v Novém Bydžově, přírůstková kniha z let 1888-1936, záznam z 20. června 1932, inv. č. 4696.

3 P. Radoměský - M. Richter, Korpus české středověké keramiky datované mincemi. Sbor. NM v Praze, řada A - Historie, sv. XXVIII, 1974, č. 2-4.

4 Za popis a nákres profilu děkuji kolegovi prom. hist. Vítu Vokolkovi. Fotografie dipl. fotograf Jan Lebeda, oba pracovníci Krajského muzea východních Čech se sídlem v Hradci Králové.

JARMILA HÁSKOVÁ

Nález mincí ve Volyni, o. Strakonice

V rozsáhlém areálu bytové výstavby pod Malšíčkou ve Volyni našli na podzim roku 1978 žáci devítileté základní školy Petr Hubený a Václav Hořejš na zbořeníšti starého domu rozházené mince. Pracovníci muzea, kteří provedli na místě nálezu průzkum, objevili zbytky ohniště, několik středověkých střepeň a další mince. Podle jejich sdělení byla místem nálezu chalupa nedaleko vimperské brány. Mince byly nalezeny až po její demolici, a proto jsou jen pouhým torzem většího nálezového celku. Jejich nevelký časový rozptyl dovoluje poměrně bezpečně datovat ukrytí celku po roce 1477.¹

Zlomek volyňského nálezu v počtu 42 kusů obsahuje tyto ražby:

Čechy, Jiří z Poděbrad (1458-71), Kutná Hora, pražský groš, H Ia/1² (5): 2,67 g, 27 mm; 2,55 g, 27 mm; 2,81 g, 26,9 mm; 2,75 g, 27 mm; 2,68 g, 26,7 mm; H Ia/5 (2): 2,73 g, 26,8 mm; 2,60 g, 27,2 mm; H I/c/1 (3): 2,30 g, 27 mm; 2,76 g, 27,6 mm; 2,62 g, 26,8 mm; H nezná, lící strana nečitelná, rubní jiná stylí-

1 J. Režný, Volyňský poklad. Naše noviny z 11.1.1979.

2 H=J. Hásková, Příspěvek k typologii, váze a jakosti pražských grošů krále Jiřího z Poděbrad. Karel Casteln - sborník příspěvků k oslavě jeho životního numismatického díla sestavený u příležitosti jeho 70. narozenin. Hradec Králové 1973, str. 77-85.

zace ocasu - poslední smyčka zcela uzavřená (1): 2,53 g, 27,2 mm. - V l a d i s l a v II. (1471-1516), *Kutná Hora*, pražský groš, řezač želez Jan Zlatník (1471-77), Há Ia/3³ (3): 2,61 g, 27 mm; 2,66 g, 28,5 mm; 27,4 g, 2,71 mm; Há Ia/3 var. (9): 2,85 g, 27,4 mm; 2,48 g, 27,2 mm; 2,66 g, 27,4 mm; 2,58 g, 27 mm; 2,74 g, 28 mm; 2,81 g, 27,5 mm; 2,81 g, 26,9 mm; 2,73 g, 27,5 mm; 2,37 g, 26,6 mm; Há Ia-Ib? (3): 2,55 g, 27 mm; 2,73 g, 27,2 mm; 2,77 g, 26,9 mm; Há Ia/3 líc, Há IIa/1 rub (2): 2,80 g, 28 mm; 2,79 g, 27,6 mm; Há Ia/7 (2): 2,74 g, 27,8 mm; 2,69 g, 27,5 mm; Há Ia/7 nebo 8? (3): 2,60 g, 28,4 mm; 2,59 g, 27,3 mm; 2,89 g, 27,6 mm; Há Ia/8 (4): 2,76 g, 27,6 mm; 2,62 g, 28 mm; 2,69 g, 27,4 mm; 2,69 g, 27,4 mm; Há Ic/1 (2): 2,56 g, 27 mm; 2,48 g, 27 mm; Há IIa/3? (1): 2,61 g, 27,1 mm; Há IIb/4 (1): 2,77 g, 27,4 mm; Há IIIa/1 (1): 2,80 g, 27 mm.

EDUARD ŠIMEK

Nález drobných českých mincí 15. a 16. století z Prahy, Na Františku

Dne 20. února 1967 byl odkryt v Praze 1, Na Františku při ověřovacích stavebních sondách nález drobných mincí z 15. a 16. stol.¹ Mince byly uloženy v držadle keramického "kuthanu". Obsahově neporušený soubor byl odevzdán ke konzervaci a odbornému zpracování do numismatického oddělení Národního muzea v Praze. Jde o nález složený výhradně z ražeb domácího původu.

Složení nálezu:

panovník	bílý peníz dvoustranný	bílý peníz jednostranný
Vladislav II.	9	93
Ludvík	-	20
Ferdinand I.	-	81
Maxmilián II.	-	95
Celkem	9	289

Popis nálezu:

Č e c h y, V l a d i s l a v II. (1471-1516), *Kutná Hora*, bílý peníz dvoustranný Cast.² A/a (4), Cast. B/a (2), Cast. B/c (1), blíže neurčený (2); bílý peníz jednostranný Cast. A 1 (15), Cast. A 2 (3), Cast. A nebo B 2 (1), Cast. A 5 (2 - jeden

3 Há = J. H á s k o v á, Studie o jagellonských groších z let 1471-1526. Sbor. Národního muzea v Praze XXII, 1968, str. 121-176.

z nich máv opise latinské V), Cast. A 7 (5 - jeden z nich se zřetelnými tečkami uvnitř ocasu), Cast. A 8 (1), Cast. A - blíže neurčený (7); Cast. B 2 (4 - u dvou horní řada půlměsíčků v hřívě lva nepřechází zcela do dolní řady, odpovídá lvu č. 1), Cast. B 8 (?) (1), Cast. B - blíže neurčený (1); Cast. C 8 (8), Cast. C 10 (3 - jeden s výraznou tečkou mezi hřívou lva a ocasem), Cast. C 11 (14), Cast. C 12 (1), Cast. C 13 (1), Cast. C 17 (3), Cast. C 18 (2), Cast. C 19 (1), Cast. C - blíže neurčený (10). - Blíže neurčeno (10). - L u d v í k (1516-26), *Kutná Hora*, bílý peníz jednostranný Cast. A 1 (1), Cast. A 2 (1), Cast. A 5 nebo A 6 (znaménko na konci opisu nečitelné) (1), Cast. A 8 (4 - u jednoho kroužek na konci opisu splývá s koncovým S ve slově PRIMVS; u jednoho kroužek na konci opisu nečitelný), Cast. A 12 (6 - jeden s poněkud odlišnou kresbou lva - tlama bez jazyka), Cast. A 13 (3 - jeden s poněkud odlišnou kresbou lva - tlama bez jazyka), Cast. A 13 nebo B 14 (1 - od obou určených se poněkud odlišuje kresbou lva, rozdělovací znaménko uprostřed opisu nečitelné - kus vylomen), Cast. B 14 (2). - Blíže neurčeno (1 - dvojráz). - F e r d i n a n d I. (1526-64), bílý peníz jednostranný jako Nohejlová³ A/a,d, ale s opisem... PRI (1), Nohejlová A/e (1), Nohejlová C 1a (?) (1), Nohejlová C 1b (4); bílý peníz 1562 Nohejlová C 2 (6); bílý peníz 1563 Nohejlová C 3 (11); bílý peníz 1564 Nohejlová C 4 (7 - rozdělovací znaménko v opise mezi RO a IM se neliší od ostatních, v detailech kresby lva jsou patrné odlišnosti zvláště v provedení jazyka); bílý peníz Nohejlová E 1b (6), Nohejlová E 1g (3), Nohejlová E 1h (1), Nohejlová E 1i (11), Nohejlová E 1j, ale opis ukončen PRIM (1), Nohejlová E 1l (1), Nohejlová E 1j (15). - M a x m i l i á n II. (1564-76), *Praha*, J. Harder, bílý peníz 1574 Jan.⁴ 1 (3); *Kutná Hora*, M. Lidl-L. Karel, bílý peníz 1565 Jan. 2b (8); L. Karel-J. Šatný, bílý peníz 1566 Jan. 2b (7), 1567 (10), 1568 (4); J. Šatný - S. Vodolínský, bílý peníz 1569 Jan. 2b (10), 1570 Jan. 2b (12), 1571 Jan. 2b (13), 1572 Jan. 2b (14), 1573 Jan. 2b (6), 1574 Jan. 2b (3). - Blíže neurčeno (5).

Podle letopočtu nejmladších mincí, bílých peněz Maxmiliána II. z pražské a kutnohorské mincovny, lze uložení této peněžní hotovosti datovat k roku 1574 nebo krátce po něm. S ohledem na početnější výskyt jednostranných bílých peněz Ferdinanda I., jejichž přidělení jednotlivým mincovnám zůstává od publikace popisu nálezu v Lužanech dosud otevřené,⁵ lze tento nález přiřadit k pramenně důležitým mincovním souborům pro řešení otázek české drobné mince 16. stol. Pro jeho 70. léta je pak vedle nálezu z Măslojed⁶ druhým větším dosud podrobněji popsáním mincovním nálezem z Čech.⁷

1 Srov. J. H á s k o v á, Nález mincí ze 70. let 16. století. Num. listy XXII, 1967, str. 89.

2 C. O. C a s t e l i n, K chronologii bílých peněz Vladislava II. NČČsl VI, 1930, str. 79.

3 C. O. C a s t e l i n - Em. N o h e j l o v á, Nález v Lužanech. NČČsl XI/XII, 1935/36, str. 120-130.

4 H. J a n o v s k ý, České vládní mince, kartotéka novověku (1526-1856). Praha 1948.

5 Srov. rozbor Em. N o h e j l o v é v citovaném popisu nálezu z Lužan str. 128-130.

6 J. Š á l a, Nález stříbrných mincí v Măslojedech. Num. sbor. XI, 1970, str. 192-195.

7 Nález je uložen ve sbírkách numismatického oddělení Národního muzea v Praze, př. č. 18/1968.

Malý depot drobné české mince z Červeněvsí, o. Hradec Králové

Při ručním hloubení kanalizace na zahradě paní Rosůlkové v Červeněvsí čp. 2 objevil Miroslav Janeček z Nového Bydžova v hloubce asi 90 cm celkem 51 mincí, které byly v zemíně volně uloženy. Stalo se tak 29. prosince 1978. Mince byly zřejmě uloženy v koženém váčku, který během let zetlel a jehož nepatrné zbytky byly rovněž nalezeny.

Popis nálezů:

Č e c h y, V l a d i s l a v II. (1471 - 1516), *Kutná Hora*, pražský groš (3); jednostranný bílý peníz (8). - F e r d i n a n d I. (1526-64), *Kutná Hora*, J. Jep-tiška, pražský groš 1535 (1); J. Hubáček, pražský groš 1543 (1); jednostranný bílý peníz b. l., opis FERDINAND:PRIM (1), FERDINAND:PRIM (1), FERDINANDVS:PRIMVS (1); FERDI.D.G.EL.RO.IMP (2); *Praha*, J. Harder, jednostranný bílý peníz 1563 (2). - M a x m i l i á n II. (1564-76), *Kutná Hora*, jednostranný bílý peníz 156. (1); J. Šatný a S. Vodolínský, jednostranný bílý peníz 1572 (1), 1574 (1), 1577 (1); mincm. zn. nezřetelná, bílý groš 1574 (1), 1576 (1). - R u d o l f II. (1576-1612), *Kutná Hora*, J. Šatný, bílý groš 1579 (1), 1587 (?; 3); malý groš 1582 Janovský¹ 7a (1), 1587 Jan. 7b (1), 1589 Jan. 7d (3); jednostranný bílý peníz 1587 (1), 1588 (1), 1589 (1); *Praha*, J. Harder, malý groš 1578 Jan. 2b (1); T. Gebhart, malý groš 1581 Jan. 4f (1); *Jáchymov*, J. Kadner, bílý groš 1580 (1), 1581 (1); malý groš 1580 (1); P. Hofmann, bílý groš 1585 Jan. 14a (1); *České Budějovice*, K. Schönfeld, bílý groš b. l. Jan. 15a (1); malý groš 1580 Jan. 4a (1).

S l e z s k o, F e r d i n a n d I. (1526-64), groš 1548 (2).

S a l z b u r g - arcibiskupství, M a t o u š L a n g (1519-40), jednostranný zweier b. l. (1). - J a n J a k u b K h u e n (1560-86), jednostranný zweier 1575 (1).

T y r o l y, F e r d i n a n d (1564-95), 3krejcar b. l. (1).

Nález neobsahuje pozoruhodnější ražby kromě bílého penízu Maxmiliána II. (1564-1576) s letopočtem 1577 z kutnohorské mincovny. Nejmladší mincí nalezeného souboru je malý groš z kutnohorské mincovny z roku 1589; někdy poté byl zřejmě depot svěřen zemi. Vesnice Červeněves patřila v té době ke smidarskému panství, které tehdy vlastnila Kateřina Loková z Pilinkova.² Mince, které byly ošetřeny v konzevratorské dílně královéhradeckého muzea, jsou uloženy v numismatickém depozitáři Městského muzea v Novém Bydžově.

1 H. J a n o v s k ý, České vládní mince. Index ke kartotéce novověku. Opava 1958.

2 A. S e d l á č e k, Hrady, zámky a tvrze království Českého V, Praha 1887, str. 311-312; V. H o r y n a a kol., Vlastivěda Královéhradecka, Hradec Králové 1968, str. 418-425, zejm. str. 419; srv. též: V. B o š e k, Místopis a veřejná správa politického okresu novobydžovského, Nový Bydžov 1940 (2. vydání).

Dva starší nálezy z 16. stol. z Vrbna, o. Mělník

Ve třetím svazku Nálezů mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku jsou pod č. 3057 a 3058 zaregistrovány dva nálezy z Vrbna, o. Mělník, které byly odkryty v letech 1938 a 1946. Podle nálezového regestu šlo o početné nálezové soubory, složené až na výjimky z mincí domácího původu z období vlády Vladislava II., Ferdinanda I., Maxmiliána II. a Rudolfa II. V době vydání Nálezů mincí nebyl ani jeden z nich detailně zpracován a ani později nebyl proveden jejich podrobnější popis. Současný stav obou nálezových celků bohužel početně ani obsahově již neodpovídá původnímu stavu. Jejich publikace po několika desetiletích od doby jejich odkrytí tak může zachytit jen jejich části. Vzhledem k významu obou nálezů, které náležely svým počtem kusů k nejvýznamnějším mincovním souborům 16. stol. a svým téměř výhradně českým složením byly přehledem české drobné a grošové mince tohoto období, bude snad i toto jejich dílčí zpracování užitečné.¹

I. N á l e z z r. 1938 (Nálezy mincí, č. 3057)

Podle zprávy V. Pubala, publikované ve 34. čísle týdeníku Ohlas z r. 1946, byl nález odkryt ve stráni vlevo blíže hlavní silnice Vrbno - Mělník v r. 1938. Z obavy, aby mince nepřišly do německých rukou, je nálezece znovu ukryl. Po odkrytí nálezů z r. 1946 (viz dále) ohlásil tento starší nález Václav Herink. Mince byly uloženy ve džbánku (džbánek byl větší než džbánek z nálezů z r. 1946).² Dosahovaly zhruba do jeho jedné třetiny. Při běžné prohlídce bylo zjištěno, že jde o 20 bílých grošů nebo podobných mincí, 152 malých grošů z let 1572-92 a 1516 bílých peněz z doby Ferdinanda I. - Rudolfa II. Podle publikované zprávy nález obsahoval celkem 1688 převážně drobných mincí. Tento početní údaj se podstatně liší od údajů v soupisovém regestu č. 3057, kde je uveden počet odkrytých mincí číslem 3092 kusů. Zpráva V. Pubala je časově nejbližší odkrytí i ohlášení nálezů, a proto ji pokládám za věrohodnější. Je také citována v uvedeném regestu bez jakéhokoliv upozornění na její odlišnost od hlášení Okresního muzea v Mělníku, jež je v regestu rovněž citováno. Rozdíl nelze zatím vyložit jinak než tiskovou chybou či jiným nedopatřením.

¹ Ve sbírkách Okresního muzea v Mělníku je uložen ještě třetí soubor mincí označený jako mince z Vrbna (celkem 1307 kusů). Tento soubor nebyl zpracován, neboť jej nelze přiřadit k uvedeným dvěma zprávám a mince byly patrně omylem označeny jako nálezy Vrbna.

Výkonná redakce považuje za vhodné doplnit názor dr. E. Šimka, CSc. konstatováním, že autorem publikovaného nálezového regestu včetně početních údajů je tehdejší ředitel mělnického muzea Polák, jehož jménem je také regest signován. Touto skutečností by se zřejmě mohly vysvětlit početní rozdíly v údajích regestu a nynějším zpracování dr. E. Šimka, CSc. - Srov. k tomu také zde pozn. 1.

² P. R a d o m ě r s k ý - M. R i c h t e r, Korpus české středověké keramiky datované mincemi. Sbor. NM v Praze, řada A - Historie, sv. XXVIII, 1974, č. 2-4,

Popis dnes známé části nálezu:

Č e c h y, V l a d i s l a v II. (1471-1516), *Kutná Hora*, bílý peníz jednostranný Cast.³ A 1 (22), Cast. A 2 (9), Cast. A 3 (10), Cast. A 5 (2), Cast. A 7 (6), Cast. A 8 (4), Cast. A, ale v opise ... SECVNDVS.R:B. (1), Cast. A, ale v opise ... SECVNDVS.RB., hřívá lva složená ze dvou řad půlměsíček (nahore 3, dole 4) - horní řada se dotýká ocasu a splývá s přední tlapou (1), Cast. A, hřívá lva složená ze dvou řad půlměsíček po třech nahore i dole (2), Cast. A - blíže neurčené (15); Cast. B 2 (2), Cast. B 2, ale půlměsíčky v hřívě lva splývají do písmene S (4), Cast. B 5 (6), Cast. B 5, ale bez tečky dole mezi zadními tlapami (2), Cast. B 7 (2), Cast. B 8 (5), Cast. B - blíže neurčené (3); Cast. C 8 (16), Cast. C 10 (9), Cast. C 11 (34), Cast. C 12 (3), Cast. C 14 (1), Cast. C 17 (1), Cast. C 18 (1), Cast. C - blíže neurčené (10). - Blíže neurčené (37). - F e r d i n a n d I. (1526-64), bílý peníz jednostranný Nohejlová⁴ B/b (3), B/c (9), B/c, ale s výraznou růžicí na začátku opisu (8), B/d, ale rozdělovací znaménko: (1), B/f (2), B/g (7); C 1a (8 - jeden z nich se zvláštní kresbou lva: zadní tlapy v podobě písmene S velmi blízko u sebe), C 1b (29); E 1b (7), E 1g (13), E 1h (3), E 1i (18), E 1j (34), E s opisem FERDINAM. PRIMV růžice (1), 1562 C/2 (38), 1563 C/3 (37), 1563 E/4 (3), 1564 C/4 (9). - M a x m i l i á n II. (1564-76), *Kutná Hora*, L. Karel - J. Šatný, bílý peníz 1565 Jan.⁵ 2b (16), 1566 (18 - z toho dva bez rozdělovacích znamének), 1567 (9), 1568 (14); J. Šatný - S. Vodolinský, 1569 (19), 1570 (17), 1571 (18), 1572 (22), 1573 (1), 1574 (7), 1576 (15), 1577 (1). - Blíže neurčené (3). - R u d o l f II. (1576-1611), *Praha*, J. Harder, malý groš 1578 Jan. 2a (2); T. Gebhart, malý groš 1580 Jan. 3e (1), 4b (1), 4b - ale opis končí R nebo R. (3), 4e - ale opis končí R. (1), 1581 Jan. 4e (4 - u jednoho opis končí RE bez tečky); L. Ercker, malý groš 1583 Jan. 5a - opis začíná + a končí RE; minc. zn. volně v opise (1), 1583 Jan. 7a, ale minc. zn. volně v opise (1), 1584 Jan. 5b - minc. zn. volně v opise mezi tečkami (1), 1584 Jan. 5c (1), 1585 Jan. 7c (2 - opis končí REX a REX.), 1586 Jan. 7c (4 - opis končí REX; v jednom případě REX), 1587 Jan. 7c (2), 1588 Jan. 8a (1 - minc. zn. mezi R - I volně v opise), 1589 Jan. 7c (1 - opis končí BO.REX), 1589 Jan. 8a (1 - minc. zn. mezi R - I volně v opise), 1590 Jan. 7c (1). - *Kutná Hora*, J. Šatný, malý groš 1582 Jan. 7a, ale po stranách MALEY a mezi čísly letopočtu chybí tečky (1), 1582 Jan. 7a - po stranách MALEY růžice (3), 1583 Jan. 7c - neuveden (2), 1584 Jan. 6b (1), 1586 Jan. 6b, ale po stranách letopočtu chybí tečky (2), 1587 Jan. 6b (3), 1588 Jan. 6b, ale po stranách letopočtu chybí tečky (1), 1588 Jan. 7c (2), 158. (1); W. Herold, malý groš 1592 Jan. 8a (4), 1593 Jan. 8a (6). - *Jáchymov*, P. Hofmann, malý groš 1585 Jan. 4d - kresba lva však jako u 4c (ocas ve tvaru S) (3 - u jed-

nádobu nezaznamenává. Podle označení u zachované části nálezu jde o nádobu uloženou ve sbírkách Okresního muzea v Mělníku pod inv. č. 256.

3 C. O. C a s t e l i n, *Kronologii bílých peněz Vladislava II. NČČsl VI, 1930, str. 79-*

4 C. O. C a s t e l i n - E m. N o h e j l o v á, *Nález v Lužanech. NČČsl XI/XII, 1935/36, str. 120-130.*

5 H. J a n o v s k ý, *České vládní mince, kartotéka novověku (1526-1856). Praha 1948.*

noho chybí po stranách letopočtu tečky), 1586 Jan. 4c - opis ale končí REX bez rozdělovacích znamének (1), 1586 Jan. 4d - kresba lva však jako u 4c (ocas ve tvaru S) (1), 1586 Jan. 4d (2), 1588 Jan. 4d - opis končí REX; po stranách GROSS a 1588 tečky (2 - u jednoho tečka na hladkém vnitřním kruhu). - *České Budějovice*, K. Schönfeld, malý groš 1580 Jan. 5d (1), 1581 Jan. 5c (1), 1582 Jan. 6b, ale opis ... R (minc. zn.) I ... (3), 1583 Jan. 6d, ale opis ... R (minc. zn.) I ... a na rubu po stranách letopočtu chybí tečky (1), 1583 Jan. 6e (2); K. Mattighofer, malý groš 1584 Jan. 10b (4), 1584 Jan. 10c (1).

Dnes známá část nálezu obsahuje celkem 674 kusů mincí, tj. zhruba dvě pětiny počtu uvedeného V. Pubalem v roce 1946. Nejpočetnější jsou zastoupeny bílé peníze Ferdinanda I. (230 kusů) a Vladislava II. (208 kusů), které tvoří 65 % zachované části nálezu. Zbytek tvoří bílé peníze Maxmiliána II. (160 kusů) a malé groše Rudolfa II. (76 kusů). Toto složení plně neodpovídá původně publikované zprávě o nálezu, v níž bílé peníze Vladislava II. nejsou zvlášť připomenuty. Jak ukazují analogie s jinými nálezy celky, nelze jejich přítomnost v nálezu však vyloučit. Podle nejmladší mince zachované části nálezu lze předpokládat, že k uložení celé peněžní hotovosti došlo po roce 1593. Toto datum v podstatě odpovídá původní zprávě, která uvádí jako součást nálezu malé groše z let 1572-92. Na základě těchto určení se zdá dosavadní datování nálezu do doby okolo roku 1611 poněkud pozdní a lze snad oprávněně uvažovat o jeho časovém zařazení do posledního desetiletí 16. stol.

II. N á l e z z r. 1 9 4 6 (Nálezy mincí, č. 3058)

Podle zprávy V. Pubala, publikované ve 34. čísle týdeníku *Ohlas z r. 1946*, byl nálezev odkryt Karlem Bartonem v březnu 1946 při dobývání písku ve stráni vlevo od hlavní silnice Vrbno - Mělník asi 30 cm pod hřebenem strání. Mince byly uloženy ve džbánu.⁶ Při běžné prohlídce bylo zjištěno, že jde o 157 převážně pražských grošů z doby Ferdinanda I. a Vladislava II. a malý počet saských nebo slezských mincí podobné hodnoty, o 490 bílých grošů z doby Maxmiliána II. a Rudolfa II. a o 479 malých grošů z let 1578-90. Celkem nálezev obsahoval 1126 mincí.

Popis dnes známé části nálezu:

Č e c h y, V l a d i s l a v II. (1471-1516), *Kutná Hora*, pražský groš (37). - F e r d i n a n d I. (1526-64), *Kutná Hora*, pražský groš (9). - M a x m i l i á n II. (1564-76), *Praha*, J. Harder, bílý groš 1574 Jan. 13b (5), 1575 Jan. 13b (4), 157. (1); *Kutná Hora*, J. Šatný, bílý groš 1573 Jan. 7a (2), 1574 Jan. 7a (1), 1574 Jan. 7d (1), 1575 jako Jan. 7c, ale zde značka bez orámování a letopočet neuveden, líc odpovídá Jan. 7b, rub odlišný (4), 1575 Jan. 7d (6), 1576 líc Jan. 7b, rub Jan. 7d (3), 157. (2); *Jáchymov*, J. Geitzkofler, bílý groš 1574 Jan. 14d (9), 1575 Jan. 14d (17), 1576 Jan. 14d (16), 157. (2); J. Kadner, bílý groš 1576 Jan. 15 (17), 1576 (?), 2); *České Budějovice*, T. Gebhart, bílý groš b. l. jako Jan. 11b, ale kresba lva na líci odlišná, opis začíná buď tečkou nebo 4 tečkami složenými do kosočtverce a na rubu končí BV.MA.M, mincmistrovská značka ne zcela zřetelná (2), bílý groš b. l. Jan. 11c (2);

6 P. R a d o m ě r s k ý - M. R i c h t e r, l. c., str. 152, č. 188.

T. Gebhart, bílý groš b. 1. Jan. neuvádí - líc: velká mincmistrovská značka dole u prostřed opis, na začátku opisu +, lev zvláštní kresby; rub: korunovaný dvouhlavý orrel (1). - Blíže neurčený bílý groš 15.. (1), 1576 (1). - R u d o l f II. (1576-1611), Praha, T. Gebhart, malý groš 1581 Jan. 4e (7), 1581 Jan. 4e, ale mincmistrovská značka v opise na lici mezi písmeny DG a na konci liciho opisu R (3), 1581 Jan. 4e, ale křížek na začátku liciho opisu odlišné kresby (na koncích ramen výrazné kuličky) (1); L. Ercker, malý groš 1584 Jan. 5c - mincmistrovská značka mezi písmeny GR v opise na lici bez orámování (6), 1584 Jan. 5c - mincmistrovská značka mezi písmeny RI v opise na lici bez orámování (6), 1584 Jan. 5c, ale na začátku liciho opisu šestilistá růžice, mincmistrovská značka mezi písmeny RI v opise na lici bez orámování (4), 1587 Jan. 7c (9), 1587 Jan. 7c, ale opis na lici začíná rozetou (3); Kutná Hora, J. Šatný, bílý groš 1580 Jan. 13a (11), 1581 Jan. 13a (9), 1582 Jan. 13a (7), malý groš 1580 Jan. 7a (21), 1582 Jan. 6b, ale bez teček po stranách letopočtu na rubu (2), 1582 Jan. 7a (6), 1584 Jan. 6b (6), 1584 Jan. 7b, ale kresba ornamentu na rubu odpovídá Jan. 7a bez teček (2), 1584 Jan. 7c (Jan. ročník 1584 zde neuvádí) (5), 1585 Jan. 6b (4), 1585 Jan. 7b (3), 1586 Jan. 7b (7), 1587 Jan. 7b (12); W. Herold (?), malý groš 1592 Jan. 6b, ale bez teček po stranách letopočtu na rubu (1); Jáchymov, J. Kadner, bílý groš 1579 Jan. 12 (opisy začínají dvěma rozdílnými ornamenty, opis na lici: ... G.R minc. zn. I.S....; na rubu: M.M. 15-79) (4), 1579 Jan. 12, ale s odlišnými opisy (líc: ... D.G.R.I minc. zn. S.A; rub: ...M.A.M.15-79) a dvěma rozdílnými značkami na začátku liciho opisu (5), 1579 Jan. 12 s opisy: líc - ... R.I. minc. zn. S ...; rub - ... M.M.15-79 (1), 1579 Jan. 12 s opisy: líc - ... G.R. minc. zn. I.S...; rub - ... M.A.M.15-79 (1), 1580 Jan. 12 s opisy: líc - ... G.R. minc. zn. .I.S ... RE.; rub - ... M.M.15-80 (6), 1580 Jan. 12 s opisy: líc - ... R minc. zn. I ... RE (v písmenu E náznakově vyraženo X); rub - ... B.M.M. 15-80 (2), 1581 Jan. 12 (3 - u dvou kusů opis na lici ... I minc. zn. S ... REX; u jednoho kusu na konci liciho opisu jen RE), 1582 Jan. 12 (10 - u pěti kusů opis na lici ... I minc. zn. S... R.EX; u dvou kusů opis na lici R minc. zn. I RE; u dvou kusů opis na lici ... R. minc. zn. I...REX; u jednoho kusu opis na lici ...R minc. zn. .I...RE; opis na rubu u všech končí M.M. 15-82), 15.. (3); L. Kadnerová, bílý groš 1583 Jan. 12 (7 - opis na lici ...R minc. zn. I...RE (1); R minc. zn. .I...RE (2); R minc. zn. .I...RE. (4)); P. Hofmann, malý groš 1586 Jan. 4c, 4d (14 - nelze přesně rozlišit), 1587 Jan. 4d (18 - opis na lici: ... REX (15); ...REX. (3)), 1588 Jan. 4d (13 - jeden z nich na rubu bez teček po stranách letopočtu; dva z nich na rubu bez hvězdiček a teček po stranách nápisu a letopočtu); České Budějovice, K. Schönfeld, bílý groš b. 1. Jan. 15a, ale s odlišnou kresbou lva a opisy na lici: růžice ... R (minc. zn.) I...; na rubu: ...M.A.MO (1), bílý groš b. 1. Jan. 15a, ale s poněkud odlišnou kresbou lva (výrazné ucho) (2), bílý groš b. 1. - líc jako bílý groš Mattighoferův Jan. 16a; rub jako Jan. 15a - opis: M.A.MO (2), malý groš 1583 - líc: Jan 6b; rub: Jan. 6e (4), Jan. 6d (4), Jan. 6e (1), Jan. 6e, ale opis na lici: ...G minc. zn. R.I... (2), Jan. 6e, ale kolem mincmistrovské značky patrně orámování (kroužek) (1), Jan. neuvádí: na začátku opisu tečka, mincmistrovská značka bez orámování, vnitřní kruh z volně sekaných perliček - opis: ... G

minc. zn. R.I... (1), 1584 Jan. 10b (7), Jan. 10c (7), 1585 Jan. 10b (4 - u třech kusů opis: ... G (minc. zn.) R.I...; u jednoho kusu opis: ... R (minc. zn.) I.S a místo růžice na začátku opisu pouze tečka uprostřed a tři vpravo nahoře), Jan. 10c (2). - Blíže neurčeno: malý groš 1584 (2), 1585 (1), 1586 (2), 1587 (1).

S l e z s k o, F e r d i n a n d I. (1526-64), Vratislav, groš 1548 F.-S.⁷ 22 (7).

Dnes známá část nálezů obsahuje 411 českých ražeb Vladislava II., Ferdinanda I., Maxmiliána II. a Rudolfa II. a 7 slezských ražeb Ferdinanda I. Představuje tak zhruba třetinu až dvě pětiny (přesně 37,1 %) velikostí původně odkrytého nálezů. Jak ukazuje dále uvedený tabulární přehled, k porušení nálezů došlo přibližně shodně ve všech jeho částech. Dobu ukrytí peněžní hotovosti lze klást podle data nejmladší mince v zachované části (jáchymovský malý groš Rudolfa II. z roku 1588) a podle datování malých grošů ve zprávě z roku 1946 (malé groše z let 1578-1590) podobně jako u nálezů z roku 1938 do posledního desetiletí 16. století (Nálezy mincí uvádějí i u tohoto nálezů dobu ukrytí okolo roku 1611).⁸

Složení nálezů Vrbno 1946

Země Panovník Nominál Mincovna	Praha	Kutná Hora	Jáchymov	Č. Budějovice	Blíže neurčeno	Popsaná část nálezů Celkem	Počet odkrytých mincí Celkem
Čechy Vladislav II. pražský groš	-	37	-	-	-	37	53
Ferdinand I. pražský groš	-	9	-	-	-	9	
Slezsko Ferdinand I. groš	-	-	-	-	-	7	
Čechy Maxmilián II. bílý groš	10	19	63	5	2	99	179
Rudolf II. bílý groš	-	27	42	5	6	80	
malý groš	39	69	45	33	-	186	

⁷ F. F r i e d e n s b u r g - H. S e g e r, Schlesiens Münzen und Medaillen der neueren Zeit. Breslau 1901.

⁸ Oba nálezy jsou uloženy ve sbírkách Okresního muzea v Mělníku, jehož řediteli Zdeňku Marečkovi děkuji za jejich zapůjčení ke studiu i za souhlas k publikaci.

Přebělohorský tolarový nález z Krkonoš

Dne 27. září 1980 našli při zalesňovacích pracích na stráni v Horních Lysečínách (kat. území Horní Lysečiny, č. pozemku 251/1) studenti I. B. třídy Střední lesnické technické školy v Trutnově soubor několika mincí. Byl uložen pod pařezem, asi 10 cm pod povrchem, v nadmořské výšce 930 m. Dle sdělení třídního učitele ing. Václava Fojta, když byla jedna mince vzata do rukou, rozpadla se. Nález byl předán Krajskému muzeu východních Čech v Hradci Králové, kde je zapsán pod př. č. 81/80 a kat. čís. N 16 779 - N 16 784.

Popis nálezu:

Uhry, Ferdinand I. (1526-64), Kremnica, tolar 1554 jako Miller¹ tab. č. 6, č. 23 (1).

Sasko, Albertinská linie, Kristian I. (1586-91), Drážďany, Hans Biener, tolar 1856 (1). - Kristian II., Jan Jiří I. a August (1591-1611), Drážďany, Hans Biener, tolar 1597 (1). - Jan Jiří I. a August (1611-15), Drážďany, Heinrich von Rehnen, tolar 1615 (1).

Sasko-Alt Gotha, Ernestinská linie, Jan Kazimír a Jan Arnošt II. (1572-1633), tolar 1589 jako Reimann,² str. 232, č. 4477 var. (1).

Nizozemí, Kampen-Zwolle-Deventer, ražba tří měst, tolar 1555 jako Chijs,³ tab. V, č. 21 var. (1).

¹ V. Miller zu Aichholz - A. Loehr - E. Holzmaier, Österreichische Münzprägungen. Wien 1948 (2. vyd.)

² Reimann, Münzen- und Medailen Cabinet in Hannover. Frankfurt a. M. 1891-92.

³ P. O. van der Chijs, De Munt der voormalige Heeren en Steden van Overijssel, Haarlem 1854.

Uložení nálezu lze datovat podle nejmladší mince do období po roce 1615, tedy těsně před začátek třicetileté války.

V té době prožívaly Krkonoše velké ekologické změny,⁴ a to zvláště oblast v povodí Úpy. Již za Ferdinanda I. sem byli zváni cizí odborníci a dělníci, aby zajistili těžbu dřeva pro doly v Kutné Hoře. Kolem roku 1609 byly lesy v místě nálezu již zcela vykloučeny. Vzniklé holoseče byly novými přistěhovalci rychle osídlovány a intenzivně obhospodařovány, což objasňuje i uložení depotu v této nadmořské výšce.

Při hodnocení významu nálezu si rovněž zaslouží zvláštní pozornost výskyt ražby svazu tří říšských nizozemských měst (Kampen, Zwolle, Deventer), která byla zaznamenána pouze v nálezu z Hrochova Týnce, okr. Chrudim (Nálezy č. 2976)⁵ a v nálezu u Dudína, okr. Pelhřimov.⁶ Samostatné ražby jednotlivých měst se vyskytují v nálezech do roku 1617 i po něm poměrně často.

Nález je dokladem postupu osídlování Krkonoš a styku jejich obyvatel se sousedními zeměmi.

DANA SVOBODOVÁ

Dva neznámé nálezy mincí z doby třicetileté války

V Numismatische Zeitung (XXXIII, 1866, str. 71-72), vydávané pastorem Leitzmannem v durynském Weissensee, jsou zaznamenány dva dosud neregistrované české nálezy mincí z doby třicetileté války. Jejich obsah je uveden pouze povšechně, bez přesného určení a počtu jednotlivých kusů.

1. V e l e t i c e, o. Louny

U: po r. 1625.

O: 1863 v hliněné zdi, v koženém váčku spolu s dvěma křesacími kameny a přezkou.

Ol: 375 drobných stříbrných mincí, většinou grošů a půlbatzenů z 2. poloviny 16. stol. až po 2. čtvrtinu 17. stol. V nálezu byly zastoupeny tyto země: Čechy (malý počet dobře zachovalých pražských grošů Ferdinanda I.), Rakousy, Tyroly, Bádensko, Bavorsy, Elsasko, kurfiřtská Falc, Falc-Simmern, Falc-Zweibrücken, Hamburk, Hessensko, Nassavsko, Waldeck a Württemberg. Z dalších ev-

⁴ K. Heřčík, Těžba dřeva pro kutnohorské báňské podniky v trutnovských a rychnovských lesích ve druhé polovině XVI. a počátkem XVII. století. In: Acta musei Reginae hradecensis S.B. 3, Hradec Králové 1959, str. 185-206. - T. Lokvenec, Krkonošské hřebeny. Hradec Králové 1960, str. 23-36.

⁵ L. Němeškal, České, moravské a slezské nálezy mincí údobí tolarového. Nálezy mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku III (red. Em. Nohejlová-Prátová). Praha 1957, str. 18-19, č. 2976.

⁶ B. Hladík, Nález mincí v lese "Na vopálený" u Dudína, okres Pelhřimov. Num. sbor. VIII, 1963-1964, str. 238-239.

ropských zemí byly početnější pouze ražby Polska (zde je jmenována nejmladší mince nálezu - groš Zikmunda III. z roku 1625), méně početné byly ražby Litvy a města Rigy.

2. M o r y, o. Louny

U: v době třicetileté války

O: v létě roku 1865 pod sutí, vyvezenou na pole, v koženém váčku.

01: přibližně 4000 drobných, značně otřelých stříbrných mincí v celkové váze asi 4 liber. Časový rozsah i složení nálezu je shodné s nálezem veletickým, jen navíc obsahuje ještě groše německých biskupství. Nejmladší mince nebyla určena.

Zpráva je nepodepsaná, její autor zdůrazňuje jak shodu v časovém rozsahu a složení obou nálezů, tak i okolnost, že v obou se nevyskytl žádný vyšší nominál. Podle autorova názoru byly oba nálezy ukryty v době třicetileté války a představovaly nejspíše majetek neznámých žoldnéřů.

EDUARD ŠIMEK

Nález mincí z doby třicetileté války u obce Broučkova Lhota, o. Tábor

Dne 13. listopadu 1977 bylo náhodně nalezeno při orbě na poli u lesa severovýchodně od obce Broučkovy Lhoty několik mincí. Nálezci Jiří Knap a Slavomil Hnojna, bytem Je- níčkova Lhota č. 21, místo nálezu druhý den důkladně prokopali a objevili další mince a střepe džbánu. Dne 15. listopadu 1977 odevzdali veškeré nalezené mince v počtu 85 kusů Muzeu husitského revolučního hnutí v Táboře, které je postoupilo ke konzervaci a odbornému zpracování do numismatického oddělení Národního muzea v Praze. Po konzervaci a zpracování byly mince vráceny do sbírek Muzea husitského revolučního hnutí v Táboře.

Podle provenience obsahoval nález tyto ražby:

Země	Počet kusů	%	Země	Počet kusů	%
Čechy	23	27,05	Hanau - Lichtenberg	1	1,18
Morava	2	2,35	Jülich - Cleve - Berg	1	1,18
Slezsko	15	17,64	Minden - biskupství	1	1,18
Dolní Rakousy	4	4,70	Nassau - Weilburg	1	1,18
Korutany	1	1,18	Nassau - Wiesbaden	1	1,18
Štýrsko	1	1,18	Norimberk - město	1	1,18
Tyroly	5	5,88	Sasko - Výmar	1	1,18
Salzburg - arcibiskupství	4	4,70	Solms - Lich	2	2,35

Země	Počet kusů	%	Země	Počet kusů	%
Cáchy - město	1	1,18	Polsko	11	12,94
Falc - Veldenz	1	1,18	Nizozemí: Brabant	1	1,18
Falc - Zweibrücken	2	2,35	Geldry	2	2,35
Friedberg - hrad	1	1,18	Východní Frišsko	2	2,35
Celkem				85	100,00

Popis nálezu:

Č e c h y, M a x m i l i á n II. (1564-76), *Kutná Hora*, J. Šatný, bílý groš 1575 Jan. 7d¹ (1). - R u d o l f II. (1576-1611), *Praha*, T. Gebhart, malý groš 1578 Jan. 3b (1); *Kutná Hora*, J. Šatný, bílý groš 1581 Jan. 13a (1); *Jáchymov*, P. Hofmann, malý groš 1587 Jan. 4d (1), 1588 Jan. 4d (1), 1591 Jan. 4d (1), 1598 Jan. 5 (1); *České Budějovice*, K. Schönfeld, bílý groš b. l. Jan. 15a (1); K. Mattighofer, bílý groš 1584 Jan. 16a var. (1); malý groš 1595 Jan. 11d (1). - F e r d i n a n d II. (1619-37), *Praha*, B. Hübner, 3krejcar 1628 Jan. 28c (1), 1628 Jan. neuvádí - v opise nad hlavou panovníka na líci značně velké volné místo bez růžice i rozdělovacího znaménka (1); E. du Bois, 3krejcar 1630 Jan. 30b var. - označení hodnoty na rubu v kroužku (1); T. Schuster, 3krejcar 1634 Jan. 31 (1), 1635 Jan. 31 (2); J. Wolker, 3krejcar 1637 Jan. 32 (1); *Kutná Hora*, S. Hölzl, 3krejcar 1628 Jan. 31a - opis na líci s výraznou růžicí na začátku, na rubu ARCHD (1). - Blíže neurčený 3krejcar 1624 (1). - F e r d i n a n d III. (1637-57), *Praha*, J. Wolker, 3krejcar 1640 Jan. 3a (1), 1647 Jan. 3b (2); *Kutná Hora*, D. Kavka, 3krejcar 1641 Jan. 4b (1).

M o r a v a, F e r d i n a n d II. (1619-37), *Brno*, Kr. Wohnsiedler, krejcar 1626 Rump 182² (1); *Olomouc*, M. Fritsch, krejcar 1633 Rump 259³ (1).

S l e z s k o, F e r d i n a n d II. (1619-37), *Vratislav*, J. Riedel, J. Ziesler, 3krejcar 1627 Fr.-S. 214⁴ (1), 1628 Fr.-S. 219 (1), 1629 Fr.-S. 225 (4), 1629 jako Fr.-S. 225, ale v opise na líci mezi R a orámováním hodnoty výrazná tečka jako rozdělovací znaménko (1), 1631 Fr.-S. 236 (1); krejcar 1626 Fr.-S. 203 (1); *Nisa*, B. Zwirner, krejcar 1624 Fr.-S. 145 (1); D. von Bren, krejcar 1625 Fr.-S. 153, ale v opise na rubu ARCHIDV.A.DV (1); *Opolí*, S. Fränzel, krejcar 1625 MA tab. 21, č. 42⁵ (1). - F e r d i n a n d III. (1627-37-57), *Kladsko*, P. Hema, 3krejcar 1631 Fr.-S. 2863

1 H. J a n o v s k ý, České vládní mince, kartotéka novověku (1526-1856). Praha 1948.

2 A. - J. R u m p l, Moravské vládní mince za třicetileté války III. Moravské mince po kaladě. A. Num. sbor. 8, 1964, str. 75-147.

3 A. - J. R u m p l, Moravské vládní mince za třicetileté války III. Moravské mince po kaladě. B. Num. sbor. 10, 1968, str. 151-212.

4 F. F r i e d e n s b u r g - H. S e g e r, Schlesiens Münzen und Medaillen der neueren Zeit. Breslau 1901.

5 V. M i l l e r z u A i c h h o l z - A. L o e h r - E. H o l z m a i r, Österreichische Münzprägungen 1519-1938. Wien 1948 (2. vydání).

(1); J. Werner, 3krejcar 1644 Fr.-S. neuvádí (1); J. Rossner, krejcar 1636 Fr.-S. neuvádí (1).

D o l n í R a k o u s y, M a t y á š II. (1608-19), *Vídeň*, I. Jessensky, 3krejcar 1618 (1). - F e r d i n a n d II. (1619-37), *Vídeň*, M. Fellner, 3krejcar 1624 (1), 1626 (1). - F e r d i n a n d III. (1637-57), *Vídeň*, J. Stadler, 3krejcar 1639 (1).

K o r u t a n y, F e r d i n a n d II. (1619-37), *Sv. Vít*, P. Sigharter, krejcar 1626 (1).

Š t ý r s k o, F e r d i n a n d II. (1619-37), *Št. Hradec*, 3krejcar 1624 (1).

T y r o l y, arciv. L e o p o l d (1619-32), *Hall*, 10krejcar 1623 (1), 1624 (1), 1632 (2); krejcar b. l. (1).

S a l z b u r g - arcibiskupství, M a t t h ä u s L a n g (1519-40), zweier b. l. Roll 768⁶ (1). - P a r i s (1617-53), krejcar 162. (1), 1631 Roll 2747 nebo 2748 (1), 1638 Roll 2757 (1).

C á c h y - město, 2krejcar 1577 Sa. 2821⁷ (1).

F a l c - V e l d e n z, J i ř í J a n (1544-92), 1/2batzen 1589 Sa. neuvádí (1).

F a l c - Z w e i b r ü c k e n, J a n I. (1569-1604), 3krejcar 1596 Sa. 2009 (1), 1599 Sa. 2012 (1).

F r i e d b e r g - hrad, J a n E b e r h a r d (1577-1617), 1/2batzen 1594 Sa. 2369 (1).

H a n a u - L i c h t e n b e r g, F i l i p V. (1590-99), 1/2batzen 1592 Sa. 2202 var. - bez mincovní značky (1).

J ü l i c h - C l e v e - B e r g, za Matyáše I. (1609-19), 4stüber b. l. Sa. 3039 var. (1).

M i n d e n - biskupství, H e r m a n n (1566-82), 3krejcar 1578 Sa. 3218 var. - bez mincovní značky (1).

N a s s a u - W e i l b u r g, A l b r e c h t (1559-93), 1/2batzen 1591 Sa. neuvádí - 9 v letopočtu vyražena opačně (1).

N a s s a u - W i e s b a d e n, J a n L u d v í k (1568-96), 1/2batzen 159. (1).

N o r i m b e r k - město, 15krejcar 1622 (1).

S a s k o - V ý m a r, J a n (1573-1605), 1/2batzen 1576 (1).

S o l m s - L i c h, E r n s t, E b e r h a r d a H e r m a n A d o l f (1562-90), 1/2batzen 1589 Sa. 2340 (1), 1590 Sa. 2341 (1).

P o l s k o, K a z i m í r (1447-92), 1/2groš G. 534⁸ (2 - z toho 1 vylomený). - J a n O l b r a c h t (1492-1501), 1/2groš G. 545 (3 - z nich 1 s kroužkem dole na

6 M. B e r n h a r t - K. R o l l, Die Münzen und Medaillen des Erzstiftes Salzburg, München 1930.

7 Die S a u r m a s c h e Münzsammlung deutscher, schweizerischer und polnischer Gepräge. Berlin 1892.

8 M. G u m o w s k i, Podręcznik numizmatyki polskiej. Kraków 1914.

rubu a 1 vylomený). - A l e x a n d e r (1501-6), 1/2groš G. 547 (1). - Z i k m u n d I. (1506-48), 1/2groš 1507 G. 559 - v opise na rubu REGIS (1), 1510 G. 559 (1). - Z i k m u n d III. (1587-1632), 6groš 1626 G. 1263 - poprsí bez žezla (1); 1/2groš 1620 G. 996 (1). - Blíže neurčeno, 1/2groš (1 - zlomek).

N i z o z e m í, F i l i p II. (1555-98), G e l d r y, 1/5tolaru 1565 Gelder-Hoc 212-6⁹ (1), 1566 Gelder-Hoc 212-6 (1). - A l b e r t a I s a b e l a (1598 - 1621), B r a b a n t, real b. l. Gelder-Hoc 293-1 (? - 1).

F r í s k o V ý c h o d n í, E n n o III. (1599 - 1626), 4stüber b. l. (2).

Nález z Broučkovy Lhoty byl ukryt na samém sklonku třicetileté války. Dokladem toho je pražský 3krejcar Ferdinanda III. z roku 1647, který datuje uložení této malé peněžní hotovosti do tohoto roku případně krátce po něm. Svým složením náleží popisovaný nález k běžným náleзовým celkům tohoto období. Poněkud překvapující je jeho poměrně značné časové rozpětí od konce 15. stol. (polské ražby) až do 40. let 17. stol. se dvěma výraznými pauzami v letech 1510-65 a 1599-1618, jehož odrazem je při malém počtu mincí v nálezu i jen zřídka se vyskytující bezprostřední časová návaznost jednotlivých ražeb, kterou zjišťujeme pouze u několika drobných slezských mincí Ferdinanda II. z let 1624-29. Ostatní častěji se vyskytující ražby určité provenience (Čechy, Polsko) jsou od sebe časově poměrně značně vzdáleny. Zda tato časová mezerovitost ve skladbě nálezu vznikla při jeho shromažďování původním majitelem, nebo naznačuje porušení nálezu po jeho ukrytí, nelze s určitostí říci. Její zjištění však nabádá k tomu, aby se časovému složení nálezu tolarové doby věnovala větší pozornost než dosud. Přesné časové určení v nich zachovaných ražeb k tomu dává nejlepší předpoklady.

ONDŘEJ KOLÁŘ

Dva drobné nálezy v numismatické sbírce Augusta Sedláčka

Součástí numismatické sbírky známého historika Augusta Sedláčka, která je uložena v Okresním muzeu v Písku a obsahuje 1731 kusů mincí a numismatického materiálu,¹ jsou i dva drobné nálezy.

V zásuvce číslo XVI je u 3krejcaru Ferdinanda III. z roku 1637 na ústřižku papíru Sedláčkovým rukopisem poznamenáno: "Z Pecky".

V zásuvce číslo XVIII je u 3krejcaru Leopolda I. z roku 1694 další Sedláčkova poznámka: "Rakous. země Leopold I. nalezen pod Hazmburkem".

Není jisté, zda tyto mince nalezl sám Sedláček, ale pravděpodobně je získal při svých návštěvách těchto hradů. V každém případě je možno mapu českých nálezu tolarového období o nálezy Pecka (o. Jičín) a Hazmburk (o. Litoměřice) doplnit.

9 H. E. v a n G e l d e r - M. H o c, Les monnaies des Pays-Bas bourguignons et espagnols 1434-1713. Amsterdam 1960.

Nález drobných mincí a žetonu v Údrnici, o. Jičín

Na jaře roku 1979 našel Jan Hron při práci na zahradě u domu čp. 52 (býv. kovárna) v Údrnici, o. Jičín, volně v zemi čtyři mince a žeton. Uložení mincí, které byly patrně součástí většího mincovního souboru, nelze přesněji datovat. Uherský 3krejcar Josefa I. by nasvědčoval ukrytí nálezu po roce 1711. Podle norimberského žetonu Alberta Högera by však bylo možné uvažovat i o uložení pozdějším.

Popis nálezu:

Korutany, Ferdinand II. (1619-37), Sv. Vít, krejcar 162. (1).

Štýrsko, Leopold I. (1657-1705), Št. Hradec, 3krejcar 1698 (1).

Uhry, Josef I. (1705-11), Bratislava, 3krejcar 1711 (1).

Württemberg - Olešnice, Sylvius Fridrich (1664-97), grešle 16. (1).

Norimberk, žeton - Ludvík XV. (1715-74), Albert Höger, Feuarent. č. 13268.^{1a}

HELENA ŠTROBLOVÁ

Nové nálezy mincí z Kutné Hory a nejbližšího okolí

Při třídění a zpracování numismatické sbírky Okresního muzea v Kutné Hoře bylo objeveno několik nálezů mincí, které zatím nebyly zahrnuty do celkové evidence nálezového materiálu z našich zemí. Jde jednak o nálezy z let 1966 a 1968, jednak o nálezy starší, ale nezaznamenané v Nálezech mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku.^{1b}

Kutná Hora, Barborská 28 (Hrádek)

V roce 1968 byla při archeologickém výzkumu zahrady Hrádku ve spojovací sondě mezi sondou I a II v hloubce 1,90 m nalezena drobná stříbrná mince:

Čechy, Jiří z Poděbrad (1458-71), Kutná Hora, jednostranný kruhový peníz se lvem jako Castelin č. 67.²

1 O. Kolář, Numismatická sbírka Augusta Sedláčka. Výběr z prací členů Hist. klubu 13/3, Č. Budějovice 1976. - Týž, Ještěk numismatické sbírce Augusta Sedláčka. Výběr z prací členů Hist. klubu 14/2, Č. Budějovice 1977.

1a F. Feuarent, Jetons et méreaux III, Paris 1915.

1b Nálezy mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku I - IV (red. Em. Nohejlová-Prátová). Praha 1955-58.

2 K. Castelin, Česká drobná mince doby předhusitské a husitské. Praha 1953, str. 231.

Kutná Hora, Havlíčkovonám. čp. 519

Při úpravě zahrady J. Horáka byl nalezen početní groš Rudolfa II. (1576-1612) z kutnohorské mincovny (líc: v hladkém kruhu majuskulní korunované písmeno R, po stranách letopočet 15-92. Opis v hladkém kruhu: RAIT.GROSCH.DER BEHMISCHEN.CAMER+; rub: v hladkém kruhu český lev. Opis v hladkém kruhu: GROSS.POCZETNI.KOMORY.CZESKE.). Místo nálezu je v blízkosti Vlašského dvora.

Kutná Hora, Kolárova ul. čp. 159

V roce 1966 bylo při úpravě sklepa ve vrstvě navážky nalezeno 10 mincí:

Čechy, Leopold I. (1657-1705), Kutná Hora, B. Wohnsiedler, krejcar 1702 (1), 1703 (4); úřad mincmistra neobsazen, krejcar 1702 (1).

Slezsko, Leopold I. (1657-1705), Opolí, trojník 1696 (1).

Olomouc - biskupství, Karel z Lichtensštejna (1664-95), Kroměříž, 6krejcar 1674 (1).

Lehnice - Břeh, Jindřich Vilém (1672-75), 6krejcar b. l. (1).

Württemberg - Olešnice, Kristián Ulrich (1684-1704), trojník (1).

Kutná Hora, jezuitská kolej

Roku 1966 byly nalezeny před východním vchodem do jezuitské koleje při úpravě chodníku volně ve vrstvě navážky 2 mince:

Čechy, Marie Terezie (1740-80), Praha, krejcar 1761 (1), 1762 (2).

Kutná Hora, klášter voršilek

Roku 1899 byly nalezeny při kopání základů klášterního kostela tyto mince (bližší nálezové okolnosti nejsou známy):

Slezsko, Ferdinand II. (1619-37), Vratislav, 3krejcar 1624 (1). - Leopold I. (1657-1705), Opolí, trojník 1696 (1), 1697 (1).

Tyrolly, Leopold I. (1657-1705), Hall, 3krejcar (1).

Korutany, Ferdinand II. (1619-37), Sv. Vít, 3krejcar 1624 (1).

Políčany u Kutné Hory

Nález bílých jednostranných peněz Vladislava Jagellonského (1471-1516) a Ludvíka Jagellonského (1516-26), které v počtu 215 kusů daroval do kutnohorského muzea Josef Haken roku 1928. Bližší nálezové okolnosti nejsou známy. Dnes nález obsahuje 192 kusů, které popisujeme takto:

Čechy, Vladislav II. (1471-1516), Kutná Hora, jednostranný bílý peníz se lvem (opis: VLADISLAVS SECVNDVS RB), jako Smolík č. 100³ (28). - Ludvík (1516-26), Kutná Hora, jednostranný bílý peníz se lvem, jako Smolík č. 115⁴ (164).

3 J. Smolík, Pražské groše a jejich díly (1300 - 1547). Praha 1971 (reedice s doplňky K. Castelina a I. Pánka), str. 45.

4 J. Smolík, l. c., str. 52.

Značná převaha mincí Ludvíka Jagellonského naznačuje, že depot byl pravděpodobně ukryt v posledních letech Ludvíkovy vlády.

DANA SVOBODOVÁ

Nález měděných mincí z počátku 19. stol. v Jablonném v Podještědí, o. Česká Lípa

Při demolici domu čp. 322 v Jablonném v Podještědí bylo pod podlahou nalezeno 71 drobných měděných nominálů, které byly 15. března 1978 odevzdány Okresnímu vlastivědnému muzeu v České Lípě. Nebylo možné zjistit, zda nález byl uschován v nějaké nádobce či obalu. Mince byly velmi dobře zachovalé a byly zapsány pod př.č. 16/78.

Jsou to mince:

Čechy, František II. (1792–1835), Praha, krejcar 1800 (26).

Dolní Rakousy, František Lotrinský (1745–1765), Vídeň, 1/2krejcar b. l. (1). – František II. (1792–1835), Vídeň, 30krejcar 1807 (5), krejcar 1800 (4).

Uhry, František II. (1792–1835), Kremnica, 30krejcar 1807 (4), 15krejcar 1807 (1), 3krejcar 1800 (2), krejcar 1800 (1); Velká Baňa, 30krejcar 1807 (1), krejcar 1800 (9); Smolník, 30krejcar 1807 (7), krejcar 1800 (1). – František Josep I. (1848–1916), Kremnica, 2haléř 1906 (1).

Habsburské země bez bližšího určení mincovny, František II. (1792–1835), krejcar 1800 (8).

Nalezené nominály představovaly nepatrnou hodnotu a byly podobně jako další nálezy měděných mincí¹ tezaurovány v pohnutých dobách finanční krize 1. desetiletí 19. stol., kdy stříbrné mince mizely rychle z oběhu a prostí lidé hledali pocit jistoty v ukrývání platidel z méněhodnotného kovu.

Dvouhaléř z roku 1906 nebyl zřejmě součástí nálezů a byl nejspíše přidán k ostatním mincím teprve v průběhu demoličních prací.

¹ Srov. například nález 762 měděných 6krejcarů, 3krejcarů a krejcarů domácí provenience z let 1762–1800 v Marefách, o. Vyškov (Numismatické oddělení Moravského muzea v Brně inv. č. H 64), nález 42 měděných 30krejcarů, 15krejcarů, 3krejcarů a krejcarů Františka II. v Žarošicích, o. Hodonín, nález 7 kg velkých měděných mincí Františka II. vesměs z roku 1807 v Kvítkově, o. Česká Lípa, nález blíže neurčeného počtu měděných 30krejcarů a 15krejcarů z roku 1807 ve Lhotě Rapotíně, o. Blansko, nález 96 měděných mincí Františka II. v Lomnici nad Popelkou, o. Semily, a nález 18 kg měděných mincí Františka II. z let 1800–1807 ve Vladislavi, o. Třebíč (L. Nemeškal, České, moravské a slezské nálezy mincí údobí tolarového. Nálezy mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku III (red. Em. Nohejlová-Prátová). Praha 1957, č. 3933, 3940, 3941, 3942, 3943, 3945. Určení okresů u jednotlivých lokalit upravuji podle nového správního rozdělení z roku 1964).

JAROSLAV ŠULA

Nález zlatých a stříbrných mincí z doby napoleonských válek ve Velké Vsi u Broumova, o. Náchod

Koncem února 1974 bourali členové stavební skupiny JZD Velká Ves (Broumov VI.) Fr. Suk, M. Netík, D. Brutovský, J. Meuer a L. Packo družstevní objekt čp. 50 ve Velké Vsi. Při vyvážení stavebního rumu, pocházejícího s největší pravděpodobností z destrukce komína a pece bouraného statku, našel Fr. Suk střepy hliněné nádoby, zlaté a stříbrné mince a předměty. Nalezené i dohledané mince a předměty si členové stavební skupiny rozebrali, nález utajili a pokusili se ho rozprodávat. Zásahem Obvodního velitelství VB v Broumově se podařilo zachránit nalezené mince a předměty, které pak byly předány do Krajského muzea v Hradci Králové (př. č. 21–25/75, inv. č. N 15 397–N 15 431). Nálezci byly obžalováni z rozkrádání národního majetku a rozhodnutím Okresního soudu v Náchodě odsouzeni.¹

Vzhledem k průmyslovému charakteru demoličních prací nelze předpokládat, že dochovaných 30 zlatých a stříbrných mincí a 5 předmětů depotního inventáře reprezentuje skutečně celý uschovaný soubor. Nicméně i dochovaná část celkem jednoznačně hovoří o době a příčinách tezaurace raženého i neraženého kovu.

Nález popisují takto:

Olomouc – biskupství, Karel III. Lotrinský (1695–1710), Kroměříž, tolar 1705 jako Lichnowsky² č. 352 (1).

Dolní Rakousy, Josef II. (1780–90), Vídeň, dukát 1786 (1), 1787 (2); křížový 1/4tolár 1790 (1); 10krejcar 1786, s přidělaným ouškem (1). – František II. (1792–1835), Vídeň, dukát 1810 (1); křížový tolar 1793 (1).

Burgavsko, Marie Terezie (1740–80), Günzburg, tolar 1766 (2). – František II. (1792–1835), Günzburg, křížový tolar 1795 (1), 1796 (1).

Uhry, Karel VI. (1711–40), Kremnica, tolar 1730 (1). – Marie Terezie (1740–80), Kremnica, S. A. Klemmer – P. J. Damiani, tolar 1780, s přidělaným stříbrným ouškem (1); 20krejcar 1778 (1); 17krejcar 1765 s přidělaným stříbrným ouškem (1); 15krejcar 1743 s přidělaným stříbrným ouškem (1); Velká Baňa, J. Brunner – J. Vischer, 20krejcar 1778 (1). – Josef II. (1765–80–90), Kremnica, křížový 1/4tolár 1788 (1). – František II. (1792–1835), Kremnica, 7krejcar 1802 s přidělaným stříbrným ouškem (1).

Sedmíhrady, Marie Terezie (1740–80), Karlsburg, dukát 1762 (1).

¹ Nálezové okolnosti jsou čerpány z Trestního spisu č. 3 T 144/74 uloženého u Okresního soudu v Náchodě.

² R. v. Lichnowsky – E. v. Mayer, Des fürstlichen Hochstiftes Olmütz Münzen und Medaillen. Graz 1963 (reedice).

Bavory, Maximilian III. Josef (1745-77), Mnichov, 10krejcar 1756 (1); Amberg, konvenční tolar 1774 (1), 1777 s přidělanými stříbrnými oušky a řetízky (1). - Karel Theodor (1777-99), Amberg, 20krejcar 1779, s přidělaným stříbrným ouškem (1), s upilovaným stříbrným ouškem (1). - Maximilian IV. Josef (1799-1825), konvenční tolar 1807 (1).

Mansfeld - Hinter Ort, Kristian Friedrich (1632-66), Eis-leben, H. P. Koburger, tolar 1645 (1).

Sasko, Albertinská linie, Kristian II., Jan Jiří I. a August (1591-1611), Drážďany, H. Biener, tolar 1598 s přidělanými stříbrnými oušky a řetízky (1).

Nizozemí, Batavská republika, Utrecht, dukát 1801 (1).

Dále: 2 stříbrné knoflíky, 1 bronzová svátostka kladského původu (Albeřice), 1 stříbrná lžička a 1 stříbrná záložka.

Fragmentům rozbité nádoby - poněvadž o nich předpokládali, že se nedají zpeněžit - nevěnovali nálezcí pozornost a také již nebyly dohledány; ostatně Krajské muzeum bylo o nález informováno se zpožděním.

Časové rozpětí tezaurovaných mincí, označené léty 1598 (saský tolar) a 1810 (rakouský dukát), je značné. Vzhledem k tomu, že část mincí byla opatřena oušky a řetízky, aby sloužily jako ozdoby, a že tyto byly doprovázeny dalšími předměty majícími charakter depotu (2 stříbrné knoflíky, 1 stříbrná lžička, 1 stříbrná záložka a 1 bronzová svátostka kladského původu) lze předpokládat, že nejde o běžný mincovní depot, tj. finanční hotovost, ale o soubor schraňovaný za účelem deponování předmětů z drahých kovů, z nichž některé měly charakter rodinné památky a šperku. Zejména to lze prohlásit o stříbrné záložce do knihy. Tato měří 2,0 x 15,6 cm, jená obou krajích zaoblená, na okrajích má rytý dekor s otvory, na jedné straně vrytý letopočet 1738, na druhé straně v ozdobném rámečku jméno majitelky: Anna Rosina Rotterin.

Depot byl tezaurován v roce 1810 či v následujících letech. Je to období napoleonských válek, zvýšeného neklidu a intenzivních vojenských průtahů. V roce 1809 byla v kraji formována tzv. černá legie, v roce 1811 byl vyhlášen finanční bankrot, v roce 1813 Broumovskem táhlo pruské i ruské vojsko.³ Tehdy zřejmě si majitel selské usedlosti v Nové Vsi deponoval ražené i neražené drahé kov, ale již se k němu z neznámých nám příčin nikdy nevrátil, aby ho použil.

3 Braunaier Heimatkunde. Braunau 1894 (zde na str. 206 stručné dějiny Velké Vsi); W. W. Tomek, Příběhy kláštera a města Police nad Medhují. Praha 1881; A. Skalicý, Příchod Rusů do Broumova v r. 1813 viděný očima J. M. Ludvíka. Zpravodaj Okresního muzea v Broumově I, 1958, str. 31-34.

Pět tolarových nálezů ze severovýchodních Čech

Tímto materiálovým článkem se končí triptych nálezových zpráv a popisů numismatických depotů jednotlivých mincovních období nalezených v severovýchodních Čechách a popsaných ve 14. a 15. svazku Numismatického sborníku,¹ který vznikl jako výsledek úsilí o numismatické zmapování regionu. Z pěti zde nyní publikovaných nálezů byl pouze jeden (Dvůr Králové nad Labem) evidován v dosavadní odborné literatuře, i když další tři (Dobruška, Hronov, Rýchory) byly odkryty v období do r. 1945. Badatele tolarového období upozorňuji na předchozí své nálezové popisy uveřejňované hlavně na stránkách Numismatického sborníku² i v knižně vydaném soupisu,³ nověji pak v článku Tři desítky starších a zapomenutých nálezů mincí ze severovýchodních a východních Čech.⁴

Jako v předchozích souborných nálezových popisech jsem i zde seřadil lokality abecedně a na základě současného správního uspořádání ČSR.

Dobruška, o. Rychnov nad Kněžnou

Při adaptaci hostince "U Tomášů" v Solnické ulici (dnes Hončlova) prováděné někdy v letech 1941-44 se našly v podjezdu tohoto bývalého zájezdního hostince mince, které si rozebrali sběratelé. Část nálezů získal pardubický starožitník. Mince byly v zetlelém plátěném měšci; celkem jich prý bylo asi 60-70 kusů. Vykopal je v hloubce asi 1 m dělník Linhart, který chystal příkop pro kanalizační trubky.

S výjimkou jednoho tolaru Ferdinanda II. z pražské mincovny z r. 1633 tvořily nález drobné české ražby: dva kutnohorské čtyřladvacetníky, 3krejcarey a krejcarey ražené v mincovně v Praze a v Kutné Hoře a snad i bílé a malé groše.⁵

Nález, ve kterém asi byly i mince z 2. poloviny 16. století, byl pravděpodobně zakopán v letech třicetileté války a je to již třetí známý tolarový nález z Dobrušky.⁶

1 Srov. J. Šůla, Pět denárových nálezů ze severovýchodních Čech. Num. sbor. XIV, 1976, str. 199-202. - Týž, Pět grošových nálezů ze severovýchodních Čech. Num. sbor. XV, 1978 (1979), str. 420-425.

2 Jejich přehled viz v Num. sbor. XIV, 1976, str. 199, pozn. 2. Dále viz Num. sbor. XIV, 1976, str. 215 - 216 a str. 217 - 227 a Num. sbor. XV, 1978, str. 427-440 a můj článek Příspěvek k problematice variant ornamentů slezských grešlí Leopolda I. Num. listy XXXI, 1976, str. 45-55.

3 J. Šůla, Příspěvky k soupisu nálezů mincí v severovýchodních Čechách 1. Hradec Králové 1966.

4 Královéhradecký sborník numismatických prací. Uspořádal Jan Vacek. Hradec Králové 1977 (ČSN - pobočka Hradec Králové), str. 91-102.

5 Za údaje týkající se odkrytí a složení nálezů vděčím panu Janu Klenovi z Dobrušky a panu Jaromíru Červenému z Pardubic.

6 Srov. J. Šůla, Tolarový nález z poloviny 17. století v Dobrušce. Num. sbor. X, 1968, str. 272. - Týž, Druhý nález tolarů v Dobrušce. Num. sbor. X, 1968, str. 274-276.

V základech novostavby Václava Jiráčka čp. 332 byla nalezena 12. května 1926 hliněná nádobka s více než 400 stříbrnými mincemi.⁷ Královédvorské muzeum získalo 441 kusů mincí a nádobu, asi 60 mincí bylo rozebráno.⁸ V současné době je v muzeu zachováno pouze 427 mincí; nádobku nebylo možno identifikovat. Nález však neobsahoval – alespoň jeho dochovaná a v muzeu uložená část – zlaté mince,⁹ ale při podrobnějším prohlédnutí jsem zjistil, že jeho složení je mnohem pestřejší než se doposud soudilo a psalo. Nález obsahuje tyto ražby:

Č e c h y, M a x m i l i á n II. (1564–76), Praha, J. Harder, bílý groš 1574 jako Janovský¹⁰ 13a (1), 1576 Jan. 13c (1); Kutná Hora, J. Šatný a S. Vodolinský, bílý groš 1574 Jan. 7d (1), 1576 Jan. 7b (4), 1577 Jan. 7b (1); Jáchymov, J. Geitzköf-ler, krejcar b. l. (1); bílý groš 1574 Jan. 14d (1), 1575 Jan. 14d (2), 1576 Jan. 14d (1); J. Kadner, bílý groš 1576 (6); mincm. zn. nečitelné, bílý groš b. l. (3), 1576 (1). – R u d o l f II. (1576–1612), Praha, J. Harder, malý groš 1578 Jan. 2a (1), 1583 Jan. 2d (1); T. Gebhart, malý groš 1579 Jan. 3e (2), 1580 Jan. 3e (2), 1581 Jan. 3e (4), 1583 Jan. 4f (3); L. Ercker, malý groš 1583 Jan. 7a (1), 1584 Jan. 5c (2), 1585 Jan. 7c (3), 1586 Jan. 7c (2), 1587 Jan. 7c (1), 1592 Jan. 7c (1), 1594 Jan. 9d (2), 1596 Jan. 9d (1); Z. Erckerová, malý groš 1597 Jan. 8c (3), 1598 Jan. 8c (1), 1599 Jan. 8c (2), 1600 (4), 1600 Jan. 12b (1), 1601 (1), letopočet nečitelný (4); J. Lasanz, malý groš 1601 Jan. 13b (1); Kutná Hora, J. Šatný, malý groš 1579 Jan. 6a (1), Jan. 6b (2), 1580 Jan. 6b (4), 1581 Jan. 6b (2), 1582 Jan. 7a (1), 1583 Jan. 6b (2), 1585 Jan. 6b (3), 1586 Jan. 7b (1), 1587 Jan. 7b (3), 1588 Jan. 7d (1), 1589 Jan. 7d (2), 1590 Jan. 7d (2), 1591 Jan. 6b (1), Jan. 7a (1), Jan. 7d (1), 1592 Jan. 6b (3), letopočet nečitelný (3); bílý groš 1580 (1), 1581 (1), 1584 (1), 1585 (3), 1586 (1), 1587 (1), 1589 (1), 1590 (2), 1592 (1), 15.. (1); V. Herold a J. Dominig, malý groš 1592 Jan. 8a (1), 1593 Jan. 8a (1), Jan. 8d (2), 1594 Jan. 8a (1), Jan. 8d (5), 1595 Jan. 8c (2), 1596 Jan. 8d (2), 1597 Jan. 8d (3), 1598 Jan. 8d (1), 1599 Jan. 8d (3), 1600 Jan. 8d (2), letopočet nečitelný (1); bílý groš 1593 Jan. 14a (2), 1594 Jan. 14b (2), 1595 Jan. 14b (2), 159. Jan. 14b (1); J. Spiess, malý groš 1600 Jan. 9a (2), Jan. 9b (2), 1601 Jan. 9b (1), 1602 Jan. 9b (1); D. Enderle, malý groš 1603 Jan. 10a (1), 1604 Jan. 10a (3), 1605 Jan. 10a (1), 1608 Jan. 10a (1), Jan. 10c (1); P. Škréta, malý groš 1609 Jan. 12a (3), Jan. 12b (2), 1610 Jan. 12c (1), 1611 Jan. 12c (1), leto-

počet nečitelný (1); bílý groš 1610 (1); Jáchymov, J. Kadner, malý groš 1579 Jan. 3b (2), 1581 Jan. 3c (1); bílý groš 1578 (1), 1579 (2), 1582 (2); L. Kadnerová, malý groš 1585, Jan. neuvádí (1); bílý groš 1583 (1); P. Hofmann, malý groš 1584 Jan. 4c (4), 1585 Jan. 4d (2), 1586 Jan. 4d (2), 1587 Jan. 4d (4), 1588 Jan. 4d (2), 1589 Jan. 4d (3), 1590 Jan. 4d (1), 1591 Jan. 5 (1), 1592 Jan. 5 (3), 1593 Jan. 5 (2), 1594 (2), 1595 (1), 1596 (3), 1597 (1), 1598 (4), 1599 (1), letopočet nečitelný (1); bílý groš 1580 (1), 1585 (1); C. Lengenfelder, malý groš 1608 Jan. 10c (1), 1609 Jan. 10c (1); České Budějovice, Kr. Schönfeld, malý groš 1579 Jan. 3b (1), Jan. 4a (1), 1582 Jan. 6c (2), 1583 Jan. 6d (2), Jan. 6e (1), letopočet nečitelný (1); bílý groš bez let. Jan. 15a (4); Kr. Mattighofer, malý groš 1583 Jan. 9 (1), 1585 Jan. 10 (1), 1587 Jan. 11b (2), 1591 Jan. 11a (4), 1595 Jan. 11d (2), 1596 Jan. 11d (5), 1597 Jan. 11d (1), 1600 (1); bílý groš 1584 Jan. 16a (1), Jan. 16b (1); malý groš, mincm. zn. nečitelné 1585 (1), 1592 (1), 1593 (2), 1596 (1), 1597 (3), 1598 (1), 160. (1), letopočet nečitelný (1); bílý groš, mincm. zn. nečitelné 1584 (1), 159. (1), 160. (1). – M a t y á š II. (1612–19), Praha, B. Hübner, malý groš 1618 (1); bílý groš 1618 Jan. 2b (4), 1619 Jan. 2b (1), 161. Jan. 2b (1). – Kutná Hora, J. Šultys, malý groš 1612 (4); Š. Hölzl, malý groš 1617 (4), 1618 (2), 1619 (2); bílý groš 1617 Jan. 6a (2), 1618 Jan. 6a (2), 1619 Jan. 6a (1), Jan. 6c (1); Jáchymov, C. Lengenfelder, malý groš 1618 (1), 1619 (1); malý groš, mincm. zn. nečitelné, letopočet nečitelný (2); bílý groš, mincm. zn. nečitelné 1617 (1), 1619 (1). – F e r d i n a n d II. (1620–37), Praha, J. Suttner, 1/4tolar 1624 (1).

S l e z s k o, F e r d i n a n d I. (1526–64), Vratislav, V. Westermeier, groš 1547 (2), 1548 (1). – M a x m i l i á n II. (1564–76), Vratislav, krejcar 1567 (1). – F e r d i n a n d II. (1620–37), Vratislav, H. Riedel, krejcar 1625 jako Č.-S.¹¹ vyobr. č. 591 (1).

S l e z s k á k n í ž e c t v í, H l o h o v s k o, Z i k m u n d (1499–1510), hlohovský groš 150. (1).

S v í d n i c e – město, L u d v í k J a g e l l o n s k ý (1516–1526), 1/2groš 1520 (1).

D o l n í R a k o u s y, M a x m i l i á n II. (1564–76), Vídeň, A. Hartmann, 2krejcar 1569 (1).

T y r o l y, F e r d i n a n d I. (1521–64), Hall, T. Krump, 2krejcar 1564 (1).

U h r y, M a x m i l i á n II. (1563–1576), Kremnica, W. Roll, denár 1571 (1).

B a v o r y – M n í c h o v, A l b r e c h t IV. (1505–1508), 1/2batzen 1506 (3).

B r a n i b o r y – A n s b a c h, J á c h y m A r n o š t (1603–25), krejcar 1624 (1).

F a l c – S i m m e r n, R i c h a r d (1569–98), 1/2batzen 1582 (2), 1584 (1), 1585 (1), letopočet nečitelný (2).

¹¹ K. Č e r m á k – B. S k r b e k, Mince království Českého za panování rodu Habsburského od roku 1526. Pardubice 1896–1913.

⁷ Královédvorské listy. Neodvislý pokrokový týdeník českého severovýchodu. Roč. XIV, č. 20 (z 15. května 1926), str. 1. – Za upozornění na tuto zprávu děkuji panu Jaroslavu Maňátkovi, správci muzejních sbírek Městského muzea ve Dvoře Králové nad Labem.

⁸ Srov. zprávu Ludvíka D o m e č k y v NČČsI IV, 1928, str. 50.

⁹ L. N e m e š k a l, České, moravské a slezské nálezy mincí údobí tolarového. Nálezy mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku III (red. Em. Nohejlová-Prátová). Praha 1957, str. 77, č. 3269. – Dezinformující zprávu přinesl časopis Český směr (roč. XXVIII, č. 113 ze dne 14. května 1926, str. 4), který napsal, že "Velký poklad zlatých a stříbrných mincí z dob Zikmundových nalezen byl ...".

¹⁰ H. J a n o v s k ý, České vládní mince. Index ke kartotéce novověku. Opava 1958.

Falc - Velden z, Jiří Jan (1544-92), 1/2batzen 1582 (1), 1586 (1), letopočet nečitelný (1).

Falc - Zweibrücken, Jan I. (1569 - 1604), 1/2batzen 1592 (1).

Friedberg - hrad, Jan Eberhard (1577-1617), 1/2batzen 1591 (1), 1592 (1), 1593 (1).

Hanau - Lichtenberg, Filip IV. (1538-90), 1/2batzen 1587 (1). Lippe, Šimon VII. v Detmodu (1613-27), groš 161. (1).

Magdeburg - arcibiskupství, Kristián Vilém (1598-1631), groš 1614 jako Saurma¹² vyobr. č. 2193 (1).

Nassau - Weilburg, Ludvík (1593-1625), 1/2batzen letopočet nečitelný (1).

Nassau - Wiesbaden, Jan Ludvík (1568-96), 1/2batzen 1592 (1), 1594 (1).

Nordhausen - město, groš 1617 jako Sa. vyobr. č. 2140 (1).

Solms - Lich, Arnošt, Eberhard a Heřman Adolf (1562-90), 1/2batzen 1588 (1), 1589 (1), 1590 (2). - Arnošt II. (1590-1619), 3krejcar 1616 (?; 1). - Bez udání mincovního pána, 1/2batzen 1514 jako Sa. vyobr. č. 1151 (4).

Stolberg - Ortenberg, Ludvík Jiří (1572-1618), 3krejcar b. l. (1).

Strassburg - biskupství, Jan II. z Manderscheidu (1569-92), 1/2batzen 1579 (1), 1589 (1).

Waldeck, František, Vilém Arnošt, Kristián a Wolrath (1588-97), 1/2batzen 1594 (2).

Wild - a Rheingrafen von Salm, Otto v Kyrburgu (1607-37), 1/2batzen, letopočet nečitelný (1).

Worms - biskupství, Jiří z Schöenburgu (1580-95), 1/2batzen 1588 (1), 1589 (1). - Filip z Rotensteinu (1595-1604), 1/2batzen 1596 (1).

Württemberg, Fridrich (1593-1608), 1/2batzen 1592 (1).

Polsko, Kazimír Jagiello (1447-92), Krakov, 1/2groš (2). - Jan Albert (1492-1501), Krakov, 1/2groš (2). - Alexander (1501-06), Krakov, 1/2groš (3). - Zikmund I. (1506-48), Krakov, 1/2groš b. l. (1), 1507 (1), 1508 (1), 1511 (1). - Zikmund III. (1587-1632), Bydgoszcz, 3groš 1595 jako Gumowski¹³ č. 1026 (2), Gum. č. 1027 (1), 1597 Gum. č. 1060 (2), 1598 (2), 1599 (2), 1600 (2); Krakov, 3groš 1605 (2); Lublin, 3groš 1595 (1), 1598 Gum. č. 1091 (1), 1600 (1); Mažbork, Gratiano Gonzalo, 3groš 1592 (1), 1593 (1); 6groš 1596 (1), 1599 (1); Olkusz, 3groš 1589 (1), 1590 (1), 1594 (1), 1595 (1), 1597 (2), 1599 (2); Poznaň, 3groš 1596 Gum. č. 1037 (2), Gum. č. 1046 (1), 1597 Gum. č. 1055 (3), 1598 Gum. č.

1080 (2), 1601 (2); Wschowa, 3groš 1598 (1), 1599 (1); nezjistitelné mincovny, 3groš 1598 (1), 16.. (1), letopočet nečitelný (1).

Litva, Zikmund III. (1587-1632), Vilno, 3groš 1591 (1), 1592 (1), 1593 (1), 1594 (1), 1596 (2), 1603 (1).

Riga - město, Štěpán Bátorý (1576-86), groš 1581 Gum. č. 808 (1); 3groš 1583 (1). - Zikmund III. (1587-1632), 3groš 1589 (1), 1590 (1), 1592 (2), 1594 (1), 1595 (1), 1596 (2), 1597 (1), 1598 (1), 1599 (1), 1619 (1).

Kuronsko, Fridrich Kettler (1567-39), 3groš 1598 (1).

Lužern - město, krejcar b. l. jako Sa. vyobr. č. 787 (1).

Nizozemí za španělské nadvlády:

Flandry, Filip II. (1555-98), Bruggy, écu Philippe 1572 (1). - Henegavsko, Filip II. (1555-98), Mons, ¹/5 d' écu Philippe 1584 (1). - Overijsel, Filip II. (1555-98), Hasselt, ¹/5 d' écu Philippe 1567 jako H. Enno v. Gelder - M. Hoc¹⁴ č. 212-17c, mince má na lici kontramarku lvav perlovém oválu (1).

Nečitelný 3krejcar se jménem Rudolfa II., letopočet nečitelný (1).

Nález byl ukryt zřejmě v důsledku válečného nebezpečí někdy roku 1625 nebo těsně po tomto datu. K jeho zakopání přispěla i ta okolnost, že majitel bydlel vně městských hradeb, na Dolním předměstí v blízkosti bývalého Pílského mlýna. Jeho složení je typické pro depoty z doby třicetileté války, ale značný počet ražeb z oblasti Polska (korunních, litevských a řížských) je poněkud překvapující, tím spíše, že právě polské ražby jsou v tomto nálezu nejstarší, zatímco nálezový kmen je z 2. poloviny 16. století a tvoří ho ražby českých mincoven.

Hořice, o. Jičín

Dne 22. února 1967 nalezli František Mařátko a Jaroslav Šnajdr, zedníci n. p. Pozemní stavby, stavební správa III, Turnov, při výkopu základů stavebního bytového objektu na hoříckém náměstí 7 mincí. K nálezu došlo odpoledne v 15,00 hod. v demolicí domu čp. 154 při rozrušování sklepních prostorů, v hloubce cca 2 m pod dnešním povrchem náměstí. V domě byl dříve hostinec.

Popis nálezu:

Čechy, Ferdinand II. (1620-37), Kutná Hora, Š. Hölzl, 3krejcar 1624 (1).

Slezsko, Ferdinand II. (1619-37), Vratislav, H. Riedel, 3krejcar 1630 (1).

Korutany, Ferdinand II. (1592-1637), Sv. Vít, 3krejcar 1631 (1).

Uhry, Jan Zápolský (1526-40), dukát 1540 jako Réthy¹⁵ č. 323, na horním okraji provrtaná díрка (1).

Erfurt - město, minc. Asmus Wagner, tolar 1617 (1).

¹² Die Saurmasche Münzsammlung deutscher, schweizerischer und polnischer Gepräge von etwa dem Beginn der Groschenzeit bis zur Kipperperiode. Berlin 1892.

¹³ M. Gumowski, Handbuch der polnischen Numismatik. Graz 1960.

¹⁴ H. van Gelder - M. Hoc, Les monnaies des Pays-Bas bourguignons et espagnols 1434-1713. Amsterdam 1960.

¹⁵ L. Réthy - C. Probszt, Corpus Nummorum Hungariae. Graz 1958.

L ü b e c k - město, tolar 1613 (1).

N i z o z e m í, F r í s k o, dukát 1607 (1).

Jak vyplývá z popisu nálezu, jde zřejmě o torzo většího depotu zakopaného za třicetileté války. Tomu nasvědčují i nálezové okolnosti. Mince byly nalezeny v destrukci sklepa, na povrchu rumu, jednotlivě, v sekundárním uložení. Větší část depotu byla zřejmě rypadlem bagru vyrýpnuta a odvezena na navážku. Veškeré další pátrání bylo bezúspěšné. Mince jsou uloženy v numismatickém depozitáři Krajského muzea východních Čech v Hradci Králové (př. č. 44/67, inv. č. N 7998-8004).

H r o n o v, o. Náchod

Na podzim roku 1890 našla Lidmila Vacková v domě čp. 73 (dům hodináře Kaliny z Jiráskova románu "U nás") "sáček starých stříbrných peněz nejvíce velikosti starých dvacetníků a jen několik grošíků". Všechny mince bylo 54 kusů, pocházely "nejvíce z dob císaře Leopolda I." (1657-1705). Mince si ponechala majitelka domu Vincencie Langrová.¹⁶ Další podrobnosti o nálezů se již nepodařilo vypátrat.

R ý c h o r y, o. Trutnov

V Okresním muzeu v Trutnově je uschováno 38 stříbrných dvacetníků z let 1765-1827 pocházejících z hromadného nálezů v Rýchorách roku 1933. Další a podrobnější nálezové okolnosti nejsou známy.¹⁷

Jsou to tyto ražby:

Č e c h y, M a r i e T e r e z i e (1740-80), Praha, P. Erdmann, 20krejcar 1780 (1). - J o s e f II. (1780-90), Praha, 20krejcar 1782 (1).

D o l n í R a k o u s y, M a r i e T e r e z i e (1740-80), Vídeň, 20krejcar 1765 (1); J. A. Cronberg, 20krejcar s mincm. zn. IC-SK 1768 (1), 1770 (1). - J o s e f II. jako spoluvladař (1765-80), Vídeň, J. A. Cronberg, 20krejcar s mincm. zn. A C-K 1768 (1). - F r a n t i š e k II. (1792-1835), Vídeň, 20krejcar 1806 (2), 1808 (1), 1810 (2), 1818 (1), 1820 (1), 1827 (1).

U h r y, J o s e f II. (1780-90), Kremnica, 20krejcar 1781 (1), 1784 (1), 1785 (1), 1786 (1), 1787 (1), 1788 (1). - L e o p o l d II. (1790-92), Velká Baňa, 20krejcar 1792 (1). - F r a n t i š e k II. (1792-1835), Kremnica, 20krejcar 1793 (1), 1794 (1), 1796 (1), 1802 (1), 1804 (1), 1806 (1), 1808 (1), 1809 (1), 1815 (1); Velká Baňa, 20krejcar 1797 (1).

S e d m i h r a d s k o, J o s e f II. (1780-90), Karlovský Bělehrad, 20krejcar 1785 (1). - F r a n t i š e k II. (1792-1835), Karlovský Bělehrad, 20krejcar 1805 (1), 1825 (1), 1826 (1).

L o m b a r d s k o - B e n á t s k o, F r a n t i š e k I. (1815-35), Benátky, 20krejcar 1818 (1).

S a l z b u r g - arcibiskupství, 20krejcar 1809 se jménem Františka I. (1).

¹⁶ Ratibor VII, č. 46 (z 15. listopadu 1890), str. 547.

¹⁷ Na základě mé informace se o nálezů zmiňuje J. P e t r t y l ve své studii Historická dokumentárnost nálezů mincí v podhůří Krkonoš (Rozbor nálezové struktury). Krkonoše-Podkrkonoší 4, 1969, str. 9-28.

B a v o r s k o, M a x m i l i á n III. J o s e f (1745-77), Amberg, 20krejcar 1766 (1).

DANA SVOBODOVÁ

Několik ojedinělých nálezů mincí z let 1776-1868

Do sbírek numismatického oddělení Národního muzea v Praze bylo v poslední době odezdáno celkem 11 nálezů ojedinělých mincí. Jsou to tyto:

B r a t r o n i c e, o. Strakonice, 1976

V roce 1976 našla p. Blanka Battaghiová v zámecké zahradě na povrchu hlíny uherský krejcar Františka II. (1792-1835), ražený v mincovně Smolník roku 1800.

Č í s o v i c e, o. Praha-západ, 1978

Na jaře roku 1978 našel p. Karel Putna, bytem Praha 8, Svidnická č. 511, na poli uherský krejcar Františka Josefa I. (1848-1916), ražený v Kremnici roku 1859.

H r a d i š ť k o, o. Praha-západ, 1975

V srpnu 1975 našla p. D. Brabcová z Hradiščka č. 83 při práci na zahradě krejcar z roku 1800 Františka II. (1792-1835) s nezřetelnou značkou mincovny.

H r u b á V r b k a, o. Hodonín, 1967

Roku 1967 našla p. Alžběta Kadubcová, bytem Hrubá Vrbka č. 235, při okopávání řepy na poli uherský 30krejcar Františka II. (1792 - 1835), mincovna Smolník z roku 1807.

C h r u d í m, 1978

Při hloubení základů budoucího sídliště vynesl roku 1978 bagr na povrch mincí, kterou našel p. Zdeněk Částek, bytem Chrudim 3, S. K. Neumanna č. 529. Je to uherský krejcar Františka II. (1792-1835), ražený v mincovně Smolník roku 1800.

K n í n i c e, o. Litoměřice, 1967

Na podzim roku 1967 našla p. S. Fajnorová, bytem Ústí n. L. - Buková, ul. Kosmonautů 486/20, při sklizni na zahrádce u domu v Knínicích čp. 46 českou grešli Josefa II. (1780-1790), mincovna Vídeň, rok ražby 1782.

K o l o v r a t y, o. Praha-východ

Na zahradě v Kolovratech před domem čp. 45 našla p. Olga Šilhová při kopání v zemi uherský čtyřkrejcar Františka Josefa I. (1848 - 1916), ražený v mincovně Kremnica roku 1868.

M a l é Č i č o v i c e, o. Praha-západ, 1969

Roku 1969 našel p. Jiří Randík z Lichocevska čp. 38 při polních pracích v Malých Čičovicích uherský měděný půlkrejcar, ražený v mincovně Smolník, s nezřetelným leto-počtem.

O s t r o v n a d O h ř í, o. Karlovy Vary, 1976

Roku 1976 našel při práci na školním pozemku 4. ZDŠ v Thälmannově ulici žák Libor Hofmann, bytem Ostrov nad Ohří, Leninova č. 990/24, krejcar Františka II. (1792-1835) z roku 1816 s nezřetelnou značkou mincovny.

S l u ž á t k y, o. Havlíčkův Brod, 1971

V brázdě na poli nedaleko Služátek našel p. Jaroslav Šimek český 3krejcar, ražený v pražské mincovně roku 1800.

T r h a n o v, o. Domažlice, 1972

V lese "Na zadní hoře" mezi Trhanovem a Hrádkem našel v létě roku 1972 p. Václav Koukol, bytem Praha 10, Černokostelecká č. 92, v mechu český 6krejcar Františka II. (1792-1835), ražený v mincovně Praha roku 1800.

DANA SVOBODOVÁ

Nález mincí v Horní Polici, o. Česká Lípa

V roce 1977 odkryl pan Jan Jetmar, bytem v Horní Polici čp. 120, při stavebních úpravách na okraji katastrální parcely č. 129 východně od kostela a fary větší počet mincí. Nález ihned ohlásil Okresnímu vlastivědnému muzeu v České Lípě, jehož pracovníci shledali na rozrušeném místě nálezů střepy z nádoby, v níž byly mince uloženy. Nádoba byla rekonstruována v českolipském muzeu a tam byl také po konzervaci a odborném zpracování nález uložen pod př. č. 36/77.

Rekonstruovaná nádoba (viz obr. 1) je dvouúchý kameninový hnědě glazovaný hrnec o průměru 19-23,5 cm a výšce 18 cm. Nález v ní uložený obsahoval 588 stříbrných mincí a jednu hrací známku z obecného kovu.¹

Jsou to tyto ražby:

Č e c h y, M a r i e T e r e z i e (1740-80), Praha, 20krejcar 1760 (1), 1763 (1), 1765 (1), 1777 (1), 1778 (1), 1780 (1). - J o s e f II. (1780-90), Praha, 20krejcar 1784 (2). - F r a n t i š e k II. (1792 - 1835), Praha, tolar 1824 (1); 20krejcar 1797 (1), 1803 (6), 1804 (2), 1806 (1), 1808 (3), 1809 (3), 1815 (2), 1827 (1), 1830 (4), 1832 (1), 1833 (2), 1834 (1), 1835 (5). - F e r d i n a n d V. (1835-48), Praha, 20krejcar 1838 (2), 1840 (7), 1841 (3), 1843 (2), 1844 (4), 1845 (11), 1846 (8), 1847 (1), 1848 (1); 10krejcar 1838 (1), 1839 (1); 5krejcar 1840 (1); 3krejcar 1838 (1), 1847 (1).

D o l n í R a k o u s y, M a r i e T e r e z i e (1740-80), Vídeň, 20krejcar 1759 (1), 1760 (1), 1763 (4), 1764 (4), 1765 (12), 1768 (1), 1771 (2), 1775 (1), 1776 (1), 1777 (1), 1779 (1); 10krejcar 1776 (1). - F r a n t i š e k L o t r i n s k ý (1745-65), Vídeň, 20krejcar 1764 (1). - J o s e f II. jako spoluvladař (1765-80), Vídeň, 20krejcar 1768 (1); 10krejcar 1770 (1). - J o s e f II. (1780-90), Vídeň, křížový 1/4tolár 1788 (1), 20krejcar 1783 (1), 1785 (3), 1786 (1), 1787 (1); 10krejcar 1787 (1), 1788 (1). - F r a n t i š e k II. (1792-1835), Vídeň, tolar 1792 (1), křížový tolar 1794 (1), 1796 (1); 20krejcar 1802 (1), 1803 (3), 1804 (4), 1805 (1), 1806 (7), 1808 (8), 1809 (4), 1810 (8), 1811 (2), 1812 (2), 1814 (1), 1815 (4), 1817 (2), 1818 (4), 1821 (1), 1823 (3), 1824 (1), 1825 (1), 1826 (1), 1828 (1), 1829 (3), 1830 (2), 1831 (7), 1832 (12); 10krejcar 1793 (1), 1815 (1); 5krejcar 1815 (1); 3krejcar 1820 (3), 1829 (1), 1830 (2), 1832 (2), 1833 (2). - F e r d i n a n d V. (1835 až 48), Vídeň, 20krejcar 1838 (1), 1840 (1), 1841 (6), 1842 (1), 1843 (1), 1844 (1), 1846 (1); 6krejcar 1848 (1); 5krejcar 1838 (2), 1847 (1); 3krejcar 1835 (1), 1837 (3), 1839 (1), 1840 (2), 1845 (1). - F r a n t i š e k J o s e f I. (1848-1916), Vídeň, 6krejcar 1849 (1); zlatník 1859 (1), 1/4zlatník 1858 (1), 1859 (3); koruna 1893 (55), 1894 (12).

Š t ý r s k o, M a r i e T e r e z i e (1740-80), Štýrský Hradec, 20krejcar 1765 (1).

T y r o l y, M a r i e T e r e z i e (1740-80), Hall, 20krejcar 1761 (2), 1765 (2), 1768 (1), 1770 (1), 1776 (1), 1778 (2), 1779 (1). - J o s e f II. jako spoluvladař (1765-80), Hall, 20krejcar 1771 (1), 1776 (1). - F r a n t i š e k II. (1792 až 1835), Hall, 20krejcar 1796 (1), 1803 (2).

B u r g a v s k o, F r a n t i š e k II. (1792-1835), Günzburg, 20krejcar 1802 (1).

U h r y, M a r i e T e r e z i e (1740-80), Kremnica, 20krejcar 1763 (1), 1765 (2), 1776 (1), 1779 (1); 10krejcar 1758 (1). - F r a n t i š e k L o t r i n s k ý (1745-65), Kremnica, 20krejcar 1763 (2), 1765 (1); 20krejcar posmrtné ražby 1765, skutečně ražen 1766 (1), 1771 (1), 1778 (1), 1779 (2). - J o s e f II. jako spoluvladař (1765-80), Kremnica, 20krejcar 1772 (1), 1774 (1), 1775 (1), 1777 (1), 1779 (1); Velká Baňa, 20krejcar 1772 (1), 1778 (1). - J o s e f II. (1780-90), Kremnica,

¹ Za zjištění nálezových okolností děkuji řediteli Okresního vlastivědného muzea v České Lípě B. Vojtíškoví, prom. hist.

20krejcar 1781 (1), 1782 (4), 1784 (3), 1785 (3), 1786 (3), 1787 (7), 1788 (1); 10krejcar 1787 (1), 1788 (2), 1789 (1); *Velká Baňa*, 20krejcar 1783 (1), 1785 (1), 1787 (1), 1790 (2). - *Leopold II.* (1791-92), *Kremnica*, 20krejcar 1791 (1), 1792 (1). - *František II.* (1792-1835), *Kremnica*, 20krejcar 1792 (2), 1794 (2), 1795 (1), 1796 (2), 1802 (1), 1803 (2), 1804 (11), 1805 (8), 1806 (11), 1808 (2), 1809 (7), 1813 (1), 1814 (1), 1815 (2), 1818 (1), 1827 (1), 1828 (4), 1829 (2), 1830 (2), 1833 (1), 1834 (1), 1835 (1); 10krejcar 1815 (1); 3krejcar 1818 (1), 1821 (1); *Velká Baňa*, 20krejcar 1802 (1), 1803 (2), 1804 (3), 1805 (1), 1806 (1), 1814 (1), 1815 (1); 3krejcar 1833 (1). - *Ferdinand V.* (1835-48), *Kremnica*, 20krejcar 1837 (1), 1842 (1), 1843 (2), 1846 (1), 1847 (1). - *František Josef I.* (1848-1916), *Kremnica*, zlatník 1874 (1); 1/4zlatník 1862 (1); koruna 1893 (6).

Sedmíhrady, *Marie Terezie* (1740-80), *Karlovský Bělehrad*, 20krejcar 1765 (1), 1779 (1). - *Josef II.* jako spoluvladař (1765-80), *Karlovský Bělehrad*, 20krejcar 1768 (1). - *Josef II.* (1780-90), *Karlovský Bělehrad*, 20krejcar 1785 (1); 10krejcar 1788 (1). - *František II.* (1792-1835), *Karlovský Bělehrad*, 20krejcar 1793 (1), 1795 (1), 1796 (1), 1797 (2), 1803 (2), 1804 (1), 1805 (1), 1808 (2), 1809 (1), 1815 (1), 1822 (1), 1824 (2), 1826 (1), 1830 (1); 3krejcar 1826 (1). - *František Josef I.* (1848-1916), *Karlovský Bělehrad*, 1/4zlatník 1858 (1).

Lombardsko - Benátsko, *František II.* (1792 - 1835), *Benátky*, 3krejcar s nečitelným letopočtem (1). - *Ferdinand V.* (1835 - 48), *Milán*, 20krejcar 1842 (1), 1845 (1).

Belgie, *Josef II.* (1780-90), *Brusel*, křížový tolar 1784 (2).

Habsburské ražby s nezřetelnou značkou mincovny: *Josef II.* (1780-90), 20krejcar 1784 (1). - *František II.* (1792-1835), 20krejcar 1803 (1), 1811 (1); 3krejcar 1818 (1).

Bavory, *Maxmilián III. Josef* (1745-77), *Mnichov*, tolar 1765 (1), 1768 (1), 1773 (1), 1775 (1); 20krejcar 1755 (1), 1764 (2), 1766 (2), 1767 (2), 1773 (1); 10krejcar 1768 (1), 1769 (1), 1770 (1), 1774 (3), 1775 (1); *Amberg*, tolar 1772 (1); 1773 (1); 20krejcar 1763 (1), 1766 (1), 1767 (1). - *Karel Theodor* (1777-99), *Mnichov*, 20krejcar 1779 (1), 1782 (1), 1789 (1); *Amberg*, 20krejcar 1779 (1), 1781 (1). - *Ludvík I.* (1825-48), *Mnichov*, 6krejcar 1848 (1).

Branibory - Ansbach, *Alexander* (1757-91), 20krejcar 1761 (1), 1762 (2), 1763 (1), 1764 (2), s nečitelným letopočtem (2).

Branibory - Bayreuth, *Fridrich Kristian* (1763-69), *Bayreuth*, 20krejcar 1763 (2), 1765 (2), s nečitelným letopočtem (1).

Falc-Bavory, *Maxmilián Josef* (1799-1805), 20krejcar 1805 (1).

Falc-Birkenfeld, *Kristián IV.* (1735-75), 10krejcar 1763 (1).

Frankfurt - město, *Frankfurt*, 20krejcar 1763 (1), 1765 (1).

Fulda - biskupství, *Jindřich VIII.* (1759-88), 20krejcar 1763 (1).

Hessen - Darmstadt, *Ludvík VIII.* (1739-68), 10krejcar 1760 (1). - *Ludvík I.* (1806-30), 10krejcar s nečitelným letopočtem (1).

Norimberk - město, *Norimberk*, 20krejcar 1761 (1).

Salcburk - arcibiskupství, *Jeroným Colloredo* (1772-1803), 20krejcar 1774 (1), 1777 (1), 1784 (1), 1791 (1).

Sasko, *Xaver* (1763-68), *Drážďany*, 1/3 tolaru 1766 (1). - *Fridrich August III.* (1763 - 1827), *Drážďany*, 1/3 tolaru 1796 (1). - *Antonín* (1827-36), *Drážďany*, úmrtní tolar 1836 (1).

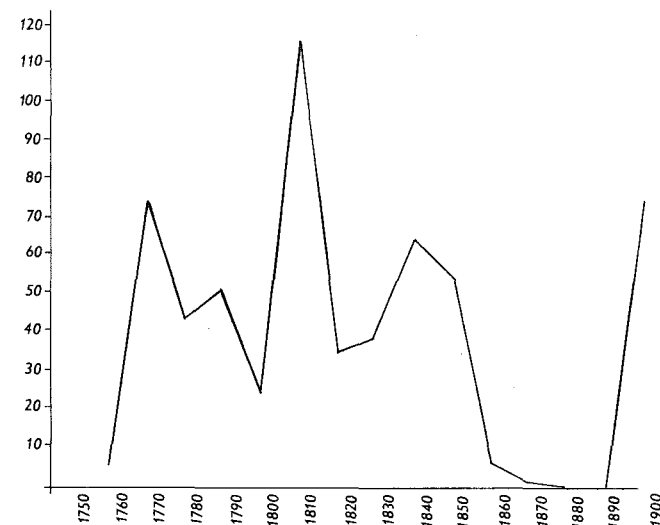
Prusko, *Fridrich Vilém II.* (1786-97), *Berlín*, 4groš 1797 (1). - *Fridrich Vilém III.* (1797-1840), *Berlín*, 1/3 tolaru 1801 (1); 1/6 tolaru 1840 (1); 4groš 1808 (1); *Düsseldorf*, 1/6 tolaru 1817 (1). - *Vilém I.* (1861 až 88), *Frankfurt*, groš 1870 (1).

Würzburg - biskupství, *Adam Fridrich v. Seinsheim*, *Würzburg*, 20krejcar 1763 (1); 10krejcar 1764 (1).

Hrací známka s hlavou pruského krále Fridricha Viléma IV. (1840-61).

Z uvedeného přehledu vyplývá, že v hornopoličském nálezu výrazně převažují habsburské ražby (88,77 %) v časovém rozsahu od Marie Terezie až po Františka Josefa I. Mezi nimi jsou zastoupeny nejvíce ražby vídeňské (45,59 %), dále kremnické (24,90 %) a pražské (16,28 %). Podíl cizí měny dosahuje pouze 11,22 %. Téměř polovina cizích ražeb jsou mince bavorské, zbytek je rozdělen mezi 12 různých německých a rakouských územních celků.

Hornopoličský nález je zajímavý svým značným časovým rozpětím, které je ohraničeno lety 1755 - 1894. Nejstarší mincí je bavorský 20krejcar z roku 1755, nejmladší ražbou je dvanáct rakouských korun s letopočtem 1894. Křivka vyznačující graficky nález po stránce kvantitativního a chronologického rozložení všech kusů (graf č. 1) přesvěd-

Složení nálezu podle ražební provenience mincí:

	Počet kusů	%
Čechy	85	14,45
Dolní Rakousy	238	40,47
Štýrsko	1	0,17
Tyroly	15	2,55
Burgavsko	1	0,17
Uhry	148	25,17
Sedmihrady	25	4,25
Lombardie - Benátky	3	0,51
Belgie	2	0,34
habs. ražby s nezřetelnou m. zn.	4	0,68
Bavory	30	5,10
Branibory - Ansbach	8	1,36
Branibory - Bayreuth	5	0,85
Falc - Bavory	1	0,17
Falc - Birkenfeld	1	0,17
Frankfurt	2	0,34
Fulda	1	0,17
Hessen - Darmstadt	2	0,34
Norimberk	1	0,17
Prusko	6	1,02
Salcburk	4	0,68
Sasko	3	0,51
Würzburg	2	0,34
Celkem	588	100

živě dokládá rozdělení nálezového celku na dvě nestejně velké části. Ukazuje, že značný počet nálezových kusů byl tezaurován v 60. letech 18. stol. a v 1. desetiletí století následujícího. Méně výrazný je vrchol ve 30. letech, pak po 40. letech křivka prudce klesá a zřetelně již ztrácí spojitost s posledním náhlým vzestupem v 90. letech 19. stol.

Naprostou většinu nálezu (86,05 %) tvoří mince z období konvenční měny, které v habsburské části představují 84,48 %, zatímco u cizích ražeb plných 98,48 %. Organická skladba této části hornopoličského nálezu projevuje viditelnou příbuznost s druhou skupinou nálezů mincí z období konvenční měny, vyznačující se hlavně nápadnou početní převahou nominálů domácí provenience, vysokým procentem 20krejcarů a dvěma či více vrcholy chronologicko-quantitativní křivky.² Habsburská část hornopoličského ná-

lezu obsahuje 88,88 % 20krejcarů z období konvenční měny, kromě nich je v nálezu ještě 10,88 % drobnějších a pouze 1,81 % vyšších nominálů. Naproti tomu mezi cizími ražbami nálezu nacházíme menší podíl 20krejcarů, pouze 40,90 %, avšak více drobných mincí (22,12 %) i vyšších nominálů (18,18 %). Podobně jakou jiných nálezů druhé skupiny jsou cizí ražby vesměs z 18. stol.

Novější část nálezu přináší řadu problémů. Její organická skladba je totiž velmi zvláštní, neboť s výjimkou dvou mincí se v ní vyskytují pouze zlatníky a 1/4zlatníky z počátku rakouské měny a pak značný počet rakouských a uherských korun z roku 1893 a 1894, tedy z let bezprostředně po zavedení korunové měny. Téměř ražební lesk mincí dosvědčuje, že se skoro nedostaly do oběhu. Není proto vyloučena domněnka, že v obou případech byly tyto mince záměrně uschovány jako památka na nově zaváděnou měnu. Zarážející by pak ovšem byl příliš vysoký počet rakouských a uherských korun.

Nezvyklou součástí nálezu je hrací známka, pocházející patrně z 2. poloviny 19. stol.

Z celkového složení hornopoličského nálezu lze soudit, že šlo nejspíš o dva depoty, které byly majetkem různých generací. Původní tezaurovaný obnos byl ukryt koncem 40. let 19. století, přibližně o půlstoletí později byl vyzdvižen a po přidání dalších ražeb, které mohly mít charakter památkového souboru, znovu uložen. Zdá se, že mince byly po doplnění uloženy opět ve stejné nádobě, otázkou však zůstává, zda nebyly ukryty na jiném, vhodnějším místě.

DANA SVOBODOVÁ

Nález mincí v Praze 1, Králodvorská čp. 663/13

V dubnu 1977 byl na základě objednávky Obvodního podniku bytového hospodářství Praha 1, Celetná 29, zpracován průzkum domu čp. 663/13, který byl zaměřen na ověření příčin vzniku a rozšiřování trhlin ve zdivu. Během tohoto průzkumu vyhloubila pracovní četa Projektového ústavu dopravních a inženýrských staveb v Praze 1, Legerova 69, vedená R. Lukešem, celkem šest kopaných sond pro ověření základu a podzákladí objektu. Sondou K-5, vyhloubenou přímo u nosné zdi dostavby objektu 0,5 - 1,5 m pod terénem, bylo odkryto značně porušené, navětralé a rozvalené cihlové zdivo nosné obvodové zdi dostavované části objektu. Při východní straně této sondy bylo ve vlhké navážce nalezeno jedno mincovní závaží a 17 drobných, silně korodovaných a částečně i slepených mincí z obecného kovu, které ani po velmi pečlivé konzervaci nebylo možné přesně identifikovat. Jsou to tyto mince:

larový nález v Habřině u Litoměřic. Příspěvek k problematice nálezů mincí z období konvenční měny. Num. sbor. IX, 1966, str. 208-211.

2 Obě skupiny nálezů mincí z období konvenční měny jsem charakterizoval v článku To-

Rakousko, František Josef I. (1848 - 1916), Vídeň, 2haléř s nezřetelným letopočtem (3).

Habsburské země bez zřetelné mincovní značky, František II. (1792 - 1835), 15krejcar s nezřetelným letopočtem (2), krejcar 1800 (1), 1816 (3), 1/2krejcar 1816 (1).

Německo, Vilém II. (1891 - 1918), 2fenik s nezřetelným letopočtem (1). Mince pro velké poškození neurčitelné (6).

Celkové složení nálezu, který tvoří nominály zcela nepatrné hodnoty, nasvědčuje, že nejspíše jde o nahodilý soubor ztracených nebo pohozených mincí. Podle nejmladší ražby, tří rakouských 2haléřů, které časově pocházejí z období korunové měny, zavedené teprve až od roku 1892, lze s jistotou konstatovat, že nález nemá jakoukoliv souvislost s odpadem z nedaleké mincovny v bývalém Hankově domě čp. 587 v Celetné ulici, jak původně předpokládala zpráva o průzkumu základových poměrů domu č. 663/13 z 25. dubna 1977.¹ Mincovní dílny v Celetné ulici přestaly totiž pracovat již v roce 1784, kdy byly zabráný vojenským velitelstvím, zatímco nejstarší mince nálezu v Králdovorské čp. 663/13 je habsburský krejcar z roku 1800.

JAROSLAV ŠŮLA

Nové nálezy ze severovýchodních Čech (Dřevěnice, Františkov, Hradec Králové, Nová Paka, Peklo nad Zdobnicí)

V posledních letech bylo v severovýchodních Čechách objeveno několik hromadných nálezů mincí. Depoty z grošového údobí a depoty významnější jsou postupně publikovány samostatně, mincovní depoty novodobé zde publikují v souborném článku, přičemž tyto jsou seřazeny alfabeticly podle svých nalezišť. Jde o nález z tolarového údobí (Dřevěnice), o nález z období zlatníkového (Nová Paka) a o tři nálezy z údobí korunové měny, které však mají charakter spíše tezaurace drahého kovu než tezaurace hodnoty vyjádřené mincovním výrobkem. Domnívám se však, že pro budoucí numismatické bádání má význam publikace i těchto mincovních depotů.

Dřevěnice, o. Jičín

Koncem listopadu 1970 byly prováděny v prostoru dřevěnické sýrárny výkopové práce. Při této příležitosti byly dělníky, kopajícími přípojku pro kabel, objeveny ve vzdálenosti asi 15 m západně od vjezdu do sýrárny a asi 5 m severně od plotu, děličího nádvoří sýrárny od silnice, mince. Nález si dělníci rozebrali a teprve za pomoci Veřejné bezpečnosti shromáždili pracovníci jičínského muzea 14 mincí a fragment dolní čelisti vlka (*Canis lupus*) se dvěma zuby, který byl přiložen k mincím. Depot byl ulo-

¹ Za zapůjčení této zprávyk bližšímu prostudování děkuji tímto pracovníkům Projektového ústavu dopravních a inženýrských staveb v Praze 1, Legerova 69.

žen volně v jílovité žlutohnědé vrstvě pod navážkou v hloubce asi 90 cm pod povrchem. Zdá se, že byl uložen ve váčku, který zetlel. Nález byl později předán do fondů Krajského muzea východních Čech v Hradci Králové (př. č. 120/76), kde je uložen v numismatickém depozitáři (inv. č. N 14 463 - 14 477).

Popis nálezu:

Čechy, Vladislav II. (1471-1516), pražský groš (1). - Rudolf II. (1576 - 1612), Kutná Hora, J. Šatný, bílý groš 1582 nebo 1587 (1). - Matyáš (1612-19), Kutná Hora, Š. Hölzl, malý groš 1617 (1).

Slezská knížectví: Lehnicko - Břežsko, Fridrich II. (1488-1547), groš 1544 (1).

Svídnice - město, Ludvík Jagellonský (1516-26), 1/2groš, letopočet nečitelný (1).

Dolní Rakousy, Maxmilián II. (1564 - 76), Vídeň, A. Hartmann, 2krejcar 1571 (1).

Tyrolly, Ferdinand (1564-95), Hall, tolar b. l. (1). - Maxmilián III. (1612-18), Hall, Chr. Örber, tolar 1618 (1).

Polsko, Jan Albrecht (1492 - 1501), Kraków, 1/2groš b. l. (1). - Alexander (1501-06), Kraków, 1/2groš b. l. (1).

Sasko, Albertinská linie, August (1553-86), Drážďany, H. Biener, tolar 1572 (1).

Colmar - město, 1/2batzen b. l. se jménem Maxmiliána II. (1).

St. Gallen - město, tolar 1622 (1).

Brabantsko, Albert a Isabella (1598-1621), Anvers, 1/4patagon b. l. (1).

Skladba mincí vnucuje domněnku, že zachovaný soubor bude asi jenom částí většího depotu, že se přece jen nepodařilo celý nález zachránit. Mince byly uloženy do země v prvních letech třicetileté války (nejmladší ražbou je st. gallenský tolar z r. 1622). Zajímavá je i přítomnost fragmentu čelisti vlka (i. č. N 14 477), která zřejmě zastávala úlohu amuletu.

Františkov, o. Semily

Dne 31. července 1973 nalezla rekreatka M. Dvořáková z Prahy v lese pod kamenem na katastru obce Rokytnice nad Jizerou, mezi obcí Rokytnice a osadou Františkov, soubor 23 zlatých a 221 stříbrných mincí; při dohledání bylo objeveno dalších 12 zlatých mincí.

Mince byly předány na OO VB v Rokytnici nad Jizerou a služebním postupem byly předávány a nakonec postoupeny Státní zkušebně pro drahé kovy v Praze, která s nimi naložila podle směrnic - tj. předala je Státní bance čs. buď k výlonu a ztavení nebo k posílení zlatého pokladu republiky; Státní zkušebna nebyla bohužel včas místními orgány informována, že jde o nález. Orgány na semilském okrese také neprovedly ani nezajistily přesné určení mincí, pořídily pouze seznam na základě hodnoty mincí a roč-íků. Šlo prý o rakousko-uherské a německé (bez uvedení států a měst) mince z let

1872 - 1912. Na základě později obdržených podkladů lze snad nález rekonstruovat takto:

Rakousko - Uhersko, František Josef I. (1848-1916), 5koruna (8), 2koruna (38), koruna (11).

Německo, zlatá 20marka 1872 (3), 1873 (2), 1874 (1), 1876 (1), 1877 (1), 1882 (1), 1893 (1), 1894 (3), 1897 (3), 1900 (1), 1902 (1), 1903 (1), 1904 (1), 1905 (2), 1906 (1), 1908 (1), 1910 (3), 1912 (1); zlatá 10marka 1873 (2), 1876 (1), 1890 (1), 1893 (2), 1897 (1); stříbrná 5marka (17); 3marka (13), 2marka (20), marka (114).

Můžeme pouze litovat, že regionální orgány neprojevily dostatek porozumění a nenechaly nález prohlédnout odborníkovi před odesláním do Prahy. O nález přinesl zprávu i tisk.¹

Hradec Králové, o. Hradec Králové

Při bagrování u břehů Labe v prostoru Smetanova nábreží v Hradci Králové v roce 1978 vyhodila lžíce bagru stříbrné mince, které pracovník Vodních staveb předal do královéhradeckého muzea. Mince byly tezaurovány asi počátkem války (nejmladší mince z roku 1939). Jsou uloženy v numismatickém depozitáři královéhradeckého muzea (60 kusů - i. č. N 16 421-16 480). O nálezu mincí se zmiňuje i deník Mladá fronta.²

Popis mincí:

Československo, Kremnica, 1 Kč 1922 (1), 1923 (1); 25 hal 1933 (4).

Rakousko, František Josef I. (1848-1916), Vídeň, zlatník 1861 (1).

Německo, Berlín, 5 Mk 1936 Hindenburg bez hákového kříže (1); 2 Mk 1934 říšský sněm (1); 2 Mk Hindenburg 1937 (12), 1938 (6), 1939 (10); Drážďany, 2 Mk 1937 (2), 1938 (3); Hamburg, 2 Mk 1938 (3); Karlsruhe, 2 Mk 1938 (1); Mnichov, 2 Mk 1936, Hindenburg s hákovým křížem (1); Stuttgart, 2 Mk 1937 (1); Vídeň, 2 Mk 1938 (5); minc. zn. nečit., 2 Mk 1937 (5), 1938 (2).

Nová Paka, o. Jičín

Na základě uzavřené dohody s MNV Nová Paka a JZD Rozvoj, Horka u Staré Paky, pracovali zaměstnanci družstva na demolici starého domku čp. 184 v Nové Pace. Dne 12. dubna 1977 po stržení střechy tohoto domku našel jeden z nich na zemi rozházené mince, které posbíral a s ostatními dohledal. Nálezci (4 zaměstnanci JZD Rozvoj) se snažili mince zpeněžit, ale jejich nezákonnému počínání zabránily orgány Veřejné bezpečnosti, které se snažily depot zkompletovat. Nález mi byl předložen k ohodnocení a později předán Státní zkušebně pro drahé kovy v Praze s doporučením, aby byl předán Krajskému muzeu v Hradci Králové. Tento převod byl skutečně v roce 1978 proveden (př. č. 112/78) a 79 mincí je uloženo v muzejním numismatickém depozitáři (i. č. N 16 481-16 559).

1 Srov. Sběratelské zprávy č. 12 (Hradec Králové 1974, vydává pobočka ČNS v Hradci Králové), str. 24; materiály v nálezovém archivu numismatického oddělení Krajského muzea v Hradci Králové.

2 J. Štěpánek, Stromy podpírají nábreží. Mladá fronta, roč. XXXIV, č. 77 z 1. dubna 1978, str. 1 (zpráva obsahuje ale mylný údaj, že jde o 50 mincí z 19. stol.).

Popis nálezů:

Čechy, Marie Terezie (1740-80), Praha, P. Erdmann, 20krejcar 1764 (1); P. Erdmann - J. W. Kendler, 20krejcar 1776 (1). - František II. (1792-1835), Praha, F. Stöhr, 20krejcar 1806, Jan.³ č. 6b (1), 1809 (1); J. Hipmann, 20krejcar 1830 (1), 1832⁴ (1). - Ferdinand V. (1835-48), Praha, J. Hipmann, 20krejcar 1835 (1), 1840 (1), 1843 (1), 1844 (2); F. Leitner, 20krejcar 1848 (1).

Dolní Rakousy, Marie Terezie (1740-80), Vídeň, 20krejcar 1763 (1), 1764 (1); J. A. Cronberg - S. A. Klemmer, 20krejcar 1767 (1). - Josef II. (1765-80-90), Vídeň, 20krejcar 1783 (1). - František II. (1792-1835), Vídeň, 20krejcar 1803 (1), 1804 (1), 1806 (1); Salzburg, 20krejcar 1806 (1).

Rakousko, František I. (1806-35), Vídeň, 20krejcar 1808 (1), 1809 (1), 1810 (1), 1814 (1), 1817 (1), 1819 (1), 1825 (1), 1827 (1), 1828 (1), 1830 (1), 1832 (2). - Ferdinand I. (1835-48), Vídeň, 20krejcar 1843 (1), 1845 (1). - František Josef I. (1848-1916), Vídeň, zlatník 1858 (1), 1859 (1), 1871 (3); 1/4zlatník 1859 (1), 1861 (1), 1862 (1), 1864 (2).

Tyroly, Marie Terezie (1740-80), Hall, L. Aschpacher - J. J. Stockner, 20krejcar 1768 (1); J. H. v. Clotz - J. J. Stockner, 20krejcar 1778 (1). - Josef II. (1765-80-90), Hall, L. Aschpacher - J. J. Stockner, 20krejcar 1772 (1); J. H. v. Clotz - J. J. Stockner, 20krejcar 1778 (1).

Salzburg - arcibiskupství, Jeroným hrabě Colloredo (1772-1803), Salzburg, 20krejcar 1785 (1).

Uhry, Marie Terezie (1740-80), Kremnica, J. Krammer - E. v. Münz-burg - P. J. v. Damiani, 20krejcar 1773 (1). - František II. (1792-1835), Kremnica, 20krejcar 1795 (1), 1803 (1), 1804 (1), 1805 (1), 1806 (1), 1808 (1), 1809 (1), 1814 (1), 1818 (1), 1830 (1); Velká Baňa, 20krejcar 1815 (1). - František Josef I. (1848-1916), Kremnica, zlatník 1858 (1), 1860 (2).

Sedmíhrady, Josef II. (1765-80-90), Karlovský Bělehrad, 20krejcar 1786 (1). - František I. (1792-1835), Karlovský Bělehrad, 20krejcar 1830 (1). - František Josef I. (1848-1916), Karlovský Bělehrad, 1/4zlatník 1859 (2).

Lombardsko - Benátsko, František I. (1806-35), Milán, 20krejcar 1832 (1). - František Josef I. (1848-66), Milán, 1/4zlatník 1858 (1); Benátky, zlatník 1860 (1); 1/4zlatník 1859 (1), 1862 (1).

Bavory, Maxmilián IV. Josef (1799-1825), Mnichov, 20krejcar 1809 (1).

Falc - Birkenfeld - Zweibrücken, Christian IV. (1735-75), Zweibrücken, J. Mellinger, 20krejcar 1763 (1).

3 H. Janovský, České vládní mince. Index ke kartotéce novověku. Opava 1958.

4 Mince je na obou stranách poškrábaná, zejména silně je poškrábán státní znak; je mimo pochyb, že poškození bylo způsobeno úmyslně!

F u l d a - biskupství, H e i n r i c h VIII. (1759-88), *Fulda*, N. Dittmar, 20krejcar 1763 (1).

L ö w e n s t e i n - W e r t h e i m - R o c h e f o r t, K a r l T h o m a s (1735-89), *Wertheim*, Weber & Eberhard, 20krejcar 1767 (1).

N o r i m b e r k - město, S. Scholz - G. N. Riedner, 20krejcar 1766 jako Kellner⁵ č. 297 (1).

S a s k o, A n t o n (1827-36), *Drážďany*, J. G. Grohmann, tolar 1835 (1).

Nález tedy tvoří ražby z let 1763-1871, čili ražby konvenční měny a měny zlatníkové. Časové rozpětí a zastoupené nominály budí dojem, že jde o soubor tvořený dvěma generacemi - prvou část tvoří ražby z let 1763-1848 a druhou z let 1858-1871.

Tento dojem však může být mylný, poněvadž mám určité pochybnosti o kompletnosti nálezu. Jednak způsob demolice domu téměř vždy zabránil, aby se mince do posledního kousku sebraly, jednak nálezci mince odevzdávali neochotně a postupně. Soubor 59 mincí, odevzdaný na VB, tvořilo původně 57 stříbrných mincí a 2 měděné mince (zhaléř 1913 z vídeňské mincovny a rakouský 2groš z roku 1925), které údajně tvořily součást nálezu (tyto dvě mince byly později předány do novopackého muzea). Podle mého názoru tyto dvě měděné mince k nálezu nepatřily, ale měly nahradit asi ražby jiné, třeba zlaté. Teprve později nálezci odevzdali ještě dva stříbrné 20krejcare Marie Terezie s leto-počtem 1764 a 1776, které byly sloučeny s ostatními mincemi depotu.

P e k l o n a d Z d o b n í c í, o. Rychnov nad Kněžnou

Při rozšiřování starého sklepa u domku čp. 57 odkryl počátkem listopadu 1974 Josef Klášterský značně zkorodovanou plechovou krabičku s 236 korunovými mincemi Františka Josefa I. Krabička byla uložena pod kamenem tvořícím obvodovou zeď starého sklepa; nálezce ji zahodil. Depot byl ohlášen kronikářem obce Bohumilem Steklíkem numismatickému oddělení Národního muzea v Praze, které podalo zprávu Krajskému muzeu východních Čech se sídlem v Hradci Králové. Dne 16. listopadu 1974 byl nález bez krabičky převzat pro Krajské muzeum (př. č. 710/74, inv. č. N 14 227-462), kde byl také zpracován a je uložen. Jeho složení je následující:

R a k o u s k o, F r a n t i š e k J o s e f I. (1848 - 1916), *Višeň*, koruna 1893 (63), 1894 (29), 1895 (13), 1896 (3), 1897 (1), 1898 (8), 1899 (14), 1900 (5), 1901 (13), 1902 (2), 1903 (2), 1912 (5), 1913 (2), 1914 (8), 1915 (14); jubilejní koruna 1908 (3).

U h e r s k o, F r a n t i š e k J o s e f I. (1848 - 1916), *Kremnica*, jedna koruna 1892 (1), 1893 (30), 1894 (6), 1895 (11), 1896 (3).

Nález, ve kterém chybí poslední korunové ražby z roku 1916, byl uschován zřejmě roku 1915. Důvodem k jeho teauraci byla snaha kapitalizovat v drahém kovu finanční obnos, jehož hodnota v papírových platidlech klesala v důsledku postupující inflace v souvislosti s pokračujícími událostmi prodlužující se světové války. Podle sdělení kronikáře obce B. Steklíka bydlela tehdy v chalupě vdova Rozalie Vodáková, která si

z neznámých důvodů uschované mince nevyzvedla. V době uschování to byla nemalá suma - představovala hodnotu chovné krávy.

ONDŘEJ KOLÁŘ

Drobné nálezy mincí z okresu Písek

Z území nynějšího okresu Písek je známo zatím 105 nálezů mincí. 58 nálezů je uvedeno v Nálezech mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, 19 nálezů v Numismatickém sborníku II, VIII, IX, X a XIII, nález Novosedly 1841 uvádí August Sedláček (*Dějiny král. krajského města Písku II*, str. 155), nález Svatonice 1961 byl publikován ve formě článku, příp. separátu a dva nálezy čekají na zveřejnění. Zbývá 24 drobných nálezů, z nichž 9 je uloženo v píseckém a 15 v milevském muzeu. Tyto nálezy, které nebyly ještě publikovány, jsou v abecedním pořadí uvedeny v následujícím seznamu.

1. D m ý š t i c e 1935

Josef Fiala mladší věnoval muzeu v Milevsku nález zpod Ovčina u dvora Jenšovic, obec Dmýštica. Jde o zlomky stříbrné mince z tolarového období, snad města Augsburgu. Nález je uložen v Městském muzeu v Milevsku pod př. č. 88/77.

2. K l i s i n e c 1948

Roku 1948 nalezl Karel Kabát na poli "Na ostrovech" u Klisince rakouský 4krejcar s nečitelným letopočtem a krejcar 1812 s nečitelnou značnou mincovny. Nález je uložen v Městském muzeu v Milevsku pod př. č. 46/77.

3. K o ž l í u Č í ž o v é 1965

Václav Pechoušek z Kožlí u Čížové č. 15 věnoval muzeu v Písku 6 rakouských mincí, které byly nalezeny v srpnu 1965 v makovičce zříčené věžičky kaple spolu s poškozenými tiskovinami. Jsou to tyto mince:

R a k o u s k o, F r a n t i š e k J o s e f I. (1848 - 1916), *Višeň*, 20krejcar 1869 (1); 10krejcar 1868 (1); 6krejcar 1849 (1); 4krejcar 1860 (1); krejcar 1860 (1); 5/10krejcaru 1858 (1).

Nález je uložen v Okresním muzeu v Písku pod př. č. 21/66.

4. M i l e v s k o 1909-10

Při kopání základů spořitelny byla asi v letech 1909-10 nalezena drobná stříbrná mince:

B a v o r y, M a x m i l i á n I. (1596-1651), 1/2krejcar 1624 (1).

Nález je uložen v Městském muzeu v Milevsku pod př. č. 53/77.

5. M i l e v s k o 1940

Při stavbě koupaliště na Sádkách byly roku 1940 nalezeny dva zlomky pražského groše. Nález je uložen v Městském muzeu v Milevsku pod př. č. 89/77.

⁵ H. J. K e l l n e r, Die Münzen der Freien Reichsstadt Nürnberg. Grünwald bei München 1957.

6. Milevsko 1950

Knihovnik Kotalík odevzdal muzeu v Milevsku 4 mince, které byly nalezeny v listopadu 1950 při regulaci potoka v Růžové ulici. Jsou to:

Čechy, František I. (1792-1835), Praha, krejcar 1800 (1).

Rakousko, František Josef I. (1848 - 1916), Vídeň, krejcar 1851 (1); 2haléř 1894 (1).

Uhry, František I. (1792 - 1835), Velká Baňa, 3krejcar 1800 (1).

Nález je uložen v Městském muzeu v Milevsku pod př. č. 44/77.

7. Milevsko 1951

V dubnu 1951 byl nalezen v násypu při bourání domu čp. 129 krejcar Ferdinanda III. z roku 1637. Nález je uložen v Městském muzeu v Milevsku pod př. č. 50/77.

8. Milevsko 1952

V únoru 1952 našel pan Slivka z Velké při výkopu kanalizace v ulici Čs. legií měděnou minci:

Čechy, Marie Terezie (1740-80), Praha, krejcar 1761 (1).

Nález je uložen v Městském muzeu v Milevsku pod př. č. 48/77.

9. Milevsko 1952

Jan Bartůněk z Veselíčka čp. 54 věnoval muzeu v Milevsku minci, kterou našel v listopadu 1952 při stavbě kanalizace naproti soudu (Milevsko čp. 1):

Čechy, František I. (1792-1835), Praha, 6krejcar 1800 (1).

Nález je uložen v Městském muzeu v Milevsku pod př. č. 32/77.

10. Milevsko 1954

V dubnu 1954 našel pan Bočan z Líšnice při kopání vodovodu v Havlíčkově ulici měděnou minci:

Uhry, Josef II. (1780-90), Smolník, krejcar 1790 (1).

Nález je uložen v Městském muzeu v Milevsku pod př. č. 33/77.

11. Milevsko 1954

V květnu 1954 našel hrobník, Jaroslav Vaněček, na hřbitově v Milevsku otřelý, blíže neurčený jednostranný krejcar z roku 1625. Nález je uložen v Městském muzeu v Milevsku pod př. č. 36/77.

12. Milevsko 1954

Na jaře 1954 našel pan Bočan z Líšnice při kopání vodovodu v Havlíčkově ulici měděnou minci:

Čechy, František I. (1792-1835), Praha, krejcar 1800 (1).

Nález je uložen v Městském muzeu v Milevsku pod př. č. 35/77.

13. Milevsko 1955

Na západním klášterním nádvoří, 4 m severozápadně od severního nároží latinské školy byla nalezena na jaře 1955 při výkopu pro vodovodní potrubí v hloubce asi 1 m měděná mince:

Čechy, Marie Terezie (1740-80), Praha, grešle 1760 (1).

Nález je uložen v Městském muzeu v Milevsku pod př. č. 34/77.

14. Milevsko 1957

V chodbě ve výkopu pro vodovod, Milevsko čp. 570, našla v listopadu 1957 Barbora Krejzová v hloubce 1 m blíže neurčený 3krejcar Ferdinanda II. z roku 1631. Nález je uložen v Městském muzeu v Milevsku pod př. č. 37/77.

15. Milevsko 1957

V listopadu 1957 našel hrobník, Jaroslav Vaněček, na hřbitově v Milevsku stříbrnou minci:

Čechy, Jan Lucemburský (1310-46), Kutná Hora, pražský groš (1).

Nález je uložen v Městském muzeu v Milevsku pod př. č. 38/77.

16. Milevsko 1967

Při výkopu u domu v Riegrově ul. (dříve holičství Štědrý) byly na podzim 1967 nalezeny 2 mince:

Čechy, František I. (1792-1835), Praha, krejcar 1800 (1). - Blíže neurčená, otřelá stříbrná mince s gotickými písmeny (1).

Nález je uložen v Městském muzeu v Milevsku pod př. č. 55/77.

17. Písek 1958

Muzeu v Písku daroval Jan Paprštejn, Soukenická ul. 69, mince, které byly nalezeny roku 1958 v řece pod železničním mostem:

Československo, 20 Kč 1934 (1); 10 Kč 1932 (1); 2 Kč 1947 (1).

Nález je uložen v Okresním muzeu v Písku pod př. č. 237/58.

18. Písek 1963

Roku 1963 našel Ladislav Šter, Svatoplukova ul. 4, na zahradě tyto mince:

Württemberg (?), krejcar 1684 (1). - Železná, rzí porušená mince (průměr 21 mm) (1).

Nález je uložen v Okresním muzeu v Písku pod př. č. 114/63.

19. Písek 1964

V roce 1964 našel Jan Michálek na poli nad Pazdernou vlevo od silnice do Vrcovic při sběru zlomků keramiky minci:

?, Leopold I. (1657-1705), ?, 3krejcar 1696 (1).

Nález je uložen v Okresním muzeu v Písku pod př. č. 487/64.

20. Písek 1965

V roce 1965 našel Jiří Fröhlich při bourání Rybářské ulice blíže neurčený 3krejcar Ferdinanda II. z roku 1634. Nález je uložen v Okresním muzeu v Písku pod př. č. 167/65.

21. Písek 1965

Při výkopu pro kabel k osvětlení aleje za děkanským kostelem, proti rozmezí domů čp. 122 a 124, našel František Pešek, Drlíčov 140, Písek, dělník technických služeb, otřelou stříbrnou minci s korunou na líci a gotickými písmeny na rubu, průměr 15 mm. Nález je uložen v Okresním muzeu v Písku pod př. č. 168/65.

22. Písek 1965

V kanále před čp. 244, Žižkova tř., našel J. Bouchal, Máchova 1416, otřelou a poškozenou minci, snad pražský groš. Nález je uložen v Okresním muzeu v Písku pod př. č. 169/65.

23. P í s e k 1 9 6 9

V říčním písku u opravovaného jezu pod Drátovským mlýnem našel Oldřich Medlín, Ningrova 159, měděnou minci:

U h r y, M a r i e T e r e z i e (1740-80), ?, poltura 1763 (1).

Nález je uložen v Okresním muzeu v Písku pod př. č. 80/69.

24. P u t i m a s i 1 9 6 1

Asi roku 1961 našel Jiří Fröhlich z Písku na hřbitově v Putimi, poblíž hlavního vchodu, otřelou stříbrnou minci z tolarového období. Nález je uložen v Okresním muzeu v Písku pod př. č. 190/63.

REJSTŘÍK NUMISMATICKÉHO SBORNÍKU I - XV

Sestavil Eduard Šimek

Přehled excerpovaných svazků

I,	Praha 1953:	131 str. + 6 obr. tab.
II,	Praha 1955:	212 str. + 10 obr. tab.
III,	Praha 1956:	272 str. + 6 obr. tab.
IV,	Praha 1957:	242 str. + 10 obr. tab.
V,	Praha 1958:	362 str. + 16 obr. tab.
VI,	Praha 1960:	430 str. + 16 obr. tab.
VII,	Praha 1962:	336 str. + 9 obr. tab.
VIII,	Praha 1964:	294 str. + 10 obr. tab.
IX,	Praha 1966:	298 str. + 23 obr. tab.
X,	Praha 1968:	293 str. + 20 obr. tab.
XI,	Praha 1970:	221 str. + 2 obr. tab.
XII,	Praha 1973:	268 str. + 1 obr. tab.
XIII,	Praha 1975:	263 str. + 8 obr. tab.
XIV,	Praha 1976:	231 str. + 2 obr. tab.
XV,	Praha 1979:	443 str. + 11 obr. tab.

Obsah rejstříku

I. Jmenný rejstřík autorů	181
II. Systematický rejstřík	192
A. Část všeobecná	192
Bibliografie	192
Všeobecně	192
Jednotlivci	192
Nálezy mincí	192
Všeobecně	192
Jednotlivě podle míst	192
Vývoj numismatického bádání	192
Dějiny mincoven	193
Úřad nejvyššího mincmistra	193
Vládní mincovny v Čechách (Praha, Kutná Hora, Jáchy- mov, České Budějovice)	193
Vládní mincovny na Moravě (Brno)	193
Soukromé mincovny (Krumlov, Rychleby)	193
Mincovny cizí (Anglie, Vídeň)	193
Dějiny hornictví	193
Mincovní technika	194
Metrologie	194
Vedlejší numismatický materiál	194
Jetony	194
Peněžní známky	194
Medaile	194
Dějiny cen a mezd	194
Konzervace numismatického materiálu	194
B. Část chronologická	
Mincovníctví antické	195
Mincovníctví keltské	195
Údobí denárové (9. - 13. století)	196
Údobí grošové (14. - počátek 16. století)	197
Údobí tolarové a doba nejnovější (16. - 20. století)	198

III. Nálezy mincí

A. Abecední rejstřík lokalit

B. Chronologický přehled

Nálezy antických mincí	208
Nálezy keltských mincí	208
Nálezy byzantských mincí	208
Nálezy údobí denárového (9. - 13. století)	208
Nálezy údobí grošového (14. - počátek 16. století)	208
Nálezy údobí tolarového (16. - 19. století) a doby nejnovější (20. století)	210

Vysvětlivky

Oddíl I. Jmenný rejstřík autorů

a) Tituly článků jednotlivých autorů jsou řazeny podle pořadí svazků Numismatického sborníku;

b) záznamy obsahují kromě titulu článku v češtině nebo slovenštině titul cizojazyčně publikovaného resumé. Pokud je uveden pouze cizojazyčný titul, jde o článek publikovaný v příslušném cizím jazyce;

c) odkaz "viz Nálezy mincí" se vztahuje k oddílu III. Nálezy mincí - A. Abecední rejstřík lokalit.

Oddíl II. Systematický rejstřík

V jednotlivých oddílech a jejich částech jsou záznamy řazeny ve věcném a časovém sledu, od prací obecných (širších) ke speciálním. V pododdílech zahrnujících články, v jejichž titulech se vyskytují místní a osobní jména, jsou články řazeny abecedně podle těchto jmen. Pro snazší orientaci jsou určující místní, časové a věcné údaje v titulu článků zvýrazněny kurzivou.

Oddíl III. Nálezy mincí

a) Abecední rejstřík lokalit zaznamenává kromě samostatně publikovaných zpráv o nálezech mincí z českých zemí a ze Slovenska i lokality uvedené v souhrnných zprávách o nálezech mincí z větších územních celků. Jména lokalit jsou tištěna kurzivou; za nimi v závorce uvedená označení okresů odpovídají správnímu členění ČSSR po roce 1960; za číselnými údaji (svazek, strana) je v závorce uvedeno jméno autora náleзовé zprávy;

b) Chronologický přehled: u jednotlivých lokalit, časově řazených podle doby uložení nálezu, je v závorce za číselnými údaji (svazek, strana) uvedena doba uložení nálezu, odpovídající datování nálezu v publikované náleзовé zprávě.

I. Jmenný rejstřík autorů

AUGST, Bedřich: Inedita ražeb umajjovských a abbásovských ze sbírky autorovy - Незданые монеты Омейядов и Аббасидов из собрания автора - Quelques frappes inédites des Omeyyades et des Abbassides de ma collection de monnaies: VII, 61-69.

BALAŠA, Gejza: viz Nálezy mincí (Babíneč, Barca, Držkovce, Gemerský Jablonec, Hostice, Hřiňová, Hrkovce, Mólča, Rimavská Sobota, Vrbovce nad Rimavicou, Vyškovce nad Ipľom)

BENEŠ, Antonín - HÁSKOVÁ, Jarmila - PAVLŮ, Irena - WEISS, Oldřich: Denárový nález ze Zlivi - Der Denarfund aus Zliv: XV, 141-179.

BENEŠ, Jan: viz Nálezy mincí (Kojetín)

BERGHAUS, Peter: Die Ausbreitung der Goldmünze und des Groschens in deutschen Landen zu Beginn des 14. Jh.: XII, 211-237.

- : 2. Numismatische Erinnerungen an Karl IV. aus Westfalen - Numismatické památky na Karla IV. z Vestfálska: XIII, 143-152.

BROUKAL, Václav: viz Nálezy mincí (Žarošice)

BUKOVICKÝ, Vojtech: viz Nálezy mincí (Rajec)

BURIAN, Václav: viz Nálezy mincí (Benetice, Blatec, Čechy-drobné příspěvky k soupisu nálezů, Čechy - příspěvky k soupisu nálezů, Dlouhá Loučka, Naukovice, Hněvotín, Horní Město, Krakořice, Lípy, Morava - nálezy 19. století, Morava - ojedínělé nálezy, Nedvězí, Olomouc, Olšany u Prostějova, Ostrava, Rešov, Rybníček, Slavonín, Švábenice, Tovéř, Velké Losiny, Vizovice)

CACH, František: Příspěvek k technice ražby českých denárů - К технике чеканки чешских денариев - Contribution à la technique de la frappe des deniers tchèques: I, 44-51.

- : 2. Mince českého knížete Jaromíra (1003-12) - Монеты чешского князя Яромира - Les monnaies du prince tchèque Jaromír: VI, 41-60.

CASTELIN, Karel: Chebské mincovnictví v době grošové (1305-1520) - Хебское монетное дело в период гроша - L'activité de la Monnaie de Cheb (Eger) pendant la période des gros: III, 73-113.

- : 2. O chronologii pražských grošů Jana Lucemburského - Хронология пражских грошей Иоанна Люксембургского - Contribution à la chronologie des gros pragois de Jean de Luxembourg: VI, 129-167.

- : 3. Metrologické problémy kolem mincí s IO - Метрологические проблемы, касающиеся монет с надписью "IO" - Au sujet des problèmes métrologiques des monnaies portant les initiales IO: VII, 149-167.

- : 4. Die Kurse böhmischer Groschen und Goldgulden in den J. 1300-1350: XII, 145-150.

- : 5. K nejstaršímu latinskému písmu na našich keltských mincích - Über die älteste lateinische Schrift auf unseren keltischen Münzen: XIII, 67-73.

- : 6. O mincích Kvádů - Zu den Quadenmünzen: XIV, 5-14.

- : 7. K otázce "obolů mrtvých" u středoevropských Keltů - Totenobole bei den Kelten Mitteleuropas: XV, 69-101.

ČESENĚK, Ludomír: viz Nálezy mincí (Chrudim, Pardubice)

DAVÍDEK, Václav: viz Nálezy mincí (Budeč)

DOBIÁŠ, Josef: Hadriánův sestertius Coh.² 469 = M.-S. 643 = Strack 443 (K Hadriánově výpravě Suebsko-sarmatské r. 117/8) - Сестерций Адриана Coh.² 469 = M.-S. 643 = Strack 443 (K вопросу о свево - сарматской экспедиции 117/8 г. Адриана) - Le sestertius d'Hadrien Coh.² 469 = M.-S. 643 = Strack 443 (A propos de l'expédition entreprise en 117/118 par l'empereur Hadrien contre les Suèves et les Sarmates): VI, 5-16.

- : 2. Ražby císaře Marka Aurelia s Merkurem a nápisem RELIG AVG - Монеты императора Марка Аврелия с изображением Меркурия и надписью RELIG AVG - Les frappes de l'empereur Marc-Aurèle au type de Mercure et à la légende RELIG AVG: VII, 7-31.

DONAL, Vít: viz Nálezy mincí (Gottwaldov, Podhradí)

DOLISTA, Karel: viz Nálezy mincí (Dmýstice, Milevsko, Milevsko - nálezy ojedinělých mincí, Předbořice, Radešín)

DOLISTA, Karel - VESELÝ, Stanislav: viz Nálezy mincí (Milevsko - okolí)

DVORSKÝ, Jiří: viz Nálezy mincí (Brloh, Zhoř)

GOŠ, Vladimír - HORKÝ, Josef - ZDRÁHAL, Hynek: viz Nálezy mincí (Mohelnice)

GRIERSON, Philip: The origins of the grosso and of gold coinage in Italy: XII, 33-44.

GUBÁR, Daniel: viz Nálezy mincí (Rakovce nad Ondavou, Trnava pri Laborci)

HALAČKA, Jan: viz Nálezy mincí (Malhostovice, Morava-archeologické výzkumy, Rakvice)

HÁSKOVÁ, Jarmila: Nález karolinského denáru v Šárce (K obchodním stykům českých Slovanů s říší frankou) - Trouvaille d'un denier carolingien dans la vallée de Šárka près de Prague (Contribution à l'histoire des relations commerciales entre les Slaves de Bohême et l'Empire franc): IX, 5-10.

- : 2. Kutnohorští rudokupci a jejich organizace - Die Erzkaufleute von Kutná Hora und ihre Organisation: XI, 27-40.

- : 3. Poznámka k chebskému mincování na počátku 13. století - Eine Bemerkung zum Münzwesen in Cheb zu Beginn des 13. Jhs.: XIII, 117-121.

- : 4. Příspěvek k chronologii pražských grošů Václava IV. z let 1378-1419 (Diskusní poznámka) - Ein Beitrag zur Chronologie der Prager Groschen Wenzels IV. aus den Jahren 1378-1419 (Diskussionsbemerkung): XIV, 15-26.

- : 5. viz BENEŠ, Antonín - HÁSKOVÁ, Jarmila - PAVLŮ, Irena - WEISS, Oldřich

- : 6. viz Nálezy mincí (Čechy - střední, Česká Bělá, Drahotín, Chraberce, Křešice, Kynšperk nad Ohří, Místín, Postřekov, Třeboň, Velehrad, Velká Štiboř)

HÁSKOVÁ, Jarmila - NAUSCHOVÁ, Ela: viz Nálezy mincí (Domažlice)

HÁSKOVÁ, Jarmila - POMAHÁČ, Jiří: viz Nálezy mincí (Partoltice)

HÁSKOVÁ, Jarmila - ZDICHYNCOVÁ, Jaroslava: viz Nálezy mincí (Postřekov)

HATZ, Gert: viz HATZ, Vera - HATZ, Gert

HATZ, Vera - HATZ, Gert: Böhmische Münzen des 10. und 11. Jhs. in schwedischen Funden - České mince 10. a 11. století ve švédských nálezech: XIII, 85-101.

HAUPT, Walther: Görlitzer Finanzbeteiligung am Joachimstaler Bergbau - Finanční podíl Zhořelce na jáchymovském dolování: XIII, 167-174.

HLADÍK, Bohuslav: viz Nálezy mincí (Bitovčice, Bystrá, Čejov, Dobrouč, Dudín, Dušejov, Havlíčkův Brod, Humpolec, Jihlava, Kamenice, Kejžlice, Kostomlaty nad Labem, Kozlov, Nová Buková, Nová Říše, Polná, Proseč, Radkov u Telče, Rejčkov, Rohozná, Simtany, Stáj, Staré Břístě, Telč, Tukleky, Vodice, Zlátenka, Zvolenovice, Zeliv)

HLADÍK, Čestmír: viz PÁNEK, Ivó - HLADÍK, Čestmír

HLINKA, Jozef: Breslavva civitas - Bratislava (Príspevok k začiatkom uhorského mincovníctva) - Breslavva civitas - Bratislava (Ein Beitrag zu den Anfängen des ungarischen Münzwesens): X, 65-77.

- : 2. STEPHANVS REX - BRESLAVVA CIVITAS - Nochmals zur Problematik der Anfänge des ungarischen Münzwesens: XV, 129-140.

- : 3. viz KRASKOVSKÁ, Ludmila - HLINKA, Jozef

- : 4. viz Nálezy mincí (Bačkov, Dolné Orešany, Gaboltov, Hlboké, Kamenica, Krupina, Kúnov, Lomnička, Pavlovice, Pezinok, Podunajské Biskupice, Rokycany, Senica nad Myjavou, Studienka, Šafárikovo, Teriakovce, Trnava, Veľké Trnie, Vrbnica)

HOLZMAIR, Eduard: Der Scudo des Giovanni Battista di Spinola, Marchese di Vergagni - Scudo Giovanni Battisty di Spinola, markýze di Vergagni: XIII, 201-207.

HONC, Jaroslav: Objem výroby, mzdy a výdělky v kutnohorské mincovně v letech 1516-1544 - Produktionsvolumen, Löhne und Verdienste in der Münzstätte von Kutná Hora in den J. 1516-1544: XIV, 27-100.

HORKÝ, Josef: viz GOŠ, Vladimír - HORKÝ, Josef - ZDRÁHAL, Hynek

HRDLIČKA, Ladislav: viz SLÁMA, Jiří - HRDLIČKA, Ladislav

HUSA, Václav: Výrobní vztahy v českém mincovnictví v 15. a 16. století - Производственные отношения в чешском монетном деле в XV и XVI столетиях - Les rapports de production dans le monnayage tchèque du XVe et du XVIe siècle: II, 57-98.

HUSZÁR, Lajos: Der Beginn der Goldgulden- und Groschenprägung in Ungarn: XII, 177-184.

INDRA, Bohumír: viz Nálezy mincí (Slezsko)

JANÁČEK, Josef: L'État tchèque et l'Europe centrale vers l'année 1300: XII, 19-27.

JELÍNEK, Zdeněk: Kutnohorské mincovní účty z druhé poloviny 15. a první poloviny 16. století - Die Münzrechnungen aus der zweiten Hälfte des 15. und der ersten Hälfte des 16. Jhs. in Kutná Hora: IX, 129-179.

JIROUDKOVÁ, Zdenka: viz NEMEŠKALOVÁ-JIROUDKOVÁ, Zdenka

KAZIMÍR, Štefan: Vývoj reálnej hodnoty drobných strieborných mincí na Slovensku v rokoch 1526-1711 - Evolution de la valeur réelle du petit numéraire d'argent en Slovaquie au cours des années comprises entre 1526 et 1711: VIII, 171-216.

- : 2. Münzmetallproduktion und Münzprägung in der Slowakei im 13. Jh. und zu Beginn des 14. Jh.: XII, 171-176.

- : 3. K otázke ziskovosti v produkcii strieborných mincí na Slovensku v 16. storočí - Zur Frage des Gewinnertrags der Produktion von Silbermünzen in der Slowakei im 16. Jh.: XIV, 101-116.

KIERSNOWSKI, Ryszard: Česká mince v raně středověkém Pomoránsku - Чешская монета на территории Поммерании в начале средних веков - La monnaie tchèque en Poméranie dans les débuts du moyen âge: V, 67-98.

- : 2. Florins et gros Cracoviens au 14e siècle: XII, 189-197.

- : 3. Casimír le Grand a-t-il frappé des "gros pragois"? - Razil Kazimír Velký "pražské groše"? : XIII, 137-142.

KOCH, Bernhard: Die Anfänge der Gold- und Groschenmünzen in den österreichischen Alpenländern 1250-1350: XII, 245-250.

- : 2. Zur Topographie der Wiener Münzstätte - K místopisu vídeňské mincovny: XIII, 209-216.

KOLNÍKOVÁ, Eva: Nález neskororímskych solidov v Bíni, okr. Nové Zámky (K minciam z doby sťahovania národov na Slovensku) - Der Fund spätromischer Solidi in Bí-

- ňa, Bez. Nové Zámky (Zu den Münzen aus der Zeit der Völkerwanderung in der Slowakei): X, 5-50.
- : 2. Zlaté keltské mince na Slovensku - Keltische Goldmünzen in der Slowakei: XIII, 57-65.
 - : 3. viz Nálezy mincí (Cabaj, Čakajovce, Jarok, Levice, Ludanice, Nitra, Norovce, Plavé Vozokany, Salka, Strekov, Topoľčany, Veľké Zálužie, Želiezovce)
- KOMÁREK, Karel: Rušivé chemické změny zlatých a stříbrných mincí - Разрушительные химические изменения золотых и серебряных монет - Les altérations chimiques perturbatrices des monnaies d'or et d'argent: III, 157-180.
- : 2. Korose měděných mincí a jejich konservace - Коррозия медных монет и их консервирование - La corrosion des monnaies de cuivre et leur conservation: VI, 345-373.
- KOVÁŘ, Bernard: viz Nálezy mincí (Žďársko)
- KRASKOVSKÁ, Ludmila: Nálezy viedenských fenigov na Slovensku - Находки венских пфенигов в Словакии - Les trouvailles de phennings viennois en Slovaquie: VII, 143-147.
- : 2. České stredoveké razby v nálezoch mincí na Slovensku - Böhmische mittelalterliche Prägungen in Münzfunden in der Slowakei: XIII, 131-135.
 - : 3. viz NOHEJLOVÁ-PRÁTOVÁ, Emanuela - KRASKOVSKÁ, Ludmila
 - : 4. viz Nálezy mincí (Banská Bystrica, Bratislava, Brehy, Čataj, Dunajská Streda, Gajary, Gbely, Hatalov, Hlohovec, Horná Potôň, Horné Obdokovce, Husák, Kráľová pri Modrej, Milanovce, Rovensko, Senica nad Myjavou, Skalica, Stará Huta, Šintava, Trnava, Varín, Zlaté Moravce)
- KRASKOVSKÁ, Ludmila - HLINKA, Jozef: viz Nálezy mincí (Slavkovce)
- KRC, Stefan: viz Nálezy mincí (Horný Vadičov)
- KREPS, Miloš: viz Nálezy mincí (Poděšín)
- KRUPIČKA, Jindřich: viz Nálezy mincí (Bělá pod Bezdězem, Dneboh)
- KREPELKOVÁ, Anita: viz Nálezy mincí (Chotěboř)
- KŘÍŽEK, František: K počátkům římského mincovnictví - К началу римского монетного дела - Les débuts du monnayage romain: III, 5-63.
- : 2. Instrukce z 1.3.1592 pro pražského mincmistra Lazara Erckera ze Schreckenfelsu - Инструкция от 1.3.1592 г. пражскому управляющему монетным делом Лазарю Эркеру фон Шреккенфельзу - L'instruction donnée le 1er mars 1592 au maître monnayeur de Prague Lazar Ercker de Schreckenfels: VII, 229-242.
 - : 3. viz Nálezy mincí (Brandlín, Budeč, Český Rudolec, Dačice, Velký Jeníkov)
- KUČERA, Josef: viz Nálezy mincí (Dvory, Kouty, Oděpsy, Poděbradsko, Poděbrady)
- KUKA, Pavol: viz Nálezy mincí (Zvolen)
- KURZ, Karel: Vnitřní směna u tzv. barbarských kmenů ve starověku (K charakteru vnitřní směny u Delmatů) - Der Binnentausch bei den sog. barbarischen Stämmen im Altertum (Zum Charakter des Binnentausches bei den Delmaten): XIII, 39-43.
- : 2. Vznik a funkce mincovní formy peněz jako historický problém - Die Entstehung und Funktion des Münzgeldes als historischer Prozess: XV, 5-68.
 - : 3. viz Nálezy mincí (Praha)
- LÁBEK, Ladislav: viz Nálezy mincí (Horní Bříza)
- LAFaurie, Jean: Le gros tournois en France: XII, 49-61.
- LUKÁŠ, Václav: Počátky úřadu nejvyššího mincmistra království Českého - Начальная эра должности наивысшего минцмейстера чешского королевства - Les débuts de la fonction de grand maître monnayeur du Royaume de Bohême: VI, 169-205.

- : 2. Instrukce Ferdinanda I. pro nejvyššího mincmistra Království Českého z r. 1545 - Инструкция Фердинанда I-го для Верховного Минцмейстера Чешского Королевства 1545 года - L'instruction donnée en 1545 par Ferdinand Ier au grand maître monnayeur du Royaume de Bohême: VII, 215-228.
- MAJER, Jiří: K počátkům organizace spisovny pražské mincovny - К началу организации регистратуры пражского монетного двора - Les débuts de l'organisation des archives de la Monnaie de Prague: I, 99-114.
- MALÁ, Alena: viz SAKAŘOVÁ-MALÁ, Alena
- MALÝ, Zbyněk: Mincovní počty nejstarší městské knihy pražské z počátku XIV. století - Денежные счета древнейшей пражской книги начала XIV столетия - Les comptes de monnayage dans le plus ancien registre municipal pragois du début du 14e siècle: VI, 87-128.
- : 2. Práce Antonína Taulowa z Rosenthalu na dějinách českého mincovnictví - Работа Антонина Таулова фон Розенталя по истории чешского монетного дела - Les travaux d'Anton Taulow de Rosenthal relatifs à l'histoire de monnayage tchèque: VII, 301-316.
 - : 3. Proběřská činnost krumlovského mincmistra Víta Fridricha Scheiblhofera - Veit Friedrich Scheiblhofers, intendant de la Monnaie de Český Krumlov et son activité de contrôleur du Royaume des métaux précieux: VIII, 149-170.
 - : 4. Inventář rožmberské mincovny a hutního díla v Rychlebach z roku 1593 - Das Inventar der Münze und des Hüttenwerkes der Rosenberger in Rychleby in Schlesien aus dem Jahre 1593: IX, 181-200.
 - : 5. viz Nálezy mincí (Heřmaničky, Kletečná, Kralovice, Žebrák)
- METCALF, D.M.: Ražba foliá Basilie I. a organizace jejich mincoven - Five types of folles of Basil I: IX, 95-127.
- MICHÁLEK, Miroslav: Medaile k počátkům dělnického hnutí (1868-1.5.1890) - Медали начала рабочего движения - Les médailles des débuts de mouvement ouvrier: II, 115-158.
- MÍKOVÁ, Zdeňka: Několik poznámek ke studiu barokních medailí - Einige Bemerkungen zum Studium der Barockmedaillen: XIII, 235-239.
- : 2. viz Nálezy mincí (Divišov, Kletáče, Plzeň, Vintířov)
- MŘÁZKOVÁ, Ludmila: viz Nálezy mincí (Liběšice)
- NAUSCHOVÁ, Ela: viz Nálezy mincí (Mukařov)
- : 2. viz HÁSKOVÁ, Jarmila - NAUSCHOVÁ, Ela
- NECHANICKÝ, Zdeněk - ŠŮLA, Jaroslav: viz Nálezy mincí (Skalice)
- NĚMEČEK, Vladimír: viz Nálezy mincí (Holubí Zhoř, Horní Bory, Martinice, Měřín, Mostiště, Pavlínov, Třešť, Velká Bíteš, Velkobítešsko, Václavice)
- NĚMEŠKAL, Lubomír: Bibliografie prací Gustava Skalského - Библиография работ Густава Скальского - Bibliographie des travaux de Gustav Skalský: IV, 19-27.
- : 2. K struktuře oběživa v 1. 1500-1530 v Čechách, na Moravě a ve Slezsku (Rozbor nálezu mincí) - К структуре оборотных средств за годы 1500-1530 в Чехии, Моравии и Силезии (Анализ монетных находок) - Structure des monnaies en circulation au cours des années 1500-1530 en Bohême, en Moravie et en Silésie (Analyse des trouvailles de monnaies): VII, 193-214.
 - : 3. Die Verankerung des Prager Groschens und des böhmischen Florens in der damaligen Währung in Böhmen: XII, 117-129.
 - : 4. K prvním dnům činnosti českobudějovické mincovny v roce 1569 - Über die ersten Tage der Tätigkeit der Münzstätte in České Budějovice im Jahre 1569: XIII, 175-178.

- : 5. viz NEMEŠKALOVÁ-JIROUDKOVÁ, Zdenka - NEMEŠKAL, Lubomír
- : 6. viz Nálezy mincí (Andělská Hora, Bzenec, Drhovy, Fláje, Kozlov, Lžín, Mrklov, Praha, Roztoky u Prahy, Skyšice, Slaný, Střížovice, Vilémovice, Vrbčany)
- NEMEŠKALOVÁ-JIROUDKOVÁ, Zdenka: Dva poklady římských denárů z Balkánu - Два клада римских денаров с Балкан - Deux trésors de deniers romains trouvés dans les Balkans: IV, 49-72.
- : 2. Ražby alexandrijské mincovny z prvních tří století n.l. v českých a moravských nálezech - Монеты александрийского монетного двора первых трёх столетий нашей эры в чешских и моравских находках - Les monnaies frappées à la Monnaie d'Alexandrie au cours des trois premiers siècles de notre ère et trouvées en Bohême et en Moravie: V, 45-65.
- : 3. Příspěvek k otázce nálezů jednotlivých římských mincí v Čechách - К вопросу о находках отдельных римских монет в Чехии - A propos des trouvailles, faites en Bohême, de monnaies romaines isolées: VII, 43-60.
- : 4. Příspěvek k otázce výskytu mincí na Moravě na počátku doby stěhování národů - Ein Beitrag zur Frage des Vorkommens von Münzen in Mähren zu Beginn der Völkerwanderungszeit: XIII, 45-56.
- : 5. Nálezy keltských mincí s kancem a mužikem - Funde keltischer Münzen mit Eber und Männlein: XV, 103-127.
- : 6. viz Nálezy mincí (Hořovice, Jihlava, Kšely, Sázava, Znojmo-okolí)
- NEMEŠKALOVÁ-JIROUDKOVÁ, Zdenka - NEMEŠKAL, Lubomír: Nález mincí 16. a 17. století v Chýňavě, okr. Beroun. Příspěvek k zpracování nálezů mincí tolarového období - Der Münzfund in Chýňava (Bez. Beroun) aus dem 16. und 17. Jh. Ein Beitrag zur Bearbeitung von Münzfunden der Talerperiode: XV, 237-300.
- : 2. viz Nálezy mincí (Lahovice, Vrbčany, Zatec)
- NOHEJLOVÁ-PRÁTOVÁ, Emanuela: Neznámé drobné mince Karla IV. (Nález mincí z České Skalice 1895 a z Emauz v Praze 1951) - Неизвестные мелкие монеты Карла IV (1346-78), найденные в Чешской Скалице, в 1895 г. и в Праге, в "Эмаузе", в 1951 г. - Menues monnaies inconnues de Charles IV (1346-78). Trouvailles faites à Česká Skalice (1895) et au monastère d'Emmaüs à Prague (1951): I, 52-74.
- : 2. Inventář pražské mincovny z r. 1591 - Инвентарь пражского монетного двора за 1591 г. - L'inventaire de la Monnaie de Prague dressé en 1591: III, 115-122.
- : 3. In memoriam Gustavu Skalskému - In memoriam Густава Скальского - Gustav Skalský, In memoriam: IV, 5-18.
- : 4. Grossi Pragenses: XII, 91-115.
- : 5. Nález z Kněžských Dvůrů, o. České Budějovice - Der Fund aus Kněžské Dvory, Bez. České Budějovice (14. und 15. Jh): XV, 181-236.
- : 6. viz Nálezy mincí (Bouzov-hrad, Hodonín, Chlum, Kácov, Kralovice, Lomnice nad Popelkou, Sudoměřice u Bechyně)
- NOHEJLOVÁ-PRÁTOVÁ, Emanuela - KRASKOVSKÁ, Ludmila: viz Nálezy mincí (Kopčany)
- NOHEJLOVÁ-PRÁTOVÁ, Emanuela - RADOMĚRSKÝ, Pavel: viz Nálezy mincí (Humpolec-okolí)
- PÁNEK, Ivo: Mincovní hřivna měnové reformy Václava II. - Die Münzmark der Währungsreform Wenzels II.: XI, 13-26.
- : 2. Das Münzvermächtnis des 13. Jh. in Böhmen: XII, 65-74.
- : 3. viz Nálezy mincí (Morava-váhové rozboři)
- PÁNEK, Ivo - HLADÍK, Čestmír: Denár a hřivna v českých pramenech do roku 1222 - Denar und Mark in den böhmischen Quellen bis zum Jahr 1222: X, 79-110.
- PÁNEK, Ivo - VESELÝ, Stanislav - WEISS, Oldřich: viz Nálezy mincí (Olešník)
- PAPOUŠEK, František: viz Nálezy mincí (Jakartovice, Město Albrechtice, Opava)

- PAVLŮ, Irena: viz BENEŠ, Antonín - HÁSKOVÁ, Jarmila - PAVLŮ, Irena - WEISS, Oldřich
- PERNIČKA, R.M.: viz Nálezy mincí (Prosiměřice)
- PETÁCH, Emil: viz Nálezy mincí (Ruskov)
- PETRAŇ, Josef: K problémům tzv. "cenové revoluce" ve střední Evropě - En marge des problèmes de la "révolution des prix" en Europe centrale: VIII, 47-74.
- PETRAŇOVÁ, Alena: viz Nálezy mincí (Horní Ostrovec, Kostelec)
- PETRTYL, Josef: Úkoly numismatické bibliografie - Задания нумизматической библиографии - Les tâches de la bibliographie numismatique: IV, 29-38.
- : 2. Ekonomická charakteristika českých nouzových poukázek z let 1848-1849 - Экономическая характеристика чешских бон выпуска 1848-1849 годов - Les bons de monnaie tchèque des années 1848 à 1849 au point de vue économique: V, 273-311.
- : 3. Dějinná dokumentárnost peněžních známek a jejich ekonomická charakteristika - Денежные марки как исторический документ и их экономическая характеристика - La force documentaire historique des marques monétaires et leur caractéristique économique: VII, 283-300.
- : 4. Tiskové uspořádání aršíků nouzových peněžních poukázek z let 1848 - 1850 - Die Druckgestaltung der Notgeldanweisungsbogen aus den Jahren 1848-1850: XI, 161-178.
- : 5. K nálezové mincovní struktuře severovýchodních Čech - Zur Münzfundstruktur Nordostböhmens: XIII, 229-234.
- : 6. viz Nálezy mincí (Budislav, Český Brod, Čistá, Dětřichov, Dolní Újezd, Hlince, Hradec Králové, Chlumětín, Chotýš, Chrudim, Chrudimsko, Jevany, Lichnice-hrad, Lipnice-hrad, Litomyšlsko, Praha, Tuchoraz, Uhersko)
- PEUKERT, Karel: viz Nálezy mincí (Hlavičky, Hrubá Skála, Chuchelna, Kaškovice, Maršovice, Přepelka, Příhazy, Příšovice, Rokytňany, Rotštejn-hrad, Starý Dub, Turnov, Turnov-okolí, Záborčí)
- POCHITONOV, Eugen: Nová šara nálezů antických mincí v českých zemích - Заметки к карме античных кладов в Чехии и Моравии - Quelques observations au sujet de la carte de trouvailles antiques en Bohême et en Moravie: I, 5-12.
- : 2. Několik sporných otázek nejstarších bosporských mincí - Несколько спорных вопросов, касающихся древнейших Боспорских монет - A propos de quelques problèmes concernant les monnaies du Bosphore: VI, 17-39.
- : 3. Několik poznámek k posloupnosti posledních bosporských králů - Несколько замечок к хронологизации последних боспорских царей - Quelques remarques au problème de la succession des derniers rois du Bosphore: VII, 33-41.
- : 4. Nové datování pokladu antických mincí z nálezů z r. 1930 na ostrově Prinkipo - New dating of the find of Antique coins found on the island of Prinkipo in 1930: X, 51-63.
- : 5. viz Nálezy mincí (Čechy-nálezy řeckých mincí, Čejetice, Hlinsko, Holice, Hrozdová, Turnov, Uherský Brod)
- POMAHÁČ, Jiří: viz Nálezy mincí (Žinkovsko)
- : 2. viz HÁSKOVÁ, Jarmila - POMAHÁČ, Jiří
- POSPÍŠIL, Antonín: viz Nálezy mincí (Slaný)
- POŠVÁR, Jaroslav: Moravské nálezy mincí v 18. století a 19. století - Моравские нумизматические находки в XVIII и XIX столетиях - Les trouvailles monétaires en Moravie aux 18e et 19e siècles: I, 82-108.
- : 2. Nálezy mincí a renovatio monetarum - Renovatio monetarum и находки монет - Renovatio monetarum et les trouvailles de monnaies: III, 143-155.

- : 3. Nástin dějin brněnské mincovny (Příspěvek k měnovým a obchodním poměrům Brna a Moravy do poloviny 17. století) - Очерк истории брненского монетного двора - Abrégé de l'histoire de la Monnaie de Brno: V, 99-169; VI, 303-343.
- : 4. Poznámky k městskému mincovnictví na Moravě v 15. století - Заметки к монетной чеканке городов в Моравии в XV-ом столетии - Quelques remarques en marge du monnayage municipal en Moravie au 15e siècle: VII, 169-191.
- : 5. Die Ankerung des Prager Groschens und des böhmischen Florens in gleichzeitiger Währung in Mähren und Schlesien: XII, 131-144.
- : 6. Organizace anglických mincoven ve 13. století (s přihlédnutím k poměrům v českých zemích) - Die Organisation der englischen Münzstätten im 13. Jh. (mit Rücksicht auf die Verhältnisse in den böhmischen Ländern): XIII, 123-129.
- : 7. viz Nálezy mincí (Tišnov)
- RADOMĚRSKÝ, Pavel: Studie o středověkých jetonech II. (Jetony nalezené na hradě Orlíku u Humpolce) - О средневековых жетонах II (Жетоны из замка "Орлик" у гор. Гумпольца - Etude sur les jetons du moyen âge II (Jetons du château forte d'Orlik près Humpolec): I, 75-81.
- : 2. Bavorský feník na českém jihozápadě ve 13. století (Nález mincí ve Stříbře r. 1953) - Баварский пфеннинг на чешском Юго-Западе в XIII в. (Клад в г. Стржиб-по) - Le phenning bavaois dans le Sud-Ouest de la Bohême au XIIIe siècle (Trouvaille des monnaies à Stříbro): II, 27-56.
- : 3. Stříbrný poklad z 12. století z Prahy - Štěpánské ulice - Клад серебра XII века в Штепанской улице в Праге - Le trésor d'argent provenant du 12e siècle et découvert rue Štěpánská à Prague: VI, 61-86.
- : 4. Poslední zpráva Josefa Smolíka (Příspěvek k nálezu v Neustupově) - Последнее сообщение Йозефа Смолика - Dernier rapport manuscrit de Josef Smolík: VII, 119-124.
- : 5. Studie o počátcích českého mincovnictví I. (Nález českých denárů z 10. století v Poděbradech) - Studie über die Anfänge des böhmischen Münzwesens I. (Ein Fund böhmischer Denare aus dem 10. Jh. in Poděbrady): IX, 11-94.
- : 6. Nález rakouských feníků 13. století v České Olešné u Jindřichova Hradce - Der Fund österreichischer Pfennige des 13. Jhs. in Česká Olešná bei Jindřichův Hradec: X, 111-121.
- : 7. Nejstarší moravské mince ve sbírce Státních muzeí v Berlíně (Bodemuseum) - Die ältesten mährischen Münzen in der Sammlung der Staatlichen Museen in Berlin (Bodemuseum): XIII, 103-108.
- : 8. viz Nálezy mincí (Dobšice, Hostinné, Praha, Staré Město pod Sněžníkem, Starý Šaldorf, Znojmo-okolí, Žihlice)
- : 9. viz NOHEJLOVÁ-PRÁTOVÁ, Emanuela - RADOMĚRSKÝ, Pavel
- RADOMĚRSKÝ, Pavel - ŠTĚPKOVÁ, Jarmila: Tři neznámé keltské mince - Три неизвестные кельтские монеты - Trois monnaies celtiques inconnues: IV, 39-48.
- RUMPL, Antonín - RUMPL, Jan: Moravské vládní mince za třicetileté války - Моравские правительственные монеты во время тридцатилетней войны - Les monnaies des Etats moraves au cours de la Guerre de Trente Ans: V, 171-224; VI, 207-301; VII, 243-268; VIII, 75-147; X, 151-212; XI, 103-137.
- RUMPL, Jan: viz RUMPL, Antonín - RUMPL, Jan
- SAKAŘOVÁ-MALÁ, Alena: Příspěvek k počátkům ražby drobné měděné mince v Praze - К началу чеканки мелкой медной монеты в Праге - Contribution aux recherches sur les débuts de la frappe de la monnaie divisionnaire de cuivre de Prague: III, 123-142.

- : 2. Dva poslední inventáře jáchymovské mincovny - Два последних инвентарных опуски яхимовского монетного двора - Les deux derniers inventaires de la monnaie de Jáchymov: IV, 181-196.
- : 3. Příspěvek k dějinám mincovny pražské na přelomu 18. a 19. století - К истории пражского монетного двора на рубеже XVIII-го и XIX-го в.в. - Contribution à l'histoire de la Monnaie de Prague à la charnière des 18e et 19e siècles: VII, 269-282.
- : 4. K otázce ražby "ciziho" zlata v pražské mincovně - Zur Frage der Prägung "fremden" Goldes in der Prager Münzstätte: XIII, 187-200.
- : 5. viz SKUTIL, Josef - MALÁ, Alena
- : 6. viz Nálezy mincí (Hořovice)
- SEDLÁK, Karel: viz Nálezy mincí (Haňovice)
- SEJBAL, Jiří: Moravské denárové mince markraběte Jošta (Nálezy z Hustopeče 1926 a Bošovic 1879) - Моравские денаровые монеты маркграфа Йошта - Les deniers du margrave de Moravie Jošt: IV, 97-180.
- : 2. Příspěvek k metrologickým základům moravského mincovnictví 13. století - Ein Beitrag zu den metrologischen Grundlagen des mährischen Münzwesens im 13. Jh.: XI, 5-11.
- : 3. Das Erbgut des Münzwesens des 13. Jh. in Mähren und Schlesien: XII, 75-85.
- : 4. viz Nálezy mincí (Kojetice, Prostějovičky, Šlapanice, Třebíč)
- SCHENK, Jiří: Banskostřavnické hornictví v obrazech medailí, jetonů a známek - Банско-Штявnickое горнозаводство, изображенное на медалях, жетонах и монетах - L'histoire minière de Banská Štiavnica illustrée par les médailles, jetons et monnaies: V, 225-271.
- SKALICKÝ, Alexander: viz Nálezy mincí (Broumov)
- SKALSKÝ, Gustav: Český obchod 10. a 11. století ve světle nálezů mincí - Чешская торговля в X и XI столетиях в свете нумизматических находок - Le commerce tchèque des 10e et 11e siècles à la lumière des trouvailles de monnaies: I, 13-43.
- : 2. Význam slavníkovského mincovnictví - Значение денег Славниковичей - L'importance du monnayage de la maison princière tchèque des Slavník: II, 5-26.
- SKUTIL, Josef: viz Nálezy mincí (Prostějov, Všemina)
- SKUTIL, Josef - MALÁ, Alena: Soupis středo a novověkých nálezů mincí na Moravě - Сводка находок монет средневековья и нового времени в Моравии - Le relevé des trouvailles de monnaies médiévales et modernes faites en Moravie: V, 313-335.
- SLÁMA, Jiří: viz Nálezy mincí (Sulejovice)
- SLÁMA, Jiří - HRDLÍČKA, Ladislav: viz Nálezy mincí (Vraclav-hradiště)
- SOBOLEVA, Naděžda Alexandrovna: Хронология и области распространения пражских грошей на территории СССР - Удоби а области розšíření pražských grošů na území SSSR: XIII, 153-165.
- SOUMAR, Augustin: viz Nálezy mincí (Dolní Kruty)
- SPURNÝ, Václav: viz Nálezy mincí (Morava-střední)
- STANKA, Karel: viz Nálezy mincí (Libčice nad Vltavou, Praha)
- SUHLE, Arthur: Der Münzfund von Freckleben und die Münzprägung des östlichen Nordharzes. Eine Skizze - Nález mincí z Frecklebenu a mincovní ražba východní části severního Harzu. Nástin: XIII, 109-116.
- SUCHODOLSKI, Stanisław: Zur Frage der Anfänge der böhmischen Münzprägung - К otázce počátků českého mincovnictví: XIII, 75-84.
- SVOBODA, Bedřich: Významný přínos k datování konce doby stěhování národů v Čechách

- Importante contribution apportée à la datation de la fin des Grandes Invasions en Bohême: VIII, 5-18.
- SVOBODOVÁ, Dana: Tolarový nález v Habřině u Litoměřic (Příspěvek k problematice nálezů mincí z období konvenční měny) - Der Talerfund in Habřina bei Litoměřice: IX, 201-222.
- : 2. Nález mincí tolarového údobí v Ledvicích, okr. Teplice - Der Münzfund der Talerperiode in Ledvice, Bez. Teplice: XI, 139-160.
- : 3. O možnostech aplikace Thordemanovy teorie na nálezy mincí z období konvenční měny - Anwendungsmöglichkeiten der Thordemanschen Theorie auf Münzfunde aus der Zeit der Konventionswährung: XIII, 217-228.
- : 4. Z dějin české numismatiky. Jindřich Otokar Miltner a začátky organizace numismatické práce - Aus der Geschichte der tschechischen Numismatik. Jindřich Otokar Miltner und die Anfänge der Organisation der numismatischen Arbeit: XIV, 133-198.
- : 5. viz Nálezy mincí (Čechy-ojedinělé nálezy, Dlažkovice, Hostíkovice, Kozárovice, Malovice, Ohař, Praha, Štědrá, Velký Valtinov)
- ŠEBÁNEK, Jindřich: Ještě o jihlavské listině - Ещё о йиглавской грамоте - Reprenons encore le sujet du privilège de la ville de Jihlava: VII, 125-142.
- ŠEBEK, František: viz Nálezy mincí (Němčice, Opatovice nad Labem, Pardubice)
- ŠIKULOVÁ, Vlasta: viz Nálezy mincí (Hodonín, Ježov, Sádek)
- ŠIMEK, Eduard: Bartoloměj Albrecht a královská mincovna v Kutné Hoře - Bartholomäus Albrecht und die königliche Münzstätte in Kutná Hora (Kuttenberg): X, 139-149.
- : 2. Kutnohorská "Kniha zápisů lůnů minciřských a stolic pregéřských" (Příspěvek k otázce výrobních vztahů v českém mincovnictví 16. století) - Das "Buch der Eintragungen der Münzschlägerwerkstätten und der Prägerstühle" in Kutná Hora (Beitrag zur Frage der Produktionsbeziehungen im böhmischen Münzwesen des 16. Jhs.): XI, 41-101.
- : 3. Bibliografie prací univ.prof.PhDr. Emanuely Nohejlové-Prátové, DrSc.: XIII, 9-36.
- : 4. K hospodaření v kutnohorské mincovně na sklonku 16. století - Zur Wirtschaftsgewährung der Münzstätte in Kutná Hora am Ende des 16. Jhs.: XIII, 179-185.
- : 5. K činnosti moravských mincoven v době de Wittova konsorcia 1622-1623 - Zur Tätigkeit der mährischen Münzstätten in der Zeit des de Witteschen Konsortiums 1622-1623: XIV, 117-132.
- : 6. Česká, moravská a slezská mince v cizích nálezech 16. - 19. století. I - Rakousko - Die böhmische, mährische und schlesische Münze in fremden Funden des 16.-19. Jhs. I - Österreich: XV, 301-408.
- : 7. viz Nálezy mincí (Benešov u Prahy, Beroun, Částovice, Čechtice, Dobrovíz, Chlum u Zdislavic, Nakvasovice, Okrouhlické Dvořáky, Podblanicko, Praha, Rovina, Řevnov, Struhařov, Tachovsko, Ústě, Veselá, Žebrák)
- ŠTĚPKOVÁ, Jarmila: Dínáry a dirhamy v předislámské Arabii - Динары и дирхамы в до мусульманской Арабии - Les dinárs et dirhams dans l'Arabie antéislamique: III, 65-71.
- : 2. Islámské stříbro z nálezů v Kelči na Moravě - Исламское серебро из находок в Кельче в Моравии - L'argent islamique dans la trouvaille de Kelč en Moravie: IV, 73-96.

- : 3. Islámské stříbro v nálezů z Reetzowa na Usedomu (NDR) - Исламское серебро в кладе из Реетцова на Уседоме (НДР) - L'argent islamique de la trouvaille faite à Reetzow s/Usedom en République démocratique allemande: VII, 71-81.
- : 4. viz RADOMĚRSKÝ, Pavel - ŠTĚPKOVÁ, Jarmila
- : 5. viz Nálezy mincí (Chvalkovice, Lom, Slovensko-islámské mince)
- ŠŮLA, Jaroslav: viz Nálezy mincí (Čechy-severovýchodní, Česká Skalice, Dobruška, Hořice-Matějzkova sbírka, Chlumeck nad Cidlinou, Městojedy, Nechanice, Nemyslovice, Nové Město nad Metují, Podkost, Rychnov nad Kněžnou, Slezské Předměstí, Stěnkov)
- : 2. viz NECHANICKÝ, Zdeněk - ŠŮLA, Jaroslav
- ŠŮLA, Jaroslav - TOCHÁČEK, Václav: viz Nálezy mincí (Jaroměř)
- TOCHÁČEK, Václav: viz ŠŮLA, Jaroslav - TOCHÁČEK, Václav
- TUREK, Rudolf: Zlomkové stříbro z kelčského nálezů - Рубленое серебро из кельчского клада - Fragments d'argent provenant de la trouvaille faite à Kelč en Moravie: VII, 83-117.
- VÁGNER, Václav: viz Nálezy mincí (Břehe, Česká Třebová, Parník, Přeloučsko, Semánin, Staré Čivice, Zhoř)
- VALENTOVÁ, Eva: viz KOLNÍKOVÁ, Eva
- VESELÝ, Stanislav: Nález v Jarošově nad Nežárkou (Příspěvek k chronologii grošů Václava IV.) - Trouvaille de monnaies faite à Jarošov-sur-Nežárka en Bohême du Sud: VIII, 19-46.
- : 2. Pražské groše Karla IV. - Die Prager Groschen Karls IV.: X, 123-138.
- : 3. viz Nálezy mincí (Jindřichohradecko, Kašina Hora, Žirovnice)
- : 4. viz DOLISTA, Karel - Veselý, Stanislav
- : 5. viz PÁNEK, Ivo - VESELÝ, Stanislav - WEISS, Oldřich
- WEILLER, Raymond: La frappe au Luxembourg vers 1300: XII, 255-259.
- WEISS, Oldřich: viz BENEŠ, Antonín - HÁSKOVÁ, Jarmila - PAVLŮ, Irena - WEISS, Oldřich
- : 2. viz PÁNEK, Ivo - VESELÝ, Stanislav - WEISS, Oldřich
- WINKLER, Judita: O mincích Dáků a Gétů - О монетах Дакийцев и Гетов - Les monnaies des Daces et des Gètes: V, 5-43.
- ZÁLOHA, Jiří: viz Nálezy mincí (Čechy-někdejší schwarzenberský majetek)
- ZDICHYNCOVÁ, Jaroslava: viz HÁSKOVÁ, Jarmila - ZDICHYNCOVÁ, Jaroslava
- ZDRÁHAL, Hynek: viz GOŠ, Vladimír - HORKÝ, Josef - ZDRÁHAL, Hynek

II. Systematický rejstřík

A. Část všeobecná

Bibliografie

1. PETRÝL, J.: Úkoly numismatické bibliografie: IV, 29-38.
2. ŠIMEK, E.: Bibliografie prací univ. prof. PhDr. Emanuely Nohejlové-Prátové, DrSc.: XIII, 9-36.
3. NEMEŠKAL, L.: Bibliografie prací Gustava Skalského: IV, 19-25.

Nález y m i n c í

Všeobecně

4. PETRÝL, J.: K nálezové mincovní struktuře severovýchodních Čech: XIII, 229-234.
5. BURIAN, V.: K moravským a slezským nálezům mincí v 19. století: VI, 425 - 426.
6. BURIAN, V.: Příspěvky k soupisu nálezů mincí v Čechách a na Moravě: VII, 328.
7. BURIAN, V.: Drobné příspěvky k soupisu nálezů mincí v Čechách a na Moravě: VIII, 282-285.
8. HALAČKA, J.: Numismatické nálezy při archeologických výzkumech na Moravě v roce 1950-1951: I, 110-113.
9. POŠVÁŘ, J.: Moravské nálezy mincí v 18. a 19. století: I, 82-108.
10. SKUTIL, J. - MALÁ, A.: Soupis stře-do- a novověkých nálezů mincí na Moravě: V, 313-335.
11. SPURNÝ, V.: Neznámé poklady mincí ze střední Moravy: VII, 326-327.
12. ŠŮLA, J.: Matějkova sbírka denárů a brakteátů v hořickém museu a jeho zápisy o nálezech: IX, 291.
13. PETRÝL, J.: Nálezy mincí na Hlínecku: II, 184-192.
14. PETRÝL, J.: Průzkum nálezů mincí v Hradci Králové: IV, 233-239.
15. PETRÝL, J.: Soupis nálezů mincí na Chrudimsku: III, 232-248.
16. DOLISTA, K.: Několik nálezů ojedinělých mincí z milevského okresu: II, 193.
17. ŠIMEK, E.: Drobné nálezy z Podblanicka: XV, 440-442.
18. ZÁLOHA, J.: Další zprávy o nálezech mincí na někdejší *schwarzenberském* majetku v Čechách: X, 283-286.
19. PEUKERT, K.: Nálezy mincí v okolí Turnova: VIII, 279-280.
20. POMAHÁČ, J.: Dva ojedinělé nálezy na Žinkovsku: XI, 211.

Jednotlivě podle míst

Viz III. Nálezy mincí - abecední rejstřík a chronologický přehled a též č. 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 78, 81, 82, 83, 86, 87, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 104, 106, 107, 128, 131, 132, 133, 134, 137, 138, 139, 140, 145, 147, 148, 149

V ý v o j n u m i s m a t i c k é h o b á d á n í

Viz též č. 2, 3

21. SVOBODOVÁ, D.: Z dějin české numismatiky, Jindřich Otokar Miltner a začátky organizace numismatické práce: XIV, 133-198.
22. NOHEJLOVÁ-PRÁTOVÁ, Em.: In memoriam Gustavu Skalskému: IV, 5-18.

23. MALÝ, Z.: Práce Antonína Taulowa z Rosenthalu na dějinách českého mincovnictví: VII, 301-316.

D ě j i n y m i n c o v e n

Viz též č. 113, 125, 143, 144

24. LUKÁŠ, V.: Počátky úřadu nejvyššího mincmistra království Českého: VI, 169-205.
25. LUKÁŠ, V.: Instrukce Ferdinanda I. pro nejvyššího mincmistra Království českého z r. 1545: VII, 215-228.
26. MAJER, J.: K počátkům organizace spisovny pražské mincovny: I, 99-114.
27. NOHEJLOVÁ-PRÁTOVÁ, Em.: Inventář pražské mincovny z r. 1591: III, 115-122.
28. KŘÍŽEK, F.: Instrukce z l. 3. 1592 pro pražského mincmistra Lazara Erckera ze Schreckenfelsu: VII, 229-242.
29. SAKAŘOVÁ-MALÁ, A.: K otázce ražby "cizího" zlata v pražské mincovně: XIII, 187-200.
30. MALÁ, A.: Příspěvek k počátkům ražby drobné měděné mince v Praze: III, 123-142.
31. MALÁ, A.: Příspěvek k dějinám mincovny pražské na přelomu 18. a 19. století: VII, 269-282.
32. HUSA, V.: Výrobní vztahy v českém mincovnictví v 15. a 16. století: II, 57-98.
33. ŠIMEK, E.: Kutnohorská "Kniha zápisů lůnů minciřských a stolic pregéřských". Příspěvek k otázce výrobních vztahů v českém mincovnictví 16. století: XI, 41-101.
34. HÁSKOVÁ, J.: Kutnohorští rudokupci a jejich organizace: XI, 27-40.
35. JELÍNEK, Z.: Kutnohorské mincovní účty z druhé poloviny 15. a první poloviny 16. století: IX, 129-179.
36. HONC, J.: Objem výroby, mzdy a výdělky v kutnohorské mincovně v letech 1516-1544: XIV, 27-100.
37. ŠIMEK, E.: K hospodaření v kutnohorské mincovně na sklonku 16. století: XIII, 179-185.
38. ŠIMEK, E.: Bartoloměj Albrecht a královská mincovna v Kutné Hoře: X, 139-149.
39. MALÁ, A.: Dva poslední inventáře jáchymovské mincovny: IV, 181-196.
40. NEMEŠKAL, L.: K prvním dnům činnosti českobudějovické mincovny v roce 1569: XIII, 175-178.
41. POŠVÁŘ, J.: Nástin dějin brněnské mincovny. Příspěvek k měnovým a obchodním poměrům Brna a Moravy do poloviny 17. století. I: V, 99-169. - II: VI, 303-343.
42. MALÝ, Z.: Proběřská činnost krumlovského mincmistra Víta Fridricha Scheiblhofera: VIII, 149-170.
43. MALÝ, Z.: Inventář rožmberské mincovny a hutního díla v Rychlebach z roku 1593: IX, 181-200.
44. POŠVÁŘ, J.: Organizace anglických mincoven ve 13. století (s přihlédnutím k poměrům v českých zemích): XIII, 123-129.
45. KOCH, B.: Zur Topographie der Wiener Münzstätte: XIII, 209-216.

D ě j i n y h o r n i c t v í

Viz též č. 119

46. SCHENK, J.: Banskostavnické hornictví v obrazech medailí, jetonů a známek: V, 225-271.
47. HAUPT, W.: Görlitzer Finanzbeteiligung am Joachimstaler Bergbau: XIII, 167-174.

Mincovní technika

Viz též č. 32

48. CACH, F.: Příspěvek k technice ražby českých denárů: I, 44-51.

Metrologie

Viz též č. 68, 71, 73, 75, 77, 78, 82, 85, 87, 96, 98, 99, 100, 101, 105, 106, 107, 126, 127, 131, 132, 133, 134, 145 a III. Nálezy mincí - chronologický přehled (Nálezy antických mincí - Znojmo-okolí, Hřiňová, Lom, Kojetín, Praha; Nálezy keltských mincí - Čejetice, Velkobítešsko; Nálezy údobí denárového - Haňovice, Hodonín, Sulejovice, Vraclav-hradiště, Tuchoraz, Rešov; Nálezy údobí grošového - Humpolec-okolí, Milevsko-okolí, Divišov, Dětřichov, Krakořice, Sádek, Olešník, Vrbčany, Dolní Újezd, Hodonín, Olomouc-Nové Sady, Žichlice, Nechanice, Dobrouť, Kojetice, Lahovice, Malovice, Odřepy, Plzeň, Kašina Hora, Čechtice, Okrouhlické Dvořáky, Hostíkovice, Vintřov, Chuchelna, Chotýš, Lžín, Heřmaničky, Hradec Králové, Rakovice, Rovina, Chlum u Zdislavic, Lomnice nad Popelkou, Tachovsko, Kozlov, Slezské Předměstí, Drahotín: Nálezy údobí tolárového a doby nejnovější - Pavlovice, Dobrovíz, Chvalkovice).

49. SEJBAL, J.: Příspěvek k metrologickým základům moravského mincovnictví 13. století: XI, 5-11.
50. PÁNEK, I.: Mincovní hřivna měnové reformy Václava II.: XI, 13-26.
51. PÁNEK, I.: Váhové rozborů několika moravských nálezů pražských grošů z první poloviny 14. století: XI, 216-220.
52. CASTELIN, K.: Metrologické problémy kolem mincí s IO: VII, 149-167.

Vedlejší numismatický materiál

Viz též č. 46

53. RADOMĚRSKÝ, P.: Studie o středověkých jetonech II. Jetony nalezené na hradě Orlíku u Humpolce: I, 75-81.
54. PETRÝL, J.: Dějinná dokumentárnost peněžních známek a jejich ekonomická charakteristika: VII, 283-300.

Medaile

Viz též č. 46

55. MÍKOVÁ, Z.: Několik poznámek ke studiu barokních medailí: XIII, 235-239.
56. MICHÁLEK, M.: Medailek počátkům dělnického hnutí. 1868 - 1. 5. 1890: II, 115-158.

Dějiny cen a mezd

Viz též č. 33, 36

57. PETRÁŇ, J.: K problémům tzv. "cenové revoluce" ve střední Evropě: VIII, 47-74.

Konzervace numismatického materiálu

58. KOMÁREK, K.: Rušivé chemické změny latých a stříbrných mincí: III, 157-180.
59. KOMÁREK, K.: Korose měděných mincí a jejich konzervace: VI, 345-373.

B. Část chronologická

Mincovníctví antické

Viz též č. 8, 13, 14, 15 a III. Nálezy mincí - chronologický přehled

60. KURZ, K.: Vznik a funkce mincovní formy peněz jako historický problém: XV, 5-68.
61. POCHITONOV, E.: Několik sporných otázek nejstarších bosporských mincí: VI, 17-39.
62. POCHITONOV, E.: Několik poznámek k posloupnosti posledních bosporských králů: VII, 33-41.
63. KRÍŽEK, F.: K počátkům římského mincovnictví: III, 5-63.
64. DOBIÁŠ, J.: Hadrianův sestericius Coh.² 469 = M.S. 643 = Starck 443. K Hadriánově výpravě Saubsko-sarmatské r. 117/8: VI, 5-16.
65. DOBIÁŠ, J.: Ražby císaře Marka Aurelia s Merkurem a nápisem RELIG AVG: VII, 7-31.
66. KURZ, K.: Vnitřní směna u tzv. barbarských kmenů ve starověku. K charakteru vnitřní směny u Delmatů: XIII, 39-43.
67. POCHITONOV, E.: Nové datování pokladu antických mincí z nálezů z r. 1930 na ostrově Prinkipo: X, 51-63.
68. JIROUDKOVÁ, Z.: Dva poklady římských denárů z Balkánu: IV, 49-72.
69. POCHITONOV, E.: Nová mapa nálezů antických mincí v českých zemích: I, 5-12.
70. NEMEŠKALOVÁ-JIROUDKOVÁ, Z.: Příspěvek k otázce nálezů jednotlivých římských mincí v Čechách: VII, 43-60.
71. NEMEŠKALOVÁ-JIROUDKOVÁ, Z.: Ražby alexandrijské mincovny z prvních tří století n. l. v českých a moravských nálezech: V, 45-65.
72. NEMEŠKALOVÁ-JIROUDKOVÁ, Z.: Příspěvek k otázce výskytu mincí na Moravě na počátku doby stěhování národů: XIII, 45-56.
73. KOLNÍKOVÁ, E.: Nález neskororímských solidů v Bíní, okr. Nové Zámky. K minciám z doby stěhování národů na Slovensku: X, 5-50.
74. SVOBODA, B.: Významný přínos k datování konce doby stěhování národů v Čechách: VIII, 5-18.
75. METCALF, D. M.: Ražba follů Basilia I. a organizace jejich mincoven: IX, 95-127.
76. ŠTĚPKOVÁ, J.: Dináry a dirhamy v předislámské Arabii: III, 65-71.
77. AUGST, B.: Inedita ražeb umajjovských a abbasovských ze sbírky autorovy: VII, 61-69.
78. ŠTĚPKOVÁ, J.: Islámské mince v nálezech na Slovensku: X, 278.

Mincovníctví keltské

Viz též č. 8, 14 a III. Nálezy mincí - chronologický přehled

79. CASTELIN, K.: K nejstaršímu latinskému písmu na našich keltských mincích: XIII, 67-73.
80. CASTELIN, K.: O mincích Kvádů: XIV, 5-14.
81. CASTELIN, K.: K otázce "obolů mrtvých" u středoevropských Keltů: XV, 69-101.
82. KOLNÍKOVÁ, E.: Zlaté keltské mince na Slovensku: XIII, 57-65.

83. NEMEŠKALOVÁ-JIROUDKOVÁ, Z.: Nálezy keltských mincí s kancem a mužíkem: XV, 103-127.
84. RADOMĚRSKÝ, P. - ŠTĚPKOVÁ, J.: Tři neznámé keltské mince: IV, 39-48.
85. WINKLER, J.: O mincích Dáků a Gétů: V, 5-43.

Úd o b í d e n á r o v é (9. - 13. s t o l e t í)

Viz též č. 4, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 14, 15, 44, 45, 48, 49, 50 a III. Nálezy mincí - chronologický přehled

86. HÁSKOVÁ, J.: Nález karolinského denáru v Šárce. K obchodním stykům českých Slovanů s říší frankou: IX, 5-10.
87. RADOMĚRSKÝ, P.: Studie o počátcích českého mincovnictví I. Nález českých denárů z 10. století v Poděbradech: IX, 11-94.
88. SUCHODOLSKI, S.: Zur Frage der Anfänge der böhmischen Münzprägung: XIII, 75-84.
89. SKALSKÝ, G.: Význam slavníkovského mincovnictví: II, 5-26.
90. CACH, F.: Mince českého knížete Jaromíra (1003-1012): VI, 41-60.
91. HLINKA, J.: Breslavva civitas - Bratislava. Príspevok k začiatkom uhorského mincovníctva: X, 65-77.
92. HLINKA, J.: STEPHANVS REX - BRESLAVVA CIVITAS: XV, 129-140.
93. SKALSKÝ, G.: Český obchod 10. a 11. století ve světle nálezů mincí: I, 13-43.
94. KIERSNOWSKI, R.: Česká mince v raně středověkém Pomořansku: V, 67-98.
95. HATZ, V. - HATZ, G.: Böhmische Münzen des 10. und 11. Jahrhunderts in schwedischen Funden: XIII, 85-101.
96. ŠTĚPKOVÁ, J.: Islámské stříbro z nálezů v Kelči na Moravě: IV, 73-96.
97. TUREK, R.: Zlomkové stříbro z kelčského nálezů: VII, 83-117.
98. ŠTĚPKOVÁ, J.: Islámské stříbro v nálezů z Reetzowa na Usedomu (NDR): VII, 71-81.
99. BENEŠ, A. - HÁSKOVÁ, J. - PAVLŮ, I. - WEISS, O.: Denárový nález ze Zlivi: XV, 141-179.
100. RADOMĚRSKÝ, P.: Poslední zpráva Josefa Smolíka. Příspěvek k nálezů v Neústupově: VII, 119-124.
101. RADOMĚRSKÝ, P.: Stříbrný poklad z 12. století z Prahy - Štěpánské ulice: VI, 61-86.
102. POŠVÁŘ, J.: Nálezy mincí a renovatio monetarum: III, 143-155.
103. RADOMĚRSKÝ, P.: Nejstarší moravské mince ve sbírce Státních muzeí v Berlíně (Bodemuseum): XIII, 103-108.
104. SUHLE, A.: Der Münzfund von Freckleben und die Münzprägung des östlichen Nordharzes. Eine Skizze: XIII, 109-116.
105. PÁNEK, I. - HLADÍK, Č.: Denár a hřivna v českých pramenech do roku 1222: X, 79-110.
106. RADOMĚRSKÝ, P.: Bavorský feník na českém jihozápadě ve 13. století. Nález mincí ve Stříbře r. 1953: II, 27-56.
107. RADOMĚRSKÝ, P.: Nález rakouských feníků 13. století v České Olešné u Jindřichova Hradce: X, 111-121.

108. HÁSKOVÁ, J.: Poznámka k chebskému mincování na počátku 13. století: XIII, 117-121.
109. ŠEBÁNEK, J.: Ještě o jihlavské listině: VII, 125-142.
110. PÁNEK, I.: Das Münzvermächtnis des 13. Jahrhunderts in Böhmen: XII, 65-74.
111. SEJBAL, J.: Das Erbgut des Münzwesens des 13. Jahrhunderts in Mähren und Schlesien: XII, 75-85.

Úd o b í g r o š o v é (14. - p o č á t e k 16. s t o l e t í)

Viz též č. 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 24, 32, 34, 35, 36, 45, 51, 52 a III. Nálezy mincí - B. Chronologický přehled

112. JANÁČEK, J.: L'État tchèque et l'Europe centrale vers l'année 1300: XII, 19-27.
113. NOHEJLOVÁ-PRÁTOVÁ, Em.: Grossi Pragenses: XII, 91-115.
114. NEMEŠKAL, L.: Die Verankerung des Prager Groschens und des böhmischen Florens in der damaligen Währung in Böhmen: XII, 117-129.
115. POŠVÁŘ, J.: Die Ankerung des Prager Groschens und des böhmischen Florens in gleichzeitiger Währung in Mähren und Schlesien: XII, 131-144.
116. CASTELIN, K.: Die Kurse böhmischer Groschen und Goldgulden in den J. 1300-1350: XII, 145-150.
117. KIERSNOWSKI, R.: Florins et gros Cracoviens au 14e siècle: XII, 189-197.
118. BERGHAUS, P.: Die Ausbreitung der Goldmünze und des Groschens in deutschen Ländern zu Beginn des 14. Jh.: XII, 211-237.
119. LAFAURIE, J.: Le gros tournois en France: XII, 49-61.
120. GRIERSON, P.: The origins of the grosso and of gold coinage in Italy: XII, 33-44.
121. WEILLER, R.: La frappe au Luxembourg vers 1300: XII, 255-259.
122. KOCH, B.: Die Anfänge der Gold- und Groschenmünzen in den österreichischen Alpenländern 1250-1350: XII, 245-250.
123. KAZIMÍR, Š.: Münzmetallproduktion und Münzprägung in der Slowakei im 13. Jh. und zu Beginn des 14. Jh.: XII, 171-176.
124. HUSZÁR, L.: Der Beginn der Goldgulden- und Groschenprägung in Ungarn: XII, 177-184.
125. MALÝ, Z.: Mincovní počty nejstarší městské knihy pražské z počátku XIV. století: VI, 87-128.
126. CASTELIN, K.: O chronologii pražských grošů Jana Lucemburského: VI, 129-167.
127. VESELÝ, S.: Pražské groše Karla IV.: X, 123-138.
128. NOHEJLOVÁ-PRÁTOVÁ, Em.: Neznámé drobné mince Karla IV. Nález mincí z České Skalice 1895 a z Emauz v Praze 1951: I, 52-74.
129. BERGHAUS, P.: Numismatische Erinnerungen an Karl IV. aus Westfalen: XIII, 143-152.
130. KIERSNOWSKI, R.: Casimir le Grand a-t-il frappé des "gros pragois"?: XIII, 137-142.

131. VESELÝ, S.: Nález v Jarošově nad Nežárkou. Příspěvek k chronologii grošů Václava IV.: VIII, 19-46.
132. HÁSKOVÁ, J.: Příspěvek k chronologii pražských grošů Václava IV. z let 1378-1419. Diskusní poznámka: XIV, 15-26.
133. NOHEJLOVÁ-PRÁTOVÁ, Em.: Nález z Kněžských Dvůrů, o. České Budějovice: XV, 181-236.
134. SEJBAL, J.: Moravské denárové mince markraběte Jošta. Nálezy z Hustopeč 1926 a Bošovic 1879: IV, 97-180.
135. POŠVÁŘ, J.: Poznámky k městskému mincovnictví na Moravě v 15. století: VII, 169-191.
136. CASTELIN, K.: Chebské mincovnictví v době grošové (1305 - 1520): III, 73-113.
137. KRASKOVSKÁ, L.: České středověké ražby v nálezech mincí na Slovensku: XIII, 131-135.
138. KRASKOVSKÁ, L.: Nálezy viedenských fenigov na Slovensku: VII, 143-147.

Úd o b í t o l a r o v é a d o b a n e j n o v ě j š í (1 6 . - 2 0 . s t o l e t í)

Viz též č. 4-11, 13-20, 24-43, 45-47, 53-57 a III. Nálezy mincí - chronologický přehled

139. ŠIMEK, E.: Česká, moravská a slezská mince v cizích nálezech 16.-19. století. I - Rakousko: XV, 301-408.
140. NEMEŠKAL, L.: K struktuře oběživa v l. 1500-1530 v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Rozbor nálezů mincí: VII, 193-214.
141. KAZIMÍR, Š.: Vývoj reálné hodnoty drobných strieborných mincí na Slovensku v rokoch 1526-1711: VIII, 171-216.
142. KAZIMÍR, Š.: K otázce ziskovosti v produkci strieborných mincí na Slovensku: XIV, 101-116.
143. RUMPL, A.: Moravské vládní mince za třicetileté války I. Mince moravských stavů: V, 171-224. - II. Dlouhá mince na Moravě: VI, 207-301. - III. Moravská mince po kaladě. Mincovna v Mikulově: VII, 243-268; Zwirnerovo a Wohnsiedlerovo mincování: VIII, 75-147; Fritschovo, Sonnenscheinovo a Huberovo mincování v Olomouci: X, 151-212; Mincovnictví za Ferdinanda III. na Moravě: XI, 103-137.
144. ŠIMEK, E.: K činnosti moravských mincoven v době de Wittova konsorcia 1622-1623: XIV, 117-132.
145. NEMEŠKALOVÁ-JIROUDKOVÁ, Z. - NEMEŠKAL, L.: Nález mincí 16. a 17. století v Chýlávě, okr. Beroun. Příspěvek k zpracování nálezů mincí tolarového údobí: XV, 237-300.
146. HOLZMAIR, E.: Der Scudo des Giovanni Battista di Spinola, Marchese di Vergagni: XIII, 201-207.
147. SVOBODOVÁ, D.: Tolarový nález v Habříně u Litoměřic. Příspěvek k problematice nálezů mincí z období konvenční měny: IX, 201-222.

148. SVOBODOVÁ, D.: Nález mincí tolarového údobí v Ledvicích, okr. Teplice: XI, 139-160.
149. SVOBODOVÁ, D.: O možnostech aplikace Thordemanovy teorie na nálezy mincí z období konvenční měny: XIII, 217-228.
150. PETRTYL, J.: Ekonomická charakteristika českých nouzových poukázek z let 1848-1849: V, 273-311.
151. PETRTYL, J.: Tiskové uspořádání aršíků nouzových peněžních poukázek z let 1848-1850: XI, 161-178.

III. Nálezy mincí

A. Abecední rejstřík lokalit

Anděl Strážce (Jablonec nad Nisou): viz Turnov-okolí. - Andělská Hora (Karlovy Vary): X, 254 (Nemeškal).

Babínek (Rimavská Sobota): VIII, 236 (Balaša). - Bačkov (Trebišov): VII, 323 (Hlinka). - Banská Bystrica: IV, 230 (Kraskovská). - Barca (Rimavská Sobota): X, 257-259 (Balaša). - Bavorov (Strakonice): viz Čechy - někdejší schwarzenberský majetek. - Bělá pod Bezdězem (Mladá Boleslav): III, 208-210 (Krupička). - Bělkovice (Olomouc): viz Čechy - příspěvky k soupisu nálezů. - Benešov u Prahy: XIV, 213-215 (Šimek); viz Podblanicko. - Benetice (Havlíčkův Brod): IX, 276 (Burian). - Beroun: XI, 191 (Šimek). - Bílá Voda (Šumperk): viz Slezsko. - Bítava (Nové Zámky): viz KOLNÍKOVÁ. - Bítovčice (Jihlava): VIII, 233 (Hladík). - Blatce (Olomouc): XI, 179 (Burian). - Blažejovice (Benešov): viz Podblanicko. - Blešno (Hradec Králové): viz Čechy - severovýchodní XV. - Bošovice (Vyškov): viz SEJBAL. - Bouzov - hrad (Litovel): II, 194 (Nohejlová-Prátová). - Brandlín (Jindřichův Hradec): III, 208 (Křížek). - Bratislava: IV, 225-227 (Kraskovská); VI, 414-415 (Kraskovská); X, 239 (Kraskovská). - Brehy (Žiar nad Hronom): VII, 321 (Kraskovská). - Brloh (Český Krumlov): IV, 216-218 (Dvorský). - Brná nad Labem (Ústí nad Labem): viz Čechy - někdejší schwarzenberský majetek. - Brno: viz Čechy - příspěvky k soupisu nálezů; viz Morava - váhové rozbor. - Broučkov (Chrudim): viz Chrudimsko. - Broumov (Náchod): VII, 324-325 (Skalický). - Brozánky (Mělník): viz Čechy - nálezy řeckých mincí. - Brtec (Písek): viz Milevsko-okolí. - Břehov (České Budějovice): viz Čechy - někdejší schwarzenberský majetek. - Břehy (Pardubice): II, 179-180 (Vágnér). - Březinka u Morašic (Chrudim): viz Chrudimsko. - Bučovice (Vyškov): viz Čechy - příspěvky k soupisu nálezů. - Budeč (Jindřichův Hradec): III, 212-213 (Křížek). - Budeč (Kladno): XIII, 243-245 (Davídek). - Budislav (Svitavy): IX, 243-247 (Petrtyl). - Bystrá (Pelhřimov): VIII, 271 (Hladík). - Bzenec (Hodonín): III, 181-185 (Nemeškal).

Cabaj (Nitra): VIII, 263 (Kolníková). - Cejřov (Chrudim): viz Hlinecko. - Cerhenice (Kolín): viz Poděbradsko.

Čakajovce (Nitra): V, 355 (Kolníková). - *Čáslav* (Kutná Hora): viz Hořice - Matěj-
kova sbírka. - *Částovice* (Benešov): XIV, 208 (Šimek); viz Podblanicko. - *Čataj* (Bra-
tislava - vidiek): VI, 395 (Kraskovská). - *Čechtice* (Benešov): XV, 410-414 (Šimek). -
Čechy - drobné příspěvky k soupisu nálezů: VIII, 282-285 (Burian); - nálezy řeckých
mincí: IX, 223 (Pochitonov); - někdejší schwarzenberský majetek: X, 283-286 (Zálo-
ha); - ojedinělé nálezy: X, 282-283 (Svobodová); - příspěvky k soupisu nálezů: VII,
328 (Burian). - *Čechy* - severovýchodní: XIV, 199-202 (Šůla); XV, 420-425 (Šůla). - *Če-
chy* - střední: XIV, 210-212 (Hásková). - *Čechy pod Kosířem* (Prostějov): viz Čechy -
příspěvky k soupisu nálezů. - *Čejetice* (Mladá Boleslav): IX, 223 (Pochitonov). - *Če-
jov* (Pelhřimov): VIII, 261-262 (Hladík); viz Humpolec - okolí. - *Černá v Pošumaví*
(Český Krumlov): viz Čechy - někdejší schwarzenberský majetek. - *Česká Bělá* (Havlíčkův
Brod): XI, 189 (Hásková). - *Česká Olešná* (Jindřichův Hradec): viz RADOMĚRSKÝ 6. - *Čes-
ká Skalice* (Náchod): viz NOHEJLOVÁ-PRÁTOVÁ. - IX, 282 (Šůla). - *Česká Třebová* (Ústí
nad Orlicí): II, 170-171 (Vágner). - *Český Brod* (Kolín): II, 181-182 (Petrtyl). - *Čes-
ký Krumlov* - panství: viz Čechy - někdejší schwarzenberský majetek. - *Český ráj*: viz
Čechy - ojedinělé nálezy. - *Český Rudolec* (Jindřichův Hradec): III, 215-220 (Křížek). -
Čistá (Svitavy): IX, 225-227 (Petrtyl); IX, 250 (Petrtyl).

Dačice (Jindřichův Hradec): III, 229 (Křížek); VII, 325 (Křížek). - *Dalov* (Olo-
mouc): viz Čechy - příspěvky k soupisu nálezů. - *Deblov* (Chrudim): viz Chrudimsko. -
Dětrichov (Svitavy): X, 216 - 220 (Petrtyl). - *Divišov* (Benešov): IX, 227 (Míková). -
Dlažkovice (Litoměřice): X, 254 (Svobodová). - *Dlouhá Loučka* (Olomouc): IX, 224 (Bu-
rian). - *Dmýštica* (Písek): II, 161 (Dolista). - *Dneboh* (Mladá Boleslav): III, 210
(Krupička). - *Dobrotice* (Kroměříž): viz Čechy - příspěvky k soupisu nálezů. - *Dobrou-
tov* (Jihlava): X, 235 (Hladík). - *Dobrovíz* (Praha - západ): IX, 253-258 (Šimek). -
Dobruška (Rychnov nad Kněžnou): X, 272 (Šůla); X, 274-276 (Šůla); viz Čechy - severo-
východní XV. - *Dobšice* (Znojmo): IV, 200-201 (Radoměrský). - *Dolné Orešany* (Trnava):
X, 235 (Hlinka). - *Dolní Holetín* (Chrudim): viz Hlinecko. - *Dolní Kruty* (Kolín): IV,
204-205 (Soumar). - *Dolní Mokropsy*: viz Hořice - Matějškova sbírka. - *Dolní Újezd* (Svi-
tavy): X, 221-227 (Petrtyl). - *Dolní Věstonice* (Břeclav): viz Morava - nálezy při ar-
cheologických výzkumech. - *Domažlice*: viz Hořice - Matějškova sbírka; XI, 210 (Hásko-
vá - Nauschová); viz Čechy - někdejší schwarzenberský majetek. - *Drahotín* (Domažlice):
X, 252 (Hásková). - *Drhovy* (Příbram): V, 353 (Nemeškal). - *Držkovce* (Rimavská Sobota):
IX, 247 (Balaša). - *Držkrajov* (Písek): viz Milevsko - okolí. - *Dřeves* (Chrudim): viz
Hlinecko. - *Dub* (Tábor): viz Čechy - někdejší schwarzenberský majetek. - *Dubisko* (Šum-
perk): viz Morava - ojedinělé nálezy. - *Dudín* (Jihlava): VIII, 238-239 (Hladík); viz
Humpolec - okolí. - *Dunajská Streda*: IX, 259-260 (Kraskovská); IX, 274-275 (Kraskov-
ská). - *Dušejev* (Jihlava): VI, 393-394 (Hladík). - *Dvory* (Nymburk): VIII, 251 (Kuče-
ra). - *Dvůr Králové nad Labem* (Trutnov): viz Čechy - severovýchodní XV.

Fláje (Most): IV, 224-225 (Nemeškal). - *Freckleben* (NDR): viz SUHLE.

Gabolto (Bardejov): IX, 278-279 (Hlinka). - *Gajary* (Bratislava-vidiek): VI, 408-
411 (Kraskovská). - *Gbely* (Senica): X, 241-242 (Kraskovská). - *Gemerský Jablonec* (Ri-

mavská Sobota): VIII, 241-242 (Balaša). - *Gottwaldov*: VIII, 267-269 (Dohnal); viz Mo-
rava - střední.

Habřina (Litoměřice): viz SVOBODOVÁ. - *Hamr* (Jindřichův Hradec): viz Čechy - oje-
dinělé nálezy. - *Haňovice* (Olomouc): V, 337 (Sedlák). - *Hatalov* (Michalovce): IV,
229 (Kraskovská). - *Haukovic* (Olomouc): VI, 424 (Burian). - *Havlíčkův Brod*: VIII,
254 (Hladík). - *Heřmaničky* (Benešov): VIII, 230-232 (Malý). - *Heřmanův Městec* (Chru-
dim): viz Chrudimsko. - *Heřmínovy* (Opava): viz Slezsko. - *Hlavice* (Liberec): XI, 223
(Peukert). - *Hlboké* (Senica): VIII, 260-261 (Hlinka). - *Hlinecko*: II, 184-192 (Petr-
tyl). - *Hlinsko* (Chrudim): I, 109 (Pochitonov); viz Hlinecko. - *Hlohovec* (Trnava):
VIII, 243-244 (Kraskovská); VIII, 244-245 (Kraskovská). - *Hluboká nad Vltavou* (České
Budějovice): viz Čechy - někdejší schwarzenberský majetek. - *Hněvotín* (Olomouc): VI,
413-414 (Burian). - *Hodonín*: VI, 375 (Šikulová): VI, 378 - 379 (Nohejlová-Prátová);
viz Čechy - příspěvky k soupisu nálezů. - *Hodušín* (Tábor): viz Milevsko - nálezy oje-
dinělých mincí. - *Holešov* (Kroměříž): viz Morava - střední. - *Holice* (Pardubice): IV,
199 (Pochitonov). - *Holice* (Olomouc): viz Morava - ojedinělé nálezy. - *Holubí Zhoř*
(Žďár nad Sázavou): X, 249 (Němeček). - *Horná Potůn* (Dunajská Streda): IV, 227-
228 (Kraskovská); V, 358 (Kraskovská). - *Horné Obdokovce* (Topoľčany): IV, 216 (Kras-
kovská); viz Slovensko - islámské mince. - *Horní Bory* (Žďár nad Sázavou): VI, 396-401
(Němeček); IX, 225 (Němeček). - *Horní Bříza* (Plzeň - sever): VII, 321-322 (Lábek). -
Horní Město (Bruntál): VI, 416 (Burian). - *Horní Ostrovec* (Písek): VIII, 242 (Petrá-
ňová). - *Horný Vadičov* (Čadca): III, 229-230 (Krč). - *Hořice* - Matějškova sbírka:
IX, 291-294 (Šůla). - *Hořovice* (Beroun): VI, 422-423 (Malá); XI, 212 (Nemeškalová-Ji-
roudková). - *Hostice* (Rimavská Sobota): VIII, 271 (Balaša). - *Hostíkovice* (Česká Lí-
pa): XI, 189 (Svobodová). - *Hostinné* (Trutnov): II, 169-170 (Radoměrský). - *Hradec
Králové*: III, 202-207 (Petrtyl); IV, 233-239 (Petrtyl). - *Hradištko* (Kolín): viz Če-
chy - severovýchodní. - *Hranice* (Přerov): viz Čechy - příspěvky k soupisu nálezů. -
Hriňová (Zvolen): VII, 317 (Balaša). - *Hrkovce* (Levice): VI, 401 (Balaša); viz Slo-
vensko - islámské mince. - *Hrochův Týnec* (Chrudim): viz Chrudimsko. - *Hroubovice* (Chru-
dim): viz Chrudimsko. - *Hrozová* (Bruntál): I, 110 (Pochitonov). - *Hrubá Skála* (Semi-
ly): viz Turnov - okolí; X, 266 (Peukert). - *Humpolec* (Pelhřimov): VIII, 249-250 (Hla-
dík); VIII, 263-267 (Hladík); VIII, 275 (Hladík); viz Humpolec-okolí. - *Humpolec* - o-
kolí: III, 185-202 (Nohejlová-Prátová - Radoměrský). - *Husák* (Michalovce): IV, 207-208
(Kraskovská). - *Hustopeče* (Břeclav): viz SEJBAL.

Cheb: viz Čechy - archeologické nálezy. - *Chlum u Třeboně* (Jindřichův Hradec): viz
Čechy - ojedinělé nálezy. - *Chlum u Zdislavic* (Benešov): XIV, 207-208 (Šimek). - *Chlum*
(Semily): VI, 394 (Nohejlová-Prátová). - *Chlumec nad Cidlinou* (Hradec Králové): XV,
427 - 440 (Šůla). - *Chlumětín* (Žďár nad Sázavou): VI, 221 (Petrtyl); viz Hlinecko. -
Chotěboř (Havlíčkův Brod): I, 117 (Křepelková). - *Chotýš* (Kolín): II, 162-166 (Petr-
tyl). - *Chraberce* (Louny): XI, 192 (Hásková). - *Chrast* (Chrudim): viz Chrudimsko. -
Chruaim: II, 184 (Petrtyl); VIII, 251-252 (Petrtyl); VIII, 274 (Petrtyl); X, 251 (Če-
senek); viz Chrudimsko. - *Chrudimsko*: III, 232-248 (Petrtyl). - *Chuchelná* (Semily):

X, 244-249 (Peukert). - Chvalkovice (Náchod): IV, 213-215 (Štěpková). - Chvalkovice u Koberovic (Pelhřimov): viz Humpolec-okolí. - Chýňava (Beroun): viz NEMEŠKALOVÁ-JIROUDKOVÁ - NEMEŠKAL.

Ivančice (Brno-venkov): viz Hořice - Matějzkova sbírka.

Jakartovice (Opava): IV, 232 (Papoušek). - Jarok (Nitra): XI, 207 (Kolníková). - Jaroměř (Náchod): X, 250 - 251 (Šůla - Tocháček). - Jarošov nad Nežárkou (Jindřichův Hradec): viz VESELÝ. - Jevany (Kolín): VIII, 279 (Petrtyl). - Ježov (Hodonín): VII, 322 (Šikulová). - Jihlava: VIII, 237 (Hladík); VIII, 257 (Hladík); IX, 261-263 (Hladík); X, 256 (Hladík); XI, 179 (Nemeškalová-Jiroudková). - Jindřichohradecko: II, 160-161 (Veselý). - Jindřichov (Bruntál): viz Čechy-drobné příspěvky k soupisu nálezů. - Jirkov (Chomutov): viz Čechy - ojedinělé nálezy.

Kácov (Kutná Hora): I, 118 (Nohejlová-Prátová). - Kamenica (Prešov): VIII, 247 (Hlinka). - Kamenice (Jihlava): VIII, 236 (Hladík). - Kašina Hora (Písek): IX, 238-239 (Veselý). - Kaškovice (Jablonec nad Nisou): II, 194 (Peukert). - Kejžlice (Pelhřimov): VIII, 269-270 (Hladík). - Kelč (Vsetín): viz ŠTĚPKOVÁ 2; viz TUREK. - Kladruba (Tábor): viz Čechy - někdejší schwarzenberský majetek. - Kletečná (Pelhřimov): IX, 288 (Malý). - Kletice (Příbram): IX, 238 (Míková). - Kněžské Dvory (České Budějovice): viz NOHEJLOVÁ-PRÁTOVÁ 5. - Kojetice (Třebíč): VIII, 224-226 (Sejbal). - Kojetín (Nový Jičín): VIII, 217-218 (Beneš); viz NEMEŠKALOVÁ-JIROUDKOVÁ 4. - Kokořov - okolí (Plzeň-jih): viz Žinkovsko. - Kolaje (Nymburk): viz Poděbradsko. - Kolín: viz Čechy - příspěvky k soupisu nálezů. - Kopčany (Senica): V, 338-339 (Nohejlová-Prátová - Krasovská). - Kosmonosy (Mladá Boleslav): viz HÁSKOVÁ 4. - Kostelec (Jičín): VIII, 234 (Petráňová). - Kostelec u Heřmanova Městce (Chrudim): viz Chrudimsko. - Kostomlaty nad Labem (Nymburk): VII, 324 (Hladík). - Kouty (Nymburk): X, 255 (Kučera). - Kovářov (Písek): viz Milevsko - nálezy ojedinělých mincí. - Kozárovice (Příbram): VIII, 226 (Svobodová). - Kozlov (Havlíčkův Brod): IV, 222-223 (Nemeškal). - Kozlov (Jihlava): VIII, 229 (Hladík). - Krajišsko (Strakonice): viz Čechy - někdejší schwarzenberský majetek. - Krakořice (Olomouc): VI, 377-378 (Burian). - Králová pri Modrej (Bratislava - vidiek): VIII, 250-251 (Krasovská). - Kralovice (Plzeň-sever): IV, 218-221 (Nohejlová-Prátová); IX, 235 (Malý). - Kraslice (Sokolov): viz Hořice - Matějzkova sbírka. - Kroměříž: viz Morava - střední. - Krupina (Zvolen): X, 272 (Hlinka). - Křešice (Děčín): XI, 181 (Hásková). - Kšely (Kolín): XI, 179 - 180 (Nemeškalová-Jiroudková). - Kunín (Nový Jičín): viz Čechy-drobné příspěvky k soupisu nálezů. - Kunov (Senica): IX, 279-280 (Hlinka). - Kynšperk nad Ohří (Sokolov): XIV, 209-210 (Hásková). - Kysele (Kroměříž): viz Hořice - Matějzkova sbírka.

Lahovice (Louny): X, 233-234 (Nemeškalová-Jiroudková - Nemeškal). - Ledvice (Teplíce): viz SVOBODOVÁ 2. - Levice: IV, 228-229 (Valentová). - Libčice nad Vltavou (Praha-západ): X, 276 (Stanka). - Libějovice (Strakonice): viz Čechy-někdejší schwarzenberský majetek. - Liběšice (Most): I, 114-115 (Mrázková). - Libušín - hradiště (Kladno): viz Čechy - archeologické nálezy. - Licibohice (Chrudim): viz Chrudimsko. - Licoměřice (Chrudim): viz Chrudimsko. - Lidice (Kladno): viz Hořice - Matějzkova sbírka.

ka. - Lichnice - hrad (Chrudim): VIII, 280-281 (Petrtyl). - Lípnice - hrad (Havlíčkův Brod): VIII, 281 (Petrtyl). - Lípy (Olomouc): XI, 210 (Burian). - Litoměřice: viz Hořice - Matějzkova sbírka. - Litomyšlsko: X, 215 (Petrtyl). - Lom (Most): IV, 197-199 (Štěpková). - Lomnice nad Popelkou (Semily): IV, 203-204 (Nohejlová-Prátová). - Lomnička (Poprad): IX, 249 (Hlinka). - Loukov (Semily): viz Turnov - okolí. - Ludanice (Topoľčany): VIII, 245-247 (Kolníková). - Lžín (Tábor): II, 171-176 (Nemeškal); IV, 201-202 (Nemeškal).

Malhostovice (Brno - venkov): II, 180 (Halačka). - Malovidy (Benešov): X, 236-239 (Svobodová). - Markvartice (Jihlava): viz Hořice - Matějzkova sbírka. - Maršovice (Jablonec nad Nisou): VIII, 229 (Peukert). - Martinice (Žďár nad Sázavou): VI, 392 (Němeček). - Máslojedy (Hradec Králové): XI, 192-195 (Šůla). - Měřín (Žďár nad Sázavou): IX, 229-231 (Němeček); IX, 249 (Němeček); X, 266-267 (Němeček). - Malinné (Chrudim): viz Hlinecko. - Mařatice (Uherské Hradiště): viz Čechy-drobné příspěvky k soupisu nálezů. - Medlešice (Chrudim): viz Chrudimsko. - Město Albrechtice (Bruntál): I, 113-114 (Papoušek); viz Slezsko. - Mikulov (Břeclav): viz Morava - archeologické výzkumy. - Milanovice (Nové Zámky): V, 340-341 (Krasovská). - Milevsko (Písek): II, 180-181 (Dolista); III, 212 (Dolista); viz Milevsko - nálezy ojedinělých mincí; viz Milevsko - okolí. - Milevsko - nálezy ojedinělých mincí (Písek): II, 193 (Dolista). - Milevsko - okolí (Písek): XIII, 246-255 (Dolista - Veselý). - Mířetice (Chrudim): viz Hlinecko. - Mistřín (Hodonín): IX, 274 (Hásková); XIV, 203 (Hásková). - Mítkovský mlýn (Ústí nad Orlicí): viz Hořice - Matějzkova sbírka. - Mladec (Opava): viz Morava - nálezy 19. století. - Mohelnice (Šumperk): X, 184-186 (Goš - Horký - Zdráhal). - Mokrá (Brno-venkov): viz Morava - archeologické nálezy. - Mólča (Banská Bystrica): VI, 416 (Balaša). - Modlibohov (Liberec): viz Turnov - okolí. - Modrá Hůrka (České Budějovice): viz Čechy - někdejší schwarzenberský majetek. - Modřišice (Semily): viz Turnov - okolí. - Morava: - archeologické výzkumy: I, 110-113 (Halačka); - nálezy 19. století: VI, 425-426 (Burian); - ojedinělé nálezy: X, 282 (Burian); - váhové rozborů: XI, 216-220 (Pánek); viz Čechy - příspěvky k soupisu nálezů. - Morava - střední: VI, 326-327 (Spurný). - Moravské Budějovice (Třebíč): viz Čechy - drobné příspěvky k soupisu nálezů. - Mostišť (Žďár nad Sázavou): VI, 393 (Němeček); IX, 227-228 (Němeček). - Mrákov (Chrudim): viz Hlinecko. - Mrklov (Semily): X, 259 - 260 (Nemeškal). - Mukařov (Litoměřice): XI, 187-188 (Nauschová).

Nakří (České Budějovice): viz Čechy - někdejší schwarzenberský majetek. - Nakvasovice (Benešov): X, 262-263 (Šimek). - Náměšť na Hané (Olomouc): viz Čechy - příspěvky k soupisu nálezů. - Nasavrky (Chrudim): viz Chrudimsko. - Nedachlebice (Uherské Hradiště): viz Morava - váhové rozborů. - Nedvězí (Olomouc): VI, 418-419 (Burian). - Nechanice (Hradec Králové): X, 228 (Šůla). - Némčice (Pardubice): XIII, 245 (Šebek). - Nemyčevy (Jičín): viz Čechy - ojedinělé nálezy. - Nemyslovice (Mladá Boleslav): XV, 416-419 (Šůla). - Nepomuky (Ústí nad Orlicí): viz Hořice - Matějzkova sbírka. - Netolice (Prachatic): viz Čechy - někdejší schwarzenberský majetek. - Neustupov (Benešov): viz RADOMĚRSKÝ 4. - Nitra: IX, 288 (Kolníková). - Norovce (Topoľčany): V, 355 (Kolníková). - Nová Buková (Pelhřimov): VIII, 252-254 (Hladík). - Nová Obora - polesí

(České Budějovice): viz Čechy - někdejší schwarzenberský majetek. - *Nová Říše* (Jihlava): XIII, 245-246 (Hladík). - *Nové Město nad Metují* (Náchod): XIII, 255-258 (Šůla). - *Nové Zámky*: viz Slovensko - islámské mince. - *Nový Knín* (Příbram): viz Čechy - ojedinělé nálezy.

Odřepsy (Nymburk): IX, 235 (Kučera). - *Ohař* (Písek): VIII, 228-229 (Svobodová). - *Ochoz u Nasavrk* (Chrudim): viz Chrudimsko. - *Okrouhliční Dvořáci* (Havlíčkův Brod): XV, 414-416 (Šimek). - *Olešnice* (Rychnov nad Kněžnou): viz Čechy - severovýchodní XV. - *Olešník* (České Budějovice): XI, 181-183 (Pánek - Veselý - Weiss). - *Olomouc*: VI, 377 (Burian); VI, 389 - 391 (Burian); VI, 391 (Burian); VI, 419 (Burian); VIII, 286 (Burian); XI, 180 (Burian); viz Čechy - příspěvky k soupisu nálezů; viz Morava - váhové rozbor. - *Olšany u Prostějova* (Prostějov): VI, 401 (Burian). - *Olší* (Tábor): viz Milevsko - okolí. - *Opatovice nad Labem* (Pardubice): XI, 187 (Šebek). - *Opatovice u Hranic* (Přerov): viz Čechy - příspěvky k soupisu nálezů. - *Opava*: II, 177 - 179 (Papoušek). - *Opočno* (Rychnov nad Kněžnou): viz Čechy - severovýchodní. - *Orlík* - hrad (Pelhřimov): viz RADOMĚRSKÝ. - *Orviště* (Trnava): viz Slovensko - islámské mince. - *Ostrava*: X, 263 (Burian); viz Morava - váhové rozbor. - *Ostrov* (Piešťany): viz Slovensko - islámské mince.

Pardubice: X, 253-254 (Česenek); XI, 180-181 (Šebek); XI, 199-200 (Česenek). - *Parník* (Ústí nad Orlicí): II, 194 (Vágnér). - *Partoltice* (Plzeň-jih): XI, 191 (Hásková - Pomahač). - *Pavlínov* (Žďár nad Sázavou): IX, 235-238 (Němeček). - *Pavlovice* (Topolčany): IV, 208-210 (Hlinka). - *Petrkov* (Chrudim): viz Chrudimsko; viz Hlinecko. - *Petrkovice* (Chrudim): viz Chrudimsko. - *Pezinok* (Bratislava-vidiek): X, 257 (Hlinka). - *Písek*: viz Čechy - archeologické nálezy. - *Plačkov* (Pelhřimov): viz Humpolec - okolí. - *Plavé Vozokany* (Levice): IV, 213 (Valentová). - *Plzeň*: IX, 239-240 (Míková). - *Podblanicko*: XV, 440-442 (Šimek). - *Podbřešice* (Vyškov): viz Čechy - drobné příspěvky k soupisu nálezů; viz Čechy - příspěvky k soupisu nálezů. - *Poděbradsko*: X, 239-240 (Kučera); X, 286-287 (Kučera). - *Poděbrady* (Nymburk): IX, 225 (Kučera); X, 214-215 (Kučera); viz RADOMĚRSKÝ 5. - *Poděbrady - okolí* (Nymburk): viz Poděbradsko. - *Poděšín* (Žďár nad Sázavou): VIII, 277-278 (Kreps). - *Podhradí* (Gottwaldov): IX, 289-291 (Dohnal). - *Podkost* (Jičín): XIV, 217-227 (Šůla). - *Podlažice* (Chrudim): viz Chrudimsko. - *Podunajské Biskupice* (Bratislava-vidiek): XI, 205-207 (Hlinka). - *Pogwizdów* (Polsko): viz Morava - nálezy 19. století. - *Poľná* (Jihlava): XI, 195 (Hladík). - *Ponědrážka* (Jindřichův Hradec): viz Čechy - někdejší schwarzenberský majetek. - *Popice* (Břeclav): viz Čechy - drobné příspěvky k soupisu nálezů. - *Posekanec* (Chrudim): viz Hlinecko. - *Postřekov* (Domažlice): IX, 263-266 (Hásková); X, 277 (Hásková - Zdichynová); XI, 202-205 (Hásková). - *Postřelmov* (Šumperk): viz Mohelnice. - *Praha*: I, 115-117 (Radoměrský); I, 118-119 (Nemeškal); II, 159 (Radoměrský); V, 345 (Petrtyl); VII, 326 (Stanika); VIII, 219 (Kurz); X, 265 (Nemeškal); X, 266 (Svobodová); XV, 409-410 (Šimek); XV, 425 - 426 (Šimek); viz HÁSKOVÁ; viz NOHEJLOVÁ-PRÁTOVÁ; viz RADOMĚRSKÝ 3; viz Čechy - někdejší schwarzenberský majetek; viz Čechy - ojedinělé nálezy; viz Hořice - Matějka sbírka. - *Proseč* (Pelhřimov): VIII, 274 (Hladík). - *Prosetín* (Chrudim): viz

Hlinecko. - *Prosiměřice* (Znojmo): VI, 375 (Pernička). - *Prostějov*: IV, 200 (Skutil). - *Prostějovičky* (Prostějov): II, 182-184 (Sejbal). - *Protivín* (Písek): viz Čechy - někdejší schwarzenberský majetek. - *Předbožice* (Písek): II, 193-194 (Dolista): viz Milevsko - ojedinělé mince. - *Přední Lhota* (Nymburk): viz Poděbradsko. - *Přeloučsko*: II, 168 - 169 (Vágnér). - *Přepeře* (Semily): II, 194 (Peukert). - *Přeštětice* (Písek): viz Milevsko - okolí. - *Příbram*: viz Čechy - ojedinělé nálezy. - *Příhrazy* (Mladá Boleslav): X, 256 - 257 (Peukert). - *Příšovice* (Liberec): IX, 286 - 288 (Peukert); viz Turnov - okolí.

Račany (Nymburk): viz Poděbradsko. - *Radešín* (Příbram): II, 161-162 (Dolista). - *Radkov u Telče* (Jihlava): XIII, 258 (Hladík). - *Radostovice* (Rychnov nad Kněžnou): viz Čechy - severovýchodní XV. - *Rajec* (Žilina): II, 159 - 160 (Bukovinský). - *Rakovce nad Ondavou* (Michalovce): X, 276 (Gunár). - *Rakvice* (Břeclav): II, 166-168 (Halačka). - *Rašovice* (Vyškov): viz Čechy - příspěvky k soupisu nálezů. - *Ražice* (Písek): viz Hořice - Matějka sbírka. - *Reetzow na Usedomu* (NDR): viz ŠTĚPKOVÁ 3. - *Rejčkov* (Havlíčkův Brod): VIII, 260 (Hladík). - *Rešov* (Bruntál): VIII, 221-224 (Burian). - *Rimavská Sobota*: VIII, 237-238 (Balaša); IX, 289 (Balaša). - *Rohatec* (Hodonín): viz Morava - archeologické výzkumy. - *Rohozná* (Jihlava): XI, 196-199 (Hladík); XI, 196 - 199 (Hladík). - *Rokycany* (Prešov): VI, 417 (Hlinka). - *Rokytnany* (Jičín): XI, 200 - 201 (Peukert). - *Roskovice* (Chrudim): viz Chrudimsko. - *Rotštejn* - hrad (Semily): X, 255-256 (Peukert). - *Rousínov* (Vyškov): viz Čechy - příspěvky k soupisu nálezů. - *Rovensko* (Senica): IV, 229 - 230 (Kraskovská). - *Rovina* (Příbram): XIV, 203-206 (Šimek). - *Roztoky u Prahy* (Praha-západ): III, 214 - 215 (Nemeškal). - *Ruskov* (Košice): V, 347 - 353 (Petáček). - *Rybníček* (Olomouc): VI, 401 (Burian). - *Rychnov nad Kněžnou*: IX, 247-248 (Šůla).

Řestoky (Chrudim): viz Chrudimsko. - *Řevnov* (Tábor): X, 235-236 (Šimek). - *Říčany* (Praha-východ): viz Čechy - ojedinělé nálezy.

Sádek (Opava): VII, 318-321 (Šikulová). - *Salka* (Nové Zámky): IX, 258-259 (Kolníková); viz Slovensko - islámské mince. - *Samařov* (Chrudim): viz Chrudimsko. - *Sázava* (Kutná Hora): XI, 212 (Nemeškalová-Jiroudková). - *Semanín* (Ústí nad Orlicí): III, 231-232 (Vágnér). - *Senica nad Myjavou*: VIII, 260 (Hlinka); X, 242-243 (Kraskovská). - *Sepek* (Písek): viz Milevsko - ojedinělé mince. - *Simtany* (Havlíčkův Brod): X, 271-272 (Hladík). - *Skalice* (Senica): V, 338 (Kraskovská). - *Skalice* (Hradec Králové): XIV, 215-216 (Nechanický - Šůla). - *Skrbeň* (Olomouc): viz Čechy - drobné příspěvky k soupisu nálezů. - *Skrýšov* (Benešov): viz Podblanicko. - *Skupice* (Chrudim): viz Chrudimsko. - *Skuteč* (Chrudim): viz Hlinecko. - *Skutíčko* (Chrudim): viz Hlinecko. - *Skyšice* (Mladá Boleslav): IV, 223 - 224 (Nemeškal). - *Slavkovce* (Michalovce): VI, 412-413 (Kraskovská-Hlinka). - *Slaný* (Kladno): III, 220 (Pospíšil); IX, 266-274 (Nemeškal). - *Slatiňany* (Chrudim): viz Chrudimsko. - *Slavonín* (Olomouc): IX, 283 - 286 (Burian). - *Slavoňov* (Písek): viz Milevsko - okolí. - *Slezsko*: XI, 214 (Indra); viz Morava - nálezy 19. století. - *Slezské Předměstí* (Hradec Králové): IX, 231 - 235 (Šůla). - *Slovensko*: - islámské mince: X, 278 (Štěpková). - *Smrček* (Chrudim): viz Chrudimsko. -

Snět u Trhové Zahrádky (Pelhřimov): viz Humpolec - okolí. - *Snovídky* (Vyškov): viz Morava - váhové rozbor. - *Stáj* (Jihlava): X, 287 (Hladík). - *Stará Huta* (Žiar nad Hronom): IV, 230-231 (Kraskovská). - *Staré Bříště* (Pelhřimov): VIII, 240 (Hladík). - *Staré Čivice* (Pardubice): V, 346-347 (Vágner). - *Staré Město pod Sněžníkem* (Šumperk): I, 119-122 (Radoměský); viz Čechy - drobné příspěvky k soupisu nálezů. - *Starý Dub* (Liberec): VIII, 226-227 (Peukert). - *Starý Šaldorf* (Znojmo): IV, 205-206 (Radoměský). - *Stěnkov* (Hradec Králové): VIII, 273-274 (Šůla). - *Stodůlky* (Praha-západ): viz Čechy - ojedinělé nálezy. - *Strádov* (Chrudim): viz Chrudimsko. - *Strekov* (Nové Zámky): IV, 215 (Valentová). - *Stráskov* (Litoměřice): viz Čechy - nálezy řeckých mincí. - *Struhařov* (Benešov): XI, 201-202 (Šimek). - *Střelice* (Olomouc): viz Čechy - příspěvky k soupisu nálezů. - *Stříbro* (Tachov): viz RADOMĚSKÝ 2. - *Střížovice* (Jindřichův Hradec): II, 162 (Nemeškal). - *Studienka* (Senica): XI, 207 (Hlinka). - *Sudoměřice u Bechyně* (Tábor): VI, 402-404 (Nohejlová-Prátová). - *Sulejovice* (Litoměřice): X, 214 (Sláma): viz Čechy - někdejší schwarzenberský majetek. - *Svébohov* (Šumperk): viz Čechy - drobné příspěvky k soupisu nálezů. - *Svratka* (Žďár nad Sázavou): viz Hlinecko.

Šafárikovo (Rimavská Sobota): X, 255 (Hlinka). - *Šaratice* (Vyškov): viz Morava - archeologické výzkumy. - *Šintava* (Galanta): IX, 280-282 (Kraskovská). - *Šlapanice* (Brno-venkov): IV, 212 - 213 (Sejbal). - *Štědrá* (Karlovy Vary): XIV, 228 (Svobodová). - *Štěpánov* (Chrudim): viz Hlinecko. - *Švábence* (Vyškov): XI, 211-212 (Burian).

Tachovsko: IX, 228 (Šimek). - *Telč* (Jihlava): VIII, 274-275 (Hladík). - *Teriakovce* (Prešov): X, 273-274 (Hlinka). - *Tihava* (Beroun): viz Čechy - archeologické nálezy. - *Tišnov* (Brno-venkov): VI, 404-408 (Pošvář). - *Topolčany*: XI, 188 (Kolníková). - *Továř* (Olomouc): VI, 423 (Burian). - *Trhová Kamenice* (Chrudim): viz Hlinecko. - *Trnava*: IV, 231-232 (Kraskovská); V, 356 (Kraskovská); V, 356-358 (Kraskovská); VIII, 259 (Hlinka). - *Trnava pri Laborci* (Michalovce): X, 273 (Gunár). - *Trosky* (Semily): viz Turnov - okolí. - *Třanovice* (Frýdek-Místek): viz Morava - nálezy 19. století. - *Třebíč*: VIII, 258-259 (Sejbal). - *Třeboň* (Jindřichův Hradec): XIV, 212-213 (Hásková); viz Čechy - někdejší schwarzenberský majetek. - *Třebovice* (Ústí nad Orlicí): viz Čechy - drobné příspěvky k soupisu nálezů. - *Třešť* (Jihlava): III, 227-229 (Němeček). - *Tři Bubny* (Chrudim): viz Chrudimsko. - *Tuchoraz* (Kolín): VI, 377 (Petrtyl). - *Tukleky* (Pelhřimov): VIII, 234-235 (Hladík). - *Tuněchody* (Chrudim): viz Chrudimsko. - *Turnov* (Semily): VIII, 240-241 (Peukert); IX, 278 (Peukert); VIII, 219-220 (Pochitonov); viz Turnov - okolí. - *Turnov - okolí*: VIII, 279-280 (Peukert). - *Tvrdošovice* (Nové Zámky): viz Slovensko - islámské mince. - *Týniště nad Orlicí* (Rychnov nad Kněžnou): viz Čechy - severovýchodní.

Uherce (Mladá Boleslav): viz HÁSKOVÁ 4. - *Uhersko* (Pardubice): IX, 240-242 (Petrtyl). - *Uherský Brod* (Uherské Hradiště): I, 109 (Pochitonov). - *Uhříněves* (Praha-východ): viz Čechy - ojedinělé nálezy. - *Uničov* (Olomouc): viz Čechy - příspěvky k soupisu nálezů. - *Úštěk* (Litoměřice): IX, 228 (Šimek). - *Úvaly* (Praha-východ): viz Čechy - drobné příspěvky k soupisu nálezů.

Varín (Žilina): IV, 222 (Kraskovská). - *Velehrad* (Uherské Hradiště): XIV, 202 (Hásková). - *Velká Bíteš* (Žďár nad Sázavou): IX, 260-261 (Němeček); X, 267 (Němeček). - *Velká Šitboř* (Cheb): X, 270 - 271 (Hásková). - *Velké Losiny* (Šumperk): VI, 424 (Burian). - *Veľké Trnie* (Bratislava-vidiek): VIII, 258 (Hlinka). - *Veľké Zálužie* (Nitra): VIII, 270-271 (Kolníková). - *Velkobítešsko*: IX, 224 (Němeček). - *Velký Jeníkov* (Jindřichův Hradec): III, 214 (Křížek). - *Velký Valtinov* (Česká Lípa): XIV, 227-228 (Svobodová). - *Věrovany* (Olomouc): viz Čechy - příspěvky k soupisu nálezů. - *Veselá* (Mladá Boleslav): X, 262 (Šimek). - *Vestec* (Chrudim): viz Chrudimsko. - *Vícenice* (Třebíč): X, 254 (Němeček). - *Vilémovice* (Havlíčkův Brod): X, 267 - 270 (Nemeškal). - *Vimperk* (Prachatic): viz Čechy - někdejší schwarzenberský majetek. - *Vintířov* (Chomutov): IX, 242-243 (Míková). - *Vizovice* (Gottwaldov): IX, 276 (Burian). - *Vodice* (Tábor): VIII, 255-256 (Hladík). - *Vortová* (Chrudim): viz Hlinecko. - *Vrclav* - hradiště (Ústí nad Orlicí): X, 213 (Sláma - Hrdlička). - *Vrbatův Kostelec* (Chrudim): viz Hlinecko. - *Vrbčany* (Kolín): V, 345 (Nemeškal); X, 220-221 (Nemeškalová-Jiroudková - Nemeškal). - *Vrhnice* (Michalovce): VI, 414 (Hlinka). - *Vrbovice nad Rimavicou* (Rimavská Sobota): VIII, 239 (Balaša). - *Všechlapy* (Benešov): viz Podblanicko. - *Všemina* (Gottwaldov): IV, 197 (Skutil). - *Vyškovce nad Ipl'om* (Levice): VIII, 272 (Balaša).

Záborčí (Jablonec nad Nisou): IX, 261 (Peukert). - *Zadražany* (Hradec Králové): viz Čechy - severovýchodní. - *Zahájí* (České Budějovice): viz Čechy - někdejší schwarzenberský majetek. - *Zaječov* (Beroun): viz Čechy - archeologické nálezy. - *Zběř*: viz Hořice - Matějkova sbírka. - *Zbílidy* (Pelhřimov): viz Humpolec - okolí. - *Zhoř* (Písek): viz Milevsko - okolí. - *Zhoř* (Jihlava): IV, 207 (Vágner); VIII, 233-234 (Dvorský). - *Zlaté Moravce* (Nitra): V, 345-346 (Kraskovská). - *Zlátenka* (Pelhřimov): VI, 419-422 (Hladík). - *Zlív* (České Budějovice): viz BENEŠ - HÁSKOVÁ - PAVLŮ - WEISS. - *Zlončice* (Mělník): viz Hořice - Matějkova sbírka. - *Znojmo*: viz Morava - archeologické výzkumy. *Zvolen*: VIII, 227-228 (Kuka). - *Zvolenovice* (Jihlava): X, 240-241 (Hladík). - *Znojmo - okolí*: IV, 210-211 (Radoměský); V, 337 (Nemeškalová-Jiroudková).

Žarošice (Hodonín): III, 181 (Broukal). - *Žatec* (Louny): X, 260-262 (Nemeškalová-Jiroudková - Nemeškal). - *Žďársko*: VIII, 220 (Kovář). - *Žebrák* (Beroun): VIII, 248-249 (Malý); IX, 277-278 (Šimek). - *Želčany* (Plzeň-jih): viz Hořice - Matějkova sbírka. - *Želechovice* (Olomouc): viz Čechy - drobné příspěvky k soupisu nálezů. - *Želiezovce* (Levice): VII, 317-318 (Kolníková); VIII, 256-257 (Kolníková). - *Želiv* (Pelhřimov): VIII, 275-277 (Hladík); viz Humpolec - okolí. - *Žihlice* (Teplice): V, 342-345 (Radoměský). - *Žinkovsko* (Plzeň-jih): XI, 211 (Pomahač). - *Žinkovy* (Plzeň-jih): viz Žinkovsko. - *Žiňanky* (Benešov): viz Podblanicko. - *Žirovnice* (Pelhřimov): II, 176-177 (Veselý).

B. Chronologický přehled

Nálezy antických mincí

1. Řecké mince

Brožánky (Mělník): IX, 223. - Jihlava: XI, 179. - Hrozová (Bruntál): I, 110. - Straškov (Roudnice nad Labem): IX, 223.

2. Římské mince

Viz též č. 10, 13, 14, 15, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 78

1. století - Znojmo - okolí: V, 337. - Žarošice (Hodonín): III, 181.
2. století - Blatec (Olomouc): XI, 179. - Hřiňová (Zvolen): VII, 317. - Lom (Most): IV, 197 (Arsakovci). - Žarošice (Hodonín): III, 181.
3. století - Dlouhá Loučka (Olomouc): IX, 224. - Kojetín (Nový Jičín): VIII, 217. - Kšely (Kolín): XI, 179. - Olomouc: XI, 180. - Prosiměřice (Znojmo): VI, 375.
4. století - Holice (Pardubice): IV, 199.
5. století - Praha: VIII, 219.
6. století - Hlinsko (Chrudim): I, 109. - Turnov: VIII, 219. - Uherský Brod: I, 109 (Sasanovci).

Nálezy keltských mincí

Viz též č. 10, 14, 82, 83

Čejetice (Mladá Boleslav): IX, 223. - Velkobítešsko (Žďár nad Sázavou): IX, 224. - Všemina (Gottwaldov): IV, 197.

Nálezy byzantských mincí

Hrozová (Bruntál): I, 110. - Poděbrady (Nymburk): IX, 225. - Přepere (Semily): II, 194. - Turnov: VIII, 219. - Žďársko: VIII, 220.

Nálezy údobí denárového (9. - 13. století)

Viz též č. 4, 5, 6, 7, 9, 10, 12, 14, 15, 86, 87, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 104, 106, 107

Čechy - severovýchodní: XIV, 199 (10. - 12. století)

11. století - Haňovice (Olomouc): V, 337. - Hodonín: VI, 375. - Sulejovice (Litoměřice): X, 214. - Vraclov - hradiště (Ústí nad Orlicí): X, 213.
12. století - Budeč (Kladno): XIII, 243. - Horní Bory (Žďár nad Sázavou): IX, 225. - Olomouc: VI, 377. - Poděbrady: X, 214. - Prostějov: IV, 200. - Tuchoraz (Kolín): VI, 377. - Velehrad (Uherské Hradiště): XIV, 202.
13. století - Čistá (Svitavy): IX, 225. - Kopčany (Senica): V, 338. - Mistřín (Hodonín): XIV, 203. - Litomyšlsko: X, 215. - Pardubice: XI, 180. - Praha: II, 159. - Rešov (Bruntál): VIII, 221. - Skalica (Senica): V, 338.

Nálezy údobí grošového (14. - počátek 16. století)

Viz též č. 4-9, 11, 13-15, 17-20, 51, 128, 129, 131, 132, 133, 134, 137

Čechy - severovýchodní: XV, 418 (15. století). - Humpolec-okolí: III, 185. - Milevsko-okolí: XIII, 246 (15. století).

14. století - Divišov (Benešov): IX, 227 (počátek). - Milanovce (Nové Zámky): V, 340 (počátek). - Želiezovce (Levice): VII, 317 (počátek). - Dětiřichov (Svitavy): X, 216 (po 1305). - Krakovičky (Olomouc): VI, 377 (po 1305). - Sádek (Opava): VII, 318 (1. desetiletí - 1306?). - Olešník (České Budějovice): XI, 181 (po 1317). - Vrbčany (Kolín): X, 220 (20. - 30. léta). - Dolní Újezd (Svitavy): X, 221 (kolem 1350). - Hodonín: VI, 378 (kolem 1350). - Kaškovice (Jablonec nad Nisou): II, 194 (kolem 1350). - Měřín (Žďár nad Sázavou): IX, 229 (po 1378). - Mostiště (Žďár nad Sázavou): IX, 227 (před 1378). - Opatovice nad Labem (Pardubice): XI, 187 (Karel IV.). - Úštěk (Litoměřice): IX, 228 (před 1378). - Olomouc - Nové Sady: VI, 389 (po 1378). - Brehy (Žiar nad Hronom): VII, 321 (konec). - Žihlice (Teplice): V, 342 (před 1400). - Nechanice (Hradec Králové): X, 228 (1. polovina vlády Václava IV.). - Olomouc (?): VI, 391 (Václav IV.).

15. století - Bratislava: X, 239 (počátek). - Vrbčany (Kolín): V, 345 (počátek). - Bzenec (Hodonín): III, 181 (po 1419). - Dobrouť (Jihlava): X, 235 (po 1419). - Horní Bříza (Plzeň - sever): VII, 321 (po 1419). - Kojetice (Třebíč): VIII, 224 (po 1419). - Kozarovice (Příbram): VIII, 226 (po 1419). - Kralovice (Plzeň-sever): IX, 235 (po 1419). - Lahovice (Louny): X, 233 (20. léta). - Malovice (Benešov): X, 236 (po 1419). - Martinice (Žďár nad Sázavou): VI, 392 (po 1419). - Město Albrechtice (Bruntál): I, 113 (po 1419). - Mostiště (Žďár nad Sázavou): VI, 393 (po 1419). - Němčice (Pardubice): XIII, 245 (po 1419). - Odřepsy (Nymburk): IX, 235 (po 1419). - Pavlínov (Žďár nad Sázavou): IX, 235 (po 1419). - Plzeň: IX, 239 (po 1419). - Řevnov (Tábor): X, 235 (po 1419). - Starý Dub (Liberec): VIII, 226 (po 1419). - Mohelnice (Šumperk): XI, 184 (po 1424). - Postřelmov (Šumperk): XI, 184 (po 1424). - Praha - Staré Město: XV, 407 (po 1427). - Zvolenovice (Jihlava): X, 240 (po 1427). - Dobšice (Znojmo): IV, 200 (okolo 1430). - Kletice (Příbram): IX, 238 (po 1431). - Kašina Hora (Písek): IX, 238 (po 1431). - Mukařov (Litoměřice): XI, 187 (po 1437). - Čechtice (Benešov): XV, 408 (okolo 1445). - Dušejov (Jihlava): VI, 393 (40. - 50. léta). - Okrouhliční Dvořáci (Havlíčkův Brod): XV, 412 (40.-50. léta). - Čataj (Bratislava-vídiel): VI, 395 (polovina století). - Česká Bělá (Havlíčkův Brod): XI, 189 (polovina století). - Hostíkovice (Česká Lípa): XI, 189 (polovina století). - Holubí Zhoř (Žďár nad Sázavou): X, 249 (polovina století). - Senica: X, 242 (polovina století). - Vintřov (Chomutov): IX, 242 (polovina století). - Gbely (Senica): X, 241 (1. polovina století). - Rajec (Žilina): II, 159 (1. polovina století). - Topořčany - okolí: XI, 188 (1. polovina století). - Zvolen: VIII, 227 (1. polovina století). - Strážovice (Jindřichův Hradec): II, 162 (po 1450). - Starý Šaldorf (Znojmo): IV, 205 (po 1450). - Chuchelna (Semily): X, 244 (okolo 1453). - Nemyslovice (Mladá Boleslav): XV, 414 (okolo 1455). - Uhersko (Pardubice): IX, 240 (po 1458). - Beroun: XI, 191 (okolo 1460). - Chlum (Semily): VI, 394 (okolo 1460). - Chotýš (Kolín): II, 162 (po 1460). - Lžín (Tábor): II, 171 (po 1467); IV, 201. - Heřmaničky (Benešov): VIII, 230 (1468-71). - Hradec Králové: III, 202 (po 1468). - Rakvice (Břeclav): II, 166 (po 1468). - Rovina (Příbram): XIV, 203 (po 1468). - Chlum u Zdislavic (Benešov): XIV, 207 (60. léta). - Nová Říše (Jihlava): XIII, 245 (60. léta). - Partolice (Plzeň-jih): XI, 191 (60.

léta). - *Přeloučsko*: II, 168 (okolo 1470). - *Brandlín* (Jindřichův Hradec): III, 208 (po 1471). - *Parník* (Ústí nad Orlicí): II, 194 (po 1471). - *Lomnice nad Popelkou* (Semily): IV, 203 (počátkem 70. let). - *Bělá pod Bezdězem* (Mladá Boleslav): III, 208 (okolo 1470-80). - *Dneboh* (Mladá Boleslav): III, 210 (okolo 1470-80). - *Jaroměř* (Náchod): X, 250 (70. léta). - *Rychnov nad Kněžnou*: IX, 247 (70. léta). - *Dolní Kruty* (Kolín): IV, 204 (80. léta). - *Ohař* (Písek): VIII, 228 (80. léta). - *Tachovsko*: IX, 228 (80. léta). - *Budislav* (Svitavy): IX, 243 (okolo 1490). - *Částrovice* (Benešov): XIV, 208 (konec). - *Hostinné* (Trutnov): II, 169 (konec). - *Kozlov* (Jihlava): VIII, 229 (konec). - *Liběšice* (Most): I, 114 (poslední čtvrtina). - *Maršovice* (Jablonec nad Nisou): VIII, 229 (konec). - *Slezské Předměstí* (Hradec Králové): IX, 231 (konec). - *Jindřichohradecko*: II, 160 (15. století). - *Drahotín* (Domažlice): X, 252 (po 1500). - *Chraberce* (Louny): XI, 192 (po 1500). - *Chrudim*: X, 251 (okolo 1500). - *Bítovčice* (Jihlava): VIII, 233 (1500-1510).

N á l e z y ú d o b í t o l a r o v é h o (p o č á t e k 1 6 . - 1 9 . s t o l e t í) a d o b y n e j n o v ě j š í (2 0 . s t o l e t í)

Viz též č. 4-11, 13-20, 53, 139, 145, 147, 148, 149

16. s t o l e t í - *Držkovce* (Rimavská Sobota): IX, 247 (po 1516). - *Hlavičice* (Liberec): XI, 223 (po 1516). - *Horní Bory* (Žďár nad Sázavou): VI, 396 (po 1516). - *Milevsko*: III, 212 (po 1516). - *Rybníček* (Olomouc): VI, 401 (po 1516). - *Lomnička* (Poprad): IX, 249 (po 1517). - *Zhoř* (Jihlava): VIII, 233 (po 1517). - *Dolné Orešany* (Trnava): X, 253 (po 1519). - *Ježov* (Hodonín): VII, 322 (po 1520). - *Česká Třebová* (Ústí nad Orlicí): II, 170 (po 1526). - *Kostelec* (Jičín): VIII, 234 (po 1526). - *Pardubice*: X, 253 (20. léta). - *Polná* (Jihlava): XI, 195 (20. léta). - *Zhoř* (Jihlava): IV, 207 (20. léta). - *Bačkov* (Třebíšov): VII, 323 (po 1527). - *Husák* (Michalovce): IV, 207 (po 1527). - *Pavlovice* (Topoľčany): IV, 208 (po 1531). - *Vícenice* (Třebíč): X, 254 (po 1531). - *Měřín* (Žďár nad Sázavou): IX, 249 (po 1532). - *Andělská Hora* (Karlovy Vary): X, 254 (1532-35). - *Kynšperk nad Ohří* (Sokolov): XIV, 209 (po 1534). - *Tukleky* (Pelhřimov): VIII, 234 (po 1534). - *Olšany u Prostějova* (Prostějov): VI, 401 (po 1537). - *Praha - Bartolomějská ul.*: I, 115 (po 1539). - *Budeč* (Jindřichův Hradec): III, 212 (po 1543). - *Střední Čechy*: XIV, 210 (po 1544). - *Čistá* (Svitavy): IX, 250 (po 1545). - *Kamenice* (Jihlava): VIII, 236 (po 1545). - *Znojmo-okolí*: IV, 210 (po 1545). - *Dobrovíz* (Praha-západ): IX, 253 (1547). - *Šlapanice* (Brno-venkov): IV, 212 (po 1548). - *Praha - Štěpánská ul.*: V, 345 (1. polovina století). - *Dunajská Streda*: IX, 259 (po 1554). - *Dlažkovice* (Litoměřice): X, 254 (po 1557). - *Hrkovce* (Levice): VI, 401 (po 1558). - *Zlaté Moravce* (Nitra): V, 345 (po 1559). - *Plavé Vozokany* (Levice): IV, 213 (po 1562). - *Chvalkovice* (Náchod): IV, 213 (70. léta ?). - *Máslojedy* (Hradec Králové): XI, 192 (po 1577). - *Šafárikovo* (Rimavská Sobota): X, 255 (po 1579). - *Salka* (Nové Zámky): IX, 258 (po 1585). - *Babínek* (Rimavská Sobota): VIII, 236 (po 1587). - *Velká Bíteš* (Žďár nad Sázavou): IX, 260 (po 1588). - *Jihlava*: VIII, 237 (po 1591 ?). - *Kouty* (Nymburk): X, 255 (po 1591). - *Rotštejn* (Semily): X, 255 (po 1593). - *Jihlava*: X, 256 (po 1595). - *Nové Město nad Metují* (Náchod): XIII, 255 (po 1597). - *Strekov* (Nové Zámky): IV, 215 (po 1597). - *Staré Čivice* (Pardubice): V, 346 (konec).

17. s t o l e t í - *Barca* (Rimavská Sobota): X, 257 (počátek). - *Hlohovec* (Trnava): VIII, 244 (po 1601). - *Rimavská Sobota*: VIII, 237 (po 1601). - *Horné Obdokovce* (Topoľčany): IV, 216 (po 1602). - *Mrklov* (Semily): X, 259 (po 1603). - *Příhrady* (Mladá Boleslav): X, 256 (po 1603). - *Pezinok* (Bratislava - vidiek): X, 257 (po 1604). - *Vrbovce nad Rimavicou* (Rimavská Sobota): VIII, 239 (po 1604). - *Staré Bříště* (Pelhřimov): VIII, 240 (po 1605). - *Dudín - okolí* (Jihlava): VIII, 238 (po 1606). - *Roztoky u Prahy* (Praha - západ): III, 214 (po 1610). - *Velký Jeníkov* (Jindřichův Hradec): III, 214 (po 1610). - *Žatec* (Louny): X, 260 (po 1611). - *Brloh* (Český Krumlov): IV, 216 (po 1617). - *Český Rudolec* (Jindřichův Hradec): III, 215 (po 1617). - *Gemerský Jablonec* (Rimavská Sobota): VIII, 241 (po 1617). - *Rohozná* (Jihlava): XI, 196 (po 1617). - *Turnov* (Semily): VIII, 240 (po 1617). - *Záborčí* (Jablonec nad Nisou): IX, 261 (po 1618). - *Žirovnice - okolí* (Pelhřimov): II, 176 (po 1619). - *Horní Ostrovec* (Písek): VIII, 242 (po 1619). - *Jihlava*: IX, 261 (po 1619). - *Rohozná* (Jihlava): XI, 196 (po 1619). - *Sudoměřice u Bechyně* (Tábor): VI, 402 (po 1619). - *Veselá* (Mladá Boleslav): X, 262 (po 1619). - *Kralovice* (Plzeň-sever): IV, 218 (po 1620). - *Nakvasovice* (Benešov): X, 262 (po 1620). - *Slaný* (Kladno): III, 220 (po 1620). - *Tišnov* (Brno-venkov): VI, 404 (po 1620). - *Břehy* (Pardubice): II, 179 (počátek 20. let). - *Hlohovec* (Trnava): VIII, 243 (po 1621). - *Chotěboř* (Havlíčkův Brod): I, 117 (po 1621). - *Nové Město nad Metují* (Náchod): XIII, 255 (po 1621). - *Opava*: II, 177 (po 1621). - *Kamenica* (Prešov): VIII, 247 (po 1622 ?). - *Postřekov* (Domažlice): IX, 263 (po 1622). - *Třeboň* (Jindřichův Hradec): XIV, 212 (po 1622). - *Ostrava*: X, 263 (po 1623). - *Luďanice* (Topoľčany): VIII, 245 (po 1624). - *Milevsko* (Písek): II, 180 (po 1624). - *Praha - Karolinum*: X, 265 (po 1624). - *Slaný* (Kladno): IX, 266 (po 1624). - *Hrubá Skála* (Semily): X, 266 (po 1625). - *Žebrák* (Beroun): VIII, 248; IX, 277 (po 1626). - *Humpolec* (Pelhřimov): VIII, 249 (po 1627). - *Praha - 9*: X, 266 (po 1627). - *Ruskov* (Košice): V, 347 (po 1627). - *Králová pri Modrej* (Bratislava - vidiek): VIII, 250 (po 1628). - *Dvory* (Nymburk): VIII, 251 (po 1629). - *Chrudim*: VIII, 251 (po 1629). - *Gajary* (Bratislava - vidiek): VI, 408 (20. léta). - *Měřín* (Žďár nad Sázavou): X, 266 (okolo 1630). - *Mistřín* (Hodonín): IX, 274 (po 1630). - *Pardubice*: XI, 199 (po 1630). - *Radkov u Telče* (Jihlava): XIII, 258 (po 1630). - *Varín* (Žilina): IV, 222 (po 1630). - *Malhostovice* (Brno-venkov): II, 180 (po 1631). - *Nová Buková* (Pelhřimov): VIII, 252 (po 1631). - *Rokytná* (Jičín): XI, 200 (po 1632). - *Havlíčkův Brod*: VIII, 254 (po 1633). - *Kostomlaty nad Labem* (Nymburk): VII, 324 (po 1633). - *Velká Bíteš* (Žďár nad Sázavou): X, 267 (po 1634). - *Sládkovce* (Michalovce): VI, 412 (po 1635). - *Vilémovice* (Havlíčkův Brod): X, 267 (po 1635). - *Struhařov* (Benešov): XI, 201 (po 1637). - *Benešov u Prahy*: XIV, 213 (po 1638). - *Kozlov* (Havlíčkův Brod): IV, 222 (po 1638). - *Vodice* (Tábor): VIII, 255 (po 1638). - *Velká Šitboř* (Cheb): X, 270 (po 1639). - *Dunajská Streda*: IX, 274 (po 1641). - *Kácov* (Kutná Hora): I, 118 (po 1641). - *Želiezovce* (Levice): VIII, 256 (po 1642). - *Broumov* (Náchod): VII, 324 (po 1644 ?). - *Drhov* (Příbram): V, 353 (po 1644). - *Norovce* (Topoľčany): V, 355 (po 1644). - *Jihlava*: VIII, 257 (po 1645). - *Simtany* (Havlíčkův Brod): X, 271 (po 1645). - *Praha*: XV, 423 (po 1645). - *Benetice* (Havlíčkův Brod): IX, 276 (třicetiletá válka). - *Dobruška* (Rychnov

nad Kněžnou): X, 272 (po 1649). - *Třebíč*: VIII, 258 (po 1654). - *Velké Trnie* (Bratislava - vidiek): VIII, 258 (po 1654). - *Postřekov* (Domažlice): XI, 202 (po 1662). - *Skalice* (Hradec Králové): XIV, 215 (po 1666). - *Krupina* (Zvolen): X, 272 (po 1667). - *Vrbnica* (Michalovce): VI, 414 (po 1667 ?). - *Senica nad Myjavou*: VIII, 260 (po 1670 ?). - *Skyšice* (Mladá Boleslav): IV, 223 (po 1673). - *Trnava*: VIII, 259 (po 1674 ?). - *Podunajské Biskupice* (Bratislava - vidiek): XI, 205 (po 1675). - *Bratislava - ul. Čs. armády*: IV, 225 (po 1680). - *Čakajovice* (Nitra): V, 355 (po 1680). - *Hlboké* (Senica): VIII, 260 (po 1680). - *Cabaj* (Nitra): VIII, 263 (po 1681). - *Čejov* (Pelhřimov): VIII, 261 (po 1681). - *Trnava*: V, 356 (po 1681). - *Horná Potůň* (Dunajská Streda): IV, 227 (po 1682). - *Hněvotín* (Olomouc): VI, 413 (po 1683). - *Humpolec* (Pelhřimov): VIII, 263 (po 1683). - *Fláje* (Most): IV, 224 (po 1685). - *Gottwaldov*: VIII, 267 (po 1687). - *Trnava pri Laborci* (Michalovce): X, 273 (po 1693). - *Kejžlice* (Pelhřimov): VIII, 269 (po 1694). - *Velké Zálužie* (Nitra): VIII, 270 (po 1696). - *Bratislava*: VI, 414 (po 1697). - *Vizovice* (Gottwaldov): IX, 276 (po 1699).

18. s t o l e t í - *Levice*: IV, 228 (po 1701). - *Turnov* (Semily): IX, 278 (po 1703). - *Dačice* (Jindřichův Hradec): III, 229 (po 1704 ?). - *Bystrá* (Pelhřimov): VIII, 271 (po 1705). - *Gaboltov* (Bardejov): IX, 278 (po 1705). - *Hostice* (Rimavská Sobota): VIII, 271 (po 1706). - *Hatalov* (Michalovce): IV, 229 (po 1707). - *Jarok* (Nitra): XI, 207 (po 1707). - *Molča* (Banská Bystrica): VI, 416 (po 1707). - *Teriakovce* (Prešov): X, 273 (po 1707). - *Kunov* (Senica): IX, 279 (po 1709). - *Horní Město* (Bruntál): VI, 416 (po 1711). - *Rokycany* (Prešov): VI, 417 (po 1711). - *Banská Bystrica*: IV, 230 (po 1714). - *Horný Vadičov* (Čadca): III, 229 (po 1715). - *Podkost* (Jičín): XIV, 217 (po 1718). - *Vyškovce nad Ipľom* (Levice): VIII, 272 (po 1720). - *Šintava* (Galanta): IX, 280 (30. léta). - *Česká Skalice* (Náchod): IX, 282 (po 1733). - *Semanín* (Ústí nad Orlicí): III, 231 (po 1733). - *Velký Valtínov* (Česká Lípa): XIV, 227 (po 1740). - *Dobruška* (Rychnov nad Kněžnou): X, 274 (po 1742). - *Studienka* (Senica): XI, 207 (po 1744). - *Český Brod* (Kolín): II, 181 (po 1748). - *Stěnkov* (Hradec Králové): VIII, 273 (po 1752). - *Olomouc*: VI, 419 (po 1754). - *Praha - Hvězda*: I, 118 (po 1756). - *Prostějovičky* (Prostějov): II, 182 (po 1756). - *Dačice* (Jindřichův Hradec): VII, 325 (po 1765). - *Chrudim*: VIII, 274 (po 1767). - *Slavonín* (Olomouc): IX, 283 (po 1771). - *Příšovice* (Liberec): IX, 286 (1779/80). - *Proseč* (Pelhřimov): VIII, 274 (po 1780). - *Praha - Žižkov*: VII, 326 (po 1790). - *Bouzov - hrad* (Litovel): II, 194 (1794). - *Kletečná* (Pelhřimov): IX, 288 (po 1794). - *Rovensko* (Senica): IV, 229 (po 1795). - *Zlátenka* (Pelhřimov): VI, 419 (po 1796). - *Staré Město pod Sněžníkem* (Šumperk): I, 119 (po 1797).

19. s t o l e t í - *Horná Potůň* (Dunajská Streda): V, 358 (po 1800). - *Nečvězí* (Olomouc): VI, 418 (po 1802). - *Telč* (Jihlava): VIII, 274 (po 1806). - *Humpolec* (Pelhřimov): VIII, 275 (po 1807). - *Želiv* (Pelhřimov): VIII, 275 (po 1808). - *Nitra*: IX, 288 (po 1812). - *Rakovec nad Ondavou* (Michalovce): X, 276 (po 1812). - *Rimavská Sobota*: IX, 289 (po 1812). - *Stará Huta* (Žiar nad Hronom): IV, 230 (po 1825). - *Trnava*: IV, 231 (po 1830). - *Podhradí* (Gottwaldov): IX, 289 (po 1833). - *Jakartovice* (Opava): IV, 232 (po 1844). - *Požďešín* (Žďár nad Sázavou): VIII, 277 (po 1845). - *Hořovice* (Beroun):

VI, 422 (po 1849). - *Lípy* (Olomouc): XI, 210 (1856). - *Tovéř* (Olomouc): VI, 423 (1862). - *Libčice nad Vltavou* (Praha - západ): X, 276 (po 1870).
20. s t o l e t í - *Postřekov - Mlýnec* (Domažlice): X, 277 (po 1914). - *Domažlice*: XI, 210 (1916). - *Štědrá* (Karlovy Vary): XIV, 228 (1942). - *Chrudim*: II, 184 (1945). - *Jevany* (Kolín): VIII, 279 (1945).

Erläuterungen

Teil I. Namenregister der Autoren

a) die Titel der Abhandlungen der einzelnen Autoren sind nach der Reihenfolge der Bände des Periodikums Numismatický sborník geordnet;

b) die Aufzeichnungen enthalten neben dem Titel der Abhandlung in tschechischer oder slowakischer Sprache den Titel des fremdsprachig publizierten Resümees. Sofern nur ein fremdsprachiger Titel angeführt ist, handelt es sich um eine in der betreffenden Fremdsprache publizierte Abhandlung;

c) der Hinweis "viz Nálezy mincí" (d. h. siehe Münzfunde) bezieht sich auf den Teil III. Münzfunde - A. Alphabetisches Lokalitätenregister.

Teil II. Systematisches Register

In den einzelnen Abteilungen und ihren Teilen sind die Aufzeichnungen in sachlicher und zeitlicher Reihenfolge, von allgemeinen (weitergefaßten) zu speziellen Arbeiten angeordnet. In den Unterabteilungen mit Abhandlungen, in deren Titeln Orts- und Personennamen vorkommen, sind die Abhandlungen alphabetisch nach diesen Namen angeordnet. Zwecks leichterer Orientierung werden bestimmende örtliche, sachliche und zeitliche Angaben im Titel der Abhandlungen durch Kursivschrift hervorgehoben.

Teil III. Münzfunde

a) Das alphabetische Register der Lokalitäten verzeichnet abgesehen von selbständig publizierten Berichten über Münzfunde aus den böhmischen Ländern und der Slowakei auch Lokalitäten, die in zusammenfassenden Berichten über Münzfunde aus größeren Gebietskomplexen angeführt sind. Die Namen der Lokalitäten scheinen in Kursivschrift auf; die dahinter in Klammern angeführten Bezeichnungen der Bezirke entsprechen der administrativen Gliederung der ČSSR nach dem Jahre 1960; hinter den Zahlenangaben (Band, Seite) ist in Klammern der Name des Autors des Fundberichtes angegeben;

b) Chronologische Übersicht: bei den einzelnen, nach dem Zeitpunkt der Hinterlegung des Fundes chronologisch angeordneten Lokalitäten wird in Klammern hinter den Zahlenangaben (Band, Seite) der Zeitpunkt der Hinterlegung des Fundes entsprechend der Datierung des Fundes im publizierten Fundbericht angegeben.

Inhalt des Registers

I. Namensregister der Autoren	181
II. Systematisches Register	192
A. Allgemeiner Teil	192
Bibliographie	192
Allgemeines	192
Einzelpersonen	192
Münzfunde	192
Allgemeines	192
Einzelheiten nach Orten	192
Die Entwicklung der numismatischen Forschung	192
Geschichte der Münzstätten	193
Das Amt des Obersten Münzmeisters	193
Regierungsmünzstätten in Böhmen (Prag, Kutná Hora, Jáchymov, České Budějovice)	193
Regierungsmünzstätten in Mähren (Brno)	193
Private Münzstätten (Krumlov, Rychleby)	193
Ausländische Münzstätten (England, Wien)	193
Geschichte des Montanwesens	193
Münztechnik	194
Metrologie	194
Numismatisches Nebenmaterial	194
Jetons	194
Geldmarken	194
Medaillen	194
Preis- und Lohngeschichte	194
Konservierung des numismatischen Materials	194
B. Chronologischer Teil	195
Antikes Münzwesen	195
Keltisches Münzwesen	195
Denarperiode (9. - 13. Jahrhundert)	196
Groschenperiode (14. - Beginn des 16. Jahrhunderts)	197
Talerperiode und neueste Zeit (16. - 20. Jahrhundert)	198

III. Münzfunde	199
A. Alphabetisches Register der Lokalitäten	199
B. Chronologische Übersicht	208
Funde antiker Münzen	208
Funde keltischer Münzen	208
Funde byzantinischer Münzen	208
Funde der Denarperiode (9. - 13. Jahrhundert)	208
Funde der Groschenperiode (14. - Beginn des 16. Jahrhunderts)	208
Funde der Talerperiode (16. - 19. Jahrhundert) und der neuesten Zeit (20. Jahrhundert)	210

Obsah

Josef P o u l í k, Úvodem	5
Jiří S e j b a l, Nové poznatky k Joštovým denárovým mincím	7
Antonín H e j n a, Archeologický výzkum zaniklé tvrže ve Zvíroticích, o. Příbram	23
Pavel R a d o m ě r s k ý, Dva zvírotické nálezy a příspěvek k otázce rožmberského mincovnictví	35
Jarmila H á s k o v á, Příspěvek k stavebnímu vývoji kutnohorské mincovny za vlády Jagellonců (1471-1526)	63
Helena Š t r o b l o v á, Mincíři v sociální struktuře Kutné Hory v letech 1424-1547	81
Ivo P á n e k, Pražská hřivna mincovního řádu z roku 1561 a středoevropská váhová soustava	109

Nálezy

Jan Š ě o v í č e k, Dva nálezy antických mincí z Kladenska	121
Tomáš K r e j č í k, Nález pražských grošů Václava II. a Jana Lucemburského v Uherčicích, o. Břeclav	122
Tomáš K r e j č í k, Nález mincí 14. a 15. století z Dyje, o. Znojmo	123
Eduard Š i m e k, Nález pražských grošů z Krchlebo, o. Benešov	124
Jaroslav Š ů l a, Grošový nález z okolí Třebelchovic pod Orebem	127
Ondřej K o l á ř, Nález mincí z Jarotic, obec Strážovice, o. Písek	129
Ondřej K o l á ř, Nález mincí z Ochozu u Zbonína, o. Písek	132
Jaroslav Š ů l a, Ještě jednou o grošovém nálezu ve Sběři, o. Hradec Králové	134
Jarmila H á s k o v á, Nález mincí ve Volyni, o. Strakonice	135
Eduard Š i m e k, Nález drobných českých mincí 15. a 16. sto- letí z Prahy, Na Františku	136
Jaroslav Š ů l a, Malý depot drobné české mince z Červeněvsí, o. Hradec Králové	138
Eduard Š i m e k, Dva starší nálezy 16. století z Vrbna, o. Mělník	139
Věra N ě m e č k o v á, Předbělohorský tolarový nález z Krkonoš	144

Dana S v o b o d o v á, Dva neznámé nálezy mincí z doby třicetileté války	145
Eduard Š i m e k, Nález mincí z doby třicetileté války u obce Broučkova Lhota, o. Tábor	146
Ondřej K o l á ř, Dva drobné nálezy v numismatické sbírce Augusta Sedláčka	149
Eduard Š i m e k, Nález drobných mincí a žetonu v Údrnici, o. Jičín	150
Helena Š t r o b l o v á, Nové nálezy mincí z Kutné Hory a nejbližšího okolí	150
Dana S v o b o d o v á, Nález měděných mincí z počátku 19. století v Jablonném v Podještědí, o. Česká Lípa	152
Jaroslav Š ů l a, Nález zlatých a stříbrných mincí z doby napoleonských válek ve Velké Vsi u Broumova, o. Náchod	153
Jaroslav Š ů l a, Pět tolarových nálezů ze severovýchodních Čech	155
Dana S v o b o d o v á, Několik ojedinělých nálezů mincí z let 1776 - 1868	161
Dana S v o b o d o v á, Nález mincí v Horní Polici, o. Česká Lípa	162
Dana S v o b o d o v á, Nález mincí v Praze 1, Králo- dvorská čp. 663/13	167
Jaroslav Š ů l a, Nové nálezy ze severovýchodních Čech (Dřevěnice, Františkov, Hradec Králové, Nová Paka, Peklo nad Zdobnicí)	168
Ondřej K o l á ř, Drobné nálezy mincí z okresu Písek	173
Eduard Š i m e k, Rejstřík Numismatického sborníku I-XV	177

Zusammenfassung

J. S e j b a l, Neue Erkenntnisse zu Jodoks Denarmünzen	21
A. H e j n a, Die archäologische Ausgrabung der unterge- gangenen Feste in Zvírotice, Bez. Příbram	34
P. R a d o m ě r s k ý, Zwei Funde aus Zvírotice und ein Beitrag zur Frage der Münzprägung der Rožmberks	61
J. H á s k o v á, Ein Beitrag zur baulichen Entwicklung der Münzstätte in Kutná Hora unter der Regierung der Jagellonen	78
H. Š t r o b l o v á, Die Münzer in der Sozialstruktur von Kutná Hora in den Jahren 1424-1547	107
I. P á n e k, Die Prager Mark der Münzordnung aus dem Jahre 1561 und das mitteleuropäische Gewichtssystem	120

NUMISMATICKÝ SBORNÍK XVI

Vydala Academia, nakladatelství Československé akademie věd,
Praha 1983

Obálku navrhl Jiří Ledr
Redaktorka publikace Jana Axamitová, prom. hist.
Technický redaktor František Lávička

Vytiskla Polygrafia, n. p., závod 6, Praha 8 - Libeň
Vydání 1. - 220 str. (30 obr.), 9 obr. příloh
18,00 AA - 18,27 VA

Náklad 1100 výtisků - 02/63 - 6574
21 - 025 - 83

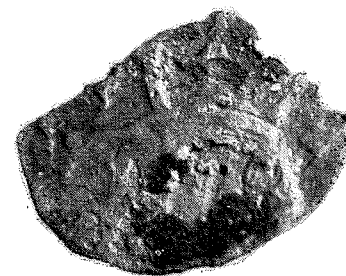
Cena brož. výtisku 38,- Kčs
509 - 21 - 827

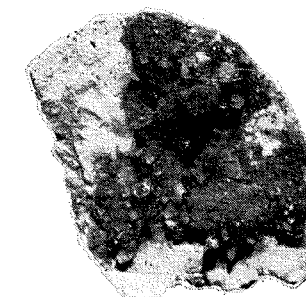
1

2

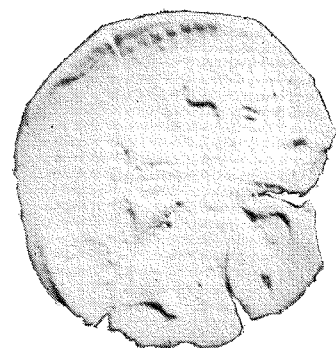

3

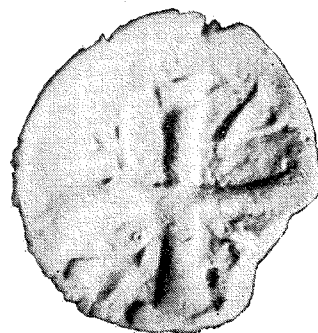

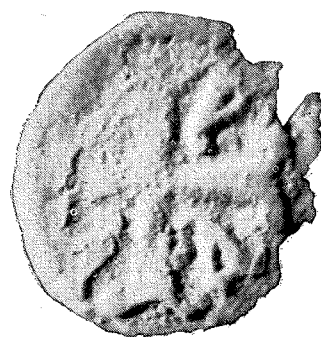
4

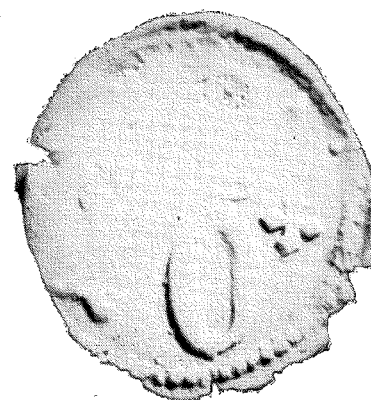
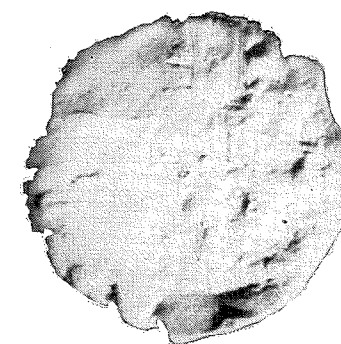
5

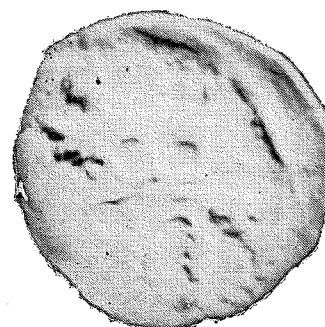
6

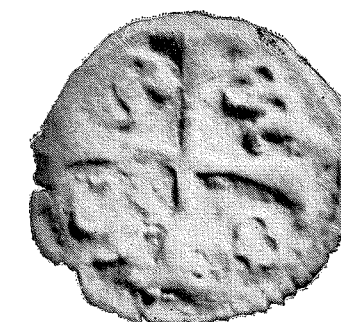
7

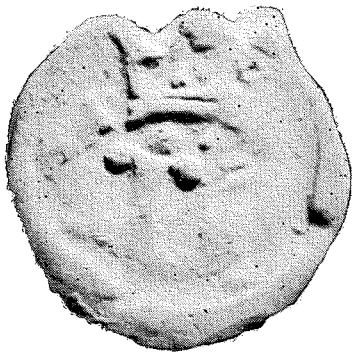

8

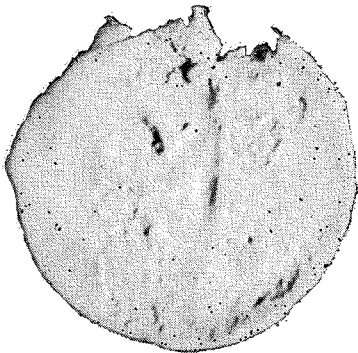

9

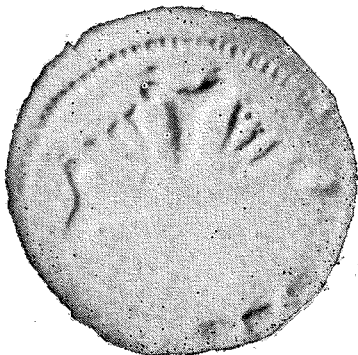
10

11

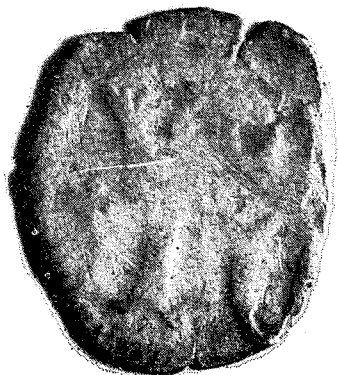
12

13

14

15

1

2

3

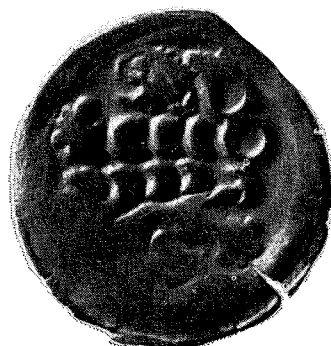
4

5

6

7

8

9

10a

10b

11

12a

13

12b

14

15

16

17

18a

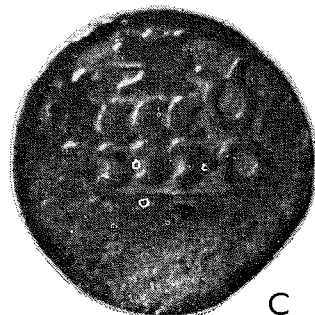
18b

A

B

C

D